

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**Sistemske prednosti in pomanjkljivosti socialnega dela s
povzročitelji nasilja**

Mentorica: doc. dr. Vesna Leskošek

Hana Ermenc

LJUBLJANA 2011

Podatki o diplomski nalogi

Ime in priimek: Hana Ermenc

Naslov naloge: Sistemske prednosti in pomanjkljivosti socialnega dela s povzročitelji nasilja

Kraj: Ljubljana

Leto: 2011

Št. strani: 120

Št. grafov: 0

Št. slik: 0

Št. prilog: 5

Št. tabel: 1

Mentorica: doc. dr. Vesna Leskošek

Ključne besede: nasilje v družini, povzročitelj nasilja, Zakon o preprečevanju nasilja v družini, regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja, center za socialno delo, medinstitucionalno sodelovanje, ukrep prepovedi približevanja, razgovor s povzročiteljem nasilja, obvezna vključitev povzročitelja nasilja v program pomoči.

Povzetek: v teoretičnem delu diplomske naloge sem na začetku povzela definicije družine in nasilja v družini ter odgovorila na vprašanja, kaj je nasilje v družini in kaj ga ohranja. V nadaljevanju sem pisala o načinu dela s povzročitelji nasilja. Predstavila sem tiste zakonske ukrepe, ki v Sloveniji predstavljajo pomemben mehanizem za preprečevanje nasilja v družini. Teoretični del sem zaključila s pomembnim poglavjem o socialnem delu na področju nasilja nad ženskami. V empiričnem delu sem predstavila rezultate intervjujev z regijskimi koordinatoricami za preprečevanje nasilja, sogovornikom z Društva za nenasilno komunikacijo in sogovornico z direktorata za družino na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve. V intervjujih z njimi sem iskala odgovore na vprašanja o organizaciji dela strokovnih delavk, ki se ukvarjajo s povzročitelji nasilja, o učinkih nove zakonodaje, o socialnem delu z žrtvami in povzročitelji nasilja, o odnosu strokovnih delavk do nasilja in njihovem znanju o nasilju v družini ter o državni politiki do področja nasilja v družini.

Title: Strengths and shortcomings of social services dealing with perpetrators

Key words: domestic violence, perpetrator, Family Violence Act, regional coordinators for the prevention of violence, social welfare centre, interinstitutional cooperation, restraining order, perpetrator interview, obligatory participation of perpetrator in therapy

Abstract: In the theoretical part of my thesis, I have first defined domestic violence and set the basis for the understanding of why domestic violence is so common and which factors contribute to its perpetuation. I continued by discussing the methods of treatment of perpetrators. I have highlighted the legal measures which contribute greatly to the prevention of domestic violence in Slovenia. The theoretical part is concluded by an important chapter on social services in the field of violence against women. In the practical part, I have interviewed regional coordinators for the prevention of domestic violence, a member of the Association Against Violent Communication, and a member of the Family Affairs Directorate of the Ministry of Labour, Family and Social Affairs. They have answered questions on the topics of the work of social workers dealing with perpetrators, effects of new legislation, social services which include victims and perpetrators, attitude and knowledge of social workers towards domestic violence, and the state policy in the field of domestic violence.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**Sistemske prednosti in pomanjkljivosti socialnega dela s
povzročitelji nasilja**

Mentorica: doc. dr. Vesna Leskošek

Hana Ermenc

LJUBLJANA 2011

Predgovor

Nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih je zelo razširjena oblika kršitev temeljnih človekovih pravic do osebnega dostojanstva in varnosti, osebne svobode, enakopravnosti zakoncev in drugih pravic. Ukrepi za preprečevanje nasilja v družini so in morajo biti pomembna in prednostna naloga države, ki mora družbi jasno povedati, da nasilja ne tolerira in da je zanj odgovoren povzročitelj nasilja. Država se mora svoje odgovornosti zavedati na vseh sferah svojega delovanja in ne sme z ničimer prispevati k prepričanjem, ki podpirajo nasilje v družini. Za dobro prakso preprečevanja nasilja v družini je pomembno tudi strokovno delo s povzročitelji nasilja v družini.

Do raziskovanja socialnega dela s povzročitelji nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih me je pripeljalo moje prostovoljno delo na Društvu za nenasilno komunikacijo. Dodatna znanja o nasilju v družini in ravnanjih za preprečevanje nasilja v družini so v meni zbudila veliko vprašanj. Kako lahko z delom s povzročitelji nasilja povečamo varnost žrtev nasilja? Kakšne so prednosti in pomanjkljivosti trenutnega sistema na področju dela s povzročitelji nasilja? Kaj se zgodi s povzročiteljem nasilja, ki mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja? S kakšnimi ovirami se pri svojem delu srečujejo strokovne delavke – regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja v družini? Kakšni so načrti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve na področju preprečevanja nasilja v družini?

V teoretičnem delu diplomske naloge sem v poglavjih o družini, nasilju v družini, teorijah o nasilju v družini in prepričanjih ter stereotipih postavila temelje za razumevanje vprašanja, zakaj je nasilje v družini tako pogosto, kaj ga ohranja in kaj nasilje v družini sploh je. V nadaljevanju sem pisala o povzročitelju nasilja v družini. Strnila sem ugotovitve o načinu dela s povzročitelji nasilja pri nas in v tujini. Predstavila sem tiste zakonske ukrepe, ki v Sloveniji predstavljajo pomemben mehanizem za preprečevanje nasilja v družini. Teoretični del sem zaključila s pomembnim poglavjem o socialnem delu na področju nasilja nad ženskami, kjer sem pisala o delu centrov za socialno delo in o spremembah socialnega dela na področju nasilja v družini. Na kratko sem povzela tudi program Svetovalnega dela za povzročitelje nasilja na Društvu za nenasilno komunikacijo.

V empiričnem delu sem pri regijskih koordinatorkah za preprečevanje nasilja v družini, sogovorniku z Društva za nenasilno komunikacijo in sogovornici z direktorata za družino

Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve iskala odgovore na svoja raziskovalna vprašanja o področju dela s povzročitelji nasilja v družini in preprečevanja nasilja v družini.

V nalogi sem uporabljala izraza strokovna delavka in socialna delavka. Žensko obliko sem izbrala zato, ker je v socialnem delu prisotnih več socialnih/strokovnih delavk, kot delavcev. V poglavjih Rezultati, Razprava, Sklepi in Predlogi sem uporabljala besednjak regijskih koordinatorok za preprečevanje nasilja (na primer spremljanje in primer). Zavedam se, da to v nekaterih primerih ni jezik socialnega dela, vendar sem želela njihova sporočila ohraniti pristna.

Zahvaljujem se svoji mentorici Vesni Lekošek za podporo, izredno odzivnost, strokovne nasvete, jasne napotke in zaupanje vame. Hvala lektorici Nini za pomoč. Zahvaljujem se tudi regijskim koordinatorkam za preprečevanje nasilja, sogovorniku z Društva za nenasilno komunikacijo in sekretarki z direktorata za družino na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, ki so si vzeli čas, odgovorili na moja vprašanja in bili pripravljeni svoja razmišljanja deliti z mano.

Kazalo

1. Teoretični uvod	6
1.1. Družina, zasebna sfera, partnerski odnos	6
1.2. Kaj je nasilje v družini?	9
1.2.1. Oblike nasilja v družini	14
1.2.2. Krog nasilja	16
1.3. Teorije o nasilju v družini	16
1.3.1. Prepričanje, da je alkohol vzrok nasilja v družini	17
1.3.2. Teorija socialnega učenja	17
1.3.3. Teorija izmenjave	17
1.3.4. Teorija konflikta	18
1.3.5. Teorija virov	18
1.3.6. Feministične teorije	18
1.3.7. Trivialne teorije	18
1.4. Kultura in nasilje – prepričanja in stereotipi	19
1.5. Kdo je povzročitelj nasilja v zasebni sferi?	22
1.6. Delo s povzročiteljem nasilja	26
1.7. Zakonodaja	34
1.8. Socialno delo na področju nasilja nad ženskami	43
1.8.1. Program Svetovalnega dela za povzročitelje nasilja na Društvu za nenasilno komunikacijo	46
2. Problem	50
2.1. Teza in raziskovalna vprašanja	51
3. Metodologija	53
3.1. Vrsta raziskave	53
3.2. Merski instrumenti in viri podatkov	53

3.3.	Spremenljivke.....	54
3.4.	Populacija in vzorec	54
3.5.	Zbiranje podatkov.....	55
3.6.	Obdelava in analiza podatkov	55
4.	Rezultati	58
5.	Razprava.....	97
6.	Sklepi	109
7.	Predlogi	112
8.	Uporabljena literatura	115
9.	Povzetek	119
10.	Priloge.....	121

1. Teoretični uvod

1.1. Družina, zasebna sfera, partnerski odnos

»Družinsko življenje v Sloveniji postaja izredno raznovrstno, govorimo lahko o *pluralizaciji družinskega življenja in družinskih oblik* (poudarek v izvirniku).« (Švab v Rener et al. 2006: 63). Značilnosti pluralizacije družinskih oblik je več. **Proces pluralizacije družinskih oblik** se *intenzivira* (poudarek v izvirniku), nastajajo nekatere nove družinske oblike, ki jih modernost ni poznala, na primer istospolne družine, kohabitacije, ločene družine itn. Spreminjajo se *strukturni deleži* (poudarek v izvirniku) različnih družinskih oblik (manjšanje deleža nuklearnih družin, večanje deleža enostarševskih družin, kohabitacij, reorganiziranih družin itn.). [...] V tem procesu ne gre – če ponovimo – toliko za pluraliziranje form, ampak predvsem za druge, vsebinske oziroma strukturne preorientacije. Tako so lahko kohabitacije, istospolne družine, reorganizirane družine na primer ravno tako organizirane v nuklearne oblike in strukture, a vseeno štejejo za nove družinske oblike. Pa tudi nuklearne družine v modernističnem pomenu (heteroseksualni zakonski par in otroci) so lahko strukturno organizirane povsem drugače kot "zapoveduje" modernistični vzorec nuklearne družine (Švab 2001: 42–43).

Ljudje družino razumemo kot različne oblike skupnega življenja. Oblik družinskega življenja je veliko. Različni avtorji pod pojmom "**družina**" razumejo naslednje oblike življenjskih skupnosti (Filipčič 2002: 21–22):

- družino orientacije (družina, v kateri se posameznik rodi), in družino prokreacije, (ki jo oblikuje s sklenitvijo zakonske zveze ali s skupnim življenjem z drugo osebo),
- razširjeno družino (zakonca, njuni otroci, drugi sorodniki: bratje, sestre, starši, strici, tete ...),
- enoroditeljsko družino,
- zvezo istospolnih partnerjev,
- dopolnjeno družino (življenjska skupnost roditelja otrok z novim partnerjem ali njegovimi otroci ali skupnim otrokom),

- nuklearno družino (oče, mati, otroci),
- samsko družino (brez ozira na to, ali je samsko življenje hoteno ali nehoteno).

Tanja Renar (Renar et al. 2006: 17) piše, da bi bilo glede na družinske življenjske aranžmaje v našem okolju **smiselno razlikovati med dvema vrstama družin:**

- jedrne družine (dvostarševske družine, enostarševske družine in reorganizirane družine) in
- razširjene družine (klasične razširjene družine in razpršene razširjene družine (družine, ki so geografsko ločene, vendar vzdržujejo redne sorodniške stike in si nudijo vzajemno oporo)).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/2008, v nadaljevanju ZPND) v drugem členu opredeli družinske člane. **Družinske članice in člani** so po tem zakonu:

- zakonec ali zunajzakonska partnerica oziroma partner, bivši zakonec ali bivša zunajzakonska partnerica oziroma partner,
- partnerica oziroma partner ali bivša partnerica oziroma partner v registrirani istospolni partnerski skupnosti,
- krvna sorodnica oziroma sorodnik v ravni vrsti,
- krvni sorodniki in sorodnice v stranski vrsti do vštetega tretjega kolena,
- sorodnik ali sorodnica po svaštvu do vštetega drugega kolena,
- posvojiteljica oziroma posvojitelj in posvojenka oziroma posvojenec,
- rejnica oziroma rejnik in rejenka oziroma rejenec,
- skrbnica oziroma skrbnik in varovanka oziroma varovanec,
- osebe, ki imajo skupnega otroka,
- osebe, ki živijo v skupnem gospodinjstvu.

Vsem oblikam družinskega življenja je skupen vzrok, zaradi katerega posamezniki prostovoljno vstopajo vanje. To je potreba po zadovoljevanju spolnih in čustvenih potreb, torej potreba po intimnosti. Poudarek je na prostovoljnosti oblikovanja različnih oblik

družine, kar pomeni, da se "družinskost" nanaša samo na odrasle družinske člane. Otroci niso prostovoljno člani družine. To se kaže v njihovih močno omejenih ali neobstoječih možnostih izstopiti iz družine. Če pa poskušamo zajeti v opredelitev družine tudi otroke, ugotovimo, da je edini element, ki določa ali pogojuje "družinskost" vseh prej navedenih oblik, močna čustvena vez med družinskimi člani (Filipčič 2002: 26–27).

Tanja Renner (Renner et al. 2006: 14) piše, da je **definicija družine tako pomembna** »zato, ker deluje preskriptivno, ker predstavlja neke vrste "družbeni napotek in diagnozo", ki vpliva na (in je hkrati) odraz moralno ideoloških predstav in socialno političnega delovanja.«

Obstaja več definicij družine. Popisna definicija družine, ki jo za popise prebivalstva v Evropi od leta 2000 dalje priporoča Ekonomska komisija Združenih narodov za Evropo (UNECE), je: »Družino definiramo v ožjem smislu kot jedrno družino, to sta dve osebi ali več oseb, ki živijo v skupnem gospodinjstvu in so med seboj povezane z zakonsko zvezo, kohabitacijo ali starševskim razmerjem.« (Keilman v Renner et al. 2006: 15). Ta statistična definicija se razlikuje od sociološke definicije družine: »Družino definiramo kot skupino oseb, ki živi v skupnem gospodinjstvu in jo sestavlja vsaj en otrok in vsaj ena odrasla oseba ter je med seboj povezana z zakonsko zvezo ali s kohabitacijo in starševskim razmerjem.« (Nowotny v Renner et al. 2006: 16). Različnih socioloških definicij družine je veliko, vse pa kot bistven element družine opredeljujejo starševsko razmerje kot socialno razmerje.

Alenka Švab (2001: 45) piše, da »družina ni le socialna institucija – gledano statistično in strukturno, ampak tudi splet odnosov.«

»Novejše sociološke študije družinskega življenja prav samodoživljanje družine in družinskosti obravnavajo kot temeljno in definitorno dimenzijo družine. **"To, kaj je družina, je bistveno odvisno od tega, kar počnemo"**, pravijo.« (Featherstone v Renner et al. 2006: 22). »Zato se nam zdi smiselno prihodnje razprave o družinah zastaviti bolj v območju tega, kar družine počnejo in kar v družinah počnemo, potem bo najbrž tudi lažje odgovarjati na vprašanja o tem, kaj družine so in kako jih razvrščati.« (*op. cit.*: 26).

Kot pravi Olga Bezenšek Lalić (2009: 11): »[...] družina kot osnovna enota družbe ni samo podpirajoče okolje, ki članicam in članom nudi čustveno, socialno in materialno podporo, temveč je lahko tudi nasilno okolje, v katerem se najbolj surovo kršijo temeljne človekove pravice njenih članic in članov.«

»Družinsko življenje danes bolj kot karkoli zaznamujejo *raznolikost, kompleksnost in spremenljivost* (poudarek v izvirniku).« (Švab 2001: 178).

V nadaljevanju bom zato pisala o "družini", ki jo razumem kot skupek zgornjih oblik življenjskih skupnosti, raznolikosti, spremenljivosti in opredelitev družinskih članov.

1.2. Kaj je nasilje v družini?

Vsa različna poimenovanja, ki opisujejo nasilje v družini (pretepanje žen, zloraba v družini, družinsko nasilje itd.) imajo skupno eno značilnost: opisujejo nasilje ene osebe nad drugo v intimnem razmerju. V nadaljevanju bom pisala o nasilju med odraslimi v zasebni sferi in partnerskih odnosih, ne bom pa se ukvarjala s, podobno resnimi in pomembnimi, problemi zlorabe otrok, starejših, nasiljem med mladostniki in podobnim.

Nasilje v družini oziroma nasilje na domu (ang. domestic violence) je v strokovni in znanstveni literaturi uveljavljen termin. Pogosto se ga navaja tudi kot družinsko nasilje. Olga Bezenšek Lalić (2009: 13) meni, » [...] da je izraz **družinsko nasilje** najmanj primeren, saj popolnoma relativizira odgovornost za povzročanje nasilja.«

Doroteja Lešnik Mugnaioni (2004: 15) piše o **pomembnosti vsebinske definicije nasilja**. »V zvezi z nasiljem nad ženskami in nasiljem nad otroki so namreč v strokovni in laični javnosti v uporabi različni termini, ki brez ustreznega konteksta lahko zavajajoče ali neustrezno opredeljujejo vrsto nasilja in subjekte, ki nasilje trpijo ali ga povzročajo.« O terminu "družinsko nasilje" meni, da ga ne bi smeli uporabljati za oznako nasilja nad ženskami ali otroki v družini, ker odgovornost za nasilje porazdeljuje na vse družinske člane v enaki meri. Pri terminu "nasilje v družini" pa opozori na to, da ta termin opredeljuje zgolj prostor, kjer se posameznim družinskim članom nasilje dogaja, ne pojasnjuje pa, kdo nasilje povzroča in kdo nasilje v družini preživlja. Pravi, da moramo uporabljati terminologijo, s katero natančno pojasnimo, kdo v družini nasilje preživlja, komu mora družba ponuditi pomoč. Predlaga termine "nasilje nad ženskami v družini", "nasilje nad otroki v družini" itn.

Nasilje v družini zajema zelo različne oblike in različno intenzivna ravnanja z različnimi posledicami. Pogosto je opredelitev nekega ravnanja kot nasilje odvisna tudi od subjektivne predstave posameznikov (povzročiteljev nasilja, žrtev, opazovalcev) o primernosti določenih medsebojnih odnosov, ki izhaja iz subjektivne predstave o vlogi družinskih članov in splošnih vrednot posameznika (Filipčič, Klemenčič 2011: 11).

Delovanje države (policije, sodišč, centrov za socialno delo, vzgojno-izobraževalnih zavodov) ne sme biti prepuščeno subjektivni opredelitvi strokovnih delavcev nekega ravnanja kot nasilja, ampak mora država s pravnimi pravili in definicijami subjektivne ocene preseči. Bistveni element pravne države je namreč enakost vseh pred zakonom in zagotavljanje enake stopnje pravne varnosti vsem. Da bo država ta cilj izpolnjevala, mora določena ravnanja opredeliti v pravnih pravilih, s pravnimi pravili zavezati organe k enakemu delovanju in ustvariti pogoje (kadrovske, finančne) za učinkovito izvajanje pravil. Pravne definicije pa so vedno bolj ali manj abstraktne, saj ni mogoče pričakovati, da bi neka pravna opredelitev zajela vse mogoče nasilne situacije, v katerih se lahko znajde posameznik. Zaradi teh razlogov so oblike nasilja v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini opredeljene splošno in le z njihovimi temeljnimi značilnostmi (*op. cit.*: 12).

Po ZPND je nasilje v družini vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje družinskega člana ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročiteljice oziroma povzročitelja nasilja.

V nacionalni raziskavi o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih so raziskovalke ugotovile, da je 90,8 % povzročiteljev nasilja moškega spola (Leskošek, Urek, Zaviršek, 2010). V nadaljevanju bom zato uporabljala tudi termin "**nasilje nad ženskami**".

Organizacija združenih narodov (OZN) je v 1. členu Deklaracije o odpravi nasilja nad ženskami leta 1992 nasilje nad ženskami opredelila kot vsako dejanje, ki temelji na spolu in povzroči ali bo verjetno povzročilo telesno, spolno ali psihično škodo ali trpljenje žensk, vključno z grožnjami s takšnimi dejanji, prisilo ali samovoljnim odvzemom svobode, ne glede na to, ali se pojavlja v javnem ali zasebnem življenju. To vključuje, vendar ni omejeno na (Aničić et al. 2007: 149–150):

- Nasilje, ki se zgodi v družini ali drugi obliki zasebne skupnosti, vključno s telesnim in psihičnim nasiljem, čustveno ali telesno zlorabo, posilstvom in spolno zlorabo, incestom, posilstvom s strani zakonca, stalnih ali občasnih partnerjev in sostanovalecev, zločine, ki so povzročeni v imenu časti, pohabljanje ženskih spolovil in druge tradicionalne prakse, kot je prisilna poroka, ki so škodljive za ženske.
- Nasilje, ki se zgodi v širši družbi, vključno s posilstvom, spolno zlorabo, spolnim nadlegovanjem in zastraševanjem na delovnem mestu, v raznih ustanovah ali

kjerkoli drugje, trgovanjem z ženskami za namen spolnega izkoriščanja ter ekonomskega izkoriščanja in spolnega turizma.

- Nasilje, ki ga zagreši ali upravičuje država ali njeni uslužbenci.
- Kršenje človekovih pravic žensk v razmerah oboroženih spopadov, še posebej jemanje talic, prisilna premestitev, sistematično posilstvo, spolno suženjstvo, prisilna nosečnost in trgovanje z ženskami za namen spolnega in ekonomskega izkoriščanja.

Ker sem se v diplomski nalogi omejila na nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih, se bom v nadaljevanju osredotočila na nasilje v zasebnem življenju in ne v javnem.

Katja Filipčič (2002: 88) piše, da opredelitev, kdaj neko ravnanje označimo kot nasilje, ni objektivna, saj se opredelitev razlikuje glede na kulturni prostor. Nasilje med partnerjema je značilno za vse družbe. **Nasilje v družini ni omejeno s fizičnim nasiljem.**

Susan Forward opiše nasilje kot »[...] vsako obnašanje, ki je namenjeno nadzoru nad drugo osebo, podrejanje druge osebe sebi z ustrahovanjem, poniževanjem, verbalnim in fizičnim nasiljem [...]« (v Berry 1998: 1).

Nasilje je družbeni problem in problem posameznice ali posameznika, zato je za pomoč preživelim odgovorna družba s svojimi institucijami in organizacijami. Nasilje je zloraba moči, ki jo največkrat povzročajo tisti, ki pripadajo družbenim skupinam z več moči. Žrtvam nasilja je potrebno verjeti, nasilja ne smemo nikoli opravičevati. Za nasilje je odgovoren izključno povzročitelj ali povzročiteljica nasilja (Aničič et al. 2007: 85).

Christina Crawford (1994: 4–5) **nasilje v družini** označi kot dejanja staršev, partnerjev ter drugih družinskih članov, ki povzročajo fizične in psihične poškodbe, ovirajo normalen razvoj, ogrožajo osebno varnost in ustvarjajo ogrožajoče vzdušje. Nasilje v družini vključuje zlorabo otrok, pretepanje zakoncev, posilstvo, umor, napad, zaslužnjevanje, duševno mučenje, ugrabitev, zalezovanje, zasvojenost in ogrožanje zdravja. Pravi, da nasilje v družini ni enkratni dogodek. Nasilje v družini ni odvisno od narodnosti, finančnega položaja, spola, drog in kriminala. Je uporaba moči nad drugo osebo, ki se ni sposobna braniti.

Nasilje v družini je **vzorec nedopustnih vedenj**, ki vključujejo fizično zlorabo ali grožnje s fizično zlorabo. Vključuje lahko ponavljajočo psihično in spolno zlorabo, postopno socialno izolacijo, ustrahovanje ali ekonomsko nasilje. Nasilje v družini povzročajo odrasli ali

mladostniki, žrtve so njihovi sedanji ali bivši partnerji ali zakonci v heteroseksualnih in homoseksualnih odnosih (Danis, Lockhart 2004: 2).

Zdi se mi pomembno omeniti "**spodobnost za konflikt**", ki jo opisuje Mertens (v Čačinovič Vogrinčič 1998: 228). Gre za pridobljeno, naučeno sposobnost posameznika, da konflikt zazna, ga prepozna in se z njim sooči, ga začne reševati ali pa se nauči živeti z njim. Sposobnosti za konflikt se naučimo. Vsak se sreča s konflikti, pomembno je le, če jih zna reševati in kako jih rešuje. Ena od naših prvih izkušenj je, da je konflikt bolje potlačiti, zamolčati oziroma se mu izogniti, ker nas je strah napetosti in stresa, ki ga konflikt prinaša. Naučiti se moramo razbrati prispevek konfliktov pri vzdrževanju družinske skupine. Če so v družini jasno postavljeni pogoji za reševanje konfliktov, pogoji za to, da konflikti ne ogrožajo posameznika ali skupine, lahko tvegamo konflikte (Čačinovič Vogrinčič 1998: 224). Če so smernice za reševanje konfliktov jasno določene in če konflikti ne ogrožajo posameznika, se konflikti lahko razrešujejo. V družinah, kjer se nasilje dogaja, je pogosto, da člani ne znajo reševati konfliktov. To neznanje prinaša napetost in strah, ki tako preide v nasilje.

Vsako nasilje človeka nad človekom predstavlja **poskus nadzora**. Žrtev mora svoje obnašanje prilagoditi pravilom, ki jih določa povzročitelj nasilja. Nasilnež dobi vlogo tistega, ki ve in pozna, kaj je dobro, kaj je prav, žrtev nasilja pa pristane v vlogi nevednosti in nepopolnosti. Na tak način dobiva v družbi nasilje različne značilnosti; ustvarja red in varnost, žrtev družbenega nasilja pa se označi z negativnim vrednostnim predznakom, postane kršitelj in krivec. Nasilje v družini deluje po enakih pravilih. Pravila vedenja preko nadzora, socializacije in ustvarjanja reda večinoma določajo možje, očetje (Bratina 2001: 13).

Pomembno je, da se je govor o nasilju v družini iz zasebne neformalne sfere prenesel v javno in politično. Mateja Sedmak (v Rener et al. 2006: 166) pravi: »[...] nasilno dejanje, izvedeno v javnem prostoru, ali nasilno dejanje, ki ga nad posameznikom/co izvede neznanec, je v naši družbi moralno in pravno nesprejemljivo ter kazensko preganjano. Zakaj torej naj bi za zasebno sfero obstajala drugačna pravila?«

Darja Zaviršek (1991: 127) piše: »Nasilje v družini, katerega objekt so najpogosteje ženske in otroci, povzročitelji pa moški, manifestira strukturno neenakost razmerij med spoloma, ki ni vpleteno le v institucijo družine, temveč v vse srži družbenih struktur.«

Pričakovanje, da se bo en partner bolj ali manj prilagajal drugemu, navadno pomeni pričakovanje podrejanja. Zahteva po vplivanju na drugega in na drugi strani potreba ali želja po prilagajanju se kaže v vseh dejavnostih družine (recimo pri izbiri filma na televiziji).

Zaradi neuspešnega vplivanja se lahko pojavi nezadovoljstvo, ki lahko pomeni nasilje. Za družinske odnose je značilna visoka stopnja nasilja. Za **razumevanje visoke stopnje nasilja v družini** moramo razumeti naslednje vidike:

- Zaradi generacijskih in spolnih razlik (pri heteroseksualnih družinah in družinah z otroki) prihaja do razlik v pogledih na življenje. Družina je zato socialna skupina z značilnimi konflikti interesov.
- Družinske vloge so odvisne od spolnih in starostnih razlik in ne od interesov ter sposobnosti družinskih članov.
- Zasebnost je sinonim za družino. Družina je kraj, kjer se lahko posamezniki sprostijo in umaknejo iz oči javnosti. To pa obenem pomeni, da je družina kraj z bistveno omejenim obsegom formalnega in neformalnega družbenega nadzora. Zasebnost družine je zato povezana z možnostjo nasilnega vedenja. Splošno mnenje je, da naj država v družino posega samo v skrajnih primerih. Vprašanje je, kako opredeliti "skrajnost".
- Družino sestavljajo prostovoljni in neprostovoljni člani. Neprostovoljno članstvo izhaja iz krvnega sorodstva. Mladoletni otroci, na primer, ne morejo izstopiti iz družine. Tudi odnosi med partnerjema imajo lahko lastnost neprostovoljnosti. Čeprav država dovoljuje razvezo zakonske zveze, lahko partnerja omejuje družbeno pričakovanje dolgotrajnosti zakonske zveze ter čustvene, materialne in pravne ovire, ki močno otežujejo ali onemogočajo prenehanje zakonske zveze. Ko nastopijo konflikti, izstop iz družinskega razmerja tako pogosto ni mogoč.
- Izpostavljenost nuklearne družine številnim strukturnim spremembam, ki so posledica življenjskega cikla (rojstvo otrok, odhod otrok od doma, staranje), pomeni, da družino neprestano spremljajo krize. Družina je zaradi velike čustvenosti, ki je značilna za družinske odnose, bolj stresna skupina kot druge socialne skupine.
- Kulturne norme upravičujejo uporabo nasilja med družinskimi člani, hkrati pa obsojajo nasilje zunaj družine (Filipčič 2002: 40–43).

Kot piše Darja Zaviršek (2004: 3), je **definicija nasilja nekaj spremenljivega**, ne statičnega in stalnega. Ženske nevladne organizacije (ŽNVO) v Ljubljani so izhajale iz feministične interpretacije neenakega razmerja med ženskami in moškimi in iz dejstva, da je nasilje nad

ženskami in otroki predvsem moška oblika nadzorovanja žensk. Takšen pogled na nasilje je bil drugačen od obstoječe pravne definicije in je dokazal spremenljivost definicije nasilja. Darja Zaviršek meni, da je odgovor na to, kaj je nasilje, odvisen od številnih socialnih situacij in okoliščin. Poudarja, da mora definicija nasilja ostati fluidna, prav tako kot se spreminjajo socialna razmerja in interpretacije le-teh.

Gabi Čacinovič Vogrinčič (1991: 22) pravi: »Konflikti v družini so neizogibni, konflikti preživetja z drugim človekom zase. V družini se mora zgoditi nemogoče: treba je ustvariti pogoje za odnose, soočenje, odgovornost, da bi skupaj – ne drug proti drugemu in ne drug mimo drugega – preživeli.«

1.2.1. Oblike nasilja v družini

Nasilje v zasebni sferi vključuje naslednje **oblike**:

- **Fizično nasilje** je vsaka uporaba velikosti in moči, s katero prizadenemo ali nadzorujemo drugo osebo. Čeprav so nekatera dejanja fizičnega nasilja bolj nevarna od drugih, vsa kažejo na nespoštovanje druge osebe in poskus nadzora nad drugo osebo. Ni treba, da je povzročitelj nasilja nasilen pogosto – žrtev nasilja je v vsakem primeru v stalnem stanju strahu (Wilson 1997: 8). Fizično nasilje je: klofutanje, porivanje, vlečenje, grizenje, udarjanje, brcanje, davljenje, metanje stvari v osebo, ščipanje, pljuvanje, vlečenje za lase, zvijanje roke, streljanje, zabadanje in druga dejanja, ki povzročajo fizično bolečino, poškodbe in ogrožajo drugo osebo. Po ZPND je fizično nasilje vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe.
- **Psihično nasilje** je vsaka uporaba besed, glasu in dejanja nadzora, ki drugo osebo prizadenejo ali ponižujejo. To obliko nasilja je težje opredeliti kot fizično nasilje. Občasno se veliko parov zmerja z besedami, ki jih kasneje obžalujejo. Razmerja, v katerih prihaja do psihičnega nasilja, pa vključujejo ponavljajoče se žaljenje brez ozira in spoštovanja do partnerjevih čustev. V vseh razmerjih, v katerih se dogaja fizično nasilje, prihaja tudi do psihičnega nasilja. Ena od nevarnosti psihičnega nasilja je, da je ta oblika zlorabe zahrbitna in skrita. Žrtev nasilja pravi: "Če me pretepe, lahko pokažem modrice. Ko je psihično nasilen, pa je vse, kar ostane, notranja bolečina. Brazgotine so v meni, kako jih lahko komu pokažem?"

Ostane moja beseda proti njegovi." (Wilson 1997: 10). Psihično nasilje je ponavljanje dejanj ali besed z namenom sramotitve, žaljenja, zasmehovanja, spravljanja v zadrego in omalovaževanja druge osebe. Psihično nasilje je kričanje, uporaba žaljivk, sarkazma, posmehovanje, kritiziranje, ignoriranje. Povzročitelj psihičnega nasilja osebo opredeli kot debelo, leno, neumno, prasico, grdo, govori, da ničesar ne naredi prav, da je ničvredna, da ni dobra mama, da je nezaželena in nepriljubljena. Povzročitelj žrtvi ne namenja naklonjenosti in pozornosti, je odkrito nezvest, sili jo v stvari, ki jih ne želi početi. Povzročitelj z žrtvijo manipulira, grozi ji z ločitvijo ali odhodom, grozi ji, da bo odpeljal otroke. Po ZPND so psihično nasilje ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskem članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske.

- **Spolno nasilje** je vsako spolno vedenje z namenom kontrole, manipulacije, ponižanja druge osebe. Seks je, v razmerjih, v katerih je prisotno nasilje, velikokrat orodje za izvajanje in dokazovanje premoči nad žensko in nadaljnje poniževanje in sramotenje. Povzročitelj žrtv sili v spolne odnose, čeprav njej ni do tega, sili jo v spolna dejanja, ki jih žrtev ne želi in so ji neprijetna. Po ZPND so spolno nasilje ravnanja s spolno vsebino, ki jim družinski član nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi stopnje svojega razvoja ne razume njihovega pomena.
- **Premoženjsko oziroma ekonomsko nasilje** je po ZPND neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinskega člana pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem, s katerim naj bi družinski član samostojno razpolagal oziroma upravljal, ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov.
- **Omejevanje osebne svobode, gibanja in stikov** je opredeljeno kot kratenje in omejevanje pravice do dela, prepoved druženja s prijatelji in sorodniki, prepoved odločanja o stvareh, ki se osebe tičejo, prepoved posedovanja lastnine (Berry 1998: 3).
- **Zanemarjanje** je po ZPND oblika nasilja, pri kateri oseba opušča dolžno skrb za družinskega člana, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin.

1.2.2. Krog nasilja

Nasilje v družini lahko opišemo s krogom nasilja, ki ga sestavljajo faze (Urek 2010):

- obdobje naraščanja napetosti v odnosu,
- izbruh nasilja,
- posledica (obdobje opravičevanja in obdobje miru, nežnosti, medenih tednov).

V prvi fazi napetost v odnosu narašča. V tem času postaja povzročitelj nasilja nestrpen in nespoštljiv. Napetost postaja nevzdržna. Žrtev nasilja poskuša pomiriti položaj in napetost zmanjšati. Trudi se, da bi preprečila izbruh nasilja, da povzročitelju ne bi dala razloga in povoda za jezo. Izogiba se ga, ga pomirja, poskuša predvidevati njegovo počutje in vedenje.

Napetost narašča in ženska "izgubi nadzor". Nastopi druga faza, nasilje izbruhne. Napetost preraste v nasilje nad žensko.

Po izbruhu nasilja nastopi faza opravičevanja in miru. Povzročitelj nasilja svoje vedenje obžaluje, žrtvi obljublja, da se bo poboljšal, da ne more živeti brez nje. Žrtvi postane lažje, opravičila sprejme, skrbi za partnerja. Povzročitelj za nasilje krivi žrtev, odgovornost za svoje vedenje preloži nanjo, ona more paziti, da ga moški "ne bo spet polomil". Žrtev nasilja dobi občutek, da lahko zopet nadzoruje položaj, da bo lahko ponovne izbruhe nasilja preprečila, če bo "dovolj dobra". Povzročitelj nasilja ni več nasilen, partnerki pomaga, do nje je ljubeč, skrbi za otroke.

Sčasoma se začne napetost ponovno stopnjevati in krog nasilja se sklene.

1.3. Teorije o nasilju v družini

»Zaradi vseh značilnosti družine večina strokovnjakov meni, da je **nasilje v družini "poseben" primer nasilja**. "Poseben" primer nasilja pa zahteva posebne teorije za pojasnjevanje tega pojava.« (Filipčič 2002: 34). Teorije o nasilnem vedenju so (*op. cit.*: 44–45):

- **Individualistične teorije** se osredotočajo na posameznikove (biološke ali pridobljene) lastnosti. Med individualistične teorije spada prepričanje, da je alkohol vzrok nasilja v družini.

- **Socialno-psihološke teorije** zatrjujejo, da je vir nasilja v interakciji med posameznikom in okoljem. Podkategoriji socialno-psihološke teorije sta teorija socialnega učenja in teorija izmenjave.
- **Sociološke ali sociokulturne teorije** pojasnjujejo nasilje tako, da ga povezujejo z družbenimi spremenljivkami in strukturami (neenakost, norme, vrednote, patriarhat itn.). Usmerjene so na makro raven. Med sociološke ali sociokulturne teorije spadajo teorija konflikta, teorija virov, feministične teorije.

1.3.1. Prepričanje, da je alkohol vzrok nasilja v družini

Empiričnih potrditev neposredne vzročne povezave med nasiljem in alkoholom ni, prepričanje javnosti o tem, da je **alkohol** vzrok za nasilje v družini, pa ostaja nespremenjeno. Coleman in Straus (v Filipčič 2002: 49) sta menila, da se ljudje z opazovanjem naučijo, da se posameznikom ravnanje, ki ga storijo pod vplivom alkohola, oprosti ali odpusti. Nasilje kot obliko moškosti in povečano pitje alkohola kot sprejemljivo moško obnašanje upravičujejo tudi kulturne norme.

Darja Zaviršek navaja Mullender: »Raziskave dokazujejo, da alkohol in nasilje nista vzročno povezana, temveč da je alkohol za storilce sredstvo opogumljanja in legitimen izgovor.« (Zaviršek 1997: 331).

1.3.2. Teorija socialnega učenja

Pri razlagi nasilja v družini je ta teorija najpopularnejša. Izhaja iz stališča, da svoje vedenje oblikujemo na podlagi tega, čemur smo bili izpostavljeni v otroštvu. **Nasilja se naučimo v družini** prek mehanizma modelov, po katerem ena oseba prevzame vedenje druge osebe, ki jo občuduje, spoštuje ali doživlja kot avtoriteto. V odrasli dobi lahko postane, prek učenja, nasilje odgovor na stres ali način za reševanje sporov. Ne smemo pa tega posploševati (Filipčič 2002: 54–56).

1.3.3. Teorija izmenjave

Ta teorija izhaja iz predpostavke, da **vse človeške interakcije vodi želja po koristi**, nagradi in ogibanju neprijetnostim, kar se lahko kaže v obsojanju posameznika s strani okolja, kaznovanju in materialnih stroških. Posamezniki v družini uporabijo nasilje, če stroški nasilnega vedenja ne presegajo ugodnosti, ki jih povzroči takšno ravnanje (*op. cit.*: 64–66).

1.3.4. Teorija konflikta

Konflikt je neizogiben del vseh človeških povezav. Teorija konflikta izhaja iz dinamike kapitalistične ekonomije. Spremembam v ekonomiji so sledile tudi spremembe v družini. Moškemu je družina predstavljala prostor, kjer je lahko narekoval ali zahteval spoštovanje, ki ga pri delu ni bil deležen. Takšni odnosi" so delavcem zagotavljali skupnost, kjer so lahko "vladali" (*op. cit.*: 76–77).

1.3.5. Teorija virov

Ta teorija izhaja iz predpostavke, da je **moč odločanja** v družinskih odnosih v veliki meri **odvisna od količine in vrednosti virov**, ki jih vsaka od oseb v družini ima. Večina raziskav je pokazala, da ima v družini največjo moč odločanja moški in da je to posledica vrednejših ekonomskih in organizacijskih virov, ki jih poseduje. Nasilje se kot vir moči uporabi, kadar so drugi viri nezadostni ali jih ni (*op. cit.*: 78–79).

1.3.6. Feministične teorije

Feministične teorije napadajo **kulturni ideal družine** kot "varnega zavetja pred krutim svetom". Poudarjajo, da se zloraba žensk ne more skriti pod krinko ali opravičilo zasebnosti družine, ampak je to družbeni problem. Težavo vidijo v socializaciji, ki oblikuje stereotipne spolne vloge: moška agresija, ženska pasivnost (*op. cit.*: 81–82).

Različne feministične teorije pojasnjujejo nasilje v družini z različnih zornih kotov in kot pomembne upoštevajo različne dejavnike. Vse teorije nimajo enake vrednosti za razumevanje različnih oblik nasilja ali za razumevanje ravnanja vseh nasilnežev brez ozira na starost in spol. To je posledica dejstva, da je nasilje družben pojav, ki se v času spreminja, prav tako kot dejavniki, ki vplivajo na nasilje. Nestvarno bi bilo pričakovati in si prizadevati za oblikovanje univerzalne teorije, ki bi nasilje v družini v celoti in popolnoma pojasnila. Smiselno pa je integriranje teorij (*op. cit.*: 84–86).

1.3.7. Trivialne teorije

Zaviršek (1997: 331) piše o **trivialnih teorijah**, ki so (bile) značilne za strokovnjakinje in strokovnjake:

- Prepričanje, da je nasilje izraz izgube nadzora nad svojimi dejanji.

- Povezovanje nasilja in alkohola.
- Teorije o negativnih socialnih dejavnikih, ki vplivajo na nasilje: stres, brezposelnost, revščina, neuresničene želje, nizka izobrazba itn.

Kulturni stereotip človeka, ki je nasilen, grozi z orožjem, ponižuje, se pogosto povezuje s predstavami o vsakdanjih patologijah, kot so alkoholizem, psihična motenost, ukvarjanje z ilegalno trgovino itn. Dodatek k temu stereotipu so predstave o tem, da so bolj nasilni najpogosteje pripadniki manjšinskih kultur, ljudje temne barve kože, nevladajoče veroizpovedi. Še več, ker se zunanji videz posameznika pojavlja v kulturno specifični formi lepo = dobro, ljudje verjamejo, da je mogoče prepoznati nasilneža že po samem zunanjem videzu. S tem pripadniki dominirajoče večine utrjujejo splošne stereotipe o patologiji "drugih", obenem pa to deluje vezivno na skupino "mi" (ibid.).

1.4. Kultura in nasilje – prepričanja in stereotipi

Kulturna sporočila ustvarjajo okolje, ki ohranja nasilje v zasebni sferi. Obstaja veliko stereotipov in mitov, ki prispevajo k razširjenosti in sprejemanju nasilja v družini.

Stereotipi in prepričanja o moških in ženskih vlogah:

"Moški imajo nadzor, ženske ubogajo"

Ko fant odrašča, sliši veliko kulturnih sporočil o tem, da so moški tisti, ki imajo nadzor. Če fant udari drugega fanta, to pomeni, da se je postavil zase. Če fantek ni močan in glasen, je reva. Fantje se zelo zgodaj naučijo, da so moški tisti, ki "vodijo in nadzirajo", ženske pa tiste, ki ubogajo. Družba od ženske pričakuje, da je skromna in ne prevzema nadzora. Od deklic se pričakuje, da se bodo obnašale "pravilno". "Sedi kot dama", "Ne bodi tako fantovska", so sporočila, ki kažejo na dva različna pola pričakovanj za fante in dekleta (Dugan, Hock 2006: 40–42).

Michael Paymar (1993: 4) piše o **sporočilih o ženskah in moških**, ki jih je iz okolja dobil med odraščanjem. "Moški so glavni", moški rešujejo spore "po moško – z bojem", "Moški je glava družine." Paymar skuša povezati ta sporočila in razširjenost nasilja v družini.

Dobnikar (1989: 22) piše, kako socializacija otrok poteka različno glede na spol. Ženska je v socializaciji postavljena na mesto šibkejšega, nemočnega, tistega, ki je potreben zaščite – to pa hkrati pomeni, da je postavljena tudi na mesto tistega, nad katerim se dokazuje premoč.

»Zven glasu in sporočila usmerjajo deklice v nežnost, odvisnost ("lepa punčka", "pridna punčka"), dečke pa v večjo trdnost in samostojnost ("velik fantek", "močan fantek").« (Zaviršek 1997: 334).

"Moški so močnejši od žensk"

Dejstvo je, da so v povprečju moški fizično močnejši od žensk. Ta spolna razlika pa se prenaša v kulturna pričakovanja in stereotipe. Zlaganje drv je fantovsko opravilo, sesanje in pometanje pa je rezervirano za dekleta. Fantje so že od nekdaj tisti, ki jih družba in starši, bolj kot dekleta, spodbujajo k udeležbi v raznih športih. Družba tako pošilja sporočilo, da je za fante bolj "naravno", da so tekmovalni, močni in agresivni (Dugan, Hock 2006: 42).

"Superman mit", o katerem piše Paymar (1993: 19–22), je mit o močnem, neustrašnem moškem, ki vedno dobi, kar hoče. To so vloge, ki jih igrajo John Wayne, Clint Eastwood, Sylvester Stallone, Chuck Norris in Arnold Schwarzeneger. Ti igrajo moške like, ki so tako pogumni, da lahko z eno roko ubijejo cele skupine zlobnežev. Mediji povečujejo te "super moške". Če "biti moški" pomeni, da si trden in močan, kaj to pomeni za tiste moške, ki to niso? Ti moški predstavljajo neuspeh, so reve in strahopetci. Fantje so se naučili, da se morajo očistiti vsega, kar družba razume kot "žensko". Ne smejo "sedeti kot ženska", s prekrižanimi nogami. Moški so naučeni, da s sovražnostjo gledajo na "ženske" značilnosti, kot sta občutljivost in izražanje čustev. Te lastnosti so ravno nasprotni lastnostim, ki predstavljajo "pravega moškega, supermana". Sveto pismo, literatura, moderni mediji – vsi ustvarjajo stereotip o ženski, ki je šibka in preobčutljiva, ter obsojajo te "ženske" lastnosti pri moških.

"Ženske strežejo moškim"

Dekleta se zgodaj naučijo, da je njihova vloga skrbeti za potrebe drugih. Majhne punčke imajo igrače dojenčke, da skrbijo zanje in so njihove "mame". Nagrajene so za ljubeče vedenje. Ženska "naloga", da skrbi za ljudi v svojem življenju, je podkrepljena s sporočilom, ki ga dobijo punčke: ženske kuhajo, pospravljajo, pomivajo posodo in skrbijo za gospodinjstvo. Dekleta se naučijo, da morajo "žrtvovati" svoje želje in potrebe, da lahko poskrbijo za potrebe drugih (Dugan, Hock 2006: 42–43).

Mojca Dobnikar (v Bogovič 1997: 56) piše, da imajo »z dejstvom, da ženska doživlja in prenaša partnerjevo nasilje, [...] očitno veliko opraviti vloge, ki so ji kot ženski pripisane in ki jih tudi sama prepozna kot svoje vloge.« Ženska ima vlogo osebe, ki potrpi, osebe, ki odpušča, osebe, ki interese svojega otroka postavlja pred svoje interese. Vloga ženske je vloga skrbnice družine. Te vloge so pomembne, ker lahko z njimi pojasnimo, zakaj ženske vztrajajo v nasilnih odnosih. Naučene "ženske vloge" omejujejo in upočasnjujejo proces odhoda iz takega odnosa.

»Odnosi, vzdrževanje, vezi, skrb, odvisnost so njene [ženske] naloge. Vpletenost, nerazmejenost, odvisnost se nagrajujejo. [...] V socializaciji moškega so v ospredju drugačna sporočila: treba se je čim prej razmejiti, osamosvojiti, obvladati meje, ščititi neodvisnost, nevpletenost.« (Čačinovič Vogrinčič 1991: 23).

"Moški ne jokajo, ženske so preveč čustvene"

Fante odvrčajo od izražanja žalosti, strahu in tesnobe. Fantje in moški naj bi bili trdne, nečustvene skale. Dekleta in ženske dobivajo zmedena in mešana sporočila o izražanju čustev. Po eni strani družba od njih pričakuje, da so bolj čustvene od moških, po drugi strani pa jih obsoja, da so preveč čustvene (Dugan, Hock 2006.: 43).

"Moški so tisti, ki dajejo pobudo za spolnost, ženske pa to pobudo pasivno prejemajo"

Fantje se naučijo, da so njihove spolne potrebe bolj nujne in pomembne od spolnih potreb deklet. Tudi jezik je tisti, ki odseva odnos in prepričanja, ki jih ima določena kultura o spolnosti. Besede, ki se nanašajo na penis, recimo "orodje", "ror", "štanga", "klin", "macola", "kobra", "pendrek", odražajo moč, eksplozivnost, nevarnost. Slengovske besede, ki se nanašajo na vagino, pogosto nakazujejo pasivnost, neaktivnost: "luknja", "češplja", "žemljica", "razpoka", "micka". Besede, ki opisujejo spolni akt: "nabijanje", "fukanje", "pritiskanje", "jahanje", "porivanje", "moški ga da na toplo", nakazujejo, da spolni odnos ni vzajemen in ljubeč dogodek, temveč dejanje, ki vključuje različne stopnje agresivnosti moškega nad žensko. Dekleta se že v zgodnjih letih naučijo, da so fantje tisti, ki bi morali sprožiti romantični ali intimni stik. Od fantov se pričakuje, da imajo nadzor nad intimnim razmerjem. Ko ima ženska prvič spolni odnos, pravimo, da je "izgubila" nedolžnost in da je moški tisti, ki ji jo je "vzel". Iz tega lahko sklepamo, da je ženska nemočna pri nadzorovanju svoje spolnosti (*op. cit.*: 43–44).

"Kar se v razmerju zgodi, tam tudi ostane"

Izraz "za zaprtimi vrati" se v zvezi z intimni razmerji uporablja pogosto. Namiguje na to, da ni prav, če pred "drugimi" razpravljaš o svojem razmerju. O vsem, kar je negativno ali osebno, se ni prav pogovarjati. Odrastemo z mnenjem, da se o določenih stvareh pač ne govori (*op. cit.*: 44–45).

Zaradi teh kulturnih stereotipov in pričakovanj lahko lažje razumemo, zakaj je nasilje v družini tako razširjeno in zakaj je toliko ljudi žrtev družinskega nasilja. To pa ne pomeni, da so ta kulturna pričakovanja in stereotipi opravičilo za nasilno vedenje povzročiteljev nasilja.

1.5. Kdo je povzročitelj nasilja v zasebni sferi?

»Nasilnež je res morda tudi sam žrtev – problematičnega socialnega okolja, družinskih razmer ipd. – vendar kljub temu ostaja nasilnež.« (Dobnikar 1989: 322).

»Statistike ljubljanskega SOS telefona za ženske in otroke – žrtve nasilja kažejo, da so med nasilneži zlasti bivši in sedanji možje ali partnerji, ki jim po številčnosti sledijo najbližji sorodniki – očetje, bratje, sinovi.« (Urek 1997: 389).

Doroteja Lešnik Mugnaioni (2004: 16) opisuje termine, ki opredeljujejo povzročitelja/povzročiteljico nasilja v družini.

- **Nasilnež, nasilen posameznik, nasilnik** so izrazi, ki v prvi vrsti označujejo osebnost povzročitelja in predpostavljajo, da je nasilje oziroma nasilnost nekaj, kar je takemu človeku lastno oziroma vrojeno. Ti izrazi povzročitelja nasilja fiksirajo v pripisani nasilniški vlogi, s tem pa jim simbolno jemljejo možnosti za spremembe lastnega vedenja in odnosov z okoljem ter učenja nenasilne komunikacije.
- **Storilec** je izraz, s katerim označimo osebo, ki je storila kaznivo dejanje. Izraz storilec še ne pomeni, da je bila oseba v kazenskem postopku že pravnomočno obsojena za storitev kaznivega dejanja. Z uporabo tega izraza izključimo vse povzročitelje nasilja, ki povzročajo različne oblike nasilja, pa to niso kazniva dejanja.

- **Povzročitelj** je izraz, s katerim opozorimo in označimo nasilno vedenje tistega, ki ga izvaja, medtem ko imamo do njegove osebnosti nevtralen odnos. Ob uporabi tega izraza lahko pri povzročiteljih nasilja zahtevamo odgovornost za storjena nasilna dejanja, kljub temu pa izrazimo spoštovanje njihovi osebnosti ter jim damo možnost, da svoje vedenje spremenijo.

Paymar (1993: 5) je vodil skupino za moške, ki povzročajo nasilje. Ugotovil je, da lahko **povzročitelje nasilja razdeli v tri skupine** glede na njihova prepričanja o moških in ženskah ter o nasilju.

- Prva skupina povzročiteljev nasilja je bila prepričana, da imajo moški in ženske določene vloge, ki pa so med sabo ločene. Prepričani so bili, da mora biti moški glava družine. To prepričanje so razlagali s tem, da "nekdo mora biti glavni". To vodi do njihovega naslednjega prepričanja: če partnerka izpodbija njihovo avtoriteto, potem so upravičeni do neke vrste nasilnega vedenja.
- Druga skupina povzročiteljev nasilja je menila, da sta oba s partnerko odgovorna za problem in da je bilo nasilje rezultat konflikta med njima. Priznali so, da do nasilja ne bi smelo priti, obenem pa so verjeli, da jih je njihova partnerka pripeljala do nasilnega vedenja ali nasilje izzvala.
- Tretja, manjša skupina povzročiteljev je jasno povedala, njihovo nasilno vedenje ni bilo sprejemljivo. Ti moški so bili zares prizadeti zaradi svojih dejanj. Videli so, kakšne posledice je njihovo vedenje pustilo na partnerkah, družinah in na njih samih. Zdelo se je, da so padli na dno. "Moralni kompas" jim je kazal, da je bilo njihovo vedenje nesprejemljivo, in vodil njihovo željo po spremembi.

Povzročitelji nasilja so ljudje vseh oblik in velikosti, poklicev, stopenj izobrazbe, pripadniki različnih verskih in etničnih skupin. Kljub temu imajo povzročitelji nasilja **skupne značilnosti** (Wilson 1997: 21–23):

- imajo podobna prepričanja o uporabi nasilja,
- uporabljajo podobne obrambne mehanizme, ki upravičujejo uporabo nasilja,
- so ljubosumni in imajo dvojno osebnost.

"Prepričanja o uporabi nasilja"

Moški, ki so nasilni, so nasilni zato, ker so lahko in ker nasilje "deluje". Povzročitelji nasilja so dobili sporočilo, da je nasilje nad ženskami sprejemljivo vedenje. Ko družbene institucije, kot je pravosodni sistem, povzročiteljem nasilja ne naložijo odgovornosti za njihova dejanja, jim dajo "dovoljenje", da z nasiljem nadaljujejo.

"Obrambni mehanizmi, ki upravičujejo uporabo nasilja"

Večina povzročiteljev ne bo sprejela odgovornosti za svoja nasilna dejanja. Z uporabo obrambnih mehanizmov želijo razložiti, zakaj so bili nasilni. Obrambni mehanizmi so:

- Racionalizacija: »Vse, kar sem želel, je, da bi me poslušala.«
- Minimaliziranje: »Saj sem jo samo sunil.«
- Izguba nadzora: »Vsak človek ima svojo mejo.«
- Prelaganje krivde: »Če me ne bi provocirala ...«

Ne le da povzročitelji nasilja ne sprejmejo odgovornosti za svoja dejanja, temveč pogosto tudi zanikajo, da se je nasilje sploh zgodilo. Veliko žrtev nasilja pove, da jim je povzročitelj po hudem pretepu rekel, da se nasilje ni nikoli zgodilo in da so si vso stvar samo domišljale.

"Ljubosumje"

Povzročitelj nasilja je pogosto ljubosumen na vsa razmerja, v katera je vključena njegova partnerka. Vse, zaradi česar ima ženska manj časa zanj (prijatelji, sodelavci, otroci, starši, hišni ljubljenci), povzročitelj vidi kot grožnjo. Pogosto je največji strah povzročitelja nasilja strah pred tem, da ga bo ženska zapustila. To se kaže v pretiranem ljubosumju in posesivnosti. Povzročitelji nasilja pogosto verjamejo, da jih ženska ne bo zapustila, če bodo imel popoln nadzor nad njo. Povzročitelj nasilja se tako močno zanaša na svojo partnerko, da je pripravljen storiti vse, da bi ostala – pripravljen jo je celo pohabiti ali ubiti. Da se počuti varnega, se povzročitelj nasilja prekomerno vtika v življenje svoje partnerke. Nenehno spremlja, kaj počne, ne dovoli ji, da bi svoj prosti čas preživljala z drugimi, neprestano jo sprašuje, kje je bila in kaj je počela. To je le nekaj načinov, kako povzročitelj nasilja nadzoruje in spremlja svojo partnerko. Moški svojo partnerko pelje v službo, jo odpelje na malico, pobere je po službi in jo nenehno kliče med delovnim časom, da preverja, če je zares na delovnem mestu. Čeprav je ta ženska nenehno pod njegovim nadzorom, ji partner še vedno

očita, da mu je nezvesta. Povzročitelj nasilja pa ima še en razlog za neprestan nadzor nad svojo partnerko – na ta način jo osami in naredi odvisno od njega. "Podporni sistem" ženske se na tak način zmanjša ali uniči in njena odvisnost od njega raste. Bolj kot je privezana nanj, manj možnosti je, da ga bo zapustila.

"Dvojna osebnost"

Izven doma se povzročitelj nasilja po navadi obnaša čisto drugače kot doma. To žrtvi nasilja otežuje, da bi drugim ljudem opisala svoje izkušnje nasilja. Povzročitelj nasilja ni neprestano nasilen. Veliko povzročiteljev ima obdobja, ko so zelo radodarni s svojo naklonjenostjo. Ženska to opazi in ve, da jo partner zna imeti rad. Misli, da bo, če se bo le dovolj trudila, podaljšala to obdobje ljubezni in ohranila ter izboljšala razmerje. Žrtev se zato večino časa trudi biti popolna žena, mati in gospodinja, da bi moški še naprej kazal svojo dobro, ljubečo stran. Na žalost je to za žrtev nasilja past. Ne glede na njeno obnašanje in dejanja, se bo povzročitelj nasilja odločil za nasilno ali za nenasilno vedenje.

Michael Paymar (1993: 2) piše, da **profil povzročitelja nasilja ne obstaja**. Povzročitelji so bogati, prihajajo iz srednjega razreda ali pa so revni. So mladi in stari, uradniki in fizični delavci. Nekateri so odraščali z nasiljem v družini, drugi pa ne. Nekateri imajo doktorat znanosti, drugi pa nimajo dokončane osnovne šole. Eni povzročajo nasilje, ko so pijani, drugi, ko so trezni. Povzročitelji nasilja so ljudje različnih ras, kultur in veroizpovedi. Moški niso po naravi nasilni, ampak se naučijo, da je nasilje za moškega primeren odgovor na reševanje sporov. Naučijo se, da lahko nasilje prinese občutek moči. Vseeno pa imajo moški možnost, da sporočila iz okolja, ki podpirajo takšno prepričanje o nasilju, zavrnejo. Vsi lahko svoje otroke naučimo, da sta moški in ženska enaka, da morajo razmerja temeljiti na spoštovanju ter da nasilje ni sprejemljiv način za reševanje sporov.

Kritična ost v izrazu "povzročitelj nasilja" je uperjena v nasilno vedenje tistega, ki nasilje povzroča, do njegove osebnosti pa ima nevtralen odnos. Praksa kaže, da je več kot 90 odstotkov povzročiteljev moškega spola, zato je tudi v izrazu uporabljen moški spol. Ta izraz omogoča, da pri povzročiteljih nasilja zahtevamo odgovornost za storjena nasilna dejanja, njihovi osebnosti pa navkljub storjenemu nasilju še vedno izkazujemo spoštovanje in jim dajemo možnost, da svoje nasilno vedenje spremenijo ter si pridobijo spretnosti nenasilne komunikacije. Izraz "povzročitelj nasilja" se uporablja, ker upošteva dve temeljni načeli dela s povzročitelji nasilja: povzročitelj nasilja je edini odgovoren za nasilje in mora prevzeti

odgovornost za storjeno nasilno dejanje; hkrati je v izraz zajeto spoštovanje temeljnih človekovih pravic in njegovega dostojanstva (Hrovat Svetičič et al. 2010: 43).

1.6. Delo s povzročiteljem nasilja

V 70. letih so v socialnem delu začeli izvajati delo s povzročitelji nasilja. Za začetek takšnega dela so pomembna štiri načela (Zaviršek 1997: 341–342):

- **Nasilje se ne konča, ko ženska odide.** Nasilje se redko konča, ko pride do razveze ali ko se ženska odloči, da bo sama prekinila nasilje. Storilci ženskam grozijo naprej, jih poskušajo najti na samem, jim grozijo po telefonu in izvajajo stalen pritisk v zvezi s pravico do otrok. Eno najbolj univerzalnih vedenj storilcev je, da po razvezi zaradi nasilja zahtevajo pravice do otrok, ki so jih prej preteпали in zanemarjali. Njihova najpomembnejša skrb postane v tistem trenutku skrb za biološkega otroka. Storilci na tak način nadaljujejo nasilje in zlorabe, s tem da izsiljujejo pravice do otrok in dokazujejo, da so matere nesposobne skrbeti zanje. Storilci navadno uporabljajo izsiljene stike z otroki, da se na ta način maščujejo materam, čeprav so se matere umaknile prav zaradi njihovega nasilja. Večina povzročiteljev nasilja, ki se na začetku trudijo, da bi pridobili pravice do preživljanja časa z otrokom, praviloma kmalu izgine in pretrga stike z žensko in otrokom. Za socialno delavko so v takih primerih nujna vprašanja, ali je stik s povzročiteljem nasilja zares koristen za otroka, ali lahko povzročitelj dokaže, da je njegov najpomembnejši interes zares preživljanje časa z otrokom in ne nadaljevanje čustvenih in drugih zlorab, ali si otrok želi srečevanja z njim. Eno od kulturno specifičnih ravnanj moških v teh situacijah je tudi, da grozijo s samomorom.
- **Jasna sporočila.** Socialna delavka se mora jasno opredeliti, da je nasilje nesprejemljivo, dogodke mora poimenovati in ne minimalizirati (namesto "šlo je za konflikt" je treba reči "udaril jo je"). Tako delo je mogoče le, če je ženska na varnem in ne, če živi s povzročiteljem nasilja in je v nevarnosti. Ohraniti partnersko zvezo ali družino ne sme biti želeni rezultat dela s povzročitelji.
- Če se odločimo, da bomo **pomagali žrtvi in storilcu skupaj**, je treba upoštevati feministično perspektivo. Darja Zaviršek navaja nevarnosti po Audrey Mullender,

ki grozijo, če feministične perspektive ne upoštevamo: par v zvezi z odgovornostjo za nasilje dobi neustrezna ali mešana sporočila, nasilje je predstavljeno kot nekaj razumljivega, nasilje je predstavljeno kot nekaj, kar je mogoče upravičiti, z zanikanjem povzročiteljeve odgovornosti in opravičevanjem njegovega obnašanja se postavimo na njegovo stran, storilca spodbujamo, da preusmeri pozornost v pogovoru drugam in stran od nasilja, zavzamemo stališče, da je deloma kriva tudi ženska, ki je objekt nasilja, žrtev nasilja vodimo k temu, da sprejme del krivde, od žrtve nasilja pričakujemo, da vnaprej prepozna nasilne napade, pritrujemo stališču, da je bilo nasilje posledica ženske provokacije, žensko utišamo.

- **Vprašanje otrok.** Ko odločamo o tem, h kateremu odraslemu bo dodeljen otrok, je treba kot glavni kriterij upoštevati, pri katerem odraslem bo otrok bolj varen. Pravice otroka lahko varujemo le tako, da dajemo podporo tistemu od staršev, ki ne zlorablja, ki za otroka skrbi, povzročitelj nasilja pa mora svojo sposobnost za druženje z otrokom, ki je zaradi njegovih preteklih dejanj utrpel psihološko travmo, šele dokazati.

Tanja Hrovat Svetičič, Dalida Horvat, Dubravka Hrovatič in Francka Premzl (2010: 45) navajajo **načela dela s povzročitelji nasilja v družini:**

- Cilj dela s povzročitelji nasilja je izhajati iz ničelne tolerance do nasilja in zagotoviti večjo varnost žrtvam.
- Povzročitelja nasilja moramo soočiti z njegovo odgovornostjo za njegovo vedenje in ravnanje.
- Povzročitelja nasilja moramo soočiti z mogočo izbiro vedenja in ravnanja, ki je vedno prisotna.
- Izhajati moramo iz tega, da je odgovornost za odnos na strani močnejšega – ravnotežje moči.
- Povzročitelja nasilja moramo seznaniti z nastalimi posledicami.
- Povzročitelja nasilja moramo seznaniti s kazensko odgovornostjo v njegovem ravnanju.

- Povzročitelja nasilja moramo seznaniti s posledicami, če ne bi bil pripravljen sodelovati in spremeniti svojega ravnanja.
- Povzročitelja nasilja moramo seznaniti z mogočimi oblikami pomoči, zato da se bosta njegovo vedenje in ravnanje spremenila.
- Izhajati moramo iz storjenega dejanja, njegovega ravnanja in odgovornosti zanj ter se s tem izogniti manipulativnemu vedenju.
- Pomoč mora biti individualna in usmerjena najprej v povzročiteljevo vedenje in ravnanje ter šele pozneje, po opolnomočenju žrtve, na željo žrtve usmerjena v partnersko sodelovanje.
- Nujni vsebini v pogovoru s povzročiteljem sta spoštovanje in dostojanstvo.

Klavdija Aničić (2007: 88) opozarja, da je za dobro prakso nujno potrebno poznavanje in izvajanje nediskriminatornih in antidiskriminatornih praks na področju nasilja. Pri tem nediskriminatorne prakse pomenijo delovanje po načelih spoštovanja, vključevanja, enakosti in upoštevanja individualnosti, antidiskriminatorne prakse pa se uporablja pri delovanju za popraviljanje škode, storjene z diskriminatornimi praksami. Ko govorimo o **nediskriminatornih praksah**, pomislimo na:

- spoštovati (ne tolerirati, ne prezirati),
- opaziti, sprejemati, vključiti (ne ignorirati),
- točne informacije in priznavanje individualnosti (izogibanje stereotipom),
- izenačevati moč, biti na enaki ravni,
- zavedati se, da ima vsak človek moč in pomembne življenjske izkušnje (ne pokroviteljstvo),
- smejati se skupaj (ne zasmehovati),
- razumeti in biti empatični (ne pomilovati),
- spoštovati in ceniti (ne zaničevati) in
- nenasilno komunikacijo ter reševanje konfliktov.

Antidiskriminatorne prakse dela na področju nasilja v zasebni sferi pa pomenijo predvsem:

- spoštljiv, korekten in aktiven odnos ter način dela,
- spremstvo ob postopkih na institucijah,
- zagovorništvo v primerih sekundarne viktimizacije in diskriminacije,
- prepoznavanje diskriminacije v institucijah in zahteva po njihovi odpravi,
- vzpostavljanje sistema koordiniranega sodelovanja med institucijami in organizacijami.

Čeprav so dobre prakse, ki jih navaja Klavdija Aničić, omenjene kot dobre prakse na področju nasilja nad ženskami in tako mišljene za delo z ženskami, žrtvami nasilja, so lahko, po mojem mnenju, dobro vodilo tudi pri delu s povzročitelji nasilja.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je v letu 2004 pričelo z zaposlovanjem **koordinatork za obravnavo nasilja** v dvanajstih regijah po Sloveniji. Regijska koordinatorka vodi in organizira delo regijske službe, pripravlja in načrtuje izvajanje nalog interventne službe, opravlja naloge strokovne podpore ter naloge organizacije in vzdrževanja mreže socialnovarstvenih storitev. Sodeluje pri usposabljanju strokovnih delavcev ter pri razvojnih nalogah na področju nasilja v družini. Regijska koordinatorka na podlagi predloga CSD in v sodelovanju s strokovnimi delavci CSD zagotovi povzročitelju nasilja v družini storitev prve socialne pomoči v primeru izreka ukrepa prepovedi približevanja. Analizira podatke glede obsega pojava nasilja v družini na regijski ravni, ki jih zbirajo CSD na podlagi zakona, ki ureja preprečevanje nasilja v družini, ter na tem področju sodelujejo pri načrtovanju politike na državni ravni (13. do 18. člen Pravilnika o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, Uradni list RS, št. 31/2009).

Standardni postopki ravnanja s povzročiteljem (Hrovat Svetičič et al. 2010: 60):

Postavljanje **jasnih meja** povzročitelju nasilja: s povzročiteljem vodimo strukturiran intervju z jasnimi pravili komunikacije, ki jih postavimo na začetku pogovora (s tem se izognemo manipulacijam in povzročiteljevi vzpostavitvi nadzora nad procesom ter zmanjšamo možnost za minimaliziranje njegove odgovornosti). Strokovna delavka mora prepoznati in preprečiti povzročiteljevo taktiko manipuliranja in ogibanja odgovornosti. Povzročitelja nasilja jasno soočimo z nesprejemljivostjo njegovega nasilnega vedenja ter s **kazensko odgovornostjo**

zanj. **Informiramo** ga o pristojnostih institucij, ki se ukvarjajo s preprečevanjem nasilja v družini in zaščito žrtve. Povzročitelja nasilja jasno seznanimo, da bomo, če se bo vedel nasilno, pogovor prekinili in nasilje prijavili policiji. Strokovna delavka ves čas pogovora izhaja iz ničelne tolerance do nasilnega vedenja ter ne sprejema opravičil za nasilno vedenje. Če oseba, ki povzroča nasilje, govori o nasilju nad družinskimi člani, je treba pridobiti izjavo za zapisnik ter hkrati pridobiti zagotovilo, da nasilja ne bo nadaljevala. Poleg soočenja z odgovornostjo za nasilje v družini je **cilj pogovora** s povzročiteljem iskanje njegove notranje motivacije za spremembo izbranih načinov vedenja.

Prvi intervencijski programi za moške, ki povzročajo nasilje nad ženskami, so bili v Ameriki organizirani v poznih sedemdesetih letih. EMERGE v Bostonu in RAVEN (Rape and Violence End Now) v St. Louisu sta bila prva programa, ki sta povzročiteljem nasilja ponujala svetovanje in izobraževanje. Varnost žrtev nasilja (žensk in njihovih otrok) je bila za ustvarjalce tega programa prednostna naloga. Odvetniki, ki so bili na začetku prvi, ki so take programe ustvarjali, so kot eno od glavnih nalog programov navedli spreminjanje sodnega sistema pri obravnavah posameznih primerov nasilja v družini. V osemdesetih in devetdesetih letih so se po Ameriki programi za povzročitelje nasilja razširili. Delujejo po zelo različnih modelih in povzročiteljem nasilja pošiljajo zelo različna sporočila o prevzemanju odgovornosti za nasilje (Wilson 1997: 218–219).

Povzročitelj nasilja se bo v določen program za moške, ki povzročajo nasilje, vključil zaradi naslednjih petih razlogov:

- Žrtev nasilja grozi z odhodom iz nasilnega razmerja.
- Žrtev nasilja je zapustila nasilno razmerje.
- Povzročitelj nasilja je bil pred kratkim nasilen in to obžaluje.
- Pri zadnjem nasilnem dejanju povzročitelja je bilo nekaj drugače (bil je bolj nasilen kot prej ali pa je udaril tudi otroka).
- Družba (policija, CSD) se je vpletla v povzročiteljevo razmerje.

Povzročiteljem nasilja lahko udeležbo v različnih programih svetujejo posamezniki ali razne službe in organizacije. Šele ko bo njihovo nasilje sankcionirala država, ki ima večji vpliv, pa bo to za nekatere pomenilo motivacijo, da se bodo vključili v program za moške, ki povzročajo nasilje (*op. cit.*: 222).

Uspešnost programov za moške, ki povzročajo nasilje, je odvisna od tega, kako ti programi definirajo svojo uspešnost. Večina strokovnjakov, ki dela s povzročitelji nasilja, se strinja, da je prenehanje nasilnega vedenja pomemben kriterij uspeha (*op. cit.*: 222–223).

Odgovornost za prenehanje z nasilnim vedenjem nosi povzročitelj nasilja. Nasilje moških nad ženskami je naša zgodovinska zapuščina. Paymar (1993: 9–14) pravi, da se mu zdi preprosto neopravičljivo in da je sramota, da se ženske še v današnjem času ne morejo počutiti varno med svojimi prijatelji, partnerji, sodelavci in ljubimci. Pravi, da je veliko bolj "moško", da se z nasiljem spopademo, da sprejmemo izziv in se z nasiljem borimo ter pri tem ne škodimo sebi ali drugim. Povzročitelju nasilja zato svetuje:

- Sprejmi dejstvo, da si za nasilje odgovoren sam. Priznati moraš, da problem obstaja, sprejeti odgovornost za svoje početje in nekaj narediti glede tega. Eden od članov Paymarjeve skupine za povzročitelje nasilja pove, kaj ga je motiviralo za spremembo: "Motiviralo me je več stvari. Odvzeli so mi prostost, eno noč sem preživel v zaporu, moral sem na sodišče, moje ime so omenili v časopisu, moral sem se udeležiti skupine za povzročitelje nasilja. Največja motivacija pa je bilo dejstvo, da skrivnosti ni več. Laži o modricah, prikrivanje – zdaj so vsi vedeli, skrivnost je bila razkrita."
- Poišči pomoč. Spregovori o svojem problemu s prijatelji, družino, sodelavci – pravi prijatelji ti bodo pomagali najti pomoč in te podpirali pri tvoji spremembi. Nasilje je naučeno vedenje. Svoje vedenje lahko spremenimo. Paymar odsvetuje zakonsko svetovanje ali svetovanje paru, če se nasilje v družini še ni končalo in se partnerka ob povzročitelju nasilja ne počuti varne. Svetovanje paru, ki je preživel nasilje v družini, Paymar priporoča, če je moški uspešno zaključil program za povzročitelje nasilja, če nasilje, grožnje, ustrahovanje in psihične zlorabe niso več prisotne, če je bila žrtev nasilja vključena v program za žrtve nasilja ali obravnavo na CSD in je naredila svoj načrt varnosti, če se svetovalec z žrtvijo pogovori o tveganjih zakonskega svetovanja in če svetovalec meni, da svetovalnim pogovorom ne bo sledilo nasilje.

Pomembno je, da se povzročitelj nasilja nauči, kaj pomeni **enakopravno partnerstvo**, ne glede na to, ali povzročitelj in žrtev nasilja ostaneta skupaj ali se razideta. "Kolo enakosti" so razvili v okviru "Duluth" intervencijskega projekta za nasilje v družini. Nenasilno in enakopravno partnerstvo pomeni:

- Pogajanje in poštenost. Iskanje rešitve za konflikt, s katero sta zadovoljna oba partnerja. Sprejemanje sprememb in pripravljenost za kompromise.
- Vedenje, ki nikogar ne ogroža. Pogovarjamo in obnašamo se tako, da se druga oseba počuti varno in ji ni neprijetno izražati svojega mnenja in se obnašati kot želi.
- Spoštovanje. Poslušamo partnerja in ga ne obsojamo, smo razumevajoči in cenimo mnenje drugega.
- Zaupanje in podpora. Podpiramo cilje in želje drugega, spoštujemo njegova čustva, prijatelje, aktivnosti in mnenja.
- Poštenost in odgovornost. Sprejmemo odgovornost za svoja dejanja in priznamo svoje napake. Pogovarjamo se odkrito.
- Odgovorno starševstvo. S partnerjem si delimo starševske obveznosti. Trudimo se biti pozitiven nenasilen vzor svojim otrokom.
- Delitev odgovornosti. S partnerjem se skupaj dogovorimo za pravično porazdelitev dela in skupaj sprejemamo družinske odločitve.
- Skupno odločanje o denarju (*op. cit.*: 136).

Dutton (1998: 165) piše, da je zelo pomembno, da svetovalec takoj po prvem pogovoru (samem ali v skupini) s povzročiteljem nasilja preveri, kako je z žrtvijo nasilja. Z njo se mora pogovoriti o njenem načrtu varnosti, o trenutnem stanju in o povratni informaciji, ki jo je dal povzročitelj nasilja, ko je prišel s prvega pogovora. Svetovalec mora biti pozoren, ali je povzročitelj nasilja po prvem pogovoru v skupini za moške, ki povzročajo nasilje, minimaliziral svoje nasilno vedenje in je partnerki rekel: "Ti misliš, da sem jaz slab, morala bi slišati, kaj so povedali ostali moški iz skupine." Vsak moški mora sprejeti odgovornost za nasilje, ne glede na to, ali je bil nekdo drug "bolj nasilen" od njega.

Nasilje je naučeno vedenje. Vsako naučeno vedenje pa lahko spremenimo. Cilj programov socialnega učenja je, da povzročitelj nasilja razčleni svojo uporabo jeze in zlorab in da se nauči drugačnega izražanja jeze. Vse naše navade imajo tri vidike, ki nam pomagajo razumeti, zakaj neko vedenje "ostaja". Prvi vidik je izvor navade, drugi vidik je "pobudnik" (dogodek, ki sproži nasilje), tretji vidik pa je "regulator" (reakcije na nasilje, ki ga zavirajo ali ohranjajo) (*op. cit.*: 32–33).

Judith Milner in Steve Myers (2007) pišeta o **kognitivno vedenjski terapiji**, ki je postala zelo pomembna pri razvoju politik in praks za boj proti nasilju v družini. Ta pristop temelji na ideji, da se ljudje vedenja naučimo, zato se lahko naučimo tudi drugačnega obnašanja, če se želimo spremeniti. Programi za povzročitelje nasilja, ki temeljijo na kognitivno vedenjski terapiji, imajo dva cilja: prvi je, da mora povzročitelj nasilja spremeniti prepričanja, ki podpirajo nasilje, drugi cilj pa je sprememba nasilnega vedenja.

Darja Zaviršek (1997: 342) piše o **koristnosti skupin, v katerih se povzročitelji nasilja učijo asertivnosti namesto agresivnosti**. Piše, da je v takih skupinah dobro, da jih vodita dve socialni delavki in socialni delavec, veliki uspehi pa so se pokazali, če sta bila voditelja moški in ženska. Vedno obstaja možnost, da pride do kolizije moškega vodje z ostalimi moškimi, zato je pomembno, da obstaja ženska sovoditeljica, ki to pogosto hitro opazi. Druga nevarnost, ki jo lahko voditeljice skupine hitro spregledajo, so posamezniki, ki tudi v skupini ohranjajo nasilne vzorce obnašanja. Socialni delavec in socialna delavka morata biti v skupini pozorna na naslednje:

- Pri povzročiteljih nasilja se v zvezi s prepoznavanjem nasilja pojavi odpor. Za uspešno delo je ključnega pomena, da ne pride do zanikanja nasilja in do zmanjševanja pomena tega, kar so povzročitelji storili.
- Delo v skupini mora potekati tako, da se povzročitelji ne bodo videli kot žrtve.
- Z izgovori na nesrečno otroštvo, problematično družino, se skuša povzročitelj nasilja izogniti odgovornosti.
- O spominih iz otroštva in o občutkih v zvezi z njimi se je mogoče pogovarjati, ne da bi bila to obenem tudi racionalizacija za nasilje.
- Povzročitelji pogosto krivijo alkohol za nasilno vedenje.

- Programi, kjer se povzročitelji nasilja učijo ravnati s svojo jezo, so lahko škodljivi, saj lahko krepijo prepričanje, da ženske izzovejo nasilje in da je nasilje zgolj izguba nadzora nad seboj, navaja Darja Zaviršek Audrey Mullender.
- Storilci naj se učijo različnih komunikacijskih veščin.
- Povzročitelji nasilja naj se učijo, kaj občuti ženska v nasilnem napadu.
- Voditelji skupine se morajo s povzročitelji pogovarjati o stereotipni dinamiki moči v razmerjih med spoloma in analizirati koncepte moškosti, ki vplivajo na nasilje.
- Voditelji skupine povzročiteljev nasilja morajo udeležene nenehno soočati z njihovim vedenjem in jim sporočati, katera so dovoljena dejanja in katera dejanja niso več družbeno sprejemljiva. Pomembno je, da socialni delavec poudari, da je nasilje danes spoznano kot oblika nadzora, ki ga izvajajo moški nad ženskami.
- Tudi s povzročiteljem je treba pripraviti načrt za varnost, ki ga moški uporabi takrat, ko začuti, da postaja nasilen (koga naj pokliče, kaj naj stori z nakopičeno energijo, pravilo, da lahko razbije predmete, ne sme pa udariti ženske ali otroka, ipd.).

Zaviršek (*op. cit.*: 343) piše: »Sprejeti odgovornost za pretekle dogodke pa je eden najpomembnejših dosežkov, ki se mora zgoditi v skupini za povzročitelje.«

1.7. Zakonodaja

Zakonski ukrepi (tako kazenske kot civilne narave) veljajo danes kot pomemben mehanizem preprečevanja družinskega nasilja (Filipčič 2002: 112).

Zakonodaja na področju nasilja nad ženskami:

- Zakon o preprečevanju nasilja v družini,
- Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini,
- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014,

- Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode,
- Kazenski zakonik,
- Zakon o kazenskem postopku,
- Zakon o policiji,
- Pravilnik o prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi,
- Zakon o prekrških zoper javni red in mir,
- Zakon o pravnem postopku,
- Stanovanjski zakon,
- Pravilnik o dodeljevanju neprofitnih stanovanj v najem,
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja,
- Zakon o enakih možnostih žensk in moških,
- Nacionalni program za enake možnosti žensk in moških (Urad Vlade Republike Slovenije za enake možnosti: Delovna področja – Nasilje nad ženskami).

Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/1991) določa temeljne človekove pravice in svoboščine, njihovo uresničevanje in omejevanje. Človekove pravice in temeljne svoboščine se uresničujejo neposredno na podlagi ustave. Z zakonom je mogoče predpisati način uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, kadar tako določa ustava ali če je to nujno zaradi same narave posamezne pravice ali svoboščine. Ustava pravi, da so človekove pravice in svoboščine omejene samo s pravicami drugih in v primerih, ki jih določa ustava. Zagotovljena sta sodno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravica do odprave posledic njihove kršitve. Nobene človekove pravice ali temeljne svoboščine, urejene v pravnih aktih, ki veljajo v Sloveniji, ni dopustno omejevati z izgovorom, da je ustava ne priznava ali da jo priznava v manjši meri. Nihče ne sme biti podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočemu kaznovanju ali ravnanju (18. člen), vsakdo ima pravico do osebne svobode (19. člen), vsakdo ima pravico, da se prosto giblje in si izbira bivališče, da zapusti državo in se vanjo kadarkoli vrne (32. člen), zagotovljena je pravica do zasebne lastnine in dedovanja (33. člen), vsakdo ima pravico do osebne dostojanstva in varnosti (34. člen), zagotovljena je nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove

zasebnosti ter osebnostnih pravic (35. člen), zagotovljena je svoboda dela (49. člen). Zakonska zveza temelji na enakopravnosti zakoncev. Država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo potrebne razmere (53. člen).

Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/2007) opredeljuje socialnovarstvene storitve, namenjene preprečevanju in odpravljanju socialnih stisk in težav. Storitve, namenjene odpravljanju socialnih stisk in težav, so: prva socialna pomoč, osebna pomoč, pomoč družini, institucionalno varstvo, vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji, pomoč delavcem v podjetjih, zavodih ter pri drugih delodajalcih (11. člen).

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/2004) ne vsebuje nobene določbe, ki bi pred nasiljem varovala odraslega člana družinskega razmerja. V 14. členu določa enakopravnost zakoncev, v členih od 44. do 49. pa zakon določa, da se morata zakonca vzajemno spoštovati, si zaupati in si medsebojno pomagati, da imata do otrok enake pravice in dolžnosti, da si vsak zakonec prosto izbira poklic in delo, da zakonca o skupnih zadevah odločata sporazumno, da za preživljanje družine prispevata v sorazmerju s svojimi zmožnostmi. Njunsko skupno premoženje skupno in sporazumno upravljata in z njim razpolagata ali se dogovorita, da ob upoštevanju drugega zakonca eden od njiju upravlja s skupnim premoženjem (52. člen).

Na političnem področju se je tema nasilja v družini v Sloveniji prvič pojavila leta 1997, ko je prišlo do razprave ob amandmajih Kazenskega zakonika in Zakona o kazenskem postopku, v kateri se je pojavilo vprašanje o nasilju v družini kot o resnem prekršku. Leta 1998 je bila kot alternativa pridržanju sprejeta prepoved približevanju kraju ali osebi. Šele marca 1999 je bilo nasilje v družini opredeljeno kot kaznivo dejanje, in sicer v okviru 299. člena Kazenskega zakonika. Istega leta je bil sprejet tudi člen, ki sodiščem omogoča odstranitev nasilneža iz skupnega stanovanja, če je to potrebno zaradi preprečevanja nasilja v družini, kar pomeni, da lahko žrtev nasilja ostane v skupnem bivališču v času, dokler traja postopek razveze zakonske zveze (Flis 2010: 54).

Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 55/2008) vsebuje 191. člen "Nasilje v družini". Kdor v družinski skupnosti z drugim grdo ravna, ga pretepa ali drugače boleče ali ponižujoče ravna, ga z grožnjo z neposrednim napadom na življenje ali telo preganja iz skupnega prebivališča ali mu omejuje svobodo gibanja, ga zalezuje, ga prisiljuje k delu ali opuščanju dela ali ga kako drugače z nasilnim omejevanjem njegovih enakih pravic spravlja v skupnosti v podrejen položaj, se kaznuje z zaporom do petih let. Enako se kaznuje, kdor stori opisana dejanja v

kakšni drugi trajnejši življenjski skupnosti. Če je dejanje iz prvega odstavka storjeno proti osebi, s katero je storilec živel v družinski ali drugi trajnejši skupnosti, ki je razpadla, je pa dejanje s to skupnostjo povezano, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.

V **Zakonu o policiji** (Uradni list RS, št. 11/2003-UPB in 50/2004) je pomemben člen 39. a, ki pravi, da smejo policisti odrediti prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi, če je podan utemeljen sum, da je oseba storila prekršek z elementi nasilja, ali je bila zalotena pri takem prekršku in obstajajo razlogi za sum, da bo ogrozila življenje, osebno varnost ali svobodo osebe, s katero je ali je bila v bližnjem razmerju v smislu odločb 230. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 63/94, 70/94 – popravek in 23/99), vključno z izvenzakonskim partnerjem. Prekršek policisti ugotovijo na podlagi dotedanjega grdega ravnanja kršitelja, iz okoliščin, ki jih policisti neposredno zaznajo ob prihodu na kraj dogodka, zbranih obvestil od žrtev ali prič ali podatkov centra za socialno delo. Kršitelj, ki mu je izrečen ukrep prepovedi približevanja, mora kraj oziroma območje prepovedi takoj zapustiti.

Leta 2004 je Ministrstvo za notranje zadeve v soglasju z Ministrstvom za pravosodje ter Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve na podlagi člena 39. a Zakona o policiji (Uradni list RS, št. 11/2003-UPB in 50/2004) izdalo **Pravilnik o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi** (Uradni list RS, št. 95/2004). Pravilnik v 2. členu prepoveduje približevanje kraju, kjer oškodovanec stanuje, dela, se izobražuje, je v varstvu ali se vsakodnevno giblje. Ta prepoved zajema tudi prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih. Pravilnik opredeljuje razmerje med kršiteljem in oškodovancem (3. člen), kriterije za ugotavljanje okoliščin in izrek ukrepa (4. člen). Po 10. členu pravilnika mora policija o ukrepu prepovedi približevanja takoj obvestiti center za socialno delo (v času uradnih ur krajevno pristojen center za socialno delo, v času izven uradnih ur in v dneh, ko centri ne delajo, pa interventno službo centra za socialno delo). Interventna služba centra je dolžna prvi naslednji delovni dan obvestiti krajevno pristojni center. Centri s pomočjo ministrstva, pristojnega za socialne zadeve, za območje svoje krajevne pristojnosti vodijo seznam organizacij, ki lahko oškodovancu zagotovijo ustrezno pomoč, in skrbijo za sprotno dopolnjevanje tega seznama. Nadzor nad spoštovanjem prepovedi približevanja izvaja policija (12. člen). Ukrep prepovedi približevanja se lahko podaljša (14. člen). Po 15. členu Pravilnika o prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi mora strokovna delavka centra za socialno delo takoj po izrečenem ukrepu navezati/poiskati stik z oškodovancem in ga v okviru storitve prve socialne pomoči seznaniti z možnimi oblikami pomoči za reševanje osebne

stiske, ki jih lahko ponudi center, in z možnostmi pomoči pri drugih organizacijah, ki izvajajo materialno ali nematerialno pomoč ali dopolnilne programe socialnega varstva. V 16. členu je opredeljena dolžnost centra za socialno delo za varnost in varstvo mladoletne osebe. Po 17. členu pravilnika mora krajevno pristojni center navezati stik tudi s kršiteljem in ga seznanimi s svojimi storitvami in storitvami drugih organizacij, namenjenih zagotavljanju pomoči za odpravo vzrokov kršiteljevega ravnanja.

Prvi zakon, ki jasno opredeljuje različne vrste nasilja v družini, je **Zakon o preprečevanju nasilja v družini** (Uradni list RS, št. 16/2008, v nadaljevanju ZPND). ZPND je začel veljati 2. 3. 2008.

ZPND je pomemben predvsem s simbolnega vidika, združuje razpršene predpise in skuša bolj sistematično pristopiti k obravnavi nasilja v družini (Flis 2010: 55).

ZPND določa pojem nasilja v družini, določa vlogo in naloge državnih organov, nosilcev javnih pooblastil, izvajalcev javnih služb, organov samoupravnih lokalnih skupnosti in nevladnih organizacij pri obravnavanju nasilja v družini. Določa tudi ukrepe za varstvo žrtev nasilja v družini (1. člen ZPND).

Za centre za socialno delo ter za socialno delo z žrtvami in povzročitelji nasilja so pomembni naslednji členi ZPND:

6. člen določa, da so organi in organizacije ter nevladne organizacije, ki pri svojem delu izvedo za okoliščine, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da se izvaja nasilje, **dolžni o tem takoj obvestiti center za socialno delo (CSD)**, razen v primeru, če žrtev temu izrecno nasprotuje in ne gre za sum storitve kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti. Vsak mora ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti takoj obvestiti CSD, policijo ali državno tožilstvo, kadar sumi, da je otrok žrtev nasilja.

10. člen določa, da so organi in organizacije ter nevladne organizacije dolžni v okviru z zakoni in z drugimi predpisi določenimi nalogami in pooblastili **prednostno obravnavati primere nasilja, zagotavljati medsebojno obveščanje in pomoč** z namenom preprečevanja in odkrivanja nasilja, odpravljanja vzrokov ter nudenja pomoči žrtvi pri vzpostavitvi pogojev za varno življenje. Strokovne delavke oziroma delavci v organih in organizacijah, ki so v okviru pravil in postopkov zadolženi za opravljanje nalog na področju nasilja, se morajo v okviru stalnega izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja obvezno **redno izobraževati s področja nasilja** v obsegu, ki ga določijo pristojni ministri. Odgovorne osebe v organih in

organizacijah ter nevladne organizacije so dolžne zagotoviti usposabljanje vseh strokovnih delavcev, ki se v okviru svojega dela srečujejo z žrtvami oziroma povzročitelji nasilja.

14. člen določa **naloge centrov za socialno delo**. Center za socialno delo nudi žrtvi in povzročitelju nasilja storitve po zakonu, ki ureja socialno varstvo, pri čemer je cilj obravnavanja odprava neposredne ogroženosti in skrb za žrtvino dolgoročno varnost, z odpravo vzrokov oziroma okoliščin, v katerih prihaja do nasilja, prek reševanja njenih socialnih in materialnih pogojev bivanja. Center za socialno delo lahko **napoti povzročitelja nasilja** v ustrezne izobraževalne, psihosocialne in zdravstvene programe, ki jih izvajajo organi in organizacije ter nevladne organizacije. Pri centru za socialno delo se za obravnavanje nasilja v družini ustanovi **multidisciplinarni tim**. Njegovo sestavo in način dela določi minister, pristojen za delo, družino in socialne zadeve.

15. člen določa dolžnost centra za socialno delo, da mora po proučitvi okoliščin primera nuditi žrtvi oblike pomoči po zakonu, ki ureja socialno varstvo, in oceniti, ali je potrebno oblikovati **načrt pomoči žrtvi**, ki ga oblikuje skupaj z žrtvijo. Načrt pomoči oblikuje, če je za vzpostavitev varnega okolja žrtve potrebno dlje časa trajajoče ukrepanje oziroma, če je potrebnih več ukrepov pomoči in v drugih primerih, če oceni, da je potrebno. Načrt pomoči se pripravi v okviru multidisciplinarnega tima.

16. člen določa, da se z namenom zagotavljanja pomoči žrtvam nasilja, izvajanja interventne službe, povezovanja dejavnosti organov in organizacij ter spremljanja in analiziranja pojavov nasilja v regiji oblikuje **regijska služba za koordinacijo in pomoč žrtvam**. Regijska služba vključuje interventno službo, krizne centre in regijskega koordinatorja za preprečevanje nasilja. Regijska služba se oblikuje pri centru za socialno delo, ki ga določi njegov ustanovitelj, in deluje na območju posameznega centra za socialno delo ali več centrov za socialno delo.

17. člen določa, da **nevladne organizacije** s področja obravnave in zaščite proti nasilju v okviru svojih programov nudijo zaščito in psihosocialno pomoč žrtvam, **organizirajo programe za obravnavo povzročiteljev nasilja** in sodelujejo z organi in organizacijami z različnih področij (policija, tožilstvo, sodišče, center za socialno delo, zdravstvene organizacije, vzgojno-izobraževalni zavodi).

19. člen določa, da lahko žrtev sodišču predlaga, da določi **ukrepe za odvrnitev nadaljnje škode**. Sodišče lahko **povzročitelju nasilja**, ki je žrtev telesno poškodoval, ji prizadejal zdravstveno škodo ali drugače posegel v njeno dostojanstvo ali druge osebnostne pravice, na

predlog žrtve z odločbo **prepove** zlasti: vstopiti v stanovanje, v katerem živi žrtev, zadrževati se v določeni razdalji od stanovanja, v katerem živi žrtev, zadrževati in približevati se krajem, kjer se žrtev redno nahaja (delovno mesto, šola, vrtec ...), navezovati stike z žrtvijo na kakršenkoli način, vključno s sredstvi za komuniciranje na daljavo, vzpostaviti vsakršno srečanje z žrtvijo. Te ukrepe lahko sodišče izreče tudi: če je povzročitelj nasilja žrtvi grozil, da jo bo poškodoval ali drugače protipravno posegel v njeno dostojanstvo ali druge osebne pravice, če je povzročitelj nasilja protipravno vstopil v stanovanje, v katerem živi žrtev, ali drugače motil njeno mirno posest, če povzročitelj nasilja žrtev proti njeni izrecni volji protipravno nadleguje, na primer z zasledovanjem ali uporabo sredstev za komuniciranje na daljavo, če povzročitelj nasilja žrtev proti njeni izrecni volji protipravno nadleguje z uporabo oziroma objavljanjem vseh osebnih podatkov žrtve, sodnih spisov in osebnih zapisov na svetovnem medmrežju. Sodišče časovno omeji trajanje teh ukrepov na največ šest mesecev. Žrtev lahko predlaga **podaljšanje ukrepa** še za največ šest mesecev.

30. člen določa, da za potrebe pomoči žrtvi, obravnavanja povzročitelja nasilja, izdelave načrta pomoči žrtvi, njegovega izvajanja in spremljanja, za znanstveno-raziskovalne namene in za statistične namene centri za socialno delo **obdelujejo osebne podatke in vodijo zbirke podatkov** oseb, ki so jih obravnavali kot žrtve in kot povzročitelje nasilja po ZPND.

ZPND ne uvaja kazni. Kazenska vprašanja so urejena v Zakonu o kazenskem postopku in Kazenskemu zakoniku.

Na podlagi 11. člena ZPND je Državni zbor RS sprejel tudi **Resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014** (Uradni list RS, št. 41/2009), ki kot strateški dokument določa cilje, ukrepe in ključne nosilce politik za preprečevanje in zmanjševanje nasilja v družini v Republiki Sloveniji od leta 2009 do 2014. Temeljna cilja tega dokumenta sta povezati ukrepe različnih resorjev in zagotoviti učinkovito dejavnost za zmanjšanje nasilja v družini, in sicer na ravni njegovega prepoznavanja in preprečevanja (Internetni vir 2, dne 1. 5. 2011). Osnovna načela in izhodišča za delovanje proti nasilju v družini, ki jih s tem dokumentom sprejema Državni zbor Republike Slovenije, so (točka 5.1.):

- Nasilje nad drugo osebo je kršenje temeljnih človekovih pravic ter mora biti obravnavano in ustrezno sankcionirano, saj ne obstaja sprejemljiva ali dopustna meja nasilja.
- Nasilje v družini je družbeni problem, ki temelji na neenaki porazdelitvi družbene moči med spoloma, med šibkejšimi in močnejšimi.

- Država bo pri obravnavanju nasilja v družini, ki ga povzročajo večinoma zakonski, zunajzakonski ali nekdanji partnerji in starši oziroma skrbniki, upoštevala, da je zaradi posebnih odnosov med družinskimi člani (ljubezen, zaupanje, odvisnost ...) in zlorabe teh okoliščin s strani storilca treba to nasilje obravnavati z enako strogostjo kakor tisto, ki ga storijo neznane osebe.
- Država bo sprejemala ukrepe za preprečevanje nasilja (due diligence ali obvezna skrb države) in zagotovila sistemsko zaščito za žrtve, ne glede na povzročitelja nasilnega dejanja.

Država si bo prizadevala za pripravljanje in načrtovanje, odločanje, izvajanje in ovrednotenje nacionalnih politik proti nasilju v družini in nasilju v družbi nasploh, ki bodo temeljile na:

- najvišji možni zaščiti in varnosti za žrtve nasilja,
- krepitvi moči žrtev nasilja in preprečevanju sekundarne viktimizacije,
- zagotavljanju dostopa do informacij ter hitre, kakovostne pomoči in podpore,
- obveščanju in ozaveščanju vseh državljanov o njihovih pravicah s posebnim poudarkom na ranljivih družinskih članicah in članih,
- vzpostavitvi kazenskega in civilnega prava, ki bo polno upoštevalo pravice in dostojanstvo žrtev ter bo dolgoročno prispevalo k rehabilitaciji žrtev oziroma njihovih družinskih članov,
- zagotavljanju posebnega usposabljanja za strokovne delavce, ki se ukvarjajo z nasiljem v družini, s posebnim poudarkom na strokovnih delavcih na CSD, policiji, tožilstvih, v sodstvu, šolstvu ter zdravstvu in vzgoji,
- ozaveščanju javnosti ter izobraževanju otrok, mladine in odraslih,
- preventivi za vse družbene skupine,
- usklajeno vodenem in žrtvam prijaznem postopku reševanja problematike nasilja v družini.

Država mora s svojimi institucijami (predvsem CSD in drugimi socialnovarstvenimi zavodi, državnimi uradi, policijo, sodišči in tožilstvom, vrtci, šolami, vzgojno-izobraževalnimi

zavodi, zavodi za prestajanje zaporne kazni, prevzgojnimi domovi in zdravstvenimi zavodi) in zaposlenimi delovati preventivno in kurativno ter narediti vse, da nasilja sploh ni.

V resoluciji je pod točko 4.3.4. opisana strategija dela s povzročitelji nasilja. Besedilo določa, da je treba izdelati različne programe za delo s povzročitelji nasilja v družini in spodbujati vključevanje v obstoječe programe. Ključne naloge so:

- Vzpostaviti je treba mrežo programov za pomoč povzročiteljem nasilja.
- Kadar se nasilje v družini pojavlja v povezavi s čezmernim uživanjem alkohola, je treba povzročitelja usmeriti na zdravljenje odvisnosti od alkohola in v programe na področju nasilja.
- Kadar se nasilje v družini pojavlja v povezavi s čezmernim uživanjem prepovedanih drog, je povzročitelja smiselno napotiti na zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog in v programe na področju nasilja.
- Povečati je treba obseg sredstev iz državnega proračuna za javni razpis za programe dela s povzročitelji nasilja.
- Nujno je vzpostaviti programe pomoči nasilnim otrokom in mladostnikom v šolah, da nasilje opustijo ter ostanejo v šolskem sistemu in zaključijo šolanje.

Konkretne naloge in dejavnosti za doseganje ciljev in izvajanje posameznih ukrepov so opredeljene v **Akcijskem načrtu za preprečevanje nasilja v družini 2010–2011**. Akcijski načrti bodo izdelani vsaki dve leti ter bodo natančno določali časovne roke in izvedbene načine. V Akcijskem načrtu za preprečevanje nasilja v družini 2010–2011 so, z namenom povečevanja števila raznovrstnih ukrepov in dejavnosti za učinkovito pomoč žrtvam in povzročiteljem nasilja, za delo s povzročiteljem nasilja predvidene naslednje aktivnosti in kazalci:

- Kadar se nasilje v družini pojavlja v povezavi s čezmernim uživanjem alkohola ali drog, je treba povzročitelja usmeriti na zdravljenje odvisnosti in v programe na področju nasilja. Kazalec: število sofinanciranih programov, namenjenih preprečevanju škodljive rabe alkohola in preprečevanju uporabe prepovedanih drog/zmanjšanju škodljive rabe alkohola in uporabe prepovedanih drog.
- Povečati je treba obseg sredstev iz državnega proračuna za javni razpis za programe dela s povzročitelji nasilja. Kazalec: število izbranih programov.

- Treba je vzpostaviti programe pomoči nasilnim otrokom in mladostnikom v šolah, da nasilje opustijo ter ostanejo v šolskem sistemu in uspešno zaključijo šolanje . Kazalec: izvajanje prve socialne pomoči in drugih nalog CSD (Akcijski načrt za preprečevanje nasilja v družini 2010–2011).

Ker ZPND določa sodelovanje med organi, organizacijami in nevladnimi organizacijami, je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve izdalo **Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini** (Uradni list RS, št. 31/2009). Ta pravilnik določa postopke medsebojnega obveščanja in nudenja pomoči med državnimi organi, nosilci javnih pooblastil, izvajalci javnih služb, organi samoupravnih lokalnih skupnosti ter nevladnimi organizacijami. Določa organiziranost, sestavo in način dela multidisciplinarnih timov za obravnavanje nasilja v družini pri centrih za socialno delo, vlogo centrov za socialno delo pri obravnavi nasilja v družini, organiziranost regijskih služb za koordinacijo in pomoč žrtvam nasilja ter izobraževanje strokovnih delavcev socialno-varstvenih zavodov.

1.8. Socialno delo na področju nasilja nad ženskami

Darja Zaviršek (2006: 32) piše, da do 1989 socialno delo in druge sorodne stroke niso imele razvite teorije in metod s področja dela v primerih družinskega nasilja. Posledice tega so se kazale v tem, da so socialne delavke probleme pogosto zanikale, jim zmanjševale pomen ali pa so upoštevale zgolj spremljajoče dejavnike nasilja (alkoholizem, brezposelnost, dolgotrajne bolezni). Odločilen premik na področju obravnave nasilja v družini je bil v slovenskem socialnem varstvu storjen z nastankom prve nevladne organizacije "SOS telefon za ženske in otroke žrtve nasilja", ki je bila ustanovljena leta 1989. S svojim aktivističnim delovanjem je spodbudila razvoj socialnega varstva, pa tudi drugih strok (policije, sodstva) na tem področju.

V formalnem smislu so centri za socialno delo dolžni preživeli nuditi materialno in nematerialno pomoč v okviru svojih pooblastil. Čeprav je eden od formalnih ciljev skrb za dolgoročno varnost osebe, za reševanje njenih socialnih in materialnih stisk, praksa pokaže, da je to odvisno predvsem od **osebne zavzetosti posamezne socialne delavke** (op. cit.: 35).

Ena od konceptualnih sprememb na področju socialnega varstva je **prekinitev s "strukturnim fokusiranjem" na povzročitelje**. Strukturno fokusiranje je proces, da se vsa pozornost v analizi in v praksi pomoči usmeri na nasilneže, ki pa so že strukturno močnejši

(na ekonomski, socialni, kulturni in simbolni ravni). Ta proces je način razmišljanja in delovanja, ki tistemu, ki ima v družbi več moči in resursov, namenja več pozornosti tudi v psihosocialnih programih, v policijski in sodni obravnavi (*ibid.*).

Olga Bezenšek Lalić (v Aničić et al. 2007: 97–103) piše o **delovanju centrov za socialno delo na področju nasilja v zasebni sferi**. Centri za socialno delo so zavodi, ustanovljeni s strani države. V okviru pooblastil, ki jih imajo, nudijo pomoč posameznicam, posameznikom, družinam in posebnim skupinam prebivalstva pri iskanju poti iz stisk in težav. Od nalog, ki so centrom za socialno delo določene z Zakonom o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/2007), lahko pri delu s povzročiteljem nasilja omenim:

- Prvo socialno pomoč: centri za socialno delo jo nudijo upravičenki ali upravičencu, kadar ji ali mu pomagajo pri prepoznavanju socialne stiske ali težave ter pri oceni možne rešitve. Upravičenko ali upravičenca seznanijo z možnostmi socialnovarstvenih storitev ter dajatev, obveznostmi, ki izhajajo iz izbire storitev ali dajatev, ter ji ali mu predstavijo celotno mrežo izvajalk in izvajalcev, ki ji ali mu lahko nudijo pomoč. Do prve socialne pomoči je upravičen vsak, ki se znajde v socialni stiski in se za sikanje pomoči odloči prostovoljno. Prvo socialno pomoč center za socialno delo opravi kot samostojno storitev, kadar upravičenka ali upravičenec išče pomoč prvič ali zaradi nove zadeve. Izvaja se v obliki usmerjenega razgovora.
- Delo z družino: ta koncept pomeni aktivno vključevanje družine v reševanje njenih stisk, pri čemer je treba družino usposablјati za premagovanje težav, skupno iskanje novih rešitev in jo podpirati pri sprejemanju drugačnih vzorcev vedenja. Ta koncept je delno realiziran tudi v okviru socialnovarstvene storitve pomoč družini za dom, ki obsega strokovno svetovanje in pomoč pri urejanju odnosov med družinskimi člani in članicami, pri skrbi za otroke ter usposablјanje družine za opravljanje njene vloge v vsakdanjem življenju. Glede na to, da je nasilje v družini posledica zlorabe moči, je takšna pomoč in razumevanje nasilja v družini po sistemskem pristopu sporno, neučinkovito in celo ogrožajoče za šibkejše članice in člane. Vztrajanje pri skupnem dogovarjanju žrtve in povzročitelja nasilja in poskus reintegracije družine, v kateri je eden od članov zlorabil svojo (pre)moč, pomeni dodatno ogrožanje žrtev nasilja in njihovo nadaljnjo izpostavljenost nasilju.

Praksa je torej pokazala, da problem obravnavanja nasilja v zasebni sferi na centrih za socialno delo predstavlja predvsem problem uporabe različnih modelov in pristopov v socialnem delu pri obravnavi tako odraslih kot otrok, žrtev in povzročiteljev nasilja v družini. Lalić (*op. cit.*: 102) meni, da ta problem lahko izhaja tudi iz različnih profesionalno strokovnih perspektiv. Centri za socialno delo zaposlujejo različne profile strokovnjakinj in strokovnjakov, ki jih Zakon o socialnem varstvu imenuje strokovni delavci v socialnem varstvu. Strokovni delavci in delavke naj bi vsak s svojega strokovnega vidika pripomogli k reševanju vse bolj kompleksnih zahtev uporabnic in uporabnikov. Prav zaradi tega se v praksi dela centrov za socialno delo vedno bolj uveljavljata interdisciplinarni pristop in timsko delo, ki sta pomembni metodi dela z družino.

Darja Zaviršek (2006: 35–36) poudarja **premike na področju socialnega varstva**. Socialne delavke so v mnogih primerih uspele ponovno definirati, na novo poimenovati in preokviriti situacije, ki so bile v preteklosti označene kot problemi disfunkcionalne družine, družinskih konfliktov, neustreznih partnerskih odnosov, alkoholizma, brezposelnosti itd. Socialne delavke ne iščejo več krivde za nasilje nad ženskami. Dejanje nasilja je postalo zavestna akcija moškega, ni več nezaveden motiv, za katerega je kriva "moška narava". Vse več dela na področju socialnega varstva se posveča ženskam.

Olga Bezenšek Lalić (2009) poudarja **spremembe**, ki jim je nenehno podvrženo socialno delo. Piše, da so spremembe del zahtev, ki jih postavljata družba in skupnost, zato je socialno delo odvisno od konteksta družbenih dognanj in ideologije, ki prevladuje. Tudi nasilje nad ženskami je družbeni problem. V nadaljevanju opozarja na pristope strokovnjakinj in strokovnjakov, ki lahko v mnogočem vplivajo na žrtvino stališče do prijave nasilja, sprožijo proces okrepitve in odprejo pot k njeni samostojnosti. S svojim odnosom, močjo in nadzorom lahko strokovne delavke in delavci poskušajo izzvati procese, ki žrtev motivirajo, da nekaj ukrene in prekine nasilje, v katerem živi.

Vesna Leskošek (1997: 381) piše, da »[so] strokovnjakinje in strokovnjaki [na področju nasilja nad ženskami] soočeni s problemom, ki ga pogosto ne razumejo in za njegovo reševanje nimajo ustreznega orodja. [...] Socialno delo se mora zato resno spoprijeti s teorijo in praksami.«

Zaviršek (2001: 16) opozarja na pomembno značilnost v teoriji socialnega dela v Sloveniji. Ta značilnost je, da se področje problematike žensk, kamor sodi tudi nasilje nad ženskami v družini, obravnava "**znotraj družinske problematike**". To kaže na prepričanje, da so

problemi žensk vezani le na področje družine in da je izhodiščni položaj moškega in ženske v družini enak. Ker je nasilje v družini usmerjeno predvsem na ženske in otroke, je pomembno, da v socialnem delu vidimo ta problem po eni strani ločeno od družine, po drugi strani pa povezano z njo. Socialne službe naj bi upoštevale tisto, kar vsak človek sam zase definira kot nasilje ali zlorabo. Sredi osemdesetih let se je v slovenskem socialnem delu začela uveljavljati **perspektiva uporabnika**, definiranje problemov s strani prizadetih je začelo dobivati vse večji pomen in problem nasilja v družini je za socialne službe postal pomemben problem.

Darja Zaviršek (*ibid.*) omenja, kako je za socialno delo pomembno **razumevanje koncepta socialnih spolov in ideologije**, ki moškemu pripisuje dominantni in močnejši položaj, ženski pa podrejeni. Socialna delavka mora biti pozorna na družbeni kontekst, v katerem živijo ženske in moški, družino mora videti kot socialno institucijo, ki je nastala v zgodovini.

Darja Zaviršek je pred več kot desetimi leti zapisala (1990: 121): »Teoretsko in praktično delo na Višji šoli za socialne delavce in delavke naj bi bilo korak naprej k temu, da ženske ne bi doživljale t. i. dvodimenzionalne zlorabe: najprej od povzročiteljev in nato še od institucij. Tako naj bi se ženske, na eni strani, same začele učiti upirati in nasprotovati stereotipnim ženskim vlogam, na katere je ženska omejena. Po drugi strani pa naj bi bil izobraževalni proces na Višji šoli za socialne delavce in delavke usmerjen v to, da bi se prekinila ravnodušnost, cinizem in seksizem institucij, kjer ženske iščejo pomoč.«

»Strokovne delavke in delavci ne glede na svoja vrednostna stališča do nasilja in družine ter teoretične koncepte, ki jih uporabljajo, izhajajo iz dejstva, da je nasilje nesprejemljivo, da za nasilje ni opravičila in da je za nasilje odgovorna samo oseba, ki nasilje povzroča.« (Hrovat Svetičič et al. 2010: 52)

1.8.1. Program Svetovalnega dela za povzročitelje nasilja na Društvu za nenasilno komunikacijo

Program je povzet po spletnih straneh Društva za nenasilno komunikacijo (Internetni vir 1, dne 26. 4. 2011).

Na Društvu za nenasilno komunikacijo (v nadaljevanju: DNK) poudarjajo, da se morajo moški, ki povzročajo nasilje, zavedati, da je povzročanje nasilja njihov problem in si poiskati pomoč strokovnjakov. Obenem pa strokovnjaki z DNK opozarjajo na enakomerno porazdeljeno moč v odnosu, zaradi katere svetovanje paru ni primerno.

Svetovalno delo s povzročitelji nasilja na DNK je namenjeno osebam, ki se vedejo tako, da fizično, psihično ali drugače prizadenejo svoje bližnje. Na DNK se osredotočajo na najpogostejše žrtve nasilja v družini, na ženske in otroke, in na povečanje njihove varnosti. Poudarjajo, da se morajo povzročitelji nasilja čim prej soočiti s posledicami svojega vedenja, prepoznati svoje nasilno obnašanje in željo po spremembi. Na DNK se lahko naučijo, kako se drugače soočiti s konflikti in čustvi ter tako nasilje preprečiti. Svetovalke, ki so usposobljene za delo na področju nasilja, se s povzročitelji nasilja pogovarjajo o njihovih prepričanjih o nasilju, potrebah, ki jih z nasilnim vedenjem zadovoljujejo, in iščejo nove možnosti za zadovoljevanje teh potreb. V svetovalno delo s povzročitelji nasilja, ki na DNK poteka enkrat tedensko in traja uro ali uro in pol, se uporabnik vključi prostovoljno. Srečanj je po navadi 20 in so brezplačna.

Trening socialnih veščin za moške, ki povzročajo nasilje nad ženskami, izvajajo na DNK od oktobra 2004. Povzročiteljem nasilja nudi možnost, da sprejmejo odgovornost za svoja dejanja in spoznajo načela o enakosti in enakopravnosti med moškimi in ženskami. Če se tožilec ali tožilka odloči za odložen pregon, lahko povzročitelja nasilja napoti na Trening socialnih veščin na DNK, če povzročitelj ne sodeluje, pa odložen pregon prekine. Na Treningu socialnih veščin za moške, ki povzročajo nasilje, le-ti poslušajo **predavanja na teme:**

- nasilje nad ženskami,
- dinamika nasilnega načina vedenja,
- mit o romantični ljubezni,
- razumevanje čustev,
- dovoljena in prepovedana čustva,
- posesivnost in ljubosumje,
- prevzemanje odgovornosti za nasilje,
- razlike med spoloma (kako nastanejo in zakaj niso resnične),
- enakopravna partnerja,
- dober oče (kako vzgajati drugače, kot so to počeli naši starši),

- spoznavanje svojih potreb,
- reševanje konfliktov.

»**Nenasilno komuniciranje** je način komunikacije, pri katerem človek izraža svoje želje, čustva, potrebe, mnenja in kritike na način, s katerim poskrbi, da se sam v celoti izrazi in da se obenem sogovornik čuti sprejetega, slišane, predvsem pa varnega.« (Internetni vir 1, dne 26. 4. 2011). Komuniciranja na nenasilen način se da naučiti. **Pravila nenasilne komunikacije** so:

- Kritika naj bo samo dobronamerna, namenjena temu, da bi človek spremenil svoje vedenje do nas ali drugih.
- Kritiziramo človekovo vedenje in ne osebnosti.
- Pogovor usmerjamo na to, kaj želimo in pričakujemo, in ne na to, česa ne želimo in ne pričakujemo.
- Izražamo svoje občutke, čustva.
- Cilj reševanja konflikta ne sme biti, da bi človeka premagali, temveč da bi sklenili dogovor ali kompromis.
- Pomembno je, da človeka sprejmemo in se do njega vedemo spoštljivo, tudi če ga ne razumemo.
- Držimo se pogovora o problemu, zaradi katerega smo pogovor načeli, in ne vpletamo drugih problemov, ki pozornost preusmerijo drugam.
- Spoštujemo osebne meje drugega.
- Raziskujemo sami sebe, kako se počutimo in kaj želimo. Drugim povemo, kaj smo odkrili pri sebi.
- Ljudem damo občutek, da nam je njihovo počutje pomembno. Aktivno poslušamo.
- Sprejmemo odgovornost za svoje vedenje.
- Izogibamo se svojim avtomatičnim odzivom na vedenje ali besede sogovornika.

Formula nenasilne komunikacije je, da povemo, kaj smo opazili, kaj ob opaženem čutimo, katere naše potrebe so povezane s tem, kar smo občutili, povemo predlog, prošnjo in pričakovanje.

2. Problem

Jeseni leta 2010 sem postala prostovoljka na Društvu za nenasilno komunikacijo. Na uvodnem usposabljanju sem nadgradila svoje osnovno znanje o nasilju, največjo spodbudo za delo na področju nasilja v družini pa so zame pomenili opisi konkretnih primerov nasilja in delovanja proti nasilju. Odločila sem se za prostovoljno delo z otroki, ki so žrtve ali priče nasilja v družini. To delo se mi zdi zelo pomembno, dobro in koristno.

Zdi se mi, da so nevladne organizacije na področju nasilja v družini v zadnjih letih naredile ogromno, vseeno pa do dobre ureditve dela na tem področju manjka še veliko. Sama menim, da je najbolj pomanjkljivo urejeno področje dela z osebami, ki nasilje povzročajo. Delo na centrih za socialno delo in na nevladnih organizacijah je v zadnjem času pod drobnogledom javnosti. Strokovno in kvalitetno delo s povzročitelji nasilja bi moralo v javnost pošiljati signale o tem, da država nasilja ne tolerira, da je nasilje naučeno vedenje, ki se ga da spremeniti. Delo z osebami, ki povzročajo nasilje, bi moralo javnosti pokazati, da nasilje ni sprejemljivo vedenje, da si za to kaznuje, obenem pa povzročiteljem nasilja nuditi možnost, da svoje neustrezno vedenje spremenijo. Takšno strokovno delo bi v javnosti ustvarjalo občutek varnosti, pristojne institucije pa bi poskrbele za zaščito žrtev in ustrezne sankcije za povzročitelja. Vendar stanje ni tako idealno. Na ravni družbe se morajo spremeniti osnovna prepričanja o nasilju; te spremembe pa predstavljajo dolg proces. Ta proces, med drugim, ovira nestrokovno delo na institucijah. V mojem domačem kraju poznam kar nekaj primerov, ko so policisti ob prijavi nasilja v družini povzročitelja in žrtev nasilja kaznovali z globo zaradi motenja reda in miru. Če pa so policisti povzročitelju nasilja izrekli ukrep prepovedi približevanja, na razgovoru na centru za socialno delo ni dobil dovolj informacij o tem, da mora sprejeti odgovornost za nasilje, kako lahko svoje vedenje spremeni in kaj nasilje sploh je. Zaradi pomanjkanja kadra in časa strokovnih delavk na centru za socialno delo se je tako po pretečenem ukrepu prepovedi približevanja povzročitelj nasilja vrnil k svoji ženi z enakimi prepričanji kot prej in nadaljeval s svojim vedenjem. Če želimo spremeniti prepričanja o nasilju na družbeni ravni, jih s tako pomanjkljivim strokovnim delom zagotovo ne bomo.

Z raziskavo sem želela ugotoviti, kaj menijo o socialnem delu s povzročitelji nasilja regijske koordinatorke za preprečevanja nasilja. Prepričana sem, da k trenutnemu stanju na tem področju veliko prispeva slaba organizacija na centrih za socialno delo in pomanjkljivosti zakonodaje. Po informacije sem se zato odpravila na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, natančneje na direktorat za družino. Ker kot prostovoljka na Društvu za nenasilno

komunikacijo vem, da dobre prakse dela z osebami, ki povzročajo nasilje, obstajajo, sem pogovor opravila še z zaposlenim, ki se na Društvu za nenasilno komunikacijo ukvarja s povzročitelji nasilja.

Namen moje raziskave je ugotoviti, kakšno je, po mnenju vprašanih, stanje na področju dela s povzročitelji nasilja v Sloveniji, kako bi bilo to področje po njihovem mnenju idealno urejeno, kje vidijo prednosti in slabosti trenutne ureditve, kaj predstavlja konkretne ovire pri njihovem delu in podobno. Moja spoznanja bodo pripomogla k spremembam strokovnega dela na področju preprečevanja nasilja v družini.

2.1. Teza in raziskovalna vprašanja

Moja zastavljena teza je, da bodo strokovne delavke in strokovni delavec, ki delajo z osebami, ki povzročajo nasilje, izpostavile konkretne prednosti in pomanjkljivosti trenutnega sistema dela na področju preprečevanja nasilja v družini.

Raziskovalna vprašanja s katerimi bom to tezo preverjala so:

- Ali regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja delajo s konkretnimi uporabniki?
- Kakšno je sodelovanje med različnimi institucijami?
- Ali so vloge in naloge strokovnih delavk, ki delajo s povzročitelji nasilja, jasne in dorečene?
- Kakšen je konkreten postopek dela s povzročiteljem nasilja?
- Kakšni so slabi učinki nove zakonodaje?
- Kakšni so dobri učinki nove zakonodaje?
- Kakšne so kadrovske možnosti centrov za socialno delo na področju preprečevanja nasilja v družini?
- Kako na delo na področju preprečevanja nasilja v družini vpliva dejstvo, da povzročitelj ni z ničimer obvezan sodelovati?

- Kako na delo na področju preprečevanja nasilja v družini vpliva nemotiviranost povzročiteljev nasilja za sodelovanje?
- Kako so strokovne delavke usposobljene za delo na področju nasilja v družini in kakšno je razumevanje ničelne tolerance do nasilja v praksi socialnega dela?
- Kakšna je državna politika do področja preprečevanja nasilja v družini?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Moja raziskava je:

- **Kvalitativna** glede na zbiranje podatkov, saj sem zbirala osebne opise, ki se nanašajo na raziskovalni pojav. Ti osebni opisi so bili moje osnovno izkustveno gradivo.
- **Poizvedovalna** glede na stopnjo v procesu raziskovanja, ker bi rada odkrila prednosti in pomanjkljivosti, s katerimi se strokovne delavke srečujejo na področju socialnega dela s povzročitelji nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih v Sloveniji.
- **Izkustvena** glede na odnos do neposrednega izkustvenega gradiva, saj sem s spraševanjem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo.
- **Uporabna** glede na odnos do praktičnega delovanja oziroma glede na uporabnost, ker menim, da bodo moja spoznanja uporabna za prakso socialnega dela s povzročitelji nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih v Sloveniji.

3.2. Merski instrumenti in viri podatkov

Podatke za raziskavo sem zbrala s smernicami za intervju. S pomočjo mentorice in prebrane literature sem sestavila dva različna vprašalnika (oziroma smernice za intervju). Prvi vprašalnik, s katerim sem želela preveriti mnenje strokovnih delavk o delu s povzročitelji nasilja na področju preprečevanja nasilja v družini, je sestavljen iz 13 vprašanj, ki so razdeljena na dva sklopa. Prvi sklop zajema naloge in delo strokovnih delavk, drugi sklop pa delo s povzročiteljem nasilja. Ta vprašalnik sem prilagodila in skrajšala na 12 vprašanj za potrebe intervjuja na Društvu za nenasilno komunikacijo. Drugi vprašalnik, s katerim sem želela preveriti državno politiko do področja nasilja v družini, je sestavljen iz 5 vprašanj. Vse tri verzije vprašalnikov so predstavljene v prilogi (PRILOGA 1, PRILOGA 2, PRILOGA 3).

Vir podatkov so 4 regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja v družini, 1 zaposleni na Društvu za nenasilno komunikacijo in 1 zaposlena na direktoratu za družino.

3.3. Spremenljivke

Ker gre za kvalitativno raziskavo, vnaprej nisem določila klasičnih spremenljivk, temveč teme raziskovanja. Teme sem določila na podlagi raziskovalnih vprašanj.

Teme, ki so me pri raziskovanju zanimalo, so:

- organizacija dela strokovnih delavk, ki se ukvarjajo s povzročitelji nasilja,
- učinki nove zakonodaje,
- delo z žrtvami in delo povzročitelji nasilja,
- odnos strokovnih delavk do nasilja in njihovo znanje o njem,
- državna politika do področja nasilja v družini.

3.4. Populacija in vzorec

Populacijo predstavljajo vsi strokovni delavci v vladnih in nevladnih organizacijah v Republiki Sloveniji, ki v letu 2010/2011 delajo s povzročitelji nasilja v zasebni sferi in partnerskih odnosih.

Vzorec je neslučajnostni, priročni. Kontaktne številke regijskih koordinatork sem poiskala na spletni strani Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije (Internetni vir 3, dne 2. 3. 2011), jih poklicala po telefonu in se z njimi dogovorila za srečanje. Z zaposlenim na Društvu za nenasilno komunikacijo sem se za srečanje dogovorila osebno na društvu, z zaposleno na direktoratu za družino pa po elektronski pošti. Vsi ljudje, ki sem jih kontaktirala za intervju, so bili pripravljeni sodelovati.

3.5. Zbiranje podatkov

Na internetni strani Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije (Internetni vir 3, dne 2. 3. 2011) sem poiskala seznam regijskih koordinatork za preprečevanje nasilja. Izbrala sem dan in uro, ko so na centrih za socialno delo uradne ure, in začela klicati koordinatorke. S prvimi štirimi, ki so odgovorile na moj klic, sem se dogovorila za intervju na njihovem centru za socialno delo. Intervjuje z regijskimi koordinatorkami za preprečevanje nasilja sem opravila 16. marca 2011, 18. marca 2011, 25. marca 2011 in 15. aprila 2011. Za intervju na Društvu za nenasilno komunikacijo sem se dogovorila osebno na društvu. Intervju z zaposlenim na DNK sem opravila 16. februarja 2011. Za intervju z zaposleno na direktoratu za družino sem se dogovorila prek elektronske pošte. Intervju na direktoratu za družino sem opravila 19. maja 2011. Vsak intervju je trajal povprečno eno uro in pol.

Intervjuje sem opravila na:

- Centru za socialno delo Novo mesto,
- Centru za socialno delo Celje,
- Centru za socialno delo Koper,
- Centru za socialno delo Domžale,
- Društvu za nenasilno komunikacijo v Ljubljani,
- direktoratu za družino v Ljubljani.

Pogovore sem z dovoljenjem sogovornikov snemala na diktafon.

3.6. Obdelava in analiza podatkov

Podatke, dobljene z intervjuji z regijskimi koordinatorkami, zaposlenim na DNK in zaposleno na direktoratu za družino, sem obdelala kvalitativno in ročno. Ker je analiza obsežna, lahko bralec postopek analize podatkov vidi v prilogi (PRILOGA 4), v spodnjih točkah sem navajala le primere.

1. Urejanje gradiva

Intervjuje sem transkribirala, nato pa transkripte poslala v pregled posameznim intervjuvancem. Urejeni intervjuji so mi služili za izhodiščno besedilo. Nato sem začela s kvalitativno analizo podatkov.

Primer enega transkripta je priložen v prilogi (PRILOGA 5), ostali transkripti pa so shranjeni v osebni arhivu avtorice.

2. Določitev enot kodiranja

V zapisih pogovorov sem določila enote kodiranja. Te enote sem nato razvrščala glede na teme in podteme, ki so me zanimale. Glavne teme za urejanje izjav so bile malo spremenjene in razčlenjene smernice za intervju. Pod vsako temo sem pripisala vse enote kodiranja, ki so določeni kategoriji ustrezale. Izjave posameznih regijskih koordinatork za preprečevanje nasilja so označene s črkami A, B, C in D. Izjave sogovornika z Društva za nenasilno komunikacijo so označene s črko E, izjave sogovornice z direktorata za družino pa s črko F.

Primer:

I. Organizacija dela koordinatork

1. Sodelovanje na multidisciplinarnih timih

- Vabijo pa me tudi na multidisciplinarne time. – A
- Včasih je treba sklicati multidisciplinarni tim, na podlagi teh informacij ugotavljamo ogroženost otrok in kaj vse je treba storiti. Vse je stvar dogovora. – A
- Udeležujem se multidisciplinarnih timov. – B
- Sodelujem v multidisciplinarnem timu, največkrat takrat, ko sem s povzročiteljem opravljala razgovor. Imam informacijo kako povzročitelj razmišlja, kaj želi v prihodnje. – B
- Regijski koordinator za obravnavo nasilja ima v zapisu vsebine dela in nalog zapisano, da na regijski ravni nudi strokovno podporo pri vzpostavitvi in organizaciji multidisciplinarnega tima. – D

3. Odprto kodiranje

Naredila sem tabele glede na teme in podteme raziskovanja in vanje vpisala enote kodiranja. Vsaki enoti kodiranja sem s tehniko neposrednega poimenovanja in iskanja sinonimov pripisala pojem.

Primer:

I. Organizacija dela koordinatork

1. Sodelovanje na multidisciplinarnih timih

A	Vabijo pa me tudi na multidisciplinarne time [strokovne delavke na centrih].	strokovne delavke vabijo koordinatorke na multidisciplinarne time
A	Včasih je treba sklicati multidisciplinarni tim, na podlagi teh informacij ugotavljamo ogroženost otrok in kaj vse je treba storiti. Vse je stvar dogovora.	multidisciplinarne time skličejo po dogovoru
A	Včasih je treba sklicati multidisciplinarni tim, na podlagi teh informacij ugotavljamo ogroženost otrok in kaj vse je treba storiti. Vse je stvar dogovora.	na multidisciplinarnih timih na podlagi informacij ugotavljajo ogroženost otrok in načrtujejo naslednje korake
B	Udeležujem se multidisciplinarnih timov.	udeležba koordinatorke na multidisciplinarnih timih
B	Sodelujem v multidisciplinarnem timu, največkrat takrat, ko sem s povzročiteljem opravljala razgovor. Imam informacijo kako povzročitelj razmišlja, kaj želi v prihodnje.	sodelovanje na multidisciplinarnem timu za posredovanje informacije o razmišljanju in željah povzročitelja
D	Regijski koordinator za obravnavo nasilja ima v zapisu vsebine dela in nalog zapisano, da na regijski ravni nudi strokovno podporo pri vzpostavitvi in organizaciji multidisciplinarnega tima.	koordinatorka nudi strokovno podporo pri vzpostavitvi in organizaciji multidisciplinarnega tima

Tabela 3.6.1.: primer kodiranja (lasten vir)

4. Poskusna teorija

Vse pojme sem nato zapisala v rezultatih in izpeljala poskusno teorijo, ki sem jo podprla z izjavami regijskih koordinatork za preprečevanje nasilja, sogovornika z Društva za nenasilno komunikacijo in sogovornice z direktorata za družino.

4. Rezultati

Intervjuvala sem štiri regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja, enega zaposlenega na Društvu za nenasilno komunikacijo in eno zaposleno na direktoratu za družino.

Oseba A je socialna delavka. Na centru za socialno delo dela 19 let. Delala je na različnih področjih, kjer se je srečevala s področjem nasilja v družini, nazadnje na področju dela z mladostniki. Direktor jo je leta 2005 razporedil na mesto regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja, to pomeni, da kot regijska koordinatorica dela sedmo leto.

Oseba B je socialna delavka. Na centru za socialno delo dela 15 let. Delala je na različnih področjih, kjer se je srečevala s področjem nasilja v družini. Delo regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja opravlja tri leta. Direktorica ji je to delovno mesto ponudila in ponudbo je sprejela.

Oseba C je socialna delavka. Delo regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja opravlja od novembra 2004. Pred tem je delala v nevladni organizaciji na področju drog. Za delo regijske koordinatorke na centru za socialno delo se je odločila zaradi eksistenčne varnosti. Področja nasilja v družini pred tem ni poznala, ni ji bilo blizu, niti ni imela izkušenj z delom na centru za socialno delo.

Oseba D je socialna delavka. Delo regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja opravlja šest mesecev, pred tem je 9 let delala na področju ukrepov za zaščito otrok. Od leta 2008 je vodja Tima za obravnavo nasilja in je aktivna članica regijske intervizijske skupine za obravnavo nasilja.

Oseba E je od leta 2004 zaposlena na Društvu za nenasilno komunikacijo. Leta 2003 je opravil usposabljanje za prostovoljca na DNK in je pred zaposlitvijo približno eno leto delal kot prostovoljec na društvu. Pred tem je bil 13 let poklicni vojak. Izhaja iz uporabniških vrst; sam je bil povzročitelj nasilja, poiskal je pomoč, spremenil svoje vedenje in sedaj znanja in izkušnje, ki jih ima, prenaša na druge.

Oseba F je diplomirana novinarka in magistrica sociologije in je kot sekretarka zaposlena na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve na direktoratu za družino.

I. Organizacija dela koordinatorok

1. Delo z uporabniki

Regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja delajo z uporabniki – s povzročitelji nasilja v družini. S povzročiteljem nasilja koordinatorka opravi **razgovor v okviru storitve prve socialne pomoči** (PSP) oziroma **motivacijski pogovor**, kjer da povzročitelju nasilja **informacije** o nasilju, o programih, kamor se lahko vključi, če se odloči za spremembe (*»One opravijo s povzročitelji pogovor, jaz mislim, da je to delno motivacijski pogovor, in dajo uporabnikom informacije o našem društvu, našem programu. Takrat dajo povzročitelju informacijo o tem, kam se lahko vključi.«* – E).

Koordinatorka je s strokovnimi delavkami v regiji dogovorjena, da v primeru, ko je izrečen ukrep prepovedi približevanja, ona opravi prvi razgovor s povzročiteljem nasilja (*»Na primer, ko je nekomu izrečena prepoved približevanja, se slišim s strokovno sodelavko, ki je nosilka primera, in se z njo dogovorim ter opravim prvi razgovor.«* – A). Večino razgovorov s povzročitelji nasilja tako **po dogovoru s strokovnimi delavkami** opravi koordinatorka.

Nekatere regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja pa **prvih razgovorov s povzročitelji nasilja ne opravljajo** oziroma so na nekaterih centrih za socialno delo v regiji **dogovorjene, da prve razgovore s povzročitelji nasilja opravljajo strokovni delavci na centru** (*»Nekatere koordinatorke pa razgovorov sploh ne opravljamo. Tudi jaz sem na centru v Postojni dogovorjena, da razgovore s povzročitelji opravljajo strokovni delavci na centrih.«* – C).

Ena koordinatorka je omenila, da se včasih **vključi v pogovor z žrtvijo nasilja** (*»Če pa so še čisto na začetku ali pa ženska prvič spregovori o nasilju, me včasih vključijo neposredno v razgovor z žrtvijo.«* – C).

Po mnenju ene koordinatorke prvi razgovor s povzročiteljem nasilja za koordinatorko **ni racionalna naloga**, saj opravljanje razgovorov po regiji vzame veliko časa (*»Zdi se mi, da ta naloga ni preveč racionalna.«* – C, *»Težave imamo [...] ker izgubljam ogromno časa z opravljanjem razgovorov po regiji.«* – C), druga koordinatorka pa pravi, da je **dela z uporabniki zelo malo** ter da so **njeni uporabniki postali strokovni delavci na centrih** (*»Jaz sem rada socialna delavka, delo z uporabniki je moja motivacija, da opravljam to delo. Kot regijska koordinatorka imam zelo malo dela z uporabniki. Če ne bi opravljala razgovorov*

s povzročitelji, bi bilo dela z uporabniki še manj. Strokovni delavci na centrih so zdaj postali moji uporabniki.» – A).

2. Sodelovanje s strokovnimi delavkami na centrih za socialno delo, ki spadajo v njihov delokrog

Pomembna naloga regijskih koordinatorik za preprečevanje nasilja je **strokovna pomoč delavkam na centrih za socialno delo** (*»V sistematizaciji delovnega mesta koordinatorica za obravnavo nasilja v družini je ena izmed nalog strokovna pomoč strokovnim delavcem na centrih za socialno delo.» – A*). Koordinatorke nudijo socialnim delavkam **strokovno podporo pri dilemah in vprašanjih**, s katerimi se srečujejo (*»Če ima strokovna delavka kakršnokoli vprašanje ali dilemo, pride do mene ali me pokliče. Najprej se sami pogovoriva o stvari, opraviva konzultacijo, sproži se kakšna ideja in načrtujeva delo za naprej.» – B*).

Koordinatorke se na vabilo sodelavk **vključujejo v zahtevnejše primere**, kjer je njihova pomoč **prispevek k rešitvi** (*»V okviru te strokovne pomoči se lahko vključujem v primere, kamor me strokovni sodelavci povabijo, na primer v bolj zapletene primere ali pa v tiste primere, za katere mislijo, da bi bila moja pomoč prispevek k rešitvi.» – A*, *»Gre za konkretno pomoč strokovnim delavcem v primeru zahtevnejših obravnav.» – C*), in **pomoč pri načrtovanju naslednjih korakov**, včasih v obliki **sodelovanja v timu** (*»Na CSD C kolegice pridejo do mene. Če so že same naredile kakšen začetni korak, me povabijo na tim. Na timu na primer podam svoje videnje, napišem predlog načrta, kako zadevo peljati naprej.» – C*).

Koordinatorica strokovnim delavkam **pomaga pri pripravi opomnika za vodenje pogovora z žrtvijo nasilja** (*»Včasih sem kolegici pomagala tudi s tem, da sem ji povedala, kako se pogovarjati z žrtvami nasilja. Kako začeti tak pogovor, na kaj se mora osredotočiti, pomagala sem ji pripraviti opomnik za pogovor. Ti opomniki so sicer lahko uporabni, vendar mi delamo s tem, kar nam uporabnik da.» – C*).

V sklop nalog strokovne pomoči delavcem na centrih za socialno delo spada tudi **identifikacija potreb po izobraževanju in načrtovanje ter izvajanje izobraževanj**.

3. Sodelovanje z drugimi institucijami

Druga pomembna naloga regijskih koordinatorik za preprečevanje nasilja so **naloge povezovanja z drugimi institucijami**, ki zajemajo **delovna srečanja, ocenjevanje sodelovanja in oblikovanje protokolov sodelovanja**.

Sodelovanje je pomembno za **bolj učinkovito delo na konkretnih primerih** (*»Vse sodelovanje je namenjeno temu, da bi stvari tekle tako, da bi bilo delo na konkretnih primerih čim bolj preprosto, učinkovito in strokovno.«* – C), za **preventivo, ozaveščanje** (*»Bolj splošne naloge so še sodelovanje z namenom preventive, ozaveščanja, predstavljanja vloge centrov in podobno.«* – C).

Na Društvu za nenasilno komunikacijo sodelovanje z drugimi institucijami razumejo kot **zelo pomembno nalogo**, zato veliko truda vložijo v to, da **informacije o sodelovanju povzročitelja nasilja krožijo** (*»[...] obvestim institucijo, da se je uporabnik vključil v program. Na društvu se zelo trudimo, da bi delali timsko. Na primer, ko nas pokliče uporabnik, ga vprašamo, kje je dobil informacijo o našem društvu. Nato instituciji, ki ga je napotila k nam, takoj damo povratno informacijo o tem, ali je uporabnik prišel na uvodni pogovor ali ne, ali se je odločil, da bo redno prihajal. Institucijo obvestimo tudi o zaključku programa in če se je uporabnik samovoljno odločil predčasno zapustiti program. Zelo se trudimo, da informacije krožijo.«* – E). Poudarjajo, da je glavni cilj Društva za nenasilno komunikacijo, da **s sodelovanjem institucije povečujejo varnost žrtve nasilja** (*»Poudarjamo, da naše sodelovanje lahko poveča varnost žrtev nasilja. To je naš moto, naš glavni cilj. Če mi ne bomo sodelovali, bomo posredno omogočali povzročitelju, da ponavlja svoja dejanja. Tako povzročitelj in žrtev ne dobita sporočil, kaj lahko naredita.«* – E).

4. Sodelovanje z nevladnimi organizacijami

Vse koordinatorke so omenjale, da **sodelujejo z Društvom za nenasilno komunikacijo**. Z DNK so nekateri centri za socialno delo **partnerske organizacije**, DNK na teh centrih izvaja svoj **program za povzročitelje nasilja** (*»Smo partnerska organizacija z Društvom za nenasilno komunikacijo, ki pri nas na centru izvaja program treninga socialnih veščin s povzročitelji nasilja, tako da se ima povzročitelj možnost vključiti v to skupino.«* – A), na CSD **motivirajo uporabnike, da se v program DNK vključijo** (*»Na našem centru Društvu za nenasilno komunikacijo odstopimo prostor in motiviramo uporabnike, da se vključijo v njihov program.«* – A, *»Jaz povzročitelju ponudim vse zloženke in informacije.«* – B, *»Treningov in podobnih stvari mi na centru ne izvajamo, usmerjamo pa povzročitelje na DNK.«* – C, *»Dolgotrajnega svetovanja ne izvajamo in napotujemo oz. usmerjamo povzročitelje nasilja v DNK – dobre izkušnje.«* – D), **uporabniki pa program DNK večinoma dokončajo** (*»Vsi, ki so se pri nas odločili za sodelovanje v programu DNK, so v skupini ostali do konca. To se mi zdi pomemben podatek.«* – B).

Poleg Društva za nenasilno komunikacijo so koordinatorke omenile še **Društvo življenje brez nasilja** za žrtve nasilja, **Zakonski in družinski inštitut** in **družinski inštitut Bližina**. Koordinatorica je omenila težavo s **plačljivimi svetovanji** na Zakonskem in družinskem inštitutu, ki za uporabnike predstavljajo oviro. Center za socialno delo jim takrat poskuša pomagati z denarno pomočjo, saj želijo **odstraniti vse ovire, če je nekdo pripravljen za spremembe** (*»Včasih se pojavi problem s plačilom, na Družinskem inštitutu so svetovanja plačljiva, takrat na centru poskušamo pomagati z izredno denarno pomočjo. Če je nekdo pripravljen na svetovanje in si želi sprememb ter razmišljanja o sebi, poskušamo odstraniti vse ovire.« – A*).

Koordinatorke **imajo podatke o vključenosti uporabnikov v program DNK** (*»V kraju A so v njihov program trenutno vključeni trije uporabniki, mogoče se jim pridruži še četrti.« – A, »Trenutno je v skupino aktivno vključenih osem povzročiteljev, v prvem ciklusu pa jih je bilo šest.« – B*), **nimajo pa podatka o vključenosti uporabnikov v druge programe** (*»[...] na Družinskem inštitutu Bližina imajo skupino za moške, ki povzročajo nasilje in imajo težave s kontroliranjem lastne jeze. Sama ne poznam njihovega dela, vem pa, da sodišče z nadzorstvenim ukrepom povzročitelje nasilja napoti tudi k njim. Nimam pa podatka o tem, koliko povzročiteljev je vključenih v to skupino.« – B*).

Regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja so ugotovile, **da imamo v Sloveniji dober program, ki ga izvaja DNK**, in da bi veliko dosegli, če bi bil program DNK dostopen v vseh slovenskih regijah.

5. Sodelovanje v multidisciplinarnih timih

Naloga regijskih koordinatorik za preprečevanje nasilja je **sodelovanje na multidisciplinarnih timih, ki jih skličejo po dogovoru**. Na multidisciplinarnih timih regijske koordinatorke **posredujejo informacije o razmišljanju in željah povzročitelja**, s katerim so opravile prvi razgovor (*»Sodelujem v multidisciplinarnem timu, največkrat takrat, ko sem s povzročiteljem opravljala razgovor. Imam informacijo, kako povzročitelj razmišlja, kaj želi v prihodnje.« – B*)

Ena od nalog regijskih koordinatorik je tudi **strokovna podpora pri vzpostavitvi in organizaciji multidisciplinarnega tima**.

6. Razlike glede na velikost regije

Regijske koordinatorke se pri svojem delu srečujejo s težavami, ki so povezane z razlikami med velikostmi regij, v katerih delajo. Zaradi neenakomerno porazdeljenega koordinatorskega dela je v nekaterih regijah delo manj kakovostno. Neenakomerno sta med regijami porazdeljeni tudi mreža psihosocialne pomoči in mreža namestitvenih programov.

V večjih regijah je **veliko število centrov za socialno delo**, kar pomeni, da mora regijska koordinatorica **sodelovati z velikim številom strokovnih delavk** (*»Konkretno v naši B regiji pa je pomanjkljivost ta, da imamo vključenih največ centrov, osem.« – B, »Število strokovnih delavcev, s katerimi sem dolžna sodelovati, je neprimerno večje kot število strokovnih delavcev pri koordinatorici, ki pokriva tri centre za socialno delo.« – B*), to pa **otežuje dobro strokovno sodelovanje**. V večjih regijah je **veliko število policijskih postaj, zdravstvenih domov in šol**, s katerimi mora koordinatorica sodelovati, zato se trudi in **opravi najnujnejše**.

Zaradi **neenakomerno porazdeljenega koordinatorskega dela** je delo nekaterih koordinatoric **manj kakovostno** (*»Če bi bilo koordinatorsko enakomernejše porazdeljeno po Sloveniji, bi lahko delali boljše in bolj kakovostno. Zdi se mi, da bi se v tem primeru lahko lažje vključevala v širšo lokalno skupnost.« – B*).

Število izrečenih ukrepov prepovedi približevanja se povečuje, kar pomeni, da morajo koordinatorke opraviti **vedno več prvih razgovorov s povzročitelji nasilja**. Nekatere koordinatorke so ugotovile, da jim vožnja do centrov za socialno delo po regiji, na katerih morajo opravljati razgovore s povzročitelji, **vzame veliko časa** (*»V letu 2009 se je število ukrepov prepovedi približevanja povečalo, s 116 na 240. Pred tem je prejšnja koordinatorica za nasilje hodila po centrih v regiji in opravljala razgovore s povzročitelji na matičnih centrih, nato pa smo ugotovili, da to vzame preveč časa.« – B, »Sama pokrivam 7 centrov za socialno delo. Za en PSP, za en razgovor s povzročiteljem jaz porabim praktično cel dopoldan. Do kraja K se vozim eno uro, opravim razgovor in se vozim eno uro nazaj.« – C*), poleg tega pa včasih **čakajo povzročitelja, ta pa na razgovor ne pride** (*»Delala sem statistiko in ugotovila, da se je na centrih približno 65 % povzročiteljev odzvalo vabilu na razgovor, ostali pa ne. Koordinatorica je tako čakala na centru, če bo povzročitelj prišel na razgovor ali ga ne bo.« – B*). Da bi **zmanjšale časovno stisko**, nekatere koordinatorke **vabijo povzročitelje na prvi razgovor na "glavni" center za socialno delo v regiji**, kar pa pomeni, da se **manjše število povzročiteljev nasilja odzove vabilu na prvi razgovor** (*»Zato jaz že*

približno leto in pol vabim povzročitelje na razgovor izključno na CSD B. Čeprav nisem šla delat statistike, mislim, da jih zaradi tega na razgovor pride malo manj, kot če bi šla jaz na "njihov" center.» – B, »Jaz sem poskusila v nekaterih primerih povabiti povzročitelje iz P. in I. na razgovor v C, vendar niso prišli.» – C). Ena koordinatorka je predlagala, po njenem mnenju, **bolj racionalno rešitev: prvi razgovor s povzročiteljem nasilja bi lahko opravila katerakoli strokovna delavka na povzročiteljevem matičnem centru za socialno delo, koordinatorka pa bi ji nudila pomoč, če bi jo potrebovala** (*»Dosti bolj racionalno bi bilo, če bi nekdo iz centra v C. opravil ta razgovor, če bi ugotovil, da potrebuje pomoč, pa bi se dogovoril z mano.» – C, »Poklicali bi me, če bi se jim zdelo, da zadeve ne bi zmogli urediti sami.» – C, »Ni pa smiselno, da samo zaradi enega razgovora jaz zapravim cel dan, čeprav bi lahko ta PSP naredil kdorkoli.» – C).*

Poleg težav pri opravljanju konkretnih nalog regijskih koordinatorok veliko oviro pri kvalitetnem delu predstavlja tudi **neenakomerno porazdeljena mreža psihosocialne pomoči in neenakomerno porazdeljena mreža namestitvenih programov za žrtve in povzročitelje nasilja** (*»V posameznih regijah (oddaljeni CSD) ni enakomerno razporejena mreža psihosocialne pomoči žrtvam nasilja (svetovanje) ter namestitve (tako za žrtve: npr. varne hiše, materinski domovi, kot povzročitelje nasilja), npr. nimamo razpoložljivih mest za interventne namestitve starih žrtev ali povzročiteljev nasilja, mladoletnikov, ki so povzročitelji nasilja, za invalide in podobno.» – D).*

7. Postopek dela s povzročiteljem nasilja ob izrečenem ukrepu prepovedi približevanja

V večini primerov obvestilo o izreku ukrepa prepovedi približevanja prejme **interventna služba**. Dežurna strokovna delavka **takoj opravi razgovor z žrtvijo, takoj naslednje jutro po izreku ukrepa prepovedi približevanja pa o tem obvesti regijsko koordinatorko** za preprečevanje nasilja v družini **in matični center za socialno delo, kjer ima žrtev nasilja prijavljeno stalno prebivališče**. Koordinatorka povabi povzročitelja nasilja na pogovor in **poročilo o razgovoru preda strokovni delavki, ki je vodja primera**. Z informacijami, ki jih strokovne delavke dobijo od žrtve in povzročitelja, se nato dela naprej (*»Če je nekomu izrečena prepoved približevanja in mi dobimo obvestilo o izrečeni prepovedi približevanja, ta obvestila najpogosteje dobimo izven delovnega časa centra za socialno delo, tako da to obvestilo prevzame interventna služba. Interventna služba opravi prvi razgovor z žrtvijo, nudijo ji prvo socialno pomoč in naslednje jutro pošljejo obvestila naprej. Eno obvestilo*

pošljejo na matični center za socialno delo, kjer ima žrtev stalno prebivališče, drugo obvestilo pa dobim jaz. Jaz nato stopim v stik z nosilko primera na matičnem centru, dogovoriva se o dejavnostih, ki so potrebne: kaj bo naredila ona in kaj jaz. V večini primerov jaz takoj povabim povzročitelja nasilja na razgovor. Z njim nato opravim prvi razgovor in pošljem poročilo o razgovoru na matični center. Nato se na podlagi zbranih informacij, ki so jih na matičnem centru dobili od žrtve, in informacij, ki sem jih jaz dobila od povzročitelja, odloča o tem, kako naprej.» – A).

Ko da regijska koordinatorka za preprečevanje nasilja na prvem razgovoru povzročitelju nasilja informacije o tem, v katere programe se lahko vključi, če želi spremeniti svoje vedenje, **Društvu za nenasilno komunikacijo sporoči, komu je dala informacijo o njihovem programu. Društvo da koordinatorki povratno informacijo** o tem, da jih je povzročitelj nasilja poklical ali da jih ni poklical. **Koordinatorka povzročitelja nasilja v zadnjem primeru ponovno povabi na razgovor** (*»Nekatere koordinatorke s povzročitelji nasilja opravljajo pogovore v okviru prve socialne pomoči. Takrat dajo povzročitelju informacijo o tem, kam se lahko vključi. Dobra praksa je, da nas največ teh uporabnikov tudi pokliče [...]«* – E). Cikel treninga socialnih veščin na DNK traja tri mesece. Ta **cikel je prvi korak, kjer povzročitelj nasilja šele dobi informacije o nasilju** (*»Naš cikel treninga socialnih veščin traja tri mesece in v tem času posameznik šele dobi informacije. Nekateri dobijo uvid, da nekatera prepričanja in vrednote podpirajo njihovo nasilno vedenje. Zavedamo pa se, da je to šele prvi korak in jih zato poskušamo motivirati za individualno delo, da si poiščejo kakšno terapevtsko pomoč in podobno.«* – E).

Informativni razgovor s povzročiteljem zajema opis dogodka, videnje situacije in pogovor o odgovornosti za nasilje, koordinatorka pa ima do povzročitelja nasilja **spoštljiv odnos**. Ena koordinatorka poudarja, da **je namen razgovora s povzročiteljem nasilja ocena ogroženosti žrtve** (*»Problem je, da se te stvari zdaj razumejo nekako takole: "Ti ne delaš PSP z nekom, ki mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja, ti delaš PSP s povzročiteljem". S tem se zakrije namen tega razgovora. Moja naloga je pomoč v vseh primerih obravnave nasilja. In ključna v obravnavi je žrtev. Delo s povzročiteljem je podrejeno. S povzročiteljem delamo zato, da lahko ocenimo ogroženost žrtve.«* – C) in **da je delo s povzročiteljem nasilja podrejeno delu z žrtvijo nasilja** (*»Delo s povzročiteljem je podrejeno. S povzročiteljem delamo zato, da lahko ocenimo ogroženost žrtve.«* – C).

II. Nova zakonodaja

1. Število nalog glede na kadrovske možnosti

Strokovni delavci na centrih za socialno delo imajo vedno več nalog, število zaposlenih pa se ne spreminja in je prenizko; zaradi tega je težko organizirati delo. Povečalo se je tudi število intervencij, povezanih z nasiljem, število strokovnih delavcev, ki dežurajo v interventni službi, pa se zmanjšuje. Prepričanje, da bi morali socialni delavci znati vse, predstavlja oviro, kljub temu pa zaradi pomanjkanja kadra strokovne delavke prevzemajo veliko dodatnih nalog. Ena koordinatorka meni, da je delo na področju nasilja v družini za strokovno delavko veliko breme, zaradi prenizkega števila zaposlenih pa se na enem centru dogaja, da ni nikogar, ki bi prevzel področje nasilja. Koordinatorica ima zato težave, saj nima nikogar, ki bi mu lahko strokovno pomagala. Ker koordinatorka poskuša s prevzemanjem dodatnih nalog reševati kadrovske težave na enem centru za socialno delo, ne more delati na ostalih centrih za socialno delo v njeni regiji.

Koordinatorke se strinjajo, da imajo **strokovne delavke na centrih za socialno delo vedno več nalog** (*»Nasilje v družini ni nekaj novega. Delo s povzročitelji nasilja in z žrtvami nasilja je naloga, ki jo na centru opravljamo že vrsto let. Je pa problem, ker imamo danes na centru veliko več nalog, delo je bolj strukturirano. Nasilje je zato prepoznano kot posebno področje dela.«* – A), **število zaposlenih pa ostaja enako in zato prenizko** (*»Družbena pozornost se je kar naenkrat usmerila na pojav nasilja v družini, dobili smo nove zakonske ukrepe, nimamo pa ljudi za to področje.«* – C). Tudi **število intervencij, povezanih z nasiljem, se je povečalo, število strokovnih delavcev, ki so dežurni v interventni službi, pa se zmanjšuje** (*»Vodim interventno službo, in ker v interventni službi ni ljudi, to delo opravljamo trije. Pred leti je bilo nalog, povezanih z nasiljem, bistveno manj, na centru pa je dežuralo približno 18 ljudi. Po letu 06/07 pa dežuramo trije. Prej je bilo do 35 intervencij na leto, lani, na primer, pa 117. Jaz sem imela 47 intervencij.«* – C). Ena od koordinatork opozarja, **da so z novim zakonom centrom za socialno delo naložili velik obseg nalog, obenem pa ta zakon ni imel nobenih finančnih in kadrovskih posledic.**

Po mnenju koordinatork je **delo na področju nasilja za strokovno delavko veliko breme** (*»Za strokovnega delavca je to veliko breme, odreagirati mora takoj, vse pustiti iz rok in nekaj narediti. Dela ne more načrtovati, ko dobi prijavo, mora vstati in oditi.«* – A). Zaradi prenizkega števila zaposlenih je **delo težko organizirati, posamezniki prevzemajo dodatne**

naloge (*»Lani sem bila dežurna približno 2400 ur, imela sem približno 50 razgovorov s povzročitelji. Ker te ljudje poznajo, pridejo včasih na pogovor še o kakšni drugi zadevi. Imela sem tudi okrog 35 primerov dela z žrtvami. Te zadnje naloge sem opravila zato, ker je bila gneča in ni bilo drugih ljudi, ki bi to naredili. Veliko se vključujem tudi v področje ogroženih otrok, kjer gre v večini primerov za neko obliko nasilja.« – C).*

Zaradi prenizkega števila zaposlenih ima ena koordinatorka težave, saj na njenem centru za socialno delo **ni nikogar, ki bi opravljal pogovore z žrtvami nasilja**. Ko koordinatorka opravi pogovor s povzročiteljem nasilja, tako **informacij, ki bi pomagale pri povečevanju varnosti žrtve, ne more posredovati nikomur** (*»Zgodi se, da nekje nimaš osebe, ki bi delala z žrtvijo. Tako jaz opravim pogovor s povzročiteljem, informacij pa nato ne morem predati nikomur, nikogar ni, ki bi lahko moje informacije uporabil za pomoč žrtvi.« – C).* Ker na centru za socialno delo **ni strokovnega delavca, ki bi prevzel področje nasilja v družini**, regijska koordinatorka za nasilje **nima nikogar, ki bi mu lahko strokovno pomagala**.

Ker ima ena koordinatorka veliko dela na "svojem" glavnem regijskem centru za socialno delo, ko **poskuša s prevzemanjem dodatnih nalog reševati kadrovske težave** na tem centru, **nima časa za delo na drugih centrih za socialno delo v regiji** (*»Ker poskušam reševati zadeve znotraj našega centra, se mi tako dogaja, da težje pridem do drugih centrov v regiji. Če bi, na primer, vprašala CSD I., kaj imajo od mene, bi povedali, da ničesar, ker sem bila tam samo dvakrat.« – C).*

Ena koordinatorka **predlaga, da bi se morali centri za socialno delo kadrovsko krepiti na posameznih področjih**.

Druga koordinatorka pove, da se **zaradi nizkega števila zaposlenih ne morejo posvetiti vsem uporabnikom enako, zato morajo razlikovati med hudim in manj hudim nasiljem** (*»Če bi imeli dovolj kadra, bi lahko enako poglobljeno obravnavali "eno po riti" in pa hud primer fizičnega nasilja z zdravstvenimi posledicami.« – C).*

Ker so centri za socialno delo "kadrovsko podhranjeni", se koordinatorka sprašuje, kako **bo delo potekalo v prihodnje in kako bodo lahko centri s tako nizkim številom zaposlenih delovali proaktivno**.

2. Jasnost kompetenc in nalog

Vloga regijskih koordinatorok je nejasna, vendar pozitivna. Koordinatorke koordinirajo interventno službo, vzdržujejo in organizirajo mrežo programov za žrtve in povzročitelje, identificirajo potrebe po izobraževanju, analizirajo stanje v regiji, nudijo strokovno pomoč sodelavkam, vodijo evidence. Kvaliteta dela koordinatorke pa je odvisna od osebe, ki to delo opravlja.

Koordinatorke se strinjajo, da je **vloga regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja dobra in koristna ter da bi se lahko razširila na določena področja** (*»Moje mnenje je, da če ne bi bilo koordinatorok, bi delo težje teklo. Večina dejavnosti na področju nasilja na centrih je bila speljana preko koordinatorok.«* – A). Ena koordinatorka meni, da **vloga koordinatorok že od samega začetka ni jasna** (*»V praksi tako ni bilo čisto jasno, kaj je zdaj vloga koordinatorjev.«* – C, *»Na eni točki je na ravni države, na Skupnosti CSD, padla ideja, da koordinatorji opravljajo "neko" delo, ki pa ni čisto konkretno, in ni jasno, kaj pravzaprav počnejo. "Dajmo jim za počet nekaj konkretnega."«* – C, *»Nekatere stvari niso čisto pojasnjene, na primer, izvedba nujnih ukrepov v interventni službi, ki pravno ni čisto pojasnjena. Marsikaj je celo zelo nejasno.«* – C).

Koordinatorka meni, da je **kvaliteta dela koordinatorke odvisna od tega, kdo to delo opravlja in kakšna znanja ima** (*»Res pa je, da veliko odvisno od tega, kdo opravlja to delo, kakšna znanja ima. Meni so zelo pomagala določena znanja iz raziskovanja. Se mi pa zdi, da teh znanj ne bi imela, če bi delala izključno na centru za socialno delo. Slučajno so mi koščki moje zgodovine prišli prav.«* – C).

Naloge koordinatorok so: koordinacija in vodenje dela interventne službe, organizacija in vzdrževanje mreže izvajalcev in programov za žrtve in povzročitelje, organizacija specializiranih oblik usposabljanja, analiza stanja v regiji, vodenje evidenc, zbirke podatkov, pripravljanje poročil.

3. Konkretni dobri učinki zakona

Z novo zakonodajo je država pokazala spremenjen odnos do nasilja. Sprejeti so novi pravilniki o sodelovanju institucij, o obveščanju med institucijami ter nova strokovna izhodišča za delo. Zakon je strokovnim delavcem naložil izobraževanja, uredil sodelovanje institucij, obvezno vodenje evidenc. Pristop k delu na področju socialnega varstva se je

poenotil. Koordinatorke ugotavljajo, da je ukrep prepovedi približevanja dober ukrep zaščite "tukaj in zdaj".

Zaradi nove države se je odnos do nasilja spremenil, s sprejetjem nove zakonodaje pa so bili sprejeti **pravilniki o sodelovanju, obveščanju med institucijami, strokovna izhodišča za delo** in drugo (*»[...] hkrati pa so na podlagi zakonodaje sprejeti pravilniki o sodelovanju med institucijami, o obveščanju, o nalogah, sprejeta so strokovna izhodišča za delo.«* – A, *»[...] dorečeno sodelovanje različnih institucij pri načrtu pomoči in zaščiti žrtev nasilja.«* – D). **Poenotil se je pristop k delu na področju socialnega varstva** (*»V nevladnih in v vladnih organizacijah, oziroma na celotnem področju socialnega varstva, naj bi se pristop k delu poenotil. To so bistvene prednosti, ki so nastale na podlagi nove zakonodaje.«* – A).

Koordinatorke omenjajo **dober ukrep prepovedi približevanja, ki povzročitelju nasilja pokaže posledice njegovega dejanja in omogoča zaščito "tukaj in zdaj"** (*»Izrek prepovedi približevanja je dober zato, ker se lahko povzročitelj sooči s svojim vedenjem, dobi uvid vase, vidi posledice svojega dejanja in to, da mu država jasno pove, da se tega ne sme.«* – A, *»Ko se je področje nasilja tako izpostavilo, je bilo tudi na področju zakonodaje veliko narejenega. Dobili smo ukrepe, ki se mi zdijo dobri, saj je možna zaščita "tukaj in zdaj". Recimo ukrep prepovedi približevanja, ukrepi po zakonu o preprečevanju nasilja.«* – C).

Nova zakonodaja je **zakonsko povezala glavne akterje (policijo, šolstvo, zdravstvo in socialo) na področju nasilja v družini** (*»Zelo dobro se mi zdi, da je zakon o preprečevanju nasilja zakonsko povezal štiri akterje, ki smo glavni pri preprečevanju nasilja v družini. Policijo, šolstvo, zdravstvo in socialo. To je zelo pomembna stvar. Dobro je, da se je vzpostavilo sodelovanje med nami, čeprav se še vedno kje zalomi.«* – B), **institucije si sedaj sproti sporočajo težave in jih poskušajo reševati hitro** (*»Medsebojno obveščanje/poročila, delo s povzročitelji nasilja se začne takoj ob prejemu informacije o nasilju z namenom, da se ga opozori na njegovo odgovornost za nasilna ravnanja, na njegovo kazensko odgovornost ter se ga spodbudi za njegovo aktivno sodelovanje pri sprejemanju nenasilnih oblik vedenja oz. ravnanja.«* – D).

Dopolnjene so naloge interventne službe (*»Interventna služba je bila s sklepom vlade dopolnjena leta 2009.[...] Delavec je v stalni pripravljenosti, doma ima dežurni telefon in se odziva na klice policije, če je ogrožen mladoletni otrok, če je izrečena prepoved približevanja*

in če se starejši ljudje znajdejo v stiski.» – B), nova zakonodaja pa je strokovnim delavcem naložila tudi izobraževanja, ki strokovnjake povezujejo, osebna poznanstva pa, po mnenju koordinatorke, olajšajo komunikacijo (»Na izobraževanjih in srečanjih se ljudje srečujemo in se osebno spoznavamo. Z vidika komunikacije je tako veliko lažje. Prej sem pri pošiljanju dopisa morala paziti na vsako črko, zdaj lahko dvignem telefon, pokličem in rečem: "Živijo Franci, imam težavo, kaj naj naredim."« – C).

Vzpostavlja se mreža namestitvenih programov, obvezna je evidenca vseh primerov nasilja v družini, strokovni delavci lahko pri svojem delu dobijo strokovno podporo, večji je pregled nad problematiko nasilja, strokovni delavci imajo možnost opozarjati na pomanjkljivosti in možnost organiziranja mreže pomoči.

Koordinatorica poudari, da je pomembno, da je **zakon institucije zavezal, da prijavljajo primere nasilja v družini, saj to pomeni, da žrtve dobijo hitrejšo in kvalitetnejšo pomoč.**

4. Splošni dobri učinki zakona

Država je s sprejetjem Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) predstavila svoja **stališča glede nasilja v družini** (»Osnovna prednost sprejetja nove zakonodaje je ta, da je država jasno predstavila svoja stališča glede nasilja v družini.« – A) – **nasilje v družini je država označila kot deviantno, kot javno stvar, ne več zasebno** (»Dokler se država ni jasno izrazila, ali je nasilje v družini deviantno obnašanje ali ne, je bilo splošno sprejeto, kot da je nasilje zasebna stvar, ki se dogaja med štirimi stenami.« – A). **O nasilju se je začelo veliko govoriti, za nasilje je postal odgovoren povzročitelj** (»Pojav nasilja je dobil predznak deviantno, za nasilje je odgovoren povzročitelj, ne govori se več o tem, s čim žrtev izziva povzročitelja.« – A). **Osnovna prepričanja o nasilju se počasi spreminjajo** (»Tako kot pri vsakem deviantnem pojavu je spreminjanje prepričanj proces. Najprej država pokaže odnos do nekega pojava, potem pa moramo mi svoja osebna prepričanja prilagoditi tem družbeno sprejetim prepričanjem. Tako mi, strokovni delavci, kot celotna javnost (žrtve, povzročitelji, policisti in sodniki) smo imeli v ozadju neka druga prepričanja.« – A), **veliko je izobraževanj na temo spreminjanja prepričanj o nasilju** (»Veliko je še ostankov teh prepričanj. Se pa stvari spreminjajo, dosti napora je vložene v izobraževanje. Vse več je delavnic, kjer preverjamo ta prepričanja.« – A), **prepoznavnost nasilja v družini je v družbi večja.**

Na Društvu za nenasilno komunikacijo pravijo, da **ljudi zanimajo informacije o problemu nasilja v družini in da so pripravljeni sodelovati.**

5. Preventiva

Regijska koordinatorka in sogovornik z Društva za nenasilno komunikacijo se strinjata, da **na področju nasilja v družini manjkata preventiva in posredovanje informacij. Premalo se pogovarjamo o svojih prepričanjih** (*»Moja izkušnja je, da mi ogromno uporabnikov, ki so vključeni v naš program, na zaključnem pogovoru pove, da če bi vse te stvari slišali prej, se nasilje mogoče ne bi zgodilo. Premalo se pogovarjamo o svojih vrednotah in prepričanjih, ki podpirajo nasilje v naši družbi. "Tako je in tak sem." Nikjer ne slišimo, da ni nujno, da si tak, in da se lahko spremeniš. Eno izmed načel našega društva je, da je nasilje naučeno vedenje, ki se ga da spremeniti.«* – E) in država, v primerjavi z ostalimi področji, premalo vlaga v preventivo na področju nasilja v družini. Koordinatorica **predlaga preventivo na področju nasilja v družini, ki bi bila podobna preventivnim programom za voznike, ki vozijo pod vplivom alkohola** (*»Trenutno se spreminja zakon o cestnoprometnih prekrških. Govori se o preventivnih programih za voznike, ki, na primer, vozijo pod vplivom alkohola. Ne verjame se več v kaznovanje, ker kaznovanje samo ni odpravilo tega problema. Zdaj verjamemo v preventivo, v posredovanje informacij. Če te bodo ustavili, ko boš vozil pod vplivom alkohola, se boš moral obvezno vključiti v preventivni program. Nekaj takšnega manjka na področju nasilja.«* – A).

6. Sodelovanje med institucijami v praksi

Ena koordinatorka ocenjuje **sodelovanje s policijo kot dobro, sodelovanje s šolami je po njenem mnenju zgledno, težje pa sodeluje z zdravstvom.**

Problem vidi v prijavljanju nasilja, saj se prijave nasilja v družini med šolami **razlikujejo glede na njihove opredelitve nasilja**, čeprav so, glede na novo zakonodajo, šole dolžne prijaviti vsako nasilje v družini, ki ga zaznajo (*»Problem je pri prijavljanju nasilja, koliko so na šolah pozorni na nasilje, kdaj ga prijavijo, ali prijavijo vse oblike nasilja in podobno. Po zakonodaji so zdaj tudi na šolah dolžni obveščati o vsem nasilju. Vendar opažam, da prihaja do dilem o tem, ali je vsako nasilje tudi kaznivo dejanje, koliko se bo šola vpletla v to, ali se bo s prijavo porušil ugled šole. Z nekaterimi šolami nimamo težav, vedno prijavijo nasilje, ker imajo ljudje na vodilnih mestih takšna prepričanja o nasilju. Iz nekaterih šol pa ne dobimo nobene prijave nasilja. Inštitut za kriminologijo zdaj na šolah organizira*

izobraževanje, v katerega so vključeni ravnatelji in svetovalni delavci. Na izobraževanju se pogovarjajo o nasilju v družini, dolžnosti prijavljanja in podobno.» – A).

Druga koordinatorka omenja **sodelovanje včasih kot pozitivno, včasih pa negativno, ker so službe, ki sodelujejo, včasih težko skladne** (*»Čeprav je sodelovanje med institucijami plus, je včasih hkrati tudi minus. Službe, ki sodelujemo, smo v nekih točkah težko skladne.» – C*). Obenem opaza, da so, **pri sodelovanju z ostalimi strokovnjaki, strokovni delavci na centrih za socialno delo včasih zelo negotovi v svoji vlogi** (*»Vidim, da smo včasih strokovni delavci negotovi v svoji vlogi. Ne vemo točno, kaj je tisto naše, zakaj in s kakšnim namenom. Zgodi se, da dobimo "hibride" – tim ni več namenjen pomoči žrtvi, ampak izmenjavi informacij in pripravi ovadbe. Tudi mi občasno zdrsnemo na tem, kaj je naše in kaj ni naše.» – C*).

7. Povezanost s policijo

Koordinatorica ocenjuje, da je **sodelovanje s policijo dobro** predvsem zato, ker sta **tako policija kot center za socialno delo zelo motivirana in imata visoko odgovornost pri izvajanju nalog s področja preprečevanja nasilja v družini**. Na policiji in centrih za socialno delo se zavedajo, da bi eni brez drugih težko opravljali naloge s področja **nasilja v družini** (*»Vemo, da bi eni brez drugih težko opravljali te naloge [...]» – A*). Na dobro sodelovanje s policijo kaže dejstvo, da so v regiji A **policisti v letu 2010 prišli na vse multidisciplinarne time, na katere so bili vabljeni**.

8. Sodelovanje z zdravstvom

Koordinatorica ocenjuje, da je **sodelovanje z zdravstvom slabše**, čeprav ima sama v svoji regiji dobre izkušnje. Po njenem mnenju je sodelovanje slabše zato, ker **zdravstveni delavci med delovnim časom težko zapustijo svoje ambulate** (*»Težavno je zato, ker grejo zdravstveni delavci težko iz ambulant.» – A*). Do **največjih zapletov prihaja pri določanju pristojnosti v nekaterih primerih**, saj se način napotitve, motiviranja in dela v zdravstvu in sociali razlikujeta (*»Zaplete se pri najtežjih primerih, ki so, na primer, povezani z duševno boleznijo. Kdo ima tu kakšne pristojnosti? Kdo lahko koga kam napoti? Kako nekoga motivirati, da se vključi v psihiatrično obravnavo? Na centrih mi vabimo ljudi, da pridejo, ali pa jih gremo iskat. V zdravstvu ne vabijo in ne hodijo iskat ljudi. Problem je, kdo jih bo motiviral, da se vključijo v obravnavo.» – A*).

III. Delo z žrtvami in delo s povzročitelji

1. Delo s povzročiteljem je dodano v njihov delokrog

Prvi razgovor s povzročiteljem nasilja v okviru naloge prve socialne pomoči je novejša naloga regijskih koordinatorok za preprečevanje nasilja v družini.

Ko so na centrih za socialno delo začeli z regijsko koordinacijo za preprečevanje nasilja, **med nalogami koordinatorok ni bilo dela z uporabniki**, ker so bili **na Skupnosti CSD mnenja, da je vloga koordinatorok nejasna in da ne delajo nič konkretnega** (*»Na eni točki je na ravni države, na Skupnosti CSD, padla ideja, da koordinatorji opravljajo "neko" delo, ki pa ni čisto konkretno in ni jasno, kaj pravzaprav počnejo. "Dajmo jim za počet nekaj konkretnega."«* – C). Zato so regijskim koordinatorkam za preprečevanje nasilja **dodelili konkretno nalogo – prvo socialno pomoč z osebami, ki jim je izrečen ukrep prepovedi približevanja** (*»No, tako so se potem odločili, da bodo dali koordinatorjem vsaj eno konkretno nalogo, in to je PSP z osebami, ki jim je izrečen ukrep prepovedi približevanja.«* – C).

2. Uporabnikovo razumevanje nasilja

Koordinatorka opaza, da **ljudje za svojo nesrečo krivijo druge** (*»Večina ljudi meni, da so drugi krivi za njihovo nesrečo. Drugi so krivi za našo nesrečo in drugi se morajo spremeniti.«* – A) in da **nimajo izkušnje reševanja težav s pogovorom in z delom na sebi** (*»Rešitve za težave, ki jih imajo, ne vidijo v pogovarjanju, razmišljanju o sebi in svojih vzorcih, o tem, kako vidijo svet okoli sebe, kaj lahko spremenijo. Nimajo izkušnje, da se da težavo rešiti na tak način.«* – A). Po njenem mnenju **prevladuje prepričanje uporabnikov, da se morajo spremeniti drugi, ker je vedenje posameznika odziv na vedenje drugih** (*»Če se bodo drugi spremenili, jaz ne bom imel razloga, da se obnašam tako, kot se.«* – A, *»Moje obnašanje je samo odziv na obnašanje drugih. Večina povzročiteljev pride na center s tem prepričanjem.«* – A). **Povzročitelji nasilja so prepričani, da so žrtve in da se imajo pravico vesti nasilno, ker so tudi drugi nasilni do njih** (*»Prepričani so, da so oni žrtve, da se imajo pravico obnašati nasilno, ker se tudi drugi do njih tako obnašajo.«* – A). Obenem pa koordinatorka pravi, da **imajo povzročitelji nasilja vedno "dobre" razloge za svoje nasilno vedenje** (*»Povzročitelji vedno navedejo vzroke, zakaj so bili nasilni. "Ni mi dobro kuhala, potepala se je, ni dobra gospodinja, ne skrbi dobro za otroke." Povzročitelj najde zelo dober vzrok; žrtev nečesa ni naredila ali pa je "preveč govorila, godrnjala, jezikala, ga zmerjala in*

kontrolirala." Zato si je ženska zaslužila, da jo pretepe.« – A). Koordinatorica pravi, da **vzgoja oblikuje prepričanja o nasilju** (*»Ljudje že z vzgojo dobimo takšna prepričanja. Otroku rečemo: "Če ne bi tega storil, te tudi jaz ne bi kaznovala. Ker si to naredil, si si zaslužil kazen." Za kazen pa nam ni pomembno, kakšna je, samo da je. To sporočilo imamo ljudje ves čas v glavi, zato si tudi dovolimo, da se tako obnašamo do bližnjih, ker mislimo, da jih imamo pravico kaznovati. Ne znamo razmišljati o tem, kaj šele da bi razmišljali o tem, kako se spremeniti.« – A).*

Koordinatorica opozarja na **vpliv medijev na to, kako družba razume in sprejema nasilje**. Poročanje medijev o premajhnih kaznih ali nekaznovanju povzročiteljev v družbi **ustvarja napačna prepričanja o nasilju**, obenem pa **demoralizira žrtev** (*»Za družbo, sploh glede poročanja medijev, da se povzročitelju "nič ne more", da so "kazni premajhne ali ji sploh ni", seveda ni prijetno, za žrtev pa vsekakor demoralizirajoče.« – D).* Zaradi poročanja medijev **družba verjame, da je nasilje neustavljivo** (*»Če se ne verjame v to, da se nasilje "splaća" prijaviti pristojnim institucijam ter da je možno nasilje ustaviti, se zaščititi pred njim, potem smo zopet na začetku.« – D).* poleg tega pa so, po njenem mnenju, **nevarne medijske kritike institucij in državnega sistema, ker zmanjšujejo občutek varnosti** (*»Prav tako so kritike, ki se pojavljajo v medijih, da nobena institucija oz. državni sistem ne deluje, da te nihče ne more zaščititi, nevarne – to velja za vse državljane, posebno pa še za tiste, ki so dejansko žrtve nasilja v družini. Zmanjšuje se občutek varnosti.« – D).*

3. Sankcije za povzročitelja nasilja v ZPND

Koordinatorke opozarjajo, da imajo **težave s tem, da v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) nikjer ne piše nič o posledicah nespoštovanja zakona** (*»V Zakonu o preprečevanju nasilja v družini nikjer ne piše, kaj se zgodi, če se nekdo ne drži zakona. To je prepuščeno kazenski zakonodaji. Tukaj ni sankcij. Zakon se je pisal v sodobnem duhu, in nikjer ne piše nič o kakšnih posledicah nespoštovanja zakona.« – A,* *»Mi imamo težave s tem, da, na primer, če smo že pri povzročiteljih, nikjer ni napisano, kaj povzročitelj mora storiti, ko je očitno, da se je nasilje zgodilo.« – A,* *»[...] prav tako CSD nima nobene zakonske podlage, niti nismo represivni organ, da bi ga za njegovo nesodelovanje lahko s čim "kaznovali"«.* – D). Ena koordinatorica opomni na dober ukrep prepovedi približevanja, ki pa ima pomanjkljivost, saj z njim **neko ravnanje prepovemo, ne učimo pa novega, drugačnega ravnanja** (*»Izrek prepovedi približevanja je dober zato, ker se lahko povzročitelj sooči s svojim vedenjem, dobi uvid vase, vidi posledice svojega dejanja in to, da mu država*

jasno pove, da se tega ne sme. Če pa neko ravnanje prepovemo, bi morali učiti tudi drugačnega, novega ravnanja.» – A). Če se povzročitelj nasilja kljub obvezi ne vključi v program za učenje drugačnega vedenja, koordinatorka **predlaga zaporno kazen**. Tudi sogovornik z DNK **predlaga sankcije, če se povzročitelj nasilja, ki je obvezno napoten v program, le-tega ne udeležuje**, obenem pa meni, da bi se več povzročiteljev nasilja vključilo v njim namenjene programe, če bi zanje obstajala sankcija, če se ob izreku ukrepa prepovedi približevanja ne bi odločili za delo na sebi.

4. Obvezanost povzročitelja nasilja k sodelovanju v programih za osebe, ki povzročajo nasilje

Povzročitelja nasilja zakon ne obvezuje k sodelovanju v svetovanju, programu ali treningu socialnih veščin. Če v kazenskem postopku na sodišču ugotovijo, da je povzročitelj kriv, mu lahko sodišče izreče varnostni ukrep obvezne vključitve v program. Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s povzročitelji, so mnenja, da bi morala biti ob izreku ukrepa prepovedi približevanja vključitev v določen program obvezna, saj bi povzročitelj v obveznem treningu dobil informacije, ki jih v enournem razgovoru s koordinatorko ne dobi. Če povzročitelj nasilja ne želi sodelovati, center za socialno delo nima orodja in pravice, da bi ga v sodelovanje prisilil. V primeru, da center za socialno delo oceni, da je zaradi nasilja ogrožen otrok, starše lahko napoti na svetovanje, vendar ni sankcij, če napotitve ne upoštevajo. Povzročiteljevo nesodelovanje je informacija za delo z žrtvijo in za oblikovanje načrta pomoči. Koordinatorka meni, da bi bila obvezna vključitev v program primerna kljub vprašanju notranje motiviranosti, sploh v ponavljajočih primerih, na DNK pa pravijo, da je trenutna praksa takšna, da se po drugem izrečenem ukrepu prepovedi približevanja povzročitelj nasilja odloči za sodelovanje v njihovem programu.

Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s povzročitelji nasilja, so mnenja, da **v zakonodaji nekaj manjka** (*»Nekaj ovir prinaša zakonodaja, ki se, po mojem mnenju, še ni spremenila do te točke, da bi bil posameznik, ki mu je izrečena prepoved približevanja, obvezno napoten v neki program.« – E).* Ena koordinatorka predlaga, da **bi, v primeru, ko je ukrep prepovedi približevanja podaljšan, zakonodaja povzročitelja morala obvezati k vključitvi v trening socialnih veščin, kjer bi dobil osnovne informacije o nasilju v družini, odnosih, spremembi vedenja in podobnem** (*»V primerih, ko se izreče prepoved približevanja in je leta podaljšana, bi moralo biti v zakonodaji napisano, da se mora povzročitelj obvezno udeležiti treninga socialnih veščin. Na primer, obveznih deset ur treninga. Tukaj bi*

povzročitelji dobili osnovne informacije o tem, kaj je nasilje v družini, kaj so odnosi v družini, kako spremeniti načine komunikacije in podobno.« – A). Druga koordinatorka in sogovornik z DNK se z njo strinjata in poudarjata, da **bi bila obvezna vključitev v program primerna kljub vprašanju notranje motiviranosti, predvsem v ponavljajočih se primerih** (*»Mislim, da bi bilo pametno, če bi v navodilih, predpisih ali pravilnikih pisalo, da se je povzročitelj nasilja dolžan vključiti v neko obliko pomoči. Se pa tukaj postavi vprašanje njegove notranje motiviranosti. Če bo povzročitelj dolžan nekaj narediti, koliko bo od vključitve v program dejansko dobrega odnesel? Kljub vsemu mislim, da bi bila obveza primerna. Sploh v primerih, kjer se nasilje ponavlja in partnerja ostajata skupaj.«* – B, *»To sicer pomeni, da bi to bili programi, kamor so vključeni nemotivirani uporabniki, ampak vseeno.«* – E). Ena koordinatorka se z njima ne strinja in meni, da **prisilna oblika obravnave ni primerna zaradi nemotiviranosti povzročiteljev** (*»V prisilne oblike obravnave ne verjamem. To je moje osebno mnenje. Tisti del povzročiteljev, ki bi bil, tudi brez prisile, motiviran za spremembo, bi bil uspešen. Za ostali del pa ne vem. Če je nekaj odrejeno in masovno, recimo, treningi socialnih veščin, se mi zdi zelo pomembno to, na kak način, s kakšnim motivom človek vstopi v to. Tako kot zapor celemu kupu ljudi ne pomaga, saj ljudje doživijo te stvari kot kaznovanje, kot nekaj, kar ni namenjeno njihovi pomoči. Veliko ljudi tega ne prepozna kot dobrega. Ker bolje poznam področje drog, sem za to področje absolutno proti prisili, videla sem veliko stvari, ki ne delujejo.«* – C). **Sprašuje se o učinkovitosti prisile ter predlaga raziskavo o uspešnosti prisilnih napotitev v programe.**

Sodelovanje v postopku je odvisno samo od povzročitelja nasilja (*»Iz zapisanega je razvidno, da CSD naveže stik tudi s povzročiteljem nasilja; če se le-ta odzove našemu vabilu, ga v okviru pogovora poskušamo motivirati za nadaljnje sodelovanje, saj je njegovo sodelovanje res odvisno samo od njega in tega koliko mu je do tega, da se izogne "hujšemu" kaznovanju in postopkom na sodišču.«* – D), **razen če je v kazenskem postopku, ko mu je lahko izrečen ukrep obvezne vključitve v program, trening ali zdravljenje** (*»[...] če je povzročitelj v kazenskem postopku. Takrat mu je izrečen varnostni ukrep obvezne vključitve v svetovanje ali pa v zdravljenje odvisnosti od alkoholizma ali pa v kakšen trening socialnih veščin.«* – A) Ena koordinatorka pravi, da **večina povzročiteljev ni motiviranih za sodelovanje**, druga koordinatorka pa se z njo ne strinja, saj pravi, da **so povzročitelji nasilja v večini primerov pripravljeni sodelovati, predvsem zaradi šoka ob izrečenem ukrepu prepovedi približevanja.**

Na centrih za socialno delo morajo ob izrečenem ukrepu prepovedi približevanja navezati stik s povzročiteljem nasilja in mu ponuditi informacije (*»Da CSD stopi v stik tudi s povzročiteljem nasilja, je zavedeno tako v Pravilniku o prepovedi približevanja določenemu kraju oz. osebi – 17. člen, kjer je zapisano, da krajevno pristojni CSD naveže stik tudi s kršiteljem in ga seznani s svojimi storitvami in storitvami drugih organizacij, namenjenim zagotavljanju pomoči za odpravo vzrokov kršiteljevega ravnanja, kot v ZPND – 14. člen, kjer je kot naloga CSD, da nudi žrtvi in povzročitelju nasilja storitve po zakonu, ki ureja socialno varstvo.« – D*), **nimajo pa orodja, s katerim bi povzročitelja zavezali k vključitvi v program** (*»Ministrstvo bo reklo, da je udeležencev [v programu DNK] premalo, mi pa nimamo orodja, s katerimi bi lahko povzročitelje nasilja zavezali k udeležbi v program.« – A*, *»Od lani na centru potekajo treningi socialnih veščin za moške, ki povzročajo nasilje. Imeli smo nekaj vključitev in zanje smo zelo veseli, večina pa se jih za to ne odloči. Drugega mi ne moremo storiti.« – B*, *»Ni zakonske obveze, da se mora povzročitelj nasilja vključiti v svetovalne programe, prav tako CSD nima nobene zakonske podlage, niti nismo represivni organ, da bi ga za njegovo nesodelovanje lahko s čim "kaznovali"«.* – D). **Povzročitelju nasilja lahko samo priporočijo program, nimajo pa pristojnosti, s katero bi lahko preverjali, kaj se dogaja s povzročiteljem in žrtvijo nasilja, ko se postopek na centru za socialno delo zaključi.**

Center za socialno delo nima pravice prisilno napotiti odraslega uporabnika na svetovanje, strokovne delavke imajo le **možnost, da odraslim svetujejo in jim svetovanje priporočajo.**

Kaj pa center za socialno delo lahko naredi? **Če na centru za socialno delo ocenijo, da je otrok v družini zaradi nasilja ogrožen, starše napotijo na svetovanje, vendar skoraj ni posledic, če starši tega ne upoštevajo** (*»Pri mladoletnih otrocih smo, po 119. členu Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, dolžni narediti vse za zaščito otrok. To je širok člen, ki si ga lahko vsak razlaga po svoje. Če mi ocenimo, da je položaj v družini ogrožajoč za otroka, in povemo, kaj je to, kar ga ogroža, lahko starše napotimo na svetovanje. Nihče nam še ni rekel, da delamo narobe, niti nam nihče ni rekel, da delamo prav. Ampak to je ena od možnosti, ko lahko starše mi nekam napotimo. Vendar skoraj ni posledic, če nas starši ne upoštevajo.« – A*). **Če pa so posledice nasilja na otroku vidne, lahko center poseže v roditeljsko pravico staršev** (*»Posledice so le v primeru, če so poškodbe na otroku vidne in moramo speljati postopek za zaščito otroka. Če so posledice nasilja na otroku vidne, tudi*

starši občutijo posledice, ker center poseže v njihovo roditeljsko pravico.» – A). Če povzročitelj nasilja in žrtev nasilja po pretečenem ukrepu prepovedi približevanja **ostaneta skupaj**, ju lahko CSD spremlja, vabi na pogovore in preverja stanje še 3 mesece. Če ne želita pomoči, pa ne more storiti ničesar več (*»Če ostaneta skupaj, jih po končani prepovedi približevanja spremljamo še približno tri mesece, vabimo jih na center, pri žrtvi preverjamo, kakšno je stanje. Če odklanjajo našo pomoč, če rečejo, da je vse v redu, mi ne moremo storiti nič. Potrudimo se, da jim posredujemo vse informacije.« – A).* Center za socialno delo lahko v kazenskem postopku predlaga obvezno vključitev povzročitelja v program za osebe, ki povzročajo nasilje.

Sogovornik z Društva za nenasilno komunikacijo pravi, da je **trenutna praksa takšna, da se po drugem izrečenem ukrepu prepovedi približevanja veliko povzročiteljev odloči za vključitev v program.**

Predlog obvezne vključitve povzročitelja nasilja v program za osebe, ki povzročajo nasilje, ena koordinatorka utemelji z opozorilom, da je pomembno dejstvo, da **bi povzročitelj v obveznem treningu dobil informacije, ki jih v enournem razgovoru s koordinatorko ne dobi** (*»Več verjetnosti je, da bi povzročitelj dobil nekaj informacij v deseturnem treningu, kot pa jih dobi v enournem razgovoru pri meni. V razgovoru, ki traja eno uro, jaz ne uspem razložiti vseh teh stvari. Povzročitelj bi bil primoran sedeti tam deset ur in poslušati. Pomembno je, da bi dobil informacije. Sem mnenja, da bi morali povzročitelje zavezati k temu.« – A), z njo pa se strinja sogovornik z DNK, ki poudari, da **bi obvezna vključitev v program dala povzročiteljem pomembne informacije o nasilju** (*»Povzročiteljem bi dali informacije in jih seznanjali, kaj je nasilje, da je nasilje zloraba moči in kako s tem prenehati. Moja izkušnja je, da mi ogromno uporabnikov, ki so vključeni v naš program, na zaključnem pogovoru pove, da če bi vse te stvari slišali prej, se nasilje mogoče ne bi zgodilo.« – E), saj se drugače premalo pogovarjamo o svojih vrednotah in prepričanjih, ki podpirajo nasilje v naši družbi* (*»Premalo se pogovarjamo o svojih vrednotah in prepričanjih, ki podpirajo nasilje v naši družbi. "Tako je in tak sem." Nikjer ne slišimo, da ni nujno, da si tak, in da se lahko spremeniš. Eno izmed načel našega društva je, da je nasilje naučeno vedenje, ki se ga da spremeniti.« – E).* Sogovornik z DNK predlaga, da **mora država v primeru, da bo zakonodaja obvezala povzročitelje k obvezni vključitvi v programe, poskrbeti za mrežo programov in usposobljene strokovne delavce** (*»Če dobimo zakon, po katerem bo moral povzročitelj obvezno obiskovati programe, moramo dobiti tudi programe, ki bodo sposobni sprejeti te uporabnike. Vzporedno z zakonsko podlago, ki bi povzročitelja nasilja, ki dobi**

prepoved približevanja, obvezala k temu, da se udeleži programov, bi morali poskrbeti še za dovolj veliko mrežo programov in z usposobljenimi strokovnimi delavci, ki bi delali s povzročitelji.« – E).

5. Problem ene ure za pogovor s povzročiteljem nasilja

Regijska koordinatorka za preprečevanje nasilja v družini in povzročitelj nasilja imata v večini primerov en razgovor, ki traja približno eno uro. Razgovori so prekratki in neučinkoviti, saj povzročitelj nasilja ne dobi vseh informacij o možnostih, ki so mu na voljo.

Pogovor regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja v družini in povzročitelja nasilja **traja približno eno uro**. Koordinatorke menijo, da **v eni uri povzročitelj nasilja ne dobi vseh informacij** (*»Več verjetnosti je, da bi povzročitelj dobil nekaj informacij v deseturnem treningu, kot pa jih dobi v enournem razgovoru pri meni.« – A, »V razgovoru, ki traja eno uro, jaz ne uspem razložiti vseh teh stvari.« – A, »En pogovor ni dovolj. Če bi dali več časa v to, da z nekom vzpostavimo odnos, bi bilo več priložnosti za to, da podamo informacije in da iz tega kaj nastane.« – C*). Ena koordinatorka pove, da ima s povzročiteljem nasilja **največkrat samo en razgovor** (*»Jaz v več kot 90 % opravim samo en pogovor s povzročiteljem.« – B*), druga pa, da **zaradi njene prezasedenosti pogovor ni poglobljen** (*»Jaz tega dela zaradi prezasedenosti ne opravim poglobljeno, bolj na hitro.« – C*), zato **predlaga, da bi se moral nekdo ukvarjati s tem, da bi povzročitelju predstavil vse možnosti, ki jih ima** (*»Če bi se kdo ukvarjal samo s tem, da povzročiteljem poglobljeno predstavi vse možnosti, ki jih imajo, bi morda bilo tudi dobro.« – C*).

6. Motivacija povzročitelja za sodelovanje

Pomembno vprašanje je, kako motivirati povzročitelja in žrtev nasilja za sodelovanje. Za nekatere povzročitelje je motivacija izrečen ukrep prepovedi približevanja, pritisk družbe na njihovo življenje, ko prikrito postane odkrito. Povzročitelji so najbolj motivirani ob začetku izrečenega ukrepa prepovedi približevanja, za nekatere pa to ni motivacija in z nasilnim vedenjem nadaljujejo. Po mnenju ene koordinatorke nemotiviranost povzročitelja predstavlja oviro pri delu. Sogovornik z Društva za nenasilno komunikacijo pa dodaja, da na motivacijo povzročitelja vpliva usposobljenost strokovnih delavk za povečevanje povzročiteljeve motivacije.

Po mnenju koordinatork **je pomembna motivacija za sodelovanje povzročitelja:**

- **Izrečen ukrep prepovedi približevanja**, ki za povzročitelja nasilja predstavlja **šok** (*»Za nekatere je motivacija že to, da jim je izrečena prepoved približevanja.«* – A). Ob izrečenem ukrepu prepovedi približevanja je **motivacija za sodelovanje zelo visoka**, saj povzročitelj nasilja **želi, da se ukrep prepovedi približevanja prekine**, želi si povrniti družbeno moč ali izvedeti, kje je žena (*»Želijo, da se prepoved približevanja prekine, povejo, da niso krivi, želijo si povrniti svojo družbeno moč, ki jo imajo v svoji okolici. Želijo se vrniti domov ali pa izvedeti kje je njihova žena.«* – A). Izrečen ukrep prepovedi približevanja spodbudi sodelovanje zaradi različnih motivov, zato je to **dober čas za delo s povzročiteljem**.
- **Prihod policije na dom**, ki za nekatere povzročitelje predstavlja frustracijo (*»Povzročitelji nasilja so čisto navadni ljudje, okolica jih ceni in spoštuje. Ko pride zaradi prijave nasilja k njim domov policija, to zanje predstavlja veliko frustracijo.«* – A, *»Pri veliko ljudeh je že sam ukrep, poseg policije, zadosten razlog, da začnejo kontrolirati svoje vedenje in prepoznajo problem.«* – C).
- **Dejstvo, da prikrito postane odkrito** (*»Kar naenkrat to, kar je bilo prikrito, postane odkrito.«* – A).
- **Pritisk družbe na njihovo življenje** (*»Začne se pritisk družbe na njihovo življenje in to je velikokrat že zadosten razlog, da so motivirani, da nekaj spremenijo in prenehajo z nasiljem.«* – A).
- **Zdravljenje alkoholizma** (*»Na področju A je alkoholizem zelo razširjen, zato je zdravljenje alkoholizma velikokrat motivacija za povzročitelja, da začne delati na spremembah. Povezanost alkoholizma in nasilja je sicer stereotip, vendar se v našem okolju velikokrat izkaže za resnico. Velikokrat se ženske za prijavo nasilja ne odločijo zaradi nasilja samega, temveč zaradi alkoholizma. "On je krasen človek, on je dober gospodar, ko ne pije. Ko pa pije ... Kaj, če bi ga vi na centru spravili na zdravljenje?"«* – A).
- **Delo centra za socialno delo za zaščito otrok** (*»Če v postopku ocenimo tudi ogroženost otrok, je to lahko zopet zunanji dejavnik, ki motivira povzročitelja.*

Otroci so po ZPND žrtve nasilja že, če samo živijo v okolju, kjer do nasilja prihaja. Ko povzročitelju povemo, da moramo nekaj storiti in te otroke zaščititi, je to na nek način zunanja motivacija.« – B).

- **Prepričanje povzročitelja, da je on žrtev** (»Šele zdaj ste me poklicali, policisti pridejo in me vržejo iz lastne hiše, kje pa mislite, da sem bil do zdaj? Kdo bo pa meni pomagal?"« – C).
- **Želja po ponovnem prevzemu nadzora** (»Če se žrtev umakne v varno hišo, povzročitelj izgubi nadzor in ga poskuša vzpostaviti preko nas. "Povejte mi, kje je, da ne bo česa naredila otrokom," in podobno.« – C).
- **Žrtev nasilja, ki se ne želi vrniti k povzročitelju nasilja** (»Večkrat povzročitelja motivira žrtev, ki se ne želi vrniti k njemu, dokler nečesa ne spremeni. Včasih tudi žrtev noče pomoči in se želi sama pogovoriti in dogovoriti s povzročiteljem.« – C).
- **Hujše kaznovanje in postopki na sodišču** (»[...] saj je njegovo sodelovanje res odvisno samo od njega in tega, koliko mu je do tega, da se izogne "hujšemu" kaznovanju in postopkom na sodišču.« – D).
- **Motivacija žrtve** (»Je pa motivacija povzročitelja odvisna tudi od motivacije žrtve. Žrtev nam velikokrat pove, da ga je prijavila zato, da bi ga spametovala.« – A).

Sogovornik z DNK pa poudarja, da **na motivacijo povzročitelja vpliva usposobljenost strokovnih delavk za povečevanje povzročiteljeve motivacije.**

Ena koordinatorka se sprašuje, **kako notranje motivirati povzročitelja in žrtev nasilja za sodelovanje** (»Ves čas se ukvarjamo s tem, kako žrtev in povzročitelja motivirati, kako priti do notranje motivacije, da bi bili pripravljeni na spremembe.« – A), in poudarja, da **v trenutku, ko povzročitelj ugotovi, da njegovi motivi ne bodo uresničeni, ne sodeluje več** (»Vendar povzročitelj pride na en razgovor, ker preverja, kaj lahko dobi. Ko vidi, da prepoved približevanja ne bo prekinjena, da ne bo dobil ugodnosti, ampak sliši sporočila, da je on odgovoren za nasilje, da se lahko nauči drugačnih načinov vedenja, potem ga ni več.« – A). Pri povzročiteljih nasilja je **notranje motivacije za sodelovanje malo** (»Notranje

motivacije je malo.» – B, »En del pa je takih, ki se zavedajo, da to, kar so storili, ni v redu, in jim je žal, radi bi nekaj spremenili.» – C), več pa je zunanjih dejavnikov, ki motivirajo povzročitelja (»Povzročitelje za sodelovanje motivirajo predvsem zunanji dejavniki. Na primer, ker jim grozi razpad skupnosti, ker imajo težave v službi in podobno.» – B). Zunanja motivacija se redko spremeni v notranjo motivacijo (»Po navadi povzročitelji kljub temu pri sebi ne začutijo, da potrebujejo pomoč in da jim vključitev v nek program lahko prinese kaj dobrega.» – B). Za eno koordinatorico nemotiviranost in nesodelovanje povzročitelja nasilja predstavlja oviro (»Nemotiviranost povzročiteljev nasilja za lastne spremembe oz. sodelovanje v svetovanjih predstavlja oviro.» – D).

7. Dolgi kazenski postopki

Na področju nasilja v družini kvalitetno delo ovirajo dolgi kazenski postopki (»Ovira so tudi dolgotrajni postopki na sodišču. Ko se žrtev odloči, da se bo umaknila, potrebuje zaščito.» – A), ki prinašajo negotovost žrtvi nasilja (»Ti dolgi postopki torej prinašajo negotovost, ne ve se, kaj se bo zgodilo. Ko se žrtev odloči oditi od doma, se v nekaterih primerih sooči z ekonomsko krizo, postavi se vprašanje, kaj bo z njo. Za eno leto ima možnost bivanja v varni hiši, kaj pa potem? Kam naj odide, kako naj najame stanovanje? V enem letu morda pride do razveze, do delitve premoženja pa v tem času ne pride. Žrtev tako ne razpolaga s svojimi sredstvi in nima kje živeti.» – A).

8. Socialno-ekonomske ovire, plačljiva svetovanja in problematičen odhod iz varne hiše

Na področju nasilja v družini velik problem predstavljajo socialno-ekonomske ovire oziroma revščina ali nizki dohodki (»Glavne ovire so tudi ovire, ki niso povezane samo s področjem nasilja. To so socialno-ekonomske ovire, povezane s časom, v katerem živimo.» – C). Za žrtev predstavlja težavo dejstvo, da po odhodu iz varne hiše nima na razpolago nič (»Za eno leto ima možnost bivanja v varni hiši, kaj pa potem? Kam naj odide, kako naj najame stanovanje?« – A), strokovne delavke pa so v stiski, ker lahko z žrtvijo nasilja naredijo le kratkoročen načrt pomoči (»Žrtev lahko za nekaj časa umaknemo, vendar bo enkrat potrebovala stanovanje in službo. Manj kot je v družbi možnosti za te stvari, več je problemov. Zdi se mi, da na področju socialnega varstva delamo na več nivojih. Najprej na individualnem nivoju s posameznikom. Nato pridemo do njegove mreže, nato pa še do družbenega konteksta, v katerem ta posameznik živi. Mi se fokusiramo in imamo orodja za delo samo na prvem, individualnem nivoju. Nimamo pa možnosti vpliva na tretji nivo, na

kontekst. Na primer, da bi človek lahko dobil dostojno stanovanje, v katerem bi živel.« – C) **in ji težko pomagajo poiskati dolgoročne rešitve** (*»Ko delamo načrt pomoči, nimamo česa ponuditi. Gospa se na primer preseli v drug kraj, pa ne more zamenjati službe. Ima željo začeti na novo, pa se mora ves čas vračati nazaj v to okolje, ker ima tam službo. Povzročitelj pa jo v tem okolju čaka in jo nadleguje. Imamo varne hiše, imamo krizne centre, za kasneje pa nimamo zagotovila, kaj bo.«* – A). Poleg tega veliko oviro predstavlja dejstvo, da **je dostopnost do svetovanj otežena zaradi geografske razporejenosti programov pomoči, hkrati pa dostop do svetovanja otežujejo tudi ekonomske razmere uporabnikov**, saj so nekatera svetovanja plačljiva (*»Včasih se pojavi problem s plačilom, na Družinskem inštitutu so svetovanja plačljiva, takrat na centru poskušamo pomagati z izredno denarno pomočjo. Če je nekdo pripravljen na svetovanje in si želi sprememb ter razmišljanja o sebi, poskušamo odstraniti vse ovire.«* – A, *»Manjka možnost resne in kakovostne psihoterapije. Resna in kakovostna psihoterapija je postala stvar trga in možnost za ljudi, ki imajo denar. Za stvari, ki se nam ponujajo zastonj, se večkrat sprašujem, če ne delajo več škode kot koristi in koliko so sploh strokovne. Dobrih terapevtov je malo, so slabo dostopni, večina jih je okrog Ljubljane. Imamo zelo malo možnosti, kam napotiti osebo, ki bi si želela psihoterapije, pa ima malo denarja.«* – C).

9. Ločena svetovalna procesa za žrtev in povzročitelja nasilja

Na centrih za socialno delo in na Društvu za nenasilno komunikacijo usmerjajo povzročitelja nasilja in žrtev nasilja v dva ločena svetovalna procesa, saj je razlika v moči obeh prevelika za kvalitetno, koristno in strokovno svetovanje paru.

Na centrih za socialno delo **usmerjajo povzročitelja in žrtev nasilja v dva ločena svetovalna procesa** (*»Mi par poskušamo usmerjati tako, da gre vsak posebej na svetovanje. Za žrtve je na voljo skupina za ženske žrtve nasilja, ki jo ima Društvo življenje brez nasilja, svetovanje na centru, in na Družinskem inštitutu. Povzročitelju pa ponudimo že našete možnosti.«* – A), tudi na centru **razgovor s povzročiteljem nasilja opravi koordinatorka, razgovor z žrtvijo nasilja pa strokovna delavka** (*»Sama opravi storitev prve socialne pomoči, to pomeni prvi razgovor s povzročiteljem nasilja, ki mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja. Za zdaj razgovor opravi samo s povzročiteljem, z žrtvijo opravi razgovor strokovna delavka.«* – B). Sogovornik na Društvu za nenasilno komunikacijo pa poudarja **načelo DNK, da ne delajo s parom, ker je razlika v moči v paru prevelika, zato skupno svetovanje ni možno** (*»Nekaj programov, ki se ukvarjajo s povzročitelji nasilja, obstaja,*

vendar se med sabo zelo razlikujemo. Eno izmed načel Društva za nenasilno komunikacijo je, da ne delamo s parom, ampak s povzročiteljem posebej in z žrtvijo posebej. Prepričani smo, da je razlika v moči v paru tako velika, da se ne da delati skupnega svetovanja ali terapije. Če se par odloči ostati skupaj in če se moč med njima izravna, potem se verjetno lahko sama vključita naprej v partnersko terapijo, prej pa ne.« – E). **Nekateri programi za povzročitelje in žrtve nasilja pa tega načela ne podpirajo.**

10. Skupno svetovanje žrtvi in povzročitelju nasilja

Koordinatorica je opisala prakso centra za socialno delo, kjer **povzročitelja nasilja in žrtev nasilja po zaključenih ločenih procesih svetovanja usmerijo na skupno svetovanje** (*»Ko zaključijo ta ločena procesa, pa jih usmerimo na skupno svetovanje.« – A*). Na istem centru za socialno delo **po končanem ukrepu prepovedi približevanja žrtev in povzročitelja nasilja obvezno vabijo na skupni razgovor** (*»Če je konec prepovedi približevanja in se povzročitelj in žrtev odločita ostati skupaj, imamo na našem centru dogovor, da jih obvezno vabimo na skupni razgovor. Na tem razgovoru še enkrat poskušamo motivirati povzročitelja za udeležbo v kakšnem programu. Je pa pri tem veliko odvisno od tega, koliko žrtev vztraja pri tem, da se mora povzročitelj vključiti v kakšen program. Kar nekaj žrtev zahteva, da povzročitelj nekaj spremeni, če želi, da ostaneta skupaj.« – A*).

Po opisu koordinatorke na drugem centru za socialno delo **partnerjema z mladoletnimi otroki ponudijo vključitev v pomoč družini za dom ali v osebno pomoč, na željo žrtve pa v času trajanja ukrepa prepovedi približevanja organizirajo skupni sestanek povzročitelja nasilja, žrtve nasilja in tretje osebe, ki deluje kot blažilec** (*»Jaz imam dobro izkušnjo s tem, da smo v času, ko je prepoved približevanja še trajala, z žrtvijo in povzročiteljem organizirali skupni sestanek. Zdi se mi, da je težko, ko po preteku prepovedi približevanja žrtev in povzročitelj kar naenkrat zopet prideta skupaj. Medtem se je v njiju lahko kopičil bes in ta skupni sestanek je kot "amortizer". Ta sestanek organiziram samo pod pogojem, da si ga žrtev sama želi. Velikokrat žrtve izrazijo željo, da bi se rade srečale s povzročiteljem ob prisotnosti tretje osebe. Na sestanku po navadi povedo, kaj jih moti in kje je problem. Tukaj moramo vedno pogledati, za kakšne vrste nasilja gre.« – B*)

11. Mreža programov

Koordinatorke se strinjajo, da je **dobra mreža programov za žrtve in povzročitelje nasilja dostopna samo v Ljubljani, izven glavnega mesta pa je ta mreža slaba** (*»Dobrih*

terapevtov je malo, so slabo dostopni, večina jih je okrog Ljubljane. Imamo zelo malo možnosti, kam napotiti osebo, ki bi si želela psihoterapije, pa ima malo denarja.« – C, »Ni enakomerno organizirane mreže psihosocialne pomoči otrokom v posameznih regijah, ki so žrtve nasilja v družini – starši se potem težje odločajo za svetovanja, ki so npr. v Ljubljani.« – D). **Mestna občina Ljubljana v veliki meri financira društva, ostale občine pa ne. Uporabniki tako nimajo možnosti izbire, saj vlogo nevladnih organizacij prevzemajo centri za socialno delo** (*»Centri tako prevzemajo vlogo vseh nevladnih organizacij in organizirajo take oblike pomoči. Seveda pa so ti uporabniki vseeno prikrajšani.«* – A, *»Če ji iz različnih razlogov to ne ustreza, če se žrtev, na primer, ne ujame s strokovno delavko, druge možnosti nima.«* – A).

IV. Odnos strokovnih delavk do nasilja in njihovo znanje o njem

1. Slaba informiranost strokovnih služb

Sogovornik z Društva za nenasilno komunikacijo meni, da **je v strokovnih službah še vedno veliko neinformiranosti in neorganiziranosti, zato nevladne organizacije vladne službe spodbujajo, da se bolj organizirajo** (*»Slaba praksa je še vedno to, da je še veliko neinformiranosti. Ne vem, zaradi česa. Mi veliko delamo na informiranosti raznih strokovnih služb o tem, kaj se dogaja, po katerem zakonu se lahko kaj naredi. Tukaj opazamo, da nevladne organizacije spodbujajo vladne organizacije k temu, da se bolj organizirajo. To je naše delo, s tem nevladne organizacije pripomoremo k boljšemu poznavanju določene problematike in kako jo pravzaprav reševati.«* – E).

2. Soočanje s pričakovani žrtev

Koordinatorica meni, da **so prepričanja in želje žrtve ovira za učinkovito dajanje pomoči, saj v primeru, da žrtev pomoči ne želi, center za socialno delo ne more delati namesto nje** (*»Največje ovire so prepričanja in želje žrtve. Učinkovito delo pri nasilju v družini je na obeh straneh, tako z žrtvijo kot s povzročiteljem. Če zamudimo eno stran, ne naredimo veliko. Vse je odvisno od tega, kako žrtev vidi položaj, kaj si ona želi, koliko je pripravljena vložiti v to, koliko je pripravljena tvegati, kakšne spremembe želi ... Tukaj je zelo veliko odvisno od začetka, ko se dela načrt pomoči, ko je treba samo zagotoviti varnost. V večini primerov se žrtev po izteku prepovedi približevanja vrne k povzročitelju. Žrtve sporočajo o tem, da fizičnega nasilja v večini primerov ni več, psihično nasilje pa se zagotovo nadaljuje. Pri odrasli žrtvi nasilja je edina ovira pri dajanju pomoči, če je žrtev ne želi. Mi ne moremo*

delati namesto nje.« – A). Poudarja, da je **potrebno razumeti, da je delo z žrtvijo proces, ki zahteva potrpežljivost strokovnega delavca. Znanje o vzpostavitvi delovnega odnosa, način dela in iskanje žrtvine motivacije pa so dejavniki, ki na ta proces vplivajo** (*»Motivacija žrtve je zelo pomembna. Pomembno je, kako vzpostavimo delovni odnos, kaj delamo, kako delamo in kako iščemo pripravljenost in motiviranost žrtve. Nujno je tudi, da smo potrpežljivi in vzamemo to kot proces.«* – A). Koordinatorica pravi, da **žrtev velikokrat obupa nad spremembami, ko vidi, da na centru za socialno delo povzročitelja ne morejo v nič prisiliti. Če žrtev obupa in ni pripravljena vlagati v to, da bi videla svoj položaj drugače, pa na centru težko pomagajo.** Druga koordinatorka me je opozorila na to, da **žrtev včasih razume definicijo nasilja drugače in v nekaterih primerih nasilja ne označi kot nasilje, temveč, na primer, kot problem alkoholizma** (*»V nekaterih primerih, recimo, ko je mož ženi zlomil nos, ženska tega niti slučajno ni hotela označiti kot nasilje, ampak je videla problem v pitju žganih pijač. Gospod je bil pripravljen sodelovati, tudi sam je videl problem v alkoholu, vključil se je v obravnavo pri psihiatru. Mi smo gospo seznanili s tem, da se lahko fizično nasilje ponovi, želela je ostati z njim, vedela je, da gospod to dejanje zelo obžaluje.«* – C).

3. Razumevanje ničelne tolerance do nasilja in opredelitve nasilja

Koordinatorica ima **težave z razumevanjem ničelne tolerance do nasilja, saj jo motijo dvojna merila pri razumevanju ničelne tolerance.** Pravi, da **po eni strani govorimo o ničelni toleranci, po drugi strani pa zahtevamo višje kazni in izrazito nasilna kaznovanja** (*»Sama imam težavo s tem, kako razumeti nično toleranco. Po eni strani govorimo o nični toleranci do nasilja. Po drugi strani pa imamo iz istih ust zelo močne zahteve po zvišanju kazni, kastraciji pedofilov, po nečem izrazito agresivnem in nasilnem. To me moti.«* – C).

Problem vidi tudi v **opredelitvi nasilja, saj v praksi prihaja do "zlorab" zlorab oziroma do zlorab nasilja** (*»Problem vidim tudi v opredelitvi nasilja. Prihaja do "zlorab" zlorab oziroma zlorab nasilja. Najlažje povem na primeru. Gospa, stara okrog 40 let, se je obrnila name. Ogrožala jo je njena 88 let stara babica. Gospa je trdila, da je psihično, fizično in ekonomsko ogrožena. Zakon je znala skoraj na pamet. Omenila mi je tudi, da se zaveda, da če ona babico "rukne", da jo lahko ubije. Gospa si je nasilje razlagala kot neko neugodje. Babica je bila "težka", zoprna, moteča, rajši je ne bi imela, vendar to še ne pomeni, da je izvajala nasilje nad gospo. Tukaj ni bilo neenakomernosti v moči, "žrtev" je imela več moči, vendar se je hotela babice "znebiti". Do takšnih zlorab prihaja tudi v kontekstu razvez.«* – C),

pri tem si postavlja vprašanja o tem, **kaj je nasilje in kje je meja, da je nekaj nasilje** (*»Glavni problem na področju nasilja so naslednja vprašanja: Kaj je nasilje? Kje je meja, da je nekaj nasilje? Ali je ena po riti že nasilje? Problem opredelitve je težava.« – C*).

Glavni problem nove zakonodaje vidi v tem, da **so strokovne delavke zaradi pomanjkanja kadra primorane razlikovati med hudim in manj hudim nasiljem** (*»Če bi imeli dovolj kadra, bi lahko enako poglobljeno obravnavali "eno po riti" in pa hud primer fizičnega nasilja z zdravstvenimi posledicami. Zdaj pa smo primorani postavljati kriterije, čeprav govorimo o nični toleranci. V tem vidim glavni problem novega zakona.« – C*).

4. Osebna prepričanja o nasilju in delo na področju nasilja v družini

Koordinatorica meni, da **osebna prepričanja strokovne delavke vplivajo na pristope k delu** (*»Zelo pomembna pa so naša osebna prepričanja o nasilju. Ali verjamem, da se povzročitelj odzove na nekaj, da je njegova reakcija upravičena in je treba razloge za njegovo reakcijo poiskati v njem. Lahko pa verjamem, da je nasilje naučeno vedenje, ki se ga da spremeniti, spremembe pa lahko povzročitelj doseže, če širi svoja znanja s tega področja.« – A*). **Tudi ko ima strokovna delavka znanje in veščine za delo na področju nasilja v družini, lahko njena prepričanja odražajo splošno družbeno toleranco do nasilja.**

Druga socialna delavka opozarja, da so **včasih problem predsodki strokovnih delavk, veliko težavo pa predstavljajo strokovni delavci, katerih delo ne temelji na etiki udeležенosti** (*»Poleg tega je dobro delo odvisno tudi od tega, koliko je nekdo "širok". Največji problem so ljudje, ki mislijo, da so strokovnjaki, da vse vedo, in izhajajo iz te pozicije« – C*).

O svojih prepričanjih o nasilju se strokovni delavci pogovarjajo na izobraževanjih za strokovne delavce.

5. Usposobljenost strokovnih delavcev za delo na področju nasilja v družini

Strokovne delavke v socialnem delu so po mnenju koordinatoric usposobljene za delo na področju nasilja v družini. Imajo znanja o ravnanju s človekom v stiski, o vodenju razgovora. Pomembna naloga Fakultete za socialno delo bi morala biti naučiti strokovne delavke znati široko razmišljati. Ena koordinatorica pravi, da strokovni izpit v socialnem varstvu ni dovolj, in predlaga licence za posamezna področja dela. Sogovornik z Društva za nenasilno

komunikacijo opozarja, da institucija, ki bi preverjala usposobljenost strokovnih delavk za delo s povzročitelji nasilja, ne obstaja, niti ne obstajajo posebni certifikati za to delo.

Koordinatorica **strokovnim delavkam popolnoma zaupa** in meni, da **je in mora biti vsaka strokovna delavka usposobljena za prvi stik s povzročiteljem nasilja**, prav tako je **vsaka socialna delavka, ki konča Fakulteto za socialno delo, sposobna opraviti prvi razgovor s povzročiteljem nasilja**. Vseeno pravi, da **bi bila dodatna izobraževanja na temo dela s povzročitelji nasilja primerna** (*»[...] Lansko leto je bil organiziran en seminar. Dodatna izobraževanja na to temo bi bila vsekakor primerna.«* – B). Strokovna delavka se lahko **iz smernic za delo s povzročiteljem nauči, na kaj mora biti pri pogovoru s povzročiteljem pozorna** (*»V smernicah za delo z odraslimi žrtvami nasilja so določene tudi smernice za delo s povzročiteljem nasilja, tako da si jih lahko vsak prebere. Nauči se lahko, na katere stvari mora biti pozoren pri pogovoru s povzročiteljem.«* – B).

Druga koordinatorica dodaja, da **imajo vse strokovne delavke na centru za socialno delo znanja in da poznajo metode za delo s povzročitelji nasilja**, poleg tega pa se vse strokovne delavke, ki se srečujejo s področjem nasilja v družini, **udeležujejo usposabljanj in izobraževanj, ki jih izvaja DNK** (*»CSD delamo v skladu s svojimi pristojnostmi in pooblastili, ki jih imamo podeljene s strani države; vsi strokovni delavci, ki se srečujejo pri svojem delu z nasiljem v družini, se aktivno udeležujejo usposabljanj in dodatnih izobraževanj s področja nasilja, konkretno za delo s povzročitelji nasilja izvaja izobraževanje Društvo za nenasilno komunikacijo v Ljubljani.«* – D).

Težavo predstavlja prepričanje, da **bi morali socialni delavci znati vse** (*»Socialni delavci smo "multipraktiki". Naj bi znali delati vse.«* – A).

Ena koordinatorica meni, da **je malo strokovnih delavk, ki znajo zelo dobro delati z ljudmi** (*»Zdi se mi, da je malo strokovnih delavcev, ki znajo zelo dobro delati z ljudmi. Imamo veliko usposobljenih strokovnih delavcev in hkrati jih imamo malo.«* – C), in nadaljuje, da **bi bila, če bi bilo dobrih strokovnih delavk veliko, večina programov uspešnih** (*»Če bi bilo teh dobrih strokovnjakov veliko, bi bila večina programov uspešnih. V K. imamo težave dobiti take ljudi. Dobre nevladne organizacije so tiste, ki imajo "noter" dobre, entuziastične in kompetentne posameznike.«* – C).

Koordinatorke so naštele **znanja in veščine, ki jih potrebujejo in imajo strokovni delavci na centrih za socialno delo za delo na področju nasilja v družini:**

- **znanja o ravnanju s človekom v stiski** (*»Osnova je, da imamo znanja o ravnanju s človekom v stiski. Tudi povzročitelj je za nas človek v stiski, tako kot žrtev.« – A, »Pomembna pa so tudi vsa tista znanja, ki jih kot socialni delavec potrebuješ za delo z ljudmi v posebni psihosocialni stiski.« – C*),
- **znanja o spodbujanju in iskanju notranje motivacije** (*»Imamo tudi osnovna znanja o tem, kako priti do notranje motivacije za spremembe [...]« – A*),
- **znanja o vodenju razgovora** (*»Imamo tudi osnovna znanja [...] o vodenju razgovora.« – A*),
- **širok filter vrednosti, odprt pogled na svet, vedenje o ravnanju iz perspektive moči in etike udeležенosti** (*»Za delo na centru za socialno delo mora imeti strokovni delavec zelo širok filter vrednosti, mnenje o tem kaj je prav in kaj ne, kaj je deviantno in kaj ne. Zdi se mi, da je glavna naloga fakultete, da nauči strokovnega delavca široko razmišljati. Če strokovni delavec tega nima, hitro pade v obsojanje o tem, kaj je prav in kaj ni prav [...]« – A*),
- **specifične informacije, sposobnost biti kompetenten sogovornik** (*»Tudi na tem področju strokovni delavec potrebuje specifične informacije. Da zna, na primer, povedati, da se ukrep prepovedi približevanja lahko podaljša. Moraš imeti informacije, ker drugače nisi kompetenten sogovornik. Noro je, da, recimo, ženska, stara 60 let, uči mladino o uporabi mobitela ali o drogah, saj je odraščala v čisto drugačnem okolju in času.« – C*),
- **veliko izkušenj pri delu z ljudmi** (*»Zdi se mi, da za dobro delo potrebuješ "kilometre dela z ljudmi".« – C*).

Na pristope k delu vplivajo osebna prepričanja o nasilju (*»Znanja in veščine socialni delavci imamo, vprašanje pa je, kakšna so naša osebna prepričanja, ki pogojujejo različne pristope strokovnih delavcev.« – A*) in **vrednotenje, s katerim strokovna delavka izgublja stik z uporabnikom** (*»[...] začne vrednotiti, z vrednotenjem pa izgublja stik z uporabnikom.« – A*). **Uporabnik mora verjeti, da mu lahko strokovna delavka nekaj da, da ima informacije, drugače ne bo prišel k njej** (*»Človek mora verjeti, da mu jaz, strokovna delavka, lahko nekaj dam, da imam informacije, drugače ne bo prišel k meni.« – C*).

Koordinatorica meni, da je **glavna naloga Fakultete za socialno delo, da nauči strokovnega delavca široko razmišljati** (*»Zdi se mi, da je glavna naloga fakultete, da nauči strokovnega delavca široko razmišljati.« – A*).

Koordinatorica pravi, da **strokovni izpiti v socialnem varstvu niso dovolj, in predlaga licence za delo na določenem področju** (*»Zdi se mi, da strokovni izpiti v socialnem varstvu niso dovolj – vsako področje dela bi moralo imeti licenco za delo na tem področju, ki bi jo moral strokovni delavec obnavljati.« – A*). **Z licenco bi strokovna delavka pridobila specifična znanja za delo na določenem področju.** Tudi sogovornik z DNK opozarja, da **institucija, ki bi preverila usposobljenost strokovnih delavk za delo s povzročitelji, ne obstaja, prav tako strokovna delavka, ki je usposobljena za delo s povzročiteljem nasilja, ne dobi certifikata.**

V. Državna politika do področja nasilja

Sogovornica z direktorata za družino Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve meni, **da imajo centri za socialno delo premajhno vlogo na področju dela s povzročitelji nasilja v družini, saj lahko samo svetujejo in nudijo pomoč, nimajo pa možnosti obvezne napotitve povzročitelja nasilja v programe za osebe, ki povzročajo nasilje** (*»Centri za socialno delo imajo usmerjevalno, svetovalno, "napotilno" vlogo. V tem primeru center svetuje, naj se povzročitelj udeleži, na primer, delavnic na DNK o tem, kako obvladovati jezo, čustva, se naučiti nenasilne komunikacije itn. Če je povzročitelj tako senzibilen, da v tem vidi prednost, se bo delavnic udeležil.« – F, »Centri imajo tukaj premajhno vlogo. To je moje videnje. Absolutno premajhno vlogo.« – F, »Na primer, centri odločajo v korist otroka, ne le na podlagi slovenske zakonodaje, temveč tudi Konvencije o otrokovih pravicah. Ker je center zadolžen za to, da ščiti in brani koristi otroka, bi morali imeti CSD možnost obvezne napotitve v programe za soočanje z nasiljem.« – F*).

Svetovanje in usmerjanje centrov za socialno delo je dobra rešitev za tiste povzročitelje nasilja, ki so bolj senzibilni – kar pa povzročitelji nasilja v večini primerov niso (*»Za zdaj pa lahko CSD v okviru javnih pooblastil in drugih nalog samo svetuje, nudi pomoč, razna vključevanja v skupine za samopomoč itn. To je zelo dober način, a le za tiste, ki imajo afiniteto do določenih vsebin in so senzibilni. Vendar običajno povzročitelji niso.« – F*).

Po informacijah policije je **najbolj pomembna začetna faza, ko povzročitelja nasilja zalotijo pri nasilnem dejanju in je ta najbolj pripravljen na spremembe** (*»Policisti*

velikokrat rečejo, da v tisti fazi, "in flagranti", ko zalotijo povzročitelja nasilja pri nasilnem dejanju in ga odpeljejo; v tej fazi je najbolj pomembnih prvih 24 ur. Takrat je nasilnež najbolj voljan pristati na vse stvari in podpisati, da se bo udeležil, na primer, 20-urnega tečaja nenasilne komunikacije. To je sicer dobra stvar, ni pa zadostna.« – F).

Sogovornica z direktorata za družino meni, da je **predvsem na manjših centrih za socialno delo problem, da je center hkrati v vlogi tožnika in sodnika, ena strokovna delavka dela tako z žrtvijo kot s povzročiteljem nasilja** (»Obvezuje CSD, da delajo z žrtvami in povzročitelji, kar pa centre zopet spravlja v posebno zagato. Center je hkrati v vlogi sodnika in tožnika. Predvsem je to problem na manjših centrih. Ista oseba, ki dela na področju nasilja, tako svetuje možu in ženi, kar je nedopustno.« – F). Po njenem mnenju **bi morala biti vključitev v program za soočanje z nasiljem obvezna, v primeru, da povzročitelj nasilje ponovi, pa predlaga hujše sankcije, ki pa jih ZPND za sedaj ne predvideva** (»Osebnostno menim, da bi morala biti vključitev v program za soočanje z nasiljem obvezujoča, s tem da če povzročitelj po zaključenem programu ponovi nasilje, bi morale biti za to hujše sankcije. To je ključno. Za zdaj ZPND tega ne predvideva.« – F, »Zdi se mi, da bi morala biti zakonodaja bolj restriktivna do teh, ki ponovijo nasilno dejanje. Vemo, da ženske v povprečju prijavijo nasilje po sedmih do desetih letih trpljenja.« – F).

Po mnenju sogovornice je **zelo smiselno, da lahko povzročitelja nasilja v program za osebe, ki povzročajo nasilje, napoti tudi sodišče, ki povzročiteljevo udeležbo v programu vedno veže na stike z otroki** (»Zelo smiselno se mi zdi, da lahko povzročitelja tudi sodišče napoti v določen program. Sodišče ima druge pristojnosti kot CSD. Sodišče udeležbo povzročitelja v programu praviloma vedno veže tudi na stike povzročitelja z otroki.« – F). Tudi nevladne organizacije opozarjajo, da so **stiki z otrokom velika motivacija za povzročitelja, da pa niso dobra motivacija, saj povzročitelj sprememb ne dela zase** (»Vse nevladne organizacije na področju nasilja pravijo, da povzročitelji v tem praviloma vidijo samo eno prednost. Pogosto sodišče pogojuje: "Če ne greste na izobraževanje, ne boste imeli stikov z otrokom."« – F, »Katja Zabukovec Kerin iz DNK je velikokrat poudarila, tudi v intervjujih, da lahko povzročitelja motiviraš in "prisiliš", da bo hodil na tečaje nenasilne komunikacije, le takrat, ko mu zagroziš, da ne bo videl otroka, da bo dobil prepoved stikov. Ampak to ni pravi način! Povzročitelj nasilja mora dojeti, da je to dobro zanj, da bo on zaradi tega lažje živel.« – F).

Velik doprinos Zakona o preprečevanju nasilja v družini je to, da je država jasno povedala, da ne tolerira nobene od petih oblik nasilja: spolnega, fizičnega, psihičnega, ekonomskega nasilja in zanemarjanja, ki je ena od oblik nasilja, ki jo v svoji zakonodaji omenja malo evropskih držav (*»[...]/ Zanemarjanje je ena od oblik, ki jo omenja zelo malo evropskih držav, je pa zelo pomembno. Zanemarjanje ali opustitev dolžne skrbi pride v poštev predvsem za ciljno skupino otrok oziroma dojenčkov, ki ne morejo skrbeti zase, in za starejše ljudi, ki prav tako ne zmorejo več sami opravljati osnovnih funkcij (prehranjevanje, umivanje ...).« – F*).

Sogovornica kot najbolj pomembno področje dela za preprečevanje nasilja navaja **preventivo**. Po njenem mnenju **bi bilo nasilja v družini bistveno manj, če bi imeli v Sloveniji dovolj uspešno preventivo**. Slaba preventiva je po njenem mnenju politični problem, saj se, zaradi dolgoročnega merjenja rezultatov, politiki s tem področjem ne želijo ukvarjati (*»[...]/ Če dajesh namenska sredstva za preventivo, rezultati niso merljivi v dveh, treh, štirih letih, zato pa se politiki nočejo ukvarjati s tem. Stroka vselej potrebuje konsenz politike, zato da se odloči, da bo določen del sredstev namenila preventivnim dejavnostim.« – F*). **Zelo pomembna se ji zdi preventiva v šoli**, ki lahko poteka prek različnih dejavnosti. Šola je prvi mehanizem, ki lahko zazna in odkrije nasilje, saj se v šoli začne mlado povzročiteljstvo nasilja (*»Preventiva v šoli lahko poteka skozi različne dejavnosti. Učne vsebine ne bi smele spodbujati seksizma, stereotipnih vlog žensk in moških.« – F*, *»Če je otrok osem do devet ur na dan v šoli, nihče ne more reči, da v šoli ne vzgajajo. In s tem, ko ne odreagiramo pravočasno na prvi izbruh nasilja, posredujemo sporočilo, da se tako vedenje tolerira. Zato je šola tako pomembna. Je prvi mehanizem, ki lahko nasilje detektira, če so seveda učitelji pravilno opremljeni, da znajo prepoznati nasilje. Ključno se mi zdi, da se veliko, veliko vlaga v preventivo.« – F*). **Za preventivo je pomembna tudi izobrazba različnih strokovnih delavcev, ki delajo z mlado generacijo, da bodo znali opazati nasilje in odreagirati, ko bo to potrebno**. Po mnenju sogovornice je to formula za "how to break the cycle" (kako prekiniti začaran krog) (*»Preventivi, ki je vezana na otroke in po drugi strani sekundarni preventivi, da izobrazimo in usposobimo različne strokovne delavce, ki delajo z mlado generacijo, ki bodo znali opazati in odreagirati, ko je potrebno. To je formula za "how to break the cycle".« – F*).

Sogovornica z direktorata za družino meni, da so nevladne organizacije zelo pomembne. Na področju nasilja v družini so nevladne organizacije naredile ogromno, če ne bi bilo njih, tudi Zakona o preprečevanju nasilja ne bi bilo (*»Če ne bi bilo nevladnih organizacij,*

danes tudi ZPND ne bi bilo. Na nobenem drugem področju niso nevladne organizacije naredile toliko kot na področju nasilja v družini.« – F). Poleg nevladnih organizacij je **za ministrstvo pomemben tudi stik s centri za socialno delo, ki delajo na terenu in ministrstvu nudijo nujne in pomembne povratne informacije** (*»Povratne informacije centrov o aktualnih problemih, ki se danes in tukaj dogajajo, so tako še kako nujne za pripravo učinkovite zakonodaje.«* – F)

Kot **veliko prednost sedanjega sistema** je sogovornica navedla **ukrep prepovedi približevanja v Zakonu o policiji** (*»Velika prednost se mi zdi, da je v osnovnem Zakonu o policiji ukrep prepovedi približevanja. To se mi zdi zelo dobro.«* – F). **Pomanjkljivost tega ukrepa pa je, da ni razlike v sankcijah za povzročitelja nasilja, ne glede na to, kolikokrat mu je ukrep prepovedi približevanja izrečen** (*»Problem, ki pa ga vidim, je, da je ta ukrep lahko izrečen, na primer, dvajsetkrat.«* – F, *»Pomanjkljivost tega ukrepa je to, da je lahko prevečkrat izrečen. Enkrat se to more nehati. Tako kot v šoli; imaš tri opomine, potem pa ukor pred izključitvijo. Ena limita bi tudi pri tem ukrepu morala obstajati, ne pa da traja v nedogled.«* – F). Sogovornica **za povzročitelja nasilja, ki mu je bil ukrep prepovedi približevanja izrečen več kot dvakrat, predlaga zaporno kazen, obvezno svetovanje, terapijo in zavezujoč test, ki bi povzročitelju pokazal, da zna nenasilno komunicirati, in napovedal veliko hujše sankcije, če se kljub na novo naučenemu vedenju nasilje ponovi** (*»Osebnostno menim, da bi morali ukrep zamejiti: če je nekomu več kot dvakrat izrečen ukrep prepovedi približevanja, mora v zapor. Poleg tega pa ne le obvezno svetovanje, ampak tudi obvezno terapijo, potem pa še neke vrste zavezujoč test, recimo igro vlog. Ko povzročitelj pozitivno opravi test, to pomeni, da zna drugače komunicirati in ne more več reči, da ni znal drugače reagirati. Dokazali ste, da zmorete. Če se nasilje še kdaj ponovi, bodo sankcije bistveno hujše, ker se vi zdaj znate drugače vesti.«* – F).

Prihaja še do ene težave: **ko policisti povzročitelju nasilja izrečejo denarno kazen, položnico v večini primerov plača žrtev, ker se boji, da bo še enkrat tepena** (*»In kaj se še zgodi: ko policija izreče mandatno kazen, se pravi, denarno kazen 800 € povzročitelju nasilja, se pogosto zgodi, da to kazen plačajo žrtve. Zakaj? Da ne bodo še enkrat tepene oziroma ponovno izpostavljene nasilju.«* – F, *»Kaj pomaga položnica za 800 €, če jo na koncu plača žrtev nasilja?! Žrtev se boji, da bo zopet prišlo do ekscesa, da bo rekel: "A zdaj bom pa še plačeval zate!"*). In to je še dodatno nasilje za žrtev. To je ena ogromna slabost.« – F). Na direktoratu za družino so zato **že drugič dali naslednji predlog, ki se jim zdi zelo pomemben, za novi Zakon o policiji: če žrtev in povzročitelj nasilja živita na istem**

naslovu, mora policija namesto denarne kazni povzročitelju odrediti zaporno kazen (*»Mi smo sedaj že drugič na nov Zakon o policiji dali naslednji predlog. Če sta žrtev in povzročitelj mož in žena ali izvenzakonska partnerja in živita na skupnem naslovu, to je bistvo, da živita na skupnem naslovu. Ne more policija povzročitelju izreči globe 800 €, ker jo bo plačala žrtev. V tem primeru bi morala policija povzročitelju nasilja dati zaporno kazen. To je z našega strokovnega vidika pomemben ukrep in na to tudi nevladne organizacije ves čas opozarjajo.« – F).*

Sogovornica torej meni, da je **ukrep prepovedi približevanja zelo dober ukrep, hkrati pa omenja, v katerem primeru bi morali preiti na zaporne kazni, pri čemer bi morali razločevati med partnerjema, ki živita skupaj in med partnerjema, ki ne živita skupaj. V primeru, da partnerja živita skupaj, predlaga umaknitev povzročitelja nasilja in zaporno kazen** (*»Ukrep prepovedi približevanja pa je drugače zelo učinkovit ukrep, s tem da bi zares zelo dosledno morali preiti na zaporne kazni. Malo bi morali razločevati med zakonci, ki še vedno živijo skupaj in pri katerih se nasilje dogaja, ter med, recimo, bivšimi partnerji, kjer gre za zalezovanje, ljubosumje in nasilje. To sta dve različni zgodbi, ki ju ne moremo metati v isti koš. Tu so čustvene relacije različne. Če dva živita skupaj, je potrebno povzročitelja absolutno umakniti in mu dati zaporno kazen.« – F).*

Direktorat za družino je **k spremembi Zakona o policiji predlagal tudi obvezno asistenco policije v primerih, ko žrtev, ki je zbežala pred povzročiteljem nasilja, potrebuje osebne predmete, ki so ostali v skupnem stanovanju žrtve in povzročitelja** (*»Mi smo k spremembi ZPol predlagali tudi obvezno zagotovljeno asistenco policije v primerih, ko žrtev z otrokom po nasilnem dejanju zelo na hitro odide od doma v, na primer, materinski dom, nato pa rabi kakšne osebne predmete, ki so ostali v stanovanju. Policija sicer vztraja na tem, da oni tega ne bodo počeli. Mi pa vztrajamo, da je ta asistenca nujna. Policija ne bi igrala taksi službe, ampak asistirala, ko se žrtev počuti ogroženo, ker mora iti v stanovanje iskat svojo zdravstveno kartico, zdravila, zobni aparat za otroka in podobno.« – F).*

Velik napredek in dobro sporočilo države je tudi dejstvo, da se ne umikajo več žrtve nasilja, umakniti se mora povzročitelj nasilja (*»Velik napredek je tudi prepustitev stanovanja v skupni rabi. Od prvih nevladnih organizacij v Sloveniji, ki so delale na področju nasilja, recimo, 13–15 let nazaj, to so Ženska svetovalnica, pa potem DNK, SOS ... Na začetku so se ženske umikale iz ogrožujočega okolja. Danes mora iti povzročitelj in zakon dopušča, da ona ostane v stanovanju, tudi če je njegovo.« – F, »To je to, zopet sporočilo*

politike in družbe, da ne moreš biti agresiven do žene in ostati doma, ona pa gre. Ti boš odšel, ker si povzročitelj.« – F).

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve usmerja veliko denarja v različne vrste programov za usposabljanje strokovnih delavcev na različnih področjih, ki jih izvajata Socialna zbornica Slovenije in Skupnost CSD (*»Mi, kot ministrstvo, pristojno za CSD, usmerjamo zelo veliko denarja in različnih vrst programov za usposabljanje strokovnih delavcev na različnih področjih. Ta izobraževanja izvajata Socialna zbornica Slovenije in Skupnost centrov za socialno delo, denar pa daje izključno ministrstvo za delo.« – F).*

Sogovornica je opozorila na **slabo mnenje javnosti o centrih za socialno delo** (*»Pri nas pa še vedno velja prepričanje, da obisk na CSD pomeni, da ti razpada družina.« – F).*

Za dobro strokovno delo so pomembna naša prepričanja in delo na sebi, česar pa ne uči nobena fakulteta (*»Socialna delavka ali učiteljica v šoli ima svoje življenjsko ozadje, živela je v taki ali drugačni družini. Recimo, da je njo ali njeno mamo tepel oče. K njej na center pride ena gospa, ki reče: "Veste kaj, jaz tako ne morem več. Mož je psihično nasilen nad mano." In če ta socialna delavka ne zna in ne zmore potegniti črte med svojim življenjem in življenjem te gospe, lahko reče: "A misliš, da je pri meni situacija kaj drugačna?" Strokovna delavka mora znati potegniti črto, mora biti sposobna se distancirati v osebnem smislu in ravnati izključno po strokovni doktrini dela. Vseeno je, kaj si misli v sebi. Je v vlogi oz. službi, ko je dolžna pomagati tej gospe. Na tem mora strokovna delavka ogromno delati in midve obe veva, da ti nobena fakulteta tega ne da sama po sebi, veliko štejejo izkušnje in osebna motivacija.« – F).*

Ker ministrstvo centrom za socialno delo nalaga ogromno administracije, so centri za socialno delo kadrovsko podhranjeni (*»Ja, centri so absolutno kadrovsko podhranjeni. Na svoja ramena imajo naložene ogromno administracije, vodenje vseh možnih evidenc, vpisovanje v informacijsko bazo podatkov, in to vzame ogromno časa. CSD ne delajo več tistega, zaradi česar so bili ustanovljeni, za delo z ljudmi na terenu.« – F).*

Načrti državne politike za prihodnost:

- **okrepiti sredstva** (*»Kar se tiče načrtov za prihodnost, vsekakor želimo okrepiti sredstva.« – F).*

- **poenotiti prakso dela** (*»Nekatere stvari so lahko malo nerodno napisane, vsak si jih tolmači drugače in vsak malo drugače dela, to pa ni dobro. Vsak človek mora imeti enake pravice in enako dostopnost do vseh programov, temu načelu smo sledili že pri pripravi zakona. Ni prav, da zaradi tega, ker živi v eni mali občini, do nečesa ni upravičen. Mi težimo k temu, da mora biti praksa poenotena.« – F*),
- **vkjučiti se v razpis CRP – financiranje dvoletne raziskave, ki bo kritično pregledala, kako organi (CSD, policija, sodstvo, šolstvo) delajo po ZPND; ugotoviti, kje prihaja do slabosti, nato pa spremeniti ZPND** (*»V letošnjem letu se imamo namen vključiti v CRP–razpis, to so ciljno raziskovalni programi, ki jih dela Agencija za raziskovalno dejavnost RS. Financirali bomo raziskavo, ki bo naredila pregled ključnih organov (CSD, policije, šolstva, sodstva), kako oni delajo po ZPND. Rabimo en zelo kritičen pregled: kje so napake, česa ne izvajajo dobro, kaj raje spregledajo in ignorirajo itn. Zamislili smo si dvoletno analizo, ki bi naj bila zaključena nekje do leta 2013. Naš cilj je pregledati, kako institucije, ki so pristojne za področje nasilja, delujejo, na kaj institucije opozarjajo, da ni dobro. Potem bomo šli pa v spremembo zakona. Zelo verjetno se bo tudi na temo povzročiteljev nasilja kaj pokazalo.« – F*).

5. Razprava

Z raziskavo sem dobila dober vpogled v stanje na področju socialnega dela s povzročitelji nasilja. V razpravi bom najprej odgovorila na svoja raziskovalna vprašanja in s tem povzela osnovne ugotovitve iz prejšnjega poglavja. Obenem bom razložila, kaj sama menim o teh ugotovitvah in jih poskušala povezati s prakso socialnega dela. Nekatero ugotovitve bom primerjala z ugotovitvami, ki jih je v mesecu marcu in aprilu 2009 za potrebe svoje diplomske naloge z naslovom *Strokovno delo z osebami, ki so povzročile nasilje*, zbrala Maja Kukovec. Na koncu bom kritično ocenila, kakšne so omejitve dobljenih ugotovitev glede na uporabljen metodologijo.

- Ali regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja delajo z uporabniki?

Ugotovila sem, da **vse regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja ne delajo z uporabniki**. Tiste, ki z uporabniki delajo, opravljajo **prve razgovore s povzročitelji nasilja**, ki jim je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja. Ta razgovor spada v okvir **storitve prve pomoči**, regijske koordinatorke pa so ga imenovali tudi motivacijski in informativni razgovor. Tiste koordinatorke, ki prvih razgovorov s povzročitelji nasilja ne opravljajo, pa so na centrih za socialno delo v regiji dogovorjene, da razgovore s povzročitelji nasilja opravljajo strokovni delavci na centrih. **Prvi razgovor s povzročiteljem nasilja je novejša naloga** regijskih koordinatorok za preprečevanje nasilja v družini, ki regijskim koordinatorkam **vzame veliko časa**. Socialno delo je, po mojem mnenju, delo z ljudmi in za ljudi. Zato se mi zdi prav, da regijske koordinatorke – socialne delavke, delajo z uporabniki, saj je stik z njimi pomemben za socialno delo na področju preprečevanja nasilja v družini. Le s sodelovanjem z uporabniki se lahko socialno delo na področju preprečevanja nasilja razvija.

- Kakšno je sodelovanje med različnimi institucijami?

Pomembna naloga regijskih koordinatorok je **sodelovanje**. Sodelujejo s **strokovnimi delavkami na centrih za socialno delo, ki spadajo v njihov delokrog**. Nudijo jim **strokovno pomoč in podporo** in s tem prispevajo k rešitvi težav. Sodelujejo tudi z **drugimi institucijami**, to sodelovanje pa prispeva k bolj učinkovitemu delu na konkretnih primerih. Tudi sogovornik z Društva za nenasilno komunikacijo je sodelovanje z drugimi institucijami izpostavil kot zelo pomembno nalogo, ki **povečuje varnost žrtve nasilja**. Sodelovanje s **policijo je dobro**, pri sodelovanju s **šolami** se pojavlja problem prijavljanja nasilja, sodelovanje z **zdravstvom pa je slabo**, ker zdravstveni delavci težko zapustijo svojo delovno mesto, prihaja pa tudi do zapletov pri določanju pristojnosti. Med nevladnimi organizacijami

so regijske koordinatorke najbolj pogosto omenjale **sodelovanje z Društvom za nenasilno komunikacijo**, ki na nekaterih centrih izvaja Trening socialnih veščin za moške, ki povzročajo nasilje. Koordinatorke ocenjujejo program Društva za nenasilno komunikacijo kot dober in upajo, da bo postal dostopen v vseh regijah. Zelo pomembna se mi zdi ugotovitev, da so, **pri sodelovanju z ostalimi strokovnjaki, strokovni delavci na centrih za socialno delo včasih v svoji vlogi zelo negotovi**. Zdi se mi, da je to velik problem stroke socialnega dela, zato se mi zdi dobro, da socialni delavci čim več sodelujemo z drugimi strokovnimi delavci in z dobro prakso krepimo svojo samozavest. Zavedati se moramo, da imamo znanje, da smo pomemben prispevek pri soustvarjanju rešitev in da lahko s prepričanostjo v svoje sposobnosti dosežemo veliko. Zdi se mi pomembno, da se strokovni delavci z različnih področij povezujejo in si prenašajo znanje ter izkušnje s sodelovanjem, ki vključuje zaupanje, spoštovanje in upoštevanje drugih.

- Ali so vloge in naloge strokovnih delavk, ki delajo s povzročitelji nasilja, jasne in dorečene?

Vloga regijskih koordinatorok za preprečevanje nasilja je **pomembna**, veliko so doprinesle področju nasilja v družini na centrih za socialno delo in po mnenju koordinatorok, bi se ta vloga lahko razširila na druga področja. **Naloge**, ki jih opravljajo, so: koordinacija in vodenje dela interventne službe, organizacija in vzdrževanje mreže izvajalcev in programov za žrtve in povzročitelje, organizacija specializiranih oblik usposabljanja, analiza stanja v regiji, vodenje evidenc, zbirke podatkov, pripravljanje poročil. Vendar so me koordinatorke opozorile, da njihova vloga **že od samega začetka ni jasna**. Po mojem mnenju nejasnost otežuje kvalitetno delo regijskih koordinatorok za nasilje, s tem pa napredek na področju preprečevanja nasilja v družini. Nejasna vloga v določenih primerih strokovne delavke zagotovo spravlja v negotov položaj. Če vloga in naloge niso jasne, si jih lahko vsak predstavlja po svoje in zato tudi dela po svoje, s tem pa onemogoči enake možnosti in pravice za vse uporabnike.

- Kakšen je konkreten postopek dela s povzročiteljem nasilja?

Postopek dela s povzročiteljem nasilja, ki mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja, je v večini primerov takšen. **Interventna služba** prejme obvestilo o izreku ukrepa prepovedi približevanja. Dežurna strokovna delavka takoj opravi razgovor z žrtvijo, naslednje jutro pa o izrečenem ukrepu prepovedi približevanja **obvesti regijsko koordinatorko** in matični center za socialno delo, kjer ima žrtev nasilja prijavljeno stalno prebivališče. Koordinatorica **povabi povzročitelja nasilja na razgovor**, poročilo o razgovoru pa preda strokovni delavki, ki je

vodja primera. Ta strokovna delavka uporabi informacije, ki jih je dal povzročitelj nasilja, za nadaljnje delo za zaščito žrtve. Namen razgovora s povzročiteljem nasilja je **ocena ogroženosti žrtve**, zato je delo s povzročiteljem nasilja **podrejeno delu z žrtvijo nasilja**. Na tem mestu opazam konceptualno spremembo na področju socialnega varstva, o kateri piše Darja Zaviršek (2006: 35): prekinitev s "strukturnim fokusiranjem" na povzročitelje. Pozornost se je s povzročiteljev nasilja, ki so že strukturno močnejši, preusmerila na žrtve nasilja v družini. V razgovoru se koordinatorka s povzročiteljem pogovori o tem, **kaj se je zgodilo, kako on vidi situacijo, in o odgovornosti za nasilje**. Ponudi mu **informacije o programih za osebe, ki povzročajo nasilje**, in o tem, kako lahko svoje vedenje spremeni. Koordinatorica sporoči Društvu za nenasilno komunikacijo, komu je dala informacijo o njihovem programu, društvo pa da koordinatorki povratno informacijo o tem, kdo jih je poklical in kdo ne. **Informacije krožijo**.

Pogovor s povzročiteljem nasilja je **največkrat samo en in traja približno eno uro**. Strinjam se s koordinatorkami, ki menijo, da je to premalo, saj v tem času povzročitelj nasilja **ne dobi vseh informacij**. Zaradi prezasedenosti koordinatork ta **pogovor ni poglobljen**, zato ena koordinatorka predlaga, da bi se moral kdo drug ukvarjati s tem, da bi povzročitelju predstavil vse možnosti, ki jih ima. Sama menim, da je delo s povzročitelji nasilja pomembno. Če povzročitelj nasilja od socialne delavke ne dobi informacij in časa, mu zelo otežimo odločitev za pomembne spremembe. S tem nikakor ne pomagamo žrtvi nasilja. Vzpostavitev delovnega odnosa je za dobro socialno delo pomemben korak, ki je temelj za kvaliteten proces pomoči. Tudi povzročitelj nasilja si ga zasluži, še sploh, če vemo, da pomembno vpliva tudi na proces pomoči žrtvi nasilja. Jasnega odgovora na to, kdo je normiral čas pogovora s povzročiteljem nasilja, nisem dobila. V Katalogu javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo, ki ga je izdala Skupnost CSD Slovenije, je za pogovor s povzročiteljem normiranih 90 minut časa. Ko sem na Skupnosti CSD Slovenije iskala odgovor na vprašanje, zakaj ravno 90 minut in kako so prišli do takšnega normiranja, so mi povedali le, da je celoten Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo, sestavljen na podlagi sodelovanja Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Skupnosti CSD Slovenije in izkušenj centrov za socialno delo.

Na postopek dela s povzročiteljem nasilja vpliva tudi **uporabnikovo razumevanje nasilja**. Povzročitelji nasilja velikokrat nimajo izkušnje reševanja težav s pogovorom in z delom na sebi, **za svojo nesrečo krivijo druge** in menijo, da se morajo spremeniti drugi, ker je vedenje posameznika odziv na vedenje drugih. Veliko povzročiteljev nasilja meni, **da so sami žrtve** in

da se imajo pravico vesti nasilno, ker so tudi drugi nasilni do njih, obenem pa imajo veliko **"dobrih" razlogov za nasilno vedenje**. Ob tem lahko opozorim na **vzgojo**, ki oblikuje naša prepričanja o nasilju. Michael Paymar (1993) piše o sporočilih o ženskah in moških, ki jih med odraščanjem dobimo iz okolja, Mojca Dobnikar (1989) pa o različnih potekih socializacije glede na spol otroka. Na naša prepričanja o nasilju pa vplivajo tudi **mediji**, ki s poročanjem o nasilju ustvarjajo družbeno mnenje, da je nasilje neustavljivo, s kritikami institucij pa zmanjšujejo občutek varnosti.

Povzročitelja nasilja in žrtev nasilja na centrih za socialno delo usmerjajo v ločena svetovalna procesa. Tudi načelo DNK je, da ne delajo s parom. Menijo, da je **razlika moči v paru prevelika, da bi bilo skupno svetovanje možno**. Nekateri programi za povzročitelje in žrtve nasilja pa tega načela ne podpirajo. Darja Zaviršek (1997) opozarja, da lahko pri skupnem svetovanju žrtev in povzročitelj nasilja dobivata mešana sporočila o odgovornosti za nasilje, predstavo o tem, da je nasilje nekaj razumljivega, da nasilje lahko upravičimo. Ko povzročitelj nasilja in žrtev nasilja zaključita ločena svetovalna procesa, ju na nekaterih centrih za socialno delo usmerijo na **skupno svetovanje**, po končanem ukrepu prepovedi približevanja pa ju obvezno vabijo na skupni razgovor. Na enem centru pa v času, ko ukrep prepovedi približevanja še traja, na željo žrtve organizirajo skupni sestanek povzročitelja nasilja, žrtve nasilja in tretje osebe.

Skupno svetovanje povzročitelju nasilja in žrtvi nasilja se mi ne zdi strokovno. Strinjam se s sogovornikom z Društva za nenasilno komunikacijo, da je razlika v moči med povzročiteljem nasilja in žrtvijo nasilja prevelika, da bi lahko bilo svetovanje uspešno. Si bo žrtev nasilja upala govoriti? Bo povzročitelj nasilja žrtvi pustil prostor za izražanje mnenj? Lahko socialna delavka sploh ustvari varen prostor, kjer bosta žrtev in povzročitelj nasilja lahko sogovornika, ki soustvarjata rešitev? Dvomim. Skrbi me tudi dejstvo, da se po svetovanju povzročitelj in žrtev nasilja odpravita skupaj domov – sama. Socialna delavka pogovor zaključi, žrtev in povzročitelj nasilja pa ga nadaljujeta, in verjamem, da lahko to samo še povečuje nevarnost za nasilje.

- Kakšni so slabi učinki nove zakonodaje?

Regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja se pri svojem delu srečujejo s težavami, ki nastajajo zaradi **neenakomerno porazdeljenega koordinatorsstva**. V večjih regijah koordinatorica sodeluje z velikim številom strokovnih delavk na centrih za socialno delo, z velikim številom policijskih postaj, zdravstvenih domov in šol. To **otežuje dobro strokovno**

sodelovanje, saj zaradi obilice dela koordinatorka **opravi samo najnujnejše**. Delo je zato manj kakovostno. Regijska koordinacija sovpada z dvanajstimi statističnimi regijami Slovenije, kar pa se mi ne zdi dobra rešitev. Nekatere koordinatorke so zaradi tega preobremenjene, delo je manj kvalitetno in vsi uporabniki nimajo enakih možnosti pomoči. Če bi regije razdelili glede na gostoto prebivalstva, bi bilo koordinatorstvo porazdeljeno bolj enakomerno, vse koordinatorke bi imele enaka oziroma zelo podobna izhodišča za delo, uporabniki pa za pomoč in podporo.

Težave predstavlja tudi **neenakomerno porazdeljena mreža psihosocialne pomoči in namestitvenih programov za žrtve in povzročitelje nasilja**. Dobra mreža teh programov je **v Ljubljani**, po drugih regijah pa v veliki večini primerov uporabniki nimajo možnosti izbire, saj vlogo nevladnih organizacij prevzemajo centri za socialno delo. Tudi Maja Kukovec je z raziskavo prišla do rezultata, da je ponudba programov za delo z osebami, ki so povzročile nasilje, zelo omejena (2009: 58).

Kvalitetno delo ovirajo **dolgi kazenski postopki**, ki prinašajo negotovost žrtvi nasilja. Velika ovira pa so tudi **socialno-ekonomske ovire oziroma revščina ali nizki dohodki**. Strokovne delavke so v stiski, ker lahko z žrtvijo nasilja naredijo le kratkoročen načrt pomoči, saj žrtvi po odhodu iz varne hiše težko ponudijo dolgoročne rešitve. Ker so **nekatera svetovanja plačljiva**, to včasih predstavlja oviro pri želji po spremembi.

Sogovornik z DNK opozarja, da **na področju nasilja v družini manjkata preventiva in posredovanje informacij**. Ena koordinatorka se z njim strinja in **predlaga preventivo na področju nasilja v družini, ki bi bila podobna preventivnim programom za voznike, ki vozijo pod vplivom alkohola**.

Glavni problem nove zakonodaje pa je **pomanjkanje kadra na centrih za socialno delo**.

Zdi se mi, da je preventiva pomemben del preprečevanja nasilja v družini in da je na tem področju situacija v Sloveniji slaba. Proces spreminjanja prepričanj je dolg in počasen, začeti pa bi se moral že dolgo časa nazaj. Delo z mladimi je nujen prispevek k preventivi, zato pa so potrebni veliki koraki v šolstvu in vzgoji.

- Kakšne so kadrovske možnosti centrov za socialno delo na področju preprečevanja nasilja v družini?

Strokovni delavci na centrih za socialno delo imajo **vedno več nalog, število zaposlenih pa se ne spreminja in je prenizko**. Novi zakon je centrom za socialno delo naložil velik obseg nalog, ni pa imel kadrovskih in finančnih posledic. **Delo na centrih za socialno delo je težko organizirati, posamezniki zato prevzemajo dodatne naloge in poskušajo tako reševati kadrovske težave**. Na enem centru za socialno delo ni nikogar, ki bi opravljal pogovore z žrtvami nasilja, in nikogar, ki bi prevzel področje nasilja v družini. Koordinatorica tako nima sodelavke, ki bi ji lahko strokovno pomagala. **Zaradi nizkega števila zaposlenih se strokovne delavke ne morejo posvetiti vsem uporabnikom enako, zato morajo razlikovati med hudim in manj hudim nasiljem**.

Zdi se mi nedopustno, da je prenizko število zaposlenih na centrih za socialno delo privedlo do tega, da morajo strokovne delavke razlikovati med hudim in manj hudim nasiljem. Če ministrstvo centrom za socialno delo s sprejemanjem nove zakonodaje ne bi naložilo ogromno novih nalog, ob tem pa pozabilo na kadrovsko krepitev, se strokovnim delavkam ne bi bilo treba odločati, katero nasilje je hujše, in bi lahko upoštevale ničelno toleranco do nasilja. Prišlo je do "backlasha" zakonodaje. Sprejeli so Zakon o preprečevanju nasilja v družini, država je pokazala, da nasilja ne tolerira več, reakcija služb v socialnem varstvu pa je, zaradi pomanjkanja strokovnega kadra, ravno obratna – toleriranje (manj hudega) nasilja. Maja Kukovec je že pred dvema letoma ugotovila, da na centrih za socialno delo opozarjajo na nesorazmernost dela, časa in kadra ter na preobremenjenost socialnih delavcev, ki pogosto vodi v "izgorelost" (2009: 57–58).

- Kakšni so dobri učinki nove zakonodaje?

Zaradi nove drže države se je **odnos do nasilja spremenil**, sprejeti so pravilniki o sodelovanju, obveščanju med institucijami, strokovna izhodišča za delo, **poenotil se je tudi pristop k delu na področju socialnega varstva**. Zelo dober je **ukrep prepovedi približevanja**, ki povzročitelju nasilja pokaže posledice njegovega dejanja in omogoča zaščito **"tukaj in zdaj"**. Nova zakonodaja je **zakonsko povezala glavne akterje na področju nasilja v družini**, ki sedaj sproti in hitreje rešujejo težave, žrtve pa dobijo kvalitetnejšo pomoč. Nov zakon je dopolnil naloge interventne službe, naložil izobraževanja za strokovne delavce, obvezno vodenje evidence primerov nasilja v družini in podobno. **Država** je z Zakonom o preprečevanju nasilja v družini predstavila **svoja stališča glede**

nasilja v družini, začelo se je govoriti o nasilju in **zanj je postal odgovoren povzročitelj nasilja**.

Država je z novo zakonodajo pokazala, da nasilja ne tolerira, in sprejela ukrepe, ki njeno novo držo kažejo v praksi. Že z zgornjim razmišljanjem o kadrovski podhranjenosti centrov za socialno delo sem poskušala opredeliti (nepričakovano) reakcijo služb v socialnem varstvu na novo zakonodajo. Tudi država sama pa, kljub temu da z zakoni pokaže, da nasilja ne tolerira, vzdržuje razna prepričanja, ki nasilje v družini podpirajo. Z nedavno referendumsko kampanjo je vlada pokazala veliko predsodkov o ženskah, ki so podlaga za prepričanja o nasilju v družini. Pokazala je stereotipe o tem, da je ženska neumna, ubogljiva, da je nanjo lahko vplivati in da je moški tisti, ki ji pove, kaj mora narediti in govoriti. Država dela eno, govori pa drugo. Je dvolična, s to dvoličnostjo pa ohranja prepričanja o nasilju. Poslanci in poslanke so pokazali, da nasilja ne odobravajo, s svojim nestrpnim in velikokrat agresivnim dialogom pa zopet kažejo drugačno sliko. Zato menim, da bo družba nasilje sprejemala, dokler država ne bo strogo stala za svojimi vrednotami in prepričanju, ki vplivajo na preprečevanje nasilja v družini, tako pri izvajanju zakonov na področju preprečevanja nasilja kot pri svojih besedah, ravnanju in reševanju konfliktov.

- Kako na delo na področju preprečevanja nasilja v družini vpliva dejstvo, da povzročitelj ni z ničimer obvezan sodelovati?

Povzročitelja nasilja **zakon ne obvezuje k sodelovanju v svetovanju, programu ali treningu socialnih veščin**. Če je povzročitelj v **kazenskem postopku**, mu je lahko izrečen ukrep obvezne vključitve v program, trening ali zdravljenje. Na centru za socialno delo morajo ob izrečenem ukrepu prepovedi približevanja **navezati stik s povzročiteljem nasilja in mu ponuditi informacije, ne morejo pa ga zavezati k vključitvi v program**. Center lahko v kazenskem postopku predlaga obvezno vključitev povzročitelja v program za osebe, ki povzročajo nasilje. Koordinatorke in sogovornik z DNK so **predlagali obvezno vključitev povzročitelja nasilja v trening socialnih veščin**, ker bi tam dobil pomembne informacije o odnosih, nasilju, družini in vedenju, ki jih v kratkem razgovoru s koordinatorko ne dobi. Obvezno vključitev v programe za osebe, ki povzročajo nasilje, predlagajo **kljub vprašanju notranje motiviranosti, predvsem v ponavljajočih se primerih nasilja**. Ena koordinatorka se sprašuje o učinkovitosti prisile in **predlaga raziskavo o uspešnosti prisilnih napotitev v programe**. Težave koordinatorkam predstavlja tudi dejstvo, **da v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini nikjer ne piše nič o posledicah nespoštovanja zakona**.

Ena od koordinatorok me je opozorila na to, da je država z novim zakonom nasilno vedenje prepovedala, ne uči pa novega, drugačnega vedenja. Povzročitelj nasilja se je nasilnega vedenja naučil. Zaradi kadrovske stiske na centrih za socialno delo včasih niti ne sliši sporočila, da lahko svoje vedenje spremeni in se nauči novega vedenja. V Sloveniji imamo programe za osebe, ki povzročajo nasilje, nekateri od teh programov so zelo dobri. V teh programih povzročitelj sliši, kaj je nasilje, kdo je za nasilje odgovoren, kaj ustvarja naša prepričanja o nasilju. Nauči se, da lahko svoje vedenje spremeni in kako ga spremeniti. Menim, da bi moral biti tak program obvezen za vse povzročitelje nasilja, ki jim je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja. Čeprav bo povzročitelj nasilja v program vstopil kot nemotiviran uporabnik, bo med poslušanjem morda dobil motivacijo za spremembe, gotovo pa bo dobil informacije. Zdi se mi, da je naloga države, da povzročitelju nasilja omogoči, da dobi informacije. S tem povečuje varnost žrtve nasilja in možnih "bodočih" žrtev nasilja in pomaga povzročitelju nasilja pri spremembah. Tudi Maja Kukovec je pred dvema letoma ugotovila, da strokovnim delavcem iz vladnega in nevladnega sektorja veliko oviro predstavlja dejstvo, da država v novi zakonodaji še ni uredila učinkovitejšega vključevanja povzročiteljev nasilja v programe pomoči (2009: 57).

- Kako na delo na področju preprečevanja nasilja v družini vpliva nemotiviranost povzročiteljev nasilja za sodelovanje?

Motivacija za sodelovanje povzročitelja nasilja v postopku in programih za osebe, ki so povzročile nasilje, pomenijo: izrečen ukrep prepovedi približevanja (v času, ko ukrep traja, je tudi najboljši trenutek za delo s povzročiteljem nasilja), prihod policije na dom, ki za nekatere povzročitelje predstavlja frustracijo, "odkritost" prej prikritega, pritisk družbe na njihovo življenje, zdravljenje alkoholizma, delo centra za socialno delo za zaščito otrok, prepričanje povzročitelja, da je on žrtev, želja po ponovnem prevzemu nadzora, žrtev nasilja, ki se ne želi vrniti k povzročitelju nasilja, hujše kaznovanje in postopki na sodišču, motivacija žrtve, usposobljenost strokovnih delavk za povečevanje povzročiteljeve motivacije. **Vprašanje, kako notranje motivirati povzročitelja in žrtev nasilja za sodelovanje,** je za koordinatorke pomembno, vendar mi odgovora nanj niso dale.

Prepričana sem, da bi z obvezno vključitvijo v programe za osebe, ki povzročajo nasilje, kjer bi povzročitelji nasilja dobili informacije o nasilju, ustvarili novo motivacijo za prenekaterega povzročitelja. Pomembno se mi zdi, da bi bila ta motivacija notranja, povzročitelj bi se odločil za spremembe zaradi sebe, ne zaradi zunanjih dejavnikov. Zelo pomembna se mi zdi tudi

usposobljenost strokovnih delavk za povečevanje povzročiteljeve motivacije, za iskanje in spodbujanje njegovih virov moči za spremembe. To je pomembna naloga strokovnih delavk in znanje, na katerega mora dati Fakulteta za socialno delo velik poudarek.

- Kako so strokovne delavke usposobljene za delo na področju nasilja v družini in kakšno je razumevanje ničelne tolerance do nasilja v praksi socialnega dela?

V strokovnih službah je še **veliko neinformiranosti in neorganiziranosti**, zato nevladne organizacije spodbujajo vladne službe, da se bolj organizirajo. Na to je pred dvema letoma opozorila že Maja Kukovec (2009: 60). Poleg neorganiziranosti in neinformiranosti strokovnih delavcev na kvalitetno delo vplivajo tudi **prepričanja in želje žrtve nasilja**, saj koordinatorica pravi, da center ne more delati namesto žrtve, če ta pomoči ne želi. Delo z žrtvijo je proces, ki zahteva **potrpežljivost** strokovnega delavca ter **znanje o iskanju in spodbujanju virov moči in vzpostavitvi delovnega odnosa**. Ko žrtev nasilja vidi, da na centru za socialno delo povzročitelja ne morejo v nič prisiliti, velikokrat **obupa nad spremembami** in ni pripravljena vlagati v to, da bi svoj položaj videla drugače; v tem primeru ji **na centru težko pomagajo**. Žrtev včasih nasilja ne označi kot nasilje, temveč kot problem alkoholizma.

Dvojna merila (po eni strani govorimo o ničelni toleranci, po drugi strani pa zahtevamo višje kazni in izrazito agresivna kaznovanja) pri razumevanju ničelne tolerance motijo eno koordinatorico, ki ima zaradi tega **težave z razumevanjem ničelne tolerance**. Tudi **pri opredelitvi nasilja prihaja do težav**, saj imajo na centru za socialno delo izkušnje, da v praksi prihaja do "zlorab" zlorab oziroma do zlorab nasilja. Ena koordinatorica se sprašuje, kaj je nasilje in kje je meja, da je nekaj nasilje?

Zdi se mi, da težav z razumevanjem ničelne tolerance ne bi smelo biti. Nasilje v oblikah, ki jih v 3. členu našteva in opiše ZPND, zahteva ničelno toleranco. Država in družba s svojim ravnanjem res večkrat kažeta nerazumevanje ničelne tolerance do nasilja. Naloga socialnih delavkah pa je, da kljub temu pokažejo svoje znanje in strokovnost, v dobro svoje stroke in uporabnikov.

Tudi **osebna prepričanja strokovne delavke** vplivajo na pristope k delu. Kljub znanjem in veščinam za delo na področju nasilja v družini lahko prepričanja odražajo splošno toleranco do nasilja. Včasih problem pri strokovnem delu predstavljajo tudi **predsodki socialnih delavk in delo, ki ne temelji na etiki udeležnosti**. Tudi Maja Kukovec (2009: 59)

ugotavlja, da strokovnim delavcem manjka senzibilnosti za prepoznavanje nasilja in strokovnosti za delo s povzročitelji nasilja.

Vsaka strokovna delavka, ki konča Fakulteto za socialno delo, mora biti sposobna opraviti prvi razgovor s povzročiteljem nasilja in glavna naloga fakultete je, da nauči strokovnega delavca široko razmišljati, je mnenje ene koordinatorke. Vse strokovne delavke na centrih za socialno delo imajo znanja in poznajo metode za delo s povzročitelji nasilja, udeležujejo pa se tudi usposabljanj in izobraževanj, ki jih izvaja DNK. Težavo včasih predstavlja le prepričanje, da bi morali socialni delavci znati vse. Ena koordinatorka meni, da je malo strokovnih delavk, ki znajo zelo dobro delati z ljudmi. Znanja in veščine, ki jih potrebujejo in imajo strokovni delavci na centrih za socialno delo, za delo na področju nasilja v družini so: znanja o ravnanju s človekom v stiski, znanja o spodbujanju in iskanju notranje motivacije, znanja o vodenju razgovora, širok filter vrednosti, odprt pogled na svet, sposobnost ravnanja iz perspektive moči in etike udeležенosti, specifične informacije, sposobnost biti kompetenten sogovornik, veliko izkušenj dela z ljudmi. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve financira veliko programov za usposabljanje strokovnih delavcev. Usposabljanja izvajata Socialna zbornica Slovenije in Skupnost centrov za socialno delo. V Katalogu programov usposabljanja za leto 2011 je tudi usposabljanje za delo s povzročiteljem nasilja v družini.

Strokovni izpiti v socialnem varstvu niso dovolj, koordinatorka in sogovornik z DNK predlagata vpeljavo licence za delo na določenem področju.

- Kakšna je državna politika do področja preprečevanja nasilja v družini?

Centri imajo premajhno vlogo na področju dela s povzročitelji nasilja v družini, ker lahko samo svetujejo in nudijo pomoč, nimajo pa možnosti obvezne napotitve povzročitelja nasilja v programe za osebe, ki povzročajo nasilje. Vključitev v program za soočanje z nasiljem bi morala biti obvezna, v primeru, da povzročitelj nasilje ponovi, pa bi morale slediti hujše sankcije, ki pa jih ZPND za sedaj ne predvideva.

Na manjših centrih za socialno delo problem predstavlja dejstvo, da je **center hkrati v vlogi tožnika in sodnika in da ena strokovna delavka dela tako z žrtvijo kot s povzročiteljem nasilja.**

Stiki z otrokom so za povzročitelja velikokrat motivacija za vključitev v program za osebe, ki povzročajo nasilje. Tudi sodišče povzročiteljevo udeležbo v programu vedno veže

na stike z otroki. Dobro je, da lahko povzročitelja nasilja v program napoti sodišče, niso pa stiki z otrokom dobra motivacija, ker povzročitelj sprememb ne dela zase.

Velik doprinos Zakona o preprečevanju nasilja v družini je to, da je **država jasno povedala, da ne tolerira nobene od petih oblik nasilja: spolnega, fizičnega, psihičnega, ekonomskega nasilja in zanemarjanja, ki je ena od oblik nasilja, ki jo v svoji zakonodaji omenja malo evropskih držav.**

Sogovornici z direktorata za družino se zdi **zelo pomembno področje preprečevanja nasilja v družini preventiva, ki v Sloveniji ni dovolj uspešna.** Pomembna je **preventiva v šoli**, ki je prvi **mehanizem za zaznavanje in odkrivanje nasilja.** Izobrazba strokovnih delavcev, ki delajo z mlado generacijo, na področju preprečevanja nasilja v družini je zelo pomembna za preventivo; je tudi **formula za prekinitev začaranega kroga nasilja.**

Na področju nasilja v družini, sploh pa za Zakon o preprečevanju nasilja, so **ogromno naredile nevladne organizacije.** Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) je za dobro delo pomemben tudi **stik s centri za socialno delo, ki delajo na terenu in "odzemljenemu" ministrstvu nudijo nujne in pomembne povratne informacije.**

Ukrep prepovedi približevanja je velika prednost sedanjega sistema. Pomanjkljivost tega ukrepa je, da **ni razlike v sankcijah za povzročitelja nasilja, ne glede na to, kolikokrat mu je ukrep prepovedi približevanja izrečen.** Sogovornica z direktorata za družino je za povzročitelja nasilja, ki mu je bil ukrep prepovedi približevanja izrečen več kot dvakrat, predlagala zaporno kazen, obvezno svetovanje, terapijo in zavezujoč test, ki bi povzročitelju pokazal, da zna nenasilno komunicirati in napovedal veliko hujše sankcije, če se, na novo naučenemu vedenju navkljub, nasilje ponovi.

Pomembna sta predloga direktorata za družino za nov Zakon o policiji:

- Če žrtev in povzročitelj nasilja živita na istem naslovu, mora policija namesto denarne kazni povzročitelju odrediti **zaporno kazen**, ker se velikokrat zgodi, da položnico plača žrtev, ker se boji, da bo še enkrat tepena.
- Vzpostaviti je treba obvezno **asistenco policije** v primerih, ko žrtev, ki je zbežala pred povzročiteljem nasilja, potrebuje osebne predmete, ki so ostali v skupnem stanovanju žrtve in povzročitelja nasilja.

MDDSZ usmerja veliko denarja v različne vrste programov za usposabljanje strokovnih delavcev na različnih področjih, ki jih izvajata Socialna zbornica Slovenije in Skupnost CSD.

Država centrom za socialno delo nalaga vedno nove naloge in ogromno administracije, centri za socialno delo pa so **kadrovsko podhranjeni**.

Načrti MDDSZ za prihodnost: okrepiti sredstva, poenotiti prakso dela, vključiti se v razpis CRP razpis (financirati dvoletno raziskavo, ki bo kritično pregledala, kako organi (CSD, policija, sodstvo, šolstvo) delajo po ZPND, ugotoviti, kje prihaja do slabosti, nato pa ZPND spremeniti).

Zdi se mi zelo pomembno, da na ministrstvu opazajo težave, ki jih nova zakonodaja predstavlja v praksi, njihova opažanja pa so zelo podobna opažanjem regijskih koordinatork in sogovornika z DNK. To pomeni, da imajo stik s prakso socialnega dela in stik s prakso nevladnih organizacij. Dobro se mi zdi, da na ministrstvu iščejo konkretne rešitve za določene probleme, da pri njih vztrajajo in da se jim zdijo pomembne. Skrbi me, ker je za dobre rešitve pomembno dobro sodelovanje z ostalimi ministrstvi, ki pa na konkretne težave gledajo z drugačnega zornega kota in želijo doseči drugačne cilje. Upam, da bo dialog Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve z ostalimi ministrstvi uspešen in da bodo soustvarili rešitve, ki bodo povečevale varnost žrtev nasilja, obenem pa spreminjale prepričanja družbe o nasilju v družini.

Za intervjuje z regijskimi koordinatorkami za preprečevanja nasilje sem se odločila, ker so one tiste, ki vedo za vse primere nasilja v družini v regiji. Intervjuje sem opravila s štirimi od dvanajstih koordinatork; s koordinatorkami iz Obalno kraške regije, Dolenjske in Bele Krajine, Celjske regije in Obljubljanske 1 regije. Težavo z vidika dobljenih rezultatov lahko predstavlja dejstvo, da nisem opravljala intervjujev na severu in severovzhodu Slovenije. Ker pa sem v pogovorih z regijskimi koordinatorkami izvedela, da se vse koordinatorke redno srečujejo in pogovarjajo o svojih težavah, po mojem mnenju ugotovitve ne bi bile preveč drugačne od dobljenih. Zdi se mi dobro, da sem intervjuje opravljala v različno velikih regijah in tako dobila vpogled v s tem povezane težave. Mogoče bi bilo dobro, da bi, razen z regijskimi koordinatorkami, intervjuje opravila še s socialnimi delavkami, ki situacijo na področju nasilja v družini morda vidijo drugače. Intervju bi lahko opravila tudi s kakšnim povzročiteljem nasilja, ki bi opisal svojo uporabniško izkušnjo na centru za socialno delo in programih pomoči.

6. Sklepi

Svoje ugotovitve lahko strnem v naslednje sklepe:

- Tiste regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja, ki delajo z uporabniki, s povzročitelji nasilja opravljajo prve razgovore v okviru storitve prve socialne pomoči, vendar jim ta naloga vzame veliko časa.
- Regijske koordinatorke sodelujejo s strokovnimi delavkami na centrih za socialno delo pod njihovo ingerenco, z vladnimi institucijami (najbolje s policijo, slabše s šolstvom in najslabše z zdravstvom) in z nevladnimi organizacijami (najbolj uspešno z Društvom za preprečevanje nasilja).
- Pri sodelovanju z ostalimi strokovnjaki so strokovni delavci na centrih za socialno delo včasih zelo negotovi v svoji vlogi.
- Vloga in naloge regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja so pomembne in koristne, vendar že od samega začetka nejasne.
- Razgovor s povzročiteljem nasilja je podrejen delu z žrtvijo nasilja.
- Povzročitelj nasilja v razgovoru, ki obsega pogovor o nasilju, o odgovornosti zanj in o programih pomoči, ne dobi vseh informacij, saj je razgovor največkrat samo en in traja približno eno uro.
- Povzročitelja nasilja in žrtev nasilja na centrih za socialno delo usmerjajo v ločena svetovalna procesa, ker je razlika moči v paru prevelika, da bi bilo skupno svetovanje možno.
- Oviro pri delu predstavlja neenakomerno porazdeljeno koordinatorsvo, ki otežuje kvalitetno strokovno delo.
- Problem predstavlja neenakomerno porazdeljena mreža psihosocialne pomoči in namestitvenih programov za žrtve in povzročitelje nasilja, ki uporabnikom ne ponuja možnosti izbire. Večina teh programov je v Ljubljani.
- Kvalitetno delo ovirajo dolgi kazenski postopki in socialno-ekonomske ovire oziroma revščina ali nizki dohodki.

- Na področju nasilja v družini manjkata preventiva in posredovanje informacij. Pomembna je preventiva v šoli, ki je prvi mehanizem za zaznavanje in odkrivanje nasilja.
- Glavni problem nove zakonodaje je pomanjkanje kadra na centrih za socialno delo. Ministrstvo centrom nalaga vedno več nalog, zaposlenih pa je premalo, zato je delo težko organizirati. Posamezniki prevzemajo dodatne naloge in delo je manj kakovostno. Zaradi kadrovskih težav se strokovne delavke ne morejo posvetiti vsem uporabnikom enako, zato razlikujejo med hudim in manj hudim nasiljem.
- Dober učinek nove zakonodaje je poenoten pristop k delu na področju socialnega varstva in povezanost glavnih akterjev na področju nasilja v družini.
- Država je z Zakonom o preprečevanju nasilja v družini jasno povedala, da ne tolerira nobene od petih oblik nasilja: spolnega, fizičnega, psihičnega, ekonomskega nasilja in zanemarjanja, ki je ena od oblik nasilja, ki jo v svoji zakonodaji omenja malo evropskih držav. Sedaj je jasno, da je za nasilje odgovoren povzročitelj.
- Sogovorniki kljub vprašanju notranje motiviranosti povzročitelja nasilja, predlagajo njegovo obvezno vključitev v določen program pomoči, ki bi povzročitelju ponudil informacije, ki jih pri koordinatorki ne dobi.
- Povzročitelja nasilja za sodelovanje motivira: izrečen ukrep prepovedi približevanja (v času, ko ukrep traja, je tudi najboljši trenutek za delo s povzročiteljem nasilja), prihod policije na dom, ki za nekatere povzročitelje predstavlja frustracijo, "odkritost" prej prikritega, pritisk družbe na njihovo življenje, zdravljenje alkoholizma, delo centra za socialno delo za zaščito otrok, prepričanje povzročitelja, da je on žrtev, želja po ponovnem prevzemu nadzora, žrtev nasilja, ki se ne želi vrniti k povzročitelju nasilja, hujše kaznovanje in postopki na sodišču, motivacija žrtve, usposobljenost strokovnih delavk za povečevanje povzročiteljeve motivacije.
- Na pristope k delu strokovne delavke vplivajo: prepričanja in želje žrtve nasilja, potrpežljivost, znanje o iskanju in spodbujanju virov moči, znanje o vzpostavitvi delovnega odnosa, razumevanje ničelne tolerance in opredelitve nasilja, osebna prepričanja, predsodki, znanja o ravnanju s človekom v stiski, znanja o vodenju

razgovora, širok filter vrednosti, odprt pogled na svet, sposobnost ravnanja iz perspektive moči in etike udeležенosti, specifične informacije, sposobnost biti kompetenten sogovornik, veliko izkušenj z delom z ljudmi.

- Glavna naloga Fakultete za socialno delo je, da nauči strokovnega delavca široko razmišljati.
- Strokovni izpiti v socialnem varstvu niso dovolj, potrebovali bi licence za delo na določenem področju.
- Velika prednost sedanjega sistema je ukrep prepovedi približevanja. Njegova pomanjkljivost je, da ni razlike v sankcijah za povzročitelja nasilja, ne glede na to, kolikokrat mu je ukrep prepovedi približevanja izrečen.
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je k spremembi Zakona o policiji predlagalo: da mora policija povzročitelju nasilja namesto denarne dati zaporno kazen, če žrtev in povzročitelj nasilja živita na istem naslovu, saj se velikokrat zgodi, da, zaradi strahu pred ponovnim nasiljem, položnico plača žrtev; obvezno asistenco policije za žrtev nasilja v primerih, ko ženska, ki je zbežala pred povzročiteljem, potrebuje osebne predmete, ki so ostali v skupnem stanovanju žrtve in povzročitelja nasilja.
- Načrti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve za prihodnost so: okrepiti sredstva, poenotiti prakso dela, financirati dvoletno raziskavo, ki bo kritično pregledala, kako organi (CSD, policija, sodstvo, šolstvo) delajo po ZPND, na podlagi ugotovitev raziskave izvedeti, kje prihaja do slabosti, in spremeniti Zakon o preprečevanju nasilja v družini.

7. Predlogi

Moji predlogi izhajajo iz ugotovitev in sklepov.

Predlogi za praktično delovanje:

- Država mora s še bolj strogimi pravilniki in navodili izboljšati medinstitucionalno sodelovanje. Predvsem z obveznimi izobraževanji o preprečevanju nasilja za zaposlene v šolstvu in zdravstvu morajo te institucije prevzeti odgovornost za to, da so pomemben in nujen mehanizem za zaznavanje in prijavljanje nasilja, obenem pa morajo strokovni delavci prevzeti odgovornost za udeleževanje na multidisciplinarnih timih. Predlagam, da ministrstva (MDDSZ, MŠŠ, MZ in MNZ) z medresorskim sodelovanjem poostrijo ukrepe za primere slabega sodelovanja in kršitve navodil ter pravilnikov različnih akterjev, ki so na področju preprečevanja nasilja v družini pomembni.
- Fakulteti za socialno delo predlagam, da v učnem programu vsem študentom ponudi določene vsebine, ki temeljijo na delu na sebi. Zdi se mi pomembno, da socialna delavka za dobro in strokovno delo opravi proces dela na sebi, ki ji bo pomagal dobro soustvarjati, obenem pa bo izkusila del nečesa, kar bo kasneje v praksi socialnega dela večkrat ponudila in predlagala svojim uporabnikom. Fakulteti za socialno delo predlagam tudi, da z zgledom profesorjev in učnimi vsebinami spodbuja študente k temu, da so ponosni na svojo stroko in znanje ter gotovi v svoji vlogi.
- Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve predlagam, da se v svoji načrtovani raziskavi dobro posveti raziskovanju sprejemanja vloge in nalog regijskih koordinatork za preprečevanje nasilja. Predlagam, da skupaj z njimi premisli o boljšem sistemu porazdelitve regijskih koordinatork – glede na gostoto prebivalstva. S pomočjo praktičnih izkušenj koordinatork in njihovih predlogov, pa naj ministrstvo pojasni in doreče naloge, ki so zdaj nejasne in koordinatorkam povzročajo težave.
- Predlagam direktoratu za socialo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve in Skupnosti centrov za socialno delo, da podaljšata čas 90 minut za pogovor z žrtvijo nasilja in 90 minut za pogovor s povzročiteljem nasilja. 90 minut je

absolutno premalo časa, da lahko koordinatorka s povzročiteljem nasilja vzpostavi delovni odnos, mu poda vse potrebne informacije in soustvari izviren delovni projekt pomoči. Predlagam najmanj 180 minut časa za razgovor s povzročiteljem nasilja.

- Predlagam MDDSZ, da v sodelovanju z občinami oblikuje sistem financiranja programov za žrtve in povzročitelje nasilja, ki se bodo tako imeli možnost širiti izven Ljubljane in uporabnikom po celotni Sloveniji ponuditi enake možnosti za strokovno in kvalitetno svetovanje, ki ne bo plačljivo.
- Država mora vlagati v preventivo na področju preprečevanja nasilja v družini. Poudarek naj bo na izobraževanju strokovnih delavcev, ki delajo z mladimi, da bodo znali zaznati nasilje, primerno ravnali v takih primerih in upoštevali ničelno toleranco do nasilja. Pri preventivi mora nujno sodelovati Ministrstvo za šolstvo in šport, ki mora iz učnega načrta umakniti vse vsebine, ki kakorkoli spodbujajo seksizem in stereotipne vloge moških in žensk, obenem pa opremiti otroke z znanjem o socialnih veščinah, čustveno inteligenco in veščinami, ki jim bodo pomagale pri reševanju različnih življenjskih situacij.
- Država mora poskrbeti za kadrovske krepitve centrov za socialno delo, saj bodo strokovne delavke le tako lahko delale kvalitetno in strokovno, mladi diplomanti Fakultete za socialno delo pa bomo lažje dobili prvo zaposlitev in z novimi znanji in veščinami krepili stroko socialnega dela.
- Predlagam, da MDDSZ ob spremembi Zakona o preprečevanju nasilja v družini obveže povzročitelja nasilja, ki mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja, k sodelovanju v določenem programu pomoči. Z obvezno vključitvijo bo povzročitelj nasilja dobil pomembne in potrebne informacije, ki bodo povečevale varnost žrtve nasilja.
- Poleg strokovnih izpitov v socialnem varstvu predlagam licence za delo na določenem področju. Tako bomo lahko prepričani, da z določeno skupino uporabnikov delajo usposobljeni strokovni delavci, znanja na različnih področjih se bodo krepila, socialne delavke pa ne bodo več "multipraktiki".
- Predlagam dodatne sankcije za primer izreka ukrepa prepovedi približevanja. Država mora določiti limito tega ukrepa. Če je povzročitelju nasilja ukrep

prepovedi približevanja izrečen tretjič ali večkrat, morajo slediti hujše sankcije, na primer, zaporna kazen.

- Predlagam Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, da s stiki in povezovanjem dela centrov za socialno delo, javno opazi in pohvali dobre prakse dela centrov za socialno delo. To bo krepilo dobro mnenje javnosti o centrih za socialno in povečevalo zaupanje v stroko socialnega dela.

Predlogi za nadaljnje raziskovanje:

- Lahko bi intervjuvala regijske koordinatorke s severa in severovzhoda Slovenije, ki se morda srečujejo z dodatnimi težavami zaradi položaja regije in oddaljenosti regije od Ljubljane.
- Lahko bi intervjuvala nekaj strokovnih delavk s centrov za socialno delo, ki situacijo na področju nasilja v družini morda vidijo drugače od regijskih koordinatorok za preprečevanje nasilja.
- Lahko bi intervjuvala povzročitelja nasilja, ki bi opisal svojo uporabniško izkušnjo na centru za socialno delo in v programih pomoči.
- Lahko bi raziskala uspešnost prisilnih napotitev povzročiteljev nasilja v programe pomoči, ki jih z varnostnim ukrepom obvezne vključitve v program že izvajajo sodišča v kazenskih postopkih. Tako bi lahko utemeljila ali zavrgla svoj predlog o obvezni vključitvi povzročiteljev nasilja v programe pomoči ob izreku ukrepa prepovedi približevanja.

8. Uporabljena literatura

Akcijski načrt za preprečevanje nasilja v družini 2010–2011 (2010). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.

Aničić, K., Bezenšek Lalić, O., Cvetežar, I. Š., Čulk, D., Glušič Terbovc, T., Hočevan, M., Papež, I., Rus Makovec, M., Velički, J., Vučenović, L., Žgajnar, B., Veselič, Š. (ur.) (2007), *Na poti iz nasilja: Prakse dela proti nasilju nad ženskami*. Ljubljana: Društvo SOS telefon.

Bezenšek Lalić, O. (2009), *Odzivanje socialnih delavk in delavcev na nasilje v družini*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

Bratina, N. (2001), Nasilje nad ženskami. *Socialni izziv*, 7, 14: 13–15.

Berry, D. B. (1998), *The domestic violence sourcebook: everything you need to know*. Los Angeles: Lowell House.

Crawford, C. (1994), *No safe place: The legacy of family violence*. Barrytown, New York: Station Hill press.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1991), Notranjost družine: soočenje in odgovornost. *Časopis za kritiko znanosti*, 136/137 (Družina – ženska – država): 21–26.

Čačinovič Vogrinčič, G. (1998), *Psihologija družine: prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Dobnikar, M. (1989), O nasilju. *Socialno delo*, 28, 3 (Žensko vprašanje in socialno delo): 317–323.

Dobnikar, M. (1997), Nasilje nad ženskami. V: Bogovič, A. (ur.), *Pravo in družbene resničnosti*. Ljubljana: KUD France Prešeren.

Danis, F. S., Lockhart, L. L. (2004), *Breaking the silence in social work education: Domestic violence modules for foundation courses*. Alexandria Council on Social Work Education.

Dugan, M. K., Hock, R. R. (2006), *It's my life now: Starting over after an abusive relationship or domestic violence*. New York, London: Routledge.

Dutton, D. G. (1998), *The abusive personality: Violence and control in intimate relationships*. New York, London: Guilford Press.

- Filipčič, K. (2002), *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex.
- Filipčič, K., Klemenčič, I. (2011), *Obravnavanje nasilja v družini: Priročnik za zaposlene v vzgojno-izobraževalnih zavodih*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni Fakulteti.
- Flis, A. (2010), *Nasilje in osebe, ki povzročajo nasilje*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo (diplomska naloga).
- Hrovat Svetičič, T., Horvat, D., Hrovatič, D., Premzl, F. (2010), Strokovna izhodišča za delo z odraslimi žrtvami in povzročitelji nasilja v družini za strokovne delavce centrov za socialno delo. *Kaljenje: Bilten Skupnosti CSD Slovenije*, 10: 38–95.
- Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo (2008). Ljubljana: Skupnost CSD Slovenije.
- Katalog programov usposabljanja za leto 2011 (2010). Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije.
- Kazenski zakonik (2008). *Uradni list RS*, št. 55/2008: 5865.
- Kukovec, M. (2009), *Strokovno delo z osebami, ki povzročajo nasilje*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo (diplomska naloga).
- Leskošek, V. (1997), Teorija in praksa na področju spolnih zlorab. *Socialno delo*, 36, 5–6: 375–382.
- Leskošek, V., Urek, M., Zaviršek, D. (2010), *Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih: Končno poročilo 1. faze raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo.
- Lešnik Mugnaioni, D. (2004), Kakšna je terminologija na področju obravnave nasilja nad ženskami in otroki? V: Horvat, D., Lešnik Mugnaioni, D., Plaz, M. (ur.), *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje: priročnik*. Ljubljana: Društvo SOS telefon.
- Milner, J., Myres, S. (2007), *Working with violence: policies and practices in risk assessment and management*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.
- Paymar, M. (1993), *Violent no more: Helping men end domestic violence*. Alameda (CA): Hunter House.

Pravilnik o prepovedi približevanja določenemu kraju oziroma osebi (2004). *Uradni list RS*, št. 95/2004: 11501.

Pravilnik o sodelovanju organov ter centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini (2009). *Uradni list RS*, št. 31/2009: 4453.

Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M. (2006), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.

Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014 (2009). *Uradni list RS*, 41/2009: 5751.

Švab, A. (2001), *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Urek, M. (1997), Od feministične socialne akcije k feminističnemu socialnemu delu. *Socialno delo*, 36, 5–6: 383–397.

Urek, M. (2010), *Individualno načrtovanje varnosti: powerpoint predstavitev*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Ustava Republike Slovenije (1991). *Uradni list RS*, št. 33/1991: 1373.

Wilson, K. J. (1997), *When violence begins at home: a comprehensive guide to understanding and ending domestic abuse*. Alameda (CA): Hunter House.

Zakon o policiji (2009). *Uradni list RS*, št. 66/2009: 9317.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2008). *Uradni list RS*, št. 16/2008: 1148.

Zakon o socialnem varstvu (2007). *Uradni list RS*, št. 3/2007: 282.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (2004). *Uradni list RS*, št. 69/2004: 8462.

Zaviršek, D. (1990), O nasilju nad ženskami. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 41, 2: 119–122.

Zaviršek, D. (1991), »Oženi se, če hočeš dolgo živeti«: O ženskah, zlorabah in stereotipih. *Časopis za kritiko znanosti*, 136/137 (Družina – ženska – država): 124–131.

Zaviršek, D. (1997), Diskurzi o nasilju in pomoči. *Socialno delo*, 36, 5–6: 329–345.

Zaviršek, D. (2001), Doktrina vprašanja socialnega dela na področju nasilja nad ženskami (iz prvih tekstov o socialnem delu z ženskami z izkušnjo nasilja v družini). *Socialni izziv*, 7, 14: 16–17.

Zaviršek, D. (2004), Od aktivizma do profesionalizacije: Refleksija delovanja ženskih nevladnih organizacij na področju nasilja nad ženskami in otroki v Sloveniji. V: Horvat, D., Lešnik Mugnaioni, D., Plaz, M. (ur.), *Psihosocialna pomoč ženskam in otrokom, ki preživljajo nasilje: priročnik*. Ljubljana: Društvo SOS telefon.

Zaviršek, D. (2006), Nasilje nad ženskami in otroki v družini: 10 let ozaveščanja in preprečevanja. V: Peršak, V. (ur.), *Varna hiša Maribor: Jubilejni zbornik: 25. november 1996–25. november 2006*. Maribor: Center za socialno delo, Varna hiša.

Internetni vir 1: Društvo za nenasilno komunikacijo. [http:// http://www.drustvo-dnk.si/](http://www.drustvo-dnk.si/) (dne 26. 4. 2011).

Internetni vir 2: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. [http:// www.mddsz.gov.si/](http://www.mddsz.gov.si/) (dne 1. 5. 2011).

Internetni vir 3: Socialna zbornica Slovenije. <http://www.soczbior-sl.si/> (dne 2. 3. 2011).

9. Povzetek

V diplomski nalogi pišem o sistemskih prednostih in pomanjkljivostih, ki vplivajo na socialno delo s povzročitelji nasilja.

Teoretični del diplomske naloge sem začela s poglavjem o družini, zasebni sferi in partnerskem odnosu. V tem poglavju sem strnila različne definicije oblik družinskega življenja, v nadaljevanju pa sem pisala o družinskem nasilju. Vsebinska definicija nasilja se mi zdi pomembna, zato sem v tem poglavju poskušala zajeti čim več različnih poimenovanj, ki opisujejo nasilje v družini. Pisala sem tudi o oblikah nasilja v družini in o krogu nasilja. Nadaljevala sem s poglavjem o teorijah o nasilju v družini in na kratko opisala teorijo socialnega učenja, teorijo izmenjave, teorijo konflikta, teorijo virov, feministične teorije, trivialne teorije in prepričanje, da je alkohol vzrok nasilja v družini. V naslednjem poglavju sem povzela kulturna sporočila in prepričanja, ki ustvarjajo okolje, v katerem se nasilje v družini ohranja. Nadaljevala sem s poglavjem o povzročitelju nasilja v zasebni sferi in povzela termine, ki opredeljujejo osebo, ki povzroča nasilje. V poglavju Delo s povzročiteljem nasilja sem opisala načela, ki so za to delo pomembna, poudarila, da odgovornost za nasilje nosi povzročitelj in povzela nekatere pomembne izkušnje in nasvete strokovnjakov, ki pri nas in v tujini delajo s povzročitelji nasilja. Predstavila sem tiste zakonske ukrepe, ki v Sloveniji predstavljajo pomemben mehanizem za preprečevanje nasilja v družini. Teoretični del sem zaključila s pomembnim poglavjem o socialnem delu na področju nasilja nad ženskami in programom Svetovalnega dela za povzročitelje nasilja na Društvu za nenasilno komunikacijo.

Empiričen del zajema analizo rezultatov intervjujev s štirimi regijskimi koordinatorkami za preprečevanje nasilja, sogovornikom z Društva za nenasilno komunikacijo in sogovornico z direktorata za družino na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve. Rezultate sem predstavila v petih temah, ki vsebujejo podteme. Prva tema je Organizacija dela koordinatork, druga Nova zakonodaja, tretja Delo z žrtvami in delo s povzročitelji, sledi ji tema z naslovom Odnosi strokovnih delavk do nasilja in njihovo znanje o njem, peta tema pa je Državna politika do področja nasilja.

V razpravi sem na podlagi dobljenih rezultatov odgovorila na svoja raziskovalna vprašanja. Ugotovila sem, da nekatere regijske koordinatorke s povzročitelji nasilja opravljajo razgovore v okviru storitve prve socialne pomoči. Ta razgovor je podrejen delu z žrtvijo nasilja. Ugotovila sem, da je glavni problem nove zakonodaje pomanjkanja kadra na centrih za

socialno delo, ki imajo vedno več nalog, število zaposlenih pa ostaja isto. Oviro za kvalitetno delo predstavljajo še drugi dejavniki: neenakomerno porazdeljeno koordinatorstvo in mreža pomoči, dolgi kazenski postopki in revščina ali nizki dohodki uporabnikov. Dobri učinki nove zakonodaje so: država je jasno povedala, da nasilja ne tolerira, pristop k delu na področju socialnega varstva se je poenotil, glavni akterji na področju nasilja v družini so se povezali. Sogovorniki so predlagali obvezno vključitev povzročitelja nasilja v programe pomoči in licence za delo na določenem področju socialnega varstva. Našteli so, kateri dejavniki motivirajo povzročitelja nasilja za sodelovanje ter kaj vpliva na pristope in metode dela socialne delavke. Načrti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve so: okrepiti sredstva, poenotiti prakso dela in financirati dvoletno raziskavo, ki bo kritično ocenila delo organov po ZPND. Ministrstvo je k spremembi Zakona o policiji predlagalo, da mora policija povzročitelju nasilja namesto denarne izreči zaporno kazen, če z žrtvijo živi na istem naslovu. Predlagalo je tudi obvezno asistenco policije za žrtev nasilja v primerih, ko žrtev potrebuje osebne predmete, ki so ostali v skupnem stanovanju žrtve in povzročitelja, po tem, ko je žrtev pobegnila.

Moji glavni predlogi, ki so namenjeni ministrstvu, so: strožji pravilniki in navodila za medinstitucionalno sodelovanje, oblikovanje sistema financiranja programov za žrtve in povzročitelje nasilja izven Ljubljane, kadrovska krepitev centrov za socialno delo, vlaganje v preventivo na področju preprečevanja nasilja v družini, sprememba zakona, ki bi obvezala povzročitelja nasilja k sodelovanju v programih pomoči, uvedba licenc za delo na področjih socialnega varstva, določitev limite ukrepa prepovedi približevanja in sankcije za prekoračitev te limite. Fakulteti za socialno delo pa predlagam, da v učnem programu študentom ponudi vsebine, ki temeljijo na delu na sebi.

10. Priloge

PRILOGA 1: Smernice za intervju s koordinatorkami za preprečevanje nasilja

Naloge in delo:

- Prosim vas, da najprej poveste, koliko časa opravljate delo koordinatorke za nasilje?
- Zakaj ste se odločili za to delo ter ali ste z nasiljem delali že prej ali je bilo za vas to novo področje dela?
- Prosim vas, da navedete zakonsko podlago za vaše delo.
- Kako ta zakonska pooblastila izvajate v praksi, kakšne so vaše naloge?
- Ali delate na konkretnih primerih ali sodelujete večinoma s strokovnimi delavkami na CSD?
- Lahko konkretno opišete, kaj se dejansko zgodi, ko vas vključijo v obravnavo primera nasilja?
- Predvidevam, da ste v času, ko delate kot koordinatorka, dodobra spoznali prednosti in pomanjkljivosti sistema. Prosim vas, najprej navedete prednosti in nato še pomanjkljivosti.
- Kaj predstavljajo glavne ovire pri vašem delu?

Delo s povzročitelji:

- Koliko je povzročitelj motiviran/obvezan, da sodeluje v postopku? Od česa je njegovo sodelovanje odvisno? Je odvisno samo od njega ali od česa drugega?
- Kaj se zgodi s povzročiteljem, če se odloči za sodelovanje, in kaj, če se zanj ne odloči? Kako se delo nadaljuje?
- Kaj menite, kakšne posledice za žrtev in skupnost ima dejstvo, da je delo na prepoznavanju »lastnega« odvisno le od povzročitelja?
- Kakšne so možnosti institucij? So delavci usposobljeni za delo s povzročiteljem?
- S kom lahko sodelujete, če center za socialno delo nima potrebnih znanj za delo s povzročiteljem?

PRILOGA 2: Smernice za intervju s sogovornikom z Društva za nenasilno komunikacijo

Naloge in delo:

- Prosim vas, da najprej poveste, koliko časa že delate na Društvu za nenasilno komunikacijo?
- Zakaj ste se odločili za to delo ter ali ste z nasiljem delali že prej ali je bilo za vas to novo področje dela?
- Prosim vas, da navedete zakonsko podlago za vaše delo.
- Kako ta zakonska pooblastila izvajate v praksi, kakšne so vaše naloge?
- Lahko konkretno opišete, kaj se dejansko zgodi, ko vas vključijo v obravnavo primera nasilja?
- Predvidevam, da ste v času, ko delate kot koordinatorka, dodobra spoznali prednosti in pomanjkljivosti sistema. Prosim vas, najprej navedete prednosti in nato še pomanjkljivosti.
- Kaj predstavljajo glavne ovire pri vašem delu?

Delo s povzročitelji:

- Koliko je povzročitelj motiviran/obvezan, da sodeluje v postopku? Od česa je njegovo sodelovanje odvisno? Je odvisno samo od njega ali od česa drugega?
- Kaj se zgodi s povzročiteljem, če se odloči za sodelovanje, in kaj, če se zanj ne odloči? Kako se delo nadaljuje?
- Kaj menite, kakšne posledice za žrtev in skupnost ima dejstvo, da je delo na prepoznavanju »lastnega« odvisno le od povzročitelja?
- Kakšne so možnosti institucij? So delavci usposobljeni za delo s povzročiteljem?
- S kom lahko sodelujete, če center za socialno delo nima potrebnih znanj za delo s povzročiteljem?

PRILOGA 3: Smernice za intervju s sogovornico na direktoratu za družino

- Kako bi razložili dejstvo, da se le malo povzročiteljev odloča za svetovanje ali udeležbo v programu za soočanje z nasiljem?
- Se vam zdi, da bi morala zakonodaja bolj zavezati povzročitelje nasilja k sodelovanju?
- Kako ocenjujete prednosti in pomanjkljivosti sedanjega sistema dela s povzročitelji nasilja?
- Kakšne so kompetence centrov za socialno delo? Ali so povzročitelji nasilja kakorkoli obvezani soočati se z lastnim nasiljem na voden in poglobljen način?
- Kakšna je politika ministrstva na področju dela s povzročitelji nasilja? Imate za to delo kakšne načrte za prihodnost?

PRILOGA 4: Analiza podatkov

I. Organizacija dela koordinatork

1. Delo z uporabniki			
	IZJAVE	POJMI	
A	V svoji regiji imam s strokovnimi delavkami dogovorjeno, da v primerih, ko je izrečena prepoved približevanja, opravim prvi razgovor s povzročiteljem nasilja.	dogovor s strokovnimi delavkami o prvem razgovoru s povzročiteljem nasilja	dogovor o razgovoru s povzročiteljem
A	Tako večino prvih razgovorov opravim jaz, razen, če se drugače dogovorimo.	koordinatorka po dogovoru opravlja prve razgovore	dogovor o razgovoru s povzročiteljem
A	Na primer, ko je nekomu izrečena prepoved približevanja, se slišim s strokovno sodelavko, ki je nosilka primera in se z njo dogovorim ter opravim prvi razgovor.	dogovor s strokovnimi delavkami o prvem razgovoru s povzročiteljem	dogovor o razgovoru s povzročiteljem
A	Jaz sem rada socialna delavka, delo z uporabniki je moja motivacija, da opravljam to delo. Kot regijska koordinatorka imam zelo malo dela z uporabniki. Če ne bi opravljala razgovorov s povzročitelji, bi bilo dela z uporabniki še manj. Strokovni delavci na centrih so zdaj postali moji uporabniki.	koordinatorka ima zelo malo dela z uporabniki, strokovni delavci so zdaj njeni uporabniki	zelo malo dela z uporabniki
B	Sama za zdaj opravljam storitev	koordinatorka opravlja storitev	razgovor s

	prve socialne pomoči s povzročitelji nasilja.	PSP s povzročiteljem	povzročiteljem
B	Sama opravim storitev prve socialne pomoči, to pomeni prvi razgovor s povzročiteljem nasilja, ki mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja.	koordinatorka opravlja storitev PSP s povzročiteljem nasilja	razgovor s povzročiteljem
B	Za zdaj razgovor opravim samo s povzročiteljem, z žrtvijo opravi razgovor strokovna delavka.	koordinatorka opravi razgovor samo s povzročiteljem nasilja	razgovor s povzročiteljem
C	Drugi problem je, da od nas nekateri pričakujejo, da bomo mi tudi naprej delale s povzročiteljem, ali pa povzročitelj ne želi menjati strokovnega delavca, ki ga je obravnaval na začetku.	pričakovanja o nadaljnjem delu koordinatorke s povzročiteljem nasilja	delo s povzročiteljem
C	Zdi se mi, da ta naloga ni preveč racionalna.	PSP s povzročiteljem ni racionalna naloga	neracionalna naloga
C	Težave imamo // ker izgubljam ogromno časa z opravljanjem razgovorov po regiji.	opravljanje razgovorov po regiji vzame veliko časa	neracionalna naloga
C	Nekatere koordinatorke pa razgovorov sploh ne opravljamo. Tudi jaz sem na centru v Postojni dogovorjena, da razgovore s povzročitelji opravljajo strokovni delavci na centrih.	nekateri koordinatorke ne opravljajo razgovorov	ne opravlja razgovora
C	Jaz sem poskusila v nekaterih primerih povabiti povzročitelje iz Postojne in Ilirske Bistrice na razgovor v Koper, vendar niso prišli.	poskus vabljenja povzročiteljev na glavne regijske CSD neuspešen	vabilo na regijski CSD neuspešno
C	Če pa so še čisto na začetku ali pa ženska prvič spregovori o nasilju, me včasih vključijo neposredno v razgovor z žrtvijo	neposredna vključenost v razgovor z žrtvijo	razgovor z žrtvijo
D	Ne delam na konkretnih primerih //	nekateri koordinatorke ne delajo z uporabniki	ne opravlja razgovora
D	// razen, če me strokovni delavec povabi k sodelovanju, kar se zgodi v težjih primerih nasilja v družini, ko je potrebno žrtvi nuditi maksimalno pomoč (npr. pri izdelavi individualnega načrta pomoči, tako za odpravo trenutne neposredne ogroženosti kot odpravo dolgoročne ogroženosti, sodelovanje v MDT, razgovor s povzročiteljem nasilja ...).	delo z uporabniki samo po vabilu strokovnega delavca za sodelovanje pri težjih primerih	občasni razgovori

E	Nekatere koordinatorke s povzročitelji nasilja opravljajo pogovore v okviru prve socialne pomoči. Takrat dajo povzročitelju informacijo o tem, kam se lahko vključi.	nekatero koordinatorke opravljajo motivacijske razgovore s povzročitelji nasilja	razgovor s povzročiteljem
E	One opravijo s povzročitelji pogovor, jaz mislim, da je to delno motivacijski pogovor in dajo uporabnikom informacije o našem društvu, našem programu.	koordinatorke dajo na motivacijskem pogovoru uporabniku informacije	motivacijski pogovor
E	Tega ne počnejo vse koordinatorke //	nekatero koordinatorke ne opravljajo razgovorov	ne opravlja razgovora

Vse regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja ne delajo z uporabniki. Tiste, ki delajo z uporabniki, opravljajo razgovore (PSP) s povzročitelji nasilja; ena od njih se včasih vključi neposredno v pogovor z žrtvijo nasilja. S strokovnimi delavkami na CSD se koordinatorke dogovorijo za razgovor s povzročiteljem nasilja. Ena koordinatorica pravi, da PSP s povzročiteljem ni racionalna naloga, druga pa, da je dela z uporabniki premalo.

2. Sodelovanje z ostalimi strokovnimi delavci pod njihovo ingerenco			
	IZJAVE	POJMI	
A	V sistematizaciji delovnega mesta koordinatorica za obravnavo nasilja v družini je ena izmed nalog strokovna pomoč strokovnim delavcem na centrih za socialno delo.	naloga koordinatoric je strokovna pomoč strokovnim delavcem na CSD	strokovna pomoč sodelavcem
A	V okviru te strokovne pomoči se lahko vključujem v primere, kamor me strokovni sodelavci povabijo, na primer, v bolj zapletene primere ali pa v tiste primere, za katere mislijo, da bi bila moja pomoč prispevek k rešitvi.	vključevanje v bolj zapletene primere na povabilo strokovnih sodelavcev	strokovna pomoč sodelavcem
B	// sodelujem z ostalimi nosilkami primerov in jim pomagam, v smislu strokovne podpore.	nudnje strokovne podpore nosilkam primerov	strokovna pomoč sodelavcem
B	Če ima strokovna delavka kakršnokoli vprašanje ali dilemo, pride do mene ali me pokliče. Najprej se sami pogovoriva o stvari, opraviva konzultacijo, sproži se kakšna ideja in načrtujeva delo za naprej.	pomoč strokovni delavki pri dilemah in vprašanjih	strokovna pomoč sodelavcem
C	Največji in najbolj ključen sklop nalog so naloge strokovne podpore.	pomemben sklop nalog strokovne podpore	strokovna pomoč sodelavcem
C	Gre za konkretno pomoč strokovnim delavcem v primeru zahtevnejših obravnav.	konkretna pomoč strokovnim delavkam pri zahtevnejših obravnavah	strokovna pomoč sodelavcem

C	V ta sklop spada tudi identifikacija potreb po izobraževanjih, načrtovanje izobraževanj, izvajanje izobraževanj.	identifikacija potreb strokovnih delavk po izobraževanjih in načrtovanje ter izvajanje le-teh	identifikacija potreb po izobraževanju
C	Na CSD Koper kolegice pridejo do mene. Če so že same naredile kakšen začetni korak, me povabijo na tim. Na timu na primer podam svoje videnje, napišem predlog načrta, kako zadevo peljati naprej.	vabilo na tim, kjer koordinatorka poda svoje mnenje, predlog načrta	udeležba na timu
C	// ali pa se s kolegico pogovoriva o naslednjih korakih.	pogovor s strokovno delavko o naslednjih korakih	strokovna pomoč sodelavcem
C	Včasih sem kolegici pomagala tudi s tem, da sem ji povedala, kako se pogovarjati z žrtvami nasilja. Kako začeti tak pogovor, na kaj se mora osredotočiti, pomagala sem ji pripraviti opomnik za pogovor. Ti opomniki so sicer lahko uporabni, vendar mi delamo s tem, kar nam uporabnik da.	pomoč strokovni delavki pri pripravi opomnika za pogovor z žrtvami nasilja	strokovna pomoč sodelavcem
D	// nudi podporo strokovnim delavcem pri obravnavi nasilja,	naloga strokovne podpore strokovnim delavcem pri obravnavi nasilja	strokovna pomoč sodelavcem
D	V vsakem primeru pa sodelujem s strokovnimi delavkami/-vci na matičnem in na regijskih CSD, v vseh primerih, kjer ocenijo potrebo po mojem sodelovanju, pa naj gre to za zaščito ml. otrok ali odraslih žrtev nasilja v družini.	sodelovanje s strokovnimi delavkami v regiji v primerih, ko potrebujejo njeno pomoč	strokovna pomoč sodelavcem

Pomembna naloga koordinatork je strokovna pomoč sodelavcem. Na vabilo sodelavk se vključujejo v bolj zapletene primere, pomagajo strokovnim delavkam pri dilemah in vprašanjih, identificirajo potrebe strokovnih delavk po izobraževanju, pomagajo pri načrtovanju naslednjih korakov, pri pripravi opomnika za pogovor z žrtvami nasilja ...

3. Sodelovanje z drugimi institucijami			
	IZJAVE	POJMI	
C	Drugi večji sklop nalog je delo na mreži, to pomeni povezovanje z drugimi institucijami,	naloge povezovanja z drugimi institucijami	sodelovanje z institucijami
C	// delovna srečanja, ugotavljanja kako sodelovanje poteka v praksi, oblikovanje protokolov sodelovanja.	delovna srečanja, ocenjevanje sodelovanja	sodelovanje z institucijami
C	Vse sodelovanje je namenjeno temu, da bi stvari tekale tako, da bi bilo delo na konkretnih primerih čim bolj preprosto, učinkovito in strokovno.	sodelovanje za bolj učinkovito delo na konkretnih primerih	sodelovanje z institucijami
C	Bolj splošne naloge so še	sodelovanje z namenom	sodelovanje

	sodelovanje z namenom preventive, ozaveščanja, predstavljanja vloge centrov in podobno.	preventive, ozaveščanja	z institucijami
E	V okviru programa Trening socialnih veščin za moške, ki povzročajo nasilje nad ženskami, sodelujem z institucijami,	sodelovanje DNK z institucijami	sodelovanje z institucijami
E	// dajem jim informacije o našem programu,	DNK daje institucijam informacije o svojem programu	sodelovanje z institucijami
E	// zalagam jih z raznimi zloženkami, ki jih sami izdelamo in jih lahko na institucijah dajo uporabnikom.	DNK zalaga institucije s svojimi zloženkami	sodelovanje z institucijami
E	// obvestim institucijo, da se je uporabnik vključil v program. Na društvu se zelo trudimo, da bi delali timsko. Na primer, ko nas pokliče uporabnik, ga vprašamo, kje je dobil informacijo o našem društvu. Nato instituciji, ki ga je napotila k nam, takoj damo povratno informacijo o tem, ali je uporabnik prišel na uvodni pogovor ali ne, ali se je odločil, da bo redno prihajal. Institucijo obvestimo tudi o zaključku programa in če se je uporabnik samovoljno odločil predčasno zapustiti program. Zelo se trudimo, da informacije krožijo.	DNK vloži veliko truda za kroženje informacij o sodelovanju povzročitelja med institucijami	sodelovanje z institucijami
E	To, da sodelujemo z drugimi institucijami, je ena izmed zelo pomembnih nalog.	sodelovanje DNK z drugimi institucijami je zelo pomembna naloga	sodelovanje z institucijami
E	Sodelujemo s centri za socialno delo, s sodišči in tožilstvi, pa tudi z zapori, ker nekateri naši uporabniki prestajajo zaporno kazen zaradi kaznivega dejanja nasilja v družini.	DNK sodeluje s CSD, sodišči, tožilstvi, zapori	sodelovanje z institucijami
E	Poudarjamo, da naše sodelovanje lahko poveča varnost žrtev nasilja. To je naš moto, naš glavni cilj. Če mi ne bomo sodelovali, bomo posredno omogočali povzročitelju, da ponavlja svoja dejanja. Tako povzročitelj in žrtev ne dobita sporočil, kaj lahko naredita.	sodelovanje med institucijami za večjo varnost žrtev nasilja	sodelovanje z institucijami

Pomembna naloga regijskih koordinatorok je sodelovanje z drugimi institucijami. Koordinatorke sodelujejo z drugimi institucijami za bolj učinkovito delo na konkretnih primerih, hodijo na delovna srečanja, ocenjujejo sodelovanje, sodelujejo z namenom preventive in ozaveščanja.

DNK sodeluje z institucijami, daje jim informacije o njihovem programu, zalaga jih s svojimi zloženkami. Zaposleni na DNK veliko truda vložijo v to, da informacije med institucijami krožijo. Sodelovanje je zanje pomembna naloga za večjo varnost žrtev nasilja. Sodelujejo z DNK, CSD, sodišči, tožilstvi, zapori.

4. Sodelovanje z NVO			
	IZJAVE	POJMI	
A	V Novem mestu povzročitelju ponudimo brezplačno svetovanje na centru. Smo partnerska organizacija z Društvom za nenasilno komunikacijo, ki pri nas na centru izvaja program treninga socialnih veščin s povzročitelji nasilja, tako da se ima povzročitelj možnost vključiti v to skupino.	partnerska organizacija z DNK, ki na CSD izvajajo program za povzročitelje nasilja	DNK
A	Na našem centru Društvu za nenasilno komunikacijo odstopimo prostor in motiviramo uporabnike, da se vključijo v njihov program.	na CSD motivirajo uporabnike, da se vključijo v program DNK	DNK
A	V Novem mestu so v njihov program trenutno vključeni trije uporabniki, mogoče se jim pridruži še četrti.	CSD A: v program DNK vključeni 3-4 povzročitelji	DNK
A	Ponudimo mu možnost vključitve v svetovanje v okviru Družinskega inštituta.	svetovanje v okviru Zakonskega in družinskega inštituta	Zakonski in družinski inštitut
A	Za žrtve je na voljo skupina za ženske žrtve nasilja, ki jo ima Društvo življenje brez nasilja v Novem mestu, svetovanje na centru, in na Družinskem inštitutu.	svetovanje v okviru Društva življenje brez nasilja	Društvo življenje brez nasilja
A	Včasih se pojavi problem s plačilom, na Družinskem inštitutu so svetovanja plačljiva, takrat na centru poskušamo pomagati z izredno denarno pomočjo. Če je nekdo pripravljen na svetovanje in si želi sprememb ter razmišljanja o sebi, poskušamo odstraniti vse ovire.	težava pri plačilu svetovanj	plačljiva svetovanja
B	Društvo za nenasilno komunikacijo pri nas izvaja program za povzročitelje nasilja, vključitev vanj pa je odvisna samo od povzročitelja.	partnerska organizacija z DNK, ki na CSD izvajajo program za povzročitelje nasilja	DNK
B	Jaz povzročitelju ponudim vse zloženke in informacije.	na CSD motivirajo uporabnike, da se vključijo v program DNK	DNK
B	Vsi, ki so se pri nas odločili za sodelovanje v programu DNK, so v skupini ostali do konca. To se mi zdi pomemben podatek.	vsi povzročitelji, ki so se na CSD B odločili za vključitev v program DNK, so v skupini ostali do konca	DNK
B	Trenutno je v skupino aktivno	CSD B: v program vključenih 8	DNK

	vključenih osem povzročiteljev, v prvem ciklusu pa jih je bilo šest.	povzročiteljev	
B	Koordinatorke smo se pogovarjale o tem, da imamo v Sloveniji dober program, ki ga izvaja DNK.	v Sloveniji imamo dober program, ki ga izvaja DNK	DNK
B	Če nam s tem programom uspe priti v vse regije in če bi povzročitelji nasilja zapolnili mesta v tem programu, smo dosegli že veliko.	program DNK bi morali razširiti na vse regije	DNK
B	// na Družinskem inštitutu Bližina imajo skupino za moške, ki povzročajo nasilje in imajo težave s kontroliranjem lastne jeze. Sama ne poznam njihovega dela, vem pa, da sodišče z nadzorstvenim ukrepom povzročitelje nasilja napoti tudi k njim. Nimam pa podatka o tem, koliko povzročiteljev je vključenih v to skupino.	Družinski inštitut Bližina vodi skupino za moške, ki povzročajo nasilje, koordinatorka ne pozna njihovega dela	Družinski inštitut Bližina
C	En, manjši del, se vključi v program Društva za nenasilno komunikacijo. Tja se vključijo osebe, ki so pripravljene storiti nekaj zase in prepoznavajo težave na tem področju.	v program DNK se vključijo osebe, ki prepoznajo svoje težave in želijo spremembo	DNK
C	Treningov in podobnih stvari mi na centru ne izvajamo, usmerjamo pa povzročitelje na DNK.	na CSD motivirajo uporabnike, da se vključijo v program DNK	DNK
C	V Kopru imamo enoto DNK, ki izvaja trening socialnih veščin za moške, ki povzročajo nasilje. Tukaj blizu imajo prostore in tam izvajajo te treninge. Drugih programov ni, niti si ne znam predstavljati, kaj bi še lahko bilo.	partnerska organizacija z DNK, ki na CSD izvajajo program za povzročitelje nasilja	DNK
D	dolgotrajnega svetovanja ne izvajamo in napotujemo oz. usmerjamo povzročitelje nasilja v DNK – dobre izkušnje.	na CSD motivirajo uporabnike, da se vključijo v program DNK	DNK
D	dolgotrajnega svetovanja ne izvajamo in napotujemo oz. usmerjamo povzročitelje nasilja v DNK – dobre izkušnje.	z DNK imajo na centru D dobre izkušnje	DNK

Vse koordinatorke so omenile, da imajo sodelujejo z DNK. Na CSD motivirajo uporabnike, da se vključijo v program DNK. Predlagajo, da bi morali program DNK razširiti na vse regije, saj imajo s tem društvom dobre izkušnje.

Poleg DNK sodelujejo še z Zakonskim in družinskim inštitutom, Društvom življenje brez nasilja in družinskim inštitutom Bližina

5. Sodelovanje na multidisciplinarnih timih		
	IZJAVE	POJMI

A	Vabijo pa me tudi na multidisciplinarne time /strokovne delavke na centrih/.	strokovne delavke vabijo na koordinatork multidisciplinarne time	udeležba na MDT
A	Včasih je treba sklicati multidisciplinarni tim, na podlagi teh informacij ugotavljamo ogroženost otrok in kaj vse je treba storiti. Vse je stvar dogovora.	multidisciplinarne time skličejo po dogovoru	MDT po dogovoru
A	Včasih je treba sklicati multidisciplinarni tim, na podlagi teh informacij ugotavljamo ogroženost otrok in kaj vse je treba storiti. Vse je stvar dogovora.	na multidisciplinarnih timih na podlagi informacij ugotavljajo ogroženost otrok in načrtujejo naslednje korake	udeležba na MDT
B	Udeležujem se multidisciplinarnih timov.	udeležba koordinatorke na multidisciplinarnih timih	udeležba na MDT
B	Sodelujem v multidisciplinarnem timu, največkrat takrat, ko sem s povzročiteljem opravljala razgovor. Imam informacijo kako povzročitelj razmišlja, kaj želi v prihodnje.	sodelovanje na multidisciplinarnem timu za posredovanje informacije o razmišljanju in željah povzročitelja	udeležba na MDT
D	Regijski koordinator za obravnavo nasilja ima v zapisu vsebine dela in nalog zapisano, da na regijski ravni nudi strokovno podporo pri vzpostavitvi in organizaciji multidisciplinarnega tima.	koordinatorka nudi strokovno podporo pri vzpostavitvi in organizaciji multidisciplinarnega tima	Organizacija MDT

Regijske koordinatorke se udeležujejo multidisciplinarnih timov, na katere jih vabijo strokovne delavke. MDT skličejo po dogovoru. Na MDT na podlagi informacij ugotavljajo ogroženost otrok in načrtujejo naslednje korake. Pomembna naloga regijske koordinatorke, ki je opravila razgovor s povzročiteljem je, da na MDT posreduje informacije o razmišljanju in željah povzročitelja. Koordinatorke nudijo strokovno podporo pri vzpostavitvi in organizaciji MDT.

6. Razlike glede na velikost regije			
	IZJAVE	POJMI	
B	Konkretno v naši celjski regiji pa je pomanjkljivost ta, da imamo vključenih največ centrov, osem.	veliko število CSD v regiji	veliko CSD
B	Število strokovnih delavcev, s katerimi sem dolžna sodelovati, je neprimerno večje, kot število strokovnih delavcev pri koordinatorki, ki pokriva tri centre za socialno delo.	veliko število strokovnih delavcev s katerimi mora koordinatorka sodelovati	veliko strokovnih delavcev
B	Dobro strokovno sodelovanje je tako oteženo.	oteženo dobro strokovno sodelovanje zaradi velika števila strokovnih delavcev	veliko strokovnih delavcev
B	Z velikim številom centrov za	veliko število policijskih enot,	veliko institucij

	socialno delo je povezano veliko število policijskih postaj s katerimi moram sodelovati, veliko število zdravstvenih domov in število šol.	zdravstvenih domov, šol	
B	Se trudimo in opravimo najnujnejše.	opravijo najnujnejše	najnujnejše
B	Če bi bilo koordinatorstvo enakomerneje porazdeljeno po Sloveniji, bi lahko delali boljše in bolj kakovostno. Zdi se mi, da bi se v tem primeru lahko lažje vključevala v širšo lokalno skupnost.	neenakomerno porazdeljeno koordinatorstvo vpliva na kvaliteto dela in vključevanje v lokalno skupnost	kvaliteta dela
B	V letu 2009 se je število ukrepov prepovedi približevanja povečalo, iz 116 na 240. Pred tem je prejšnja koordinatorka za nasilje hodila po centrih v regiji in opravljala razgovore s povzročitelji na matičnih centrih, nato pa smo ugotovili, da to vzame preveč časa. Vožnja od, na primer, Mozirja do Žalca je zopet vzela nekaj časa.	za vožnjo do CSD za PSP s povzročiteljem porabijo veliko časa	(ne)racionalnost
B	V letu 2009 se je število ukrepov prepovedi približevanja povečalo, iz 116 na 240. Pred tem je prejšnja koordinatorka za nasilje hodila po centrih v regiji in opravljala razgovore s povzročitelji na matičnih centrih, nato pa smo ugotovili, da to vzame preveč časa.	število izrečenih UPP se povečuje – več razgovorov s povzročitelji, kar vzame veliko časa	(ne)racionalnost
B	Zato jaz že približno leto in pol vabim povzročitelje na razgovor izključno na CSD Celje. Čeprav nisem šla delat statistike, mislim, da jih zaradi tega na razgovor pride malo manj, kot, če bi šla jaz na »njihov« center.	zaradi časovne stiske koordinatorka vabi povzročitelje na razgovor samo na CSD B – na razgovor zato pride manj povzročiteljev	(ne)racionalnost
B	Ko se pogovarjam s povzročitelji, nekatere zmoti, ker zaradi vabila v Celje mislijo, da se je v njihov primer vključil celjski center in da to pomeni nekaj »več«, nekateri nimajo prevoza ali časa.	manj povzročiteljev pride na »glavni« CSD zaradi tega, ker nimajo časa, prevoza, ker mislijo, da se je v njihov primer vključil »glavni« center	(ne)racionalnost
B	Delala sem statistiko in ugotovila, da se je na centrih približno 65 % povzročiteljev odzvalo vabilu na razgovor, ostali pa ne. Koordinatorica je tako čakala na	če se povzročitelj ne odzove vabilu na razgovor, koordinatorka izgubi veliko časa, ko ga čaka na njegovem CSD	(ne)racionalnost

	centru, če bo povzročitelj prišel na razgovor ali ga ne bo.		
C	No, tako so se potem odločili, da bodo dali koordinatorjem vsaj eno konkretno nalogo in to je PSP z osebami, ki jim je izrečen ukrep prepovedi približevanja. Vendar je zdaj ta naloga postala problem. Sama pokrivam 7 centrov za socialno delo. Za en PSP, za en razgovor s povzročiteljem, jaz porabim praktično cel dopoldan. Do Cerknice se vozim eno uro, opravim razgovor in se vozim eno uro nazaj.	za vožnjo do CSD za PSP s povzročiteljem porabijo veliko časa	(ne)racionalnost
C	Dosti bolj racionalno bi bilo, če bi nekdo iz centra v Cerknici opravil ta razgovor, če bi ugotovil, da potrebuje pomoč, pa bi se dogovoril z mano.	bolj racionalno bi bilo, da strokovna delavka na povzročiteljevem matičnem CSD opravi pogovor z njim	(ne)racionalnost
C	Poklicali bi me, če bi se jim zdelo, da zadeve ne bi zmogli urediti sami.	koordinatorko bi strokovni delavci poklicali, če bi potrebovali pomoč pri razgovoru s povzročiteljem	(ne)racionalnost
C	Ni pa smiselno, da samo zaradi enega razgovora jaz zapravim cel dan, čeprav bi lahko ta PSP naredil kdorkoli.	PSP s povzročiteljem lahko opravi kdorkoli na CSD	(ne)racionalnost
C	Kolegica v Mariboru, ki ima ogromno teh primerov, ugotavlja, da dela samo še to.	opravljanje razgovorov po regiji vzame veliko časa	(ne)racionalnost
C	Kolegice so zelo natančno napisale en dopis in ga poslale na Skupnost centrov za socialno delo. V tem dokumentu so pojasnile razlike med regijami in probleme, ki so povezani z našimi nalogami.	razlike med regijami prinašajo težave pri opravljanju nalog	(ne)racionalnost
C	// ker izgubljam ogromno časa z opravljanjem razgovorov po regiji.	opravljanje razgovorov po regiji vzame veliko časa	(ne)racionalnost
C	Tudi jaz sem na centru v Postojni dogovorjena, da razgovore s povzročitelji opravljajo strokovni delavci na centrih.	koordinatorka je dogovorjena, da razgovore opravljajo strokovni delavci na matičnem centru	delitev dela
C	Jaz sem poskusila v nekaterih primerih povabiti povzročitelje iz Postojne in Ilirske Bistrice na razgovor v Koper, vendar niso prišli.	vabilo povzročiteljem iz drugih krajev na razgovor na CSD C, vendar niso prišli	(ne)racionalnost
D	v posameznih regijah (oddaljeni CSD) ni enakomerno razporejena	neenakomerno porazdeljena mreža psihosocialne pomoči	neenakomerna mreža

	mreža psihosocialne pomoči žrtvam nasilja (svetovanje)		programov
D	ter namestitve (tako za žrtve : npr. VH, MD kot povzročitelje nasilja), npr. nimamo razpoložljivih mest za interventne namestitve starih žrtev ali povzročiteljev nasilja, mladoletnikov, ki so povzročitelji nasilja, za invalide ...	neenakomerno porazdeljena mreža namestitvenih programov za žrtve in povzročitelje	neenakomerna mreža programov

Regijskim koordinatorkam veliko oviro pri delu predstavlja neenakomerno porazdeljeno koordinatorsvo. Nekatere koordinatorke imajo v svoji regiji veliko število CSD, veliko število strokovnih delavk, s katerimi morajo sodelovati, veliko število policijskih enot, zdravstvenih domov, šol. Koordinatorica za vožnjo po regiji porabi ogromno časa, zato velikokrat opravi le najnujnejše. Zaradi časovne stiske nekatere koordinatorke vabijo povzročitelje na razgovor na »glavni« CSD, zaradi tega se razgovorov udeleži manj povzročiteljev nasilja.

7. Postopek dela ob izrečenem UPP			
	IZJAVE	POJMI	
A	Če je nekomu izrečena prepoved približevanja in mi dobimo obvestilo o izrečeni prepovedi približevanja, ta obvestila najpogosteje dobimo izven delovnega časa centra za socialno delo, tako, da to obvestilo prevzame interventna služba. Interventna služba opravi prvi razgovor z žrtvijo, nudi ji prvo socialno pomoč in naslednje jutro pošljejo obvestila naprej. Eno obvestilo pošljejo na matični center za socialno delo, kjer ima žrtev stalno prebivališče, drugo obvestilo pa dobim jaz. Jaz nato stopim v stik z nosilko primera na matičnem centru, dogovoriva se o dejavnostih, ki so potrebne: kaj bo naredila ona in kaj jaz. V večini primerov jaz takoj povabim povzročitelja nasilja na razgovor. Z njim nato opravim prvi razgovor in pošljem poročilo o razgovoru na matični center. Nato se na podlagi zbranih informacij, ki so jih na matičnem centru dobili od žrtve in informacij, ki sem jih jaz dobila od povzročitelja, odloča o tem, kako naprej.	Obvestilo o UPP izven delovnega časa prevzame interventna služba, opravi prvi razgovor z žrtvijo, naslednje jutro koordinatorica dobi obvestilo, s strokovno delavko na matičnem CSD se dogovori o dejavnostih, takoj povabi povzročitelja na razgovor, opravi razgovor, poročilo pošlje na matični center. Z informacijami žrtve in povzročitelja se dela naprej.	postopek na CSD ob UPP
A	Včasih kdo neposredno meni	nasilje prijavljeno neposredno	postopek

	prijavi nasilje, jaz opravi razgovor in informacije potem posredujem naprej na matični center oziroma nosilcu primera.	koordinatorki, ta opravi razgovor s povzročiteljem in posreduje informacije nosilcu primera	na CSD ob UPP
B	Največ ukrepov prepovedi približevanja je izrečenih v okviru dela interventne službe. Z interventne službe mi sporočijo to informacijo takoj zjutraj po elektronski pošti. Če pa je ukrep prepovedi približevanja sporočen v okviru poslovnega časa centra, mi to informacijo sporoči strokovna delavka iz tistega centra. Regijska služba Centra za socialno delo Celje pokriva osem centrov v naši regiji.	največkrat dobi interventna služba obvestilo o UPP, naslednje jutro obvesti koordinatorko	postopek na CSD ob UPP
E	Nekatere koordinatorke s povzročitelji nasilja opravljajo pogovore v okviru prve socialne pomoči. Takrat dajo povzročitelju informacijo o tem, kam se lahko vključi. Dobra praksa je, da nas največ teh uporabnikov tudi pokliče. Koordinatorke nam povejo, komu so dale informacije o našem programu, seznanijo uporabnike, da bodo to naredile in če uporabnik ne pokliče, jaz povem koordinatorki, da ni poklical, pa ga zopet vabijo na pogovor. Poskušamo vzpostaviti sistem, kako bi čim več uporabnikov dobilo informacijo o našem programu ter da bi jih motivirali, da se vključijo v program.	koordinatorka v okviru PSP opravi pogovor s povzročiteljem, kjer mu da informacije o možnih programih; koordinatorka DNK pove komu je dala informacijo o programu, DNK ji javi, če je uporabnik poklical, v primeru da ni, ga koordinatorka zopet povabi na razgovor	sodelovanje DNK in CSD ob UPP
E	Naš cikel treninga socialnih veščin traja tri mesece in v tem času posameznik šele dobi informacije. Nekateri dobijo uvid, da nekatera prepričanja in vrednote podpirajo njihovo nasilno vedenje. Zavedamo pa se, da je to šele prvi korak in jih zato poskušamo motivirati za individualno delo, da si poiščejo kakšno terapevtsko pomoč in podobno.	v treh mesecih v programu povzročitelj dobi informacije, to pa je šele prvi korak, zato jih poskušajo motivirati za terapevtsko pomoč	program na DNK
7.a. Če povzročitelj sodeluje:			
A	Na centrih imamo interne dogovore o tem, kako naj bi delo potekalo..	interni dogovori o delu na področju nasilja na CSD	interni dogovori
A	S povzročiteljem je obvezno	obvezen informativni razgovor s	razgovor s

	opraviti razgovor in ga seznaniti z vsemi možnostmi	povzročiteljem	povzročiteljem
B	Zato jaz že približno leto in pol vabim povzročitelje na razgovor izključno na CSD Celje. Čeprav nisem šla delat statistike, mislim, da jih zaradi tega na razgovor pride malo manj, kot, če bi šla jaz na »njihov« center. Ko se pogovarjam s povzročitelji, nekatere zmoti, ker zaradi vabila v Celje mislijo, da se je v njihov primer vključil celjski center in da to pomeni nekaj »več«, nekateri nimajo prevoza ali časa.	koordinatorka vabi povzročitelje na razgovor na »glavni« CSD, odziv je slabši, kot prej na njihovih matičnih CSD	razgovor s povzročiteljem
B	To je prvi informativni pogovor, kjer se pogovoriva o nasilju, opisu dogodka, zakaj je prišlo do nasilja, kako on vidi to situacijo in podobno. Poskusim ga usmeriti v to, da je on sam odgovoren za svoje vedenje.	informativni pogovor zajema opis dogodka, videnje situacije, odgovornosti za nasilje	razgovor s povzročiteljem
B	Do povzročitelja pokažem spoštljiv odnos.	spoštljiv odnos do povzročitelja	razgovor s povzročiteljem
B	Velika večina povzročiteljev se ne odloči za nadaljnjo pomoč.	večina povzročiteljev se po prvem razgovoru ne odloči za nadaljnjo sodelovanje	razgovor s povzročiteljem
C	Problem je, da se te stvari zdaj razumejo nekako takole: »ti ne delaš PSP z nekom, ki mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja, ti delaš PSP s povzročiteljem«. S tem se zakrije namen tega razgovora. Moja naloga je pomoč v vseh primerih obravnave nasilja. In ključna v obravnavi je žrtev. Delo s povzročiteljem je podrejeno. S povzročiteljem delamo zato, da lahko ocenimo ogroženost žrtve.	namen PSP s povzročiteljem je ocena ogroženosti žrtve	razgovor s povzročiteljem
C	Delo s povzročiteljem je podrejeno. S povzročiteljem delamo zato, da lahko ocenimo ogroženost žrtve.	delo s povzročiteljem je podrejeno delu z žrtvijo	razgovor s povzročiteljem
C	Mi na centru povzročitelju nudimo osebno pomoč, če se želi vključiti.	CSD nudi možnost osebne pomoči povzročitelju	razgovor s povzročiteljem
C	Na začetku je važno, da zaustavimo to vedenje, šele na to pride na vrsto terapija.	na začetku je pomembno zaustaviti nasilno vedenje	razgovor s povzročiteljem
D	Če se odloči za sodelovanje, se ga usmeri v svetovalni proces, ki je lahko na CSD ali v drugih	če se povzročitelj odloči za sodelovanje se ga usmeri v svetovalni proces na CSD ali	razgovor s povzročiteljem

	institucijah, ki se specializirano ukvarjajo z nudenjem pomoči povzročiteljem nasilja v družini (npr. DNK).	druge programe	
D	V kolikor mu je bilo že v okviru sodnega postopka izrečena pogojna kazen z nadzorstvom CSD ter nalogo, da se vključi v svetovanje, je center dolžan te aktivnosti povzročitelja spremljati in podati tudi poročilo pristojni instituciji (sodišču).	pogojna kazen z nadzorstvom CSD pomeni, da mora CSD spremljati in poročati sodišču o vključenosti povzročitelja v svetovanje	razgovor s povzročiteljem
E	Če se odloči za sodelovanje, v programu pridobi nova znanja. Mi se trudimo, da bi bilo to tisto, kar bi povečalo varnost žrtvam nasilja.	vključenost v program DNK z namenom povečanja varnosti žrtve nasilja	program DNK

V večini primerov obvestilo o izreku ukrepa prepovedi približevanja prejme interventna služba. Le-ta takoj opravi razgovor z žrtvijo, takoj naslednje jutro po izreku UPP, pa obvesti koordinatorko. Koordinatorica povabi povzročitelja nasilja na pogovor in poročilo o razgovoru preda strokovni delavki, ki je vodja primera. Z informacijami žrtve in povzročitelja se dela naprej.

DNK po navadi kontaktira koordinatorka nasilja, ki pove, komu je dala informacijo o programih na društvu. DNK koordinatorki javi, če je povzročitelj nasilja poklical na društvo. Če ni, predlagajo koordinatorki, naj ga ponovno informira in povabi na razgovor.

Na CSD imajo interne dogovore o tem, kako delo poteka, če se povzročitelj odloči za sodelovanje. Obvezen je informativni pogovor s povzročiteljem. Zaradi pomanjkanja časa nekatere koordinatorko vabijo povzročitelje nasilja na razgovor na »glavni« CSD v regiji, zaradi tega se jih razgovora udeleži manj, kot če hodi koordinatorka opravljati razgovore na matične CSD povzročiteljev. Razgovor zajema opis dogodka, videnje situacije, odgovornosti za nasilje, koordinatorka poudarja spoštljiv odnos do povzročitelja. Ena koordinatorka pravi, da je delo s povzročiteljem podrejeno delu z žrtvijo. Na začetku je pomembno, da se nasilno vedenje zaustavi, nato pa se povzročitelja usmeri v svetovalni proces. Na DNK poudarjajo, da je sodelovanje povzročitelja v programu pomembno za povečevanje varnosti žrtve nasilja.

II. Nova zakonodaja

1. Število nalog glede na kadrovske možnosti			
	IZJAVE	POJMI	
A	Socialni delavci smo »multipraktiki«. Naj bi znali delati vse.	socialni delavec naj bi znal delati vse	multipraktiki
A	Nasilje v družini ni nekaj novega. Delo s povzročitelji nasilja in z žrtvami nasilja je naloga, ki jo na centru opravljamo že vrsto let. Je pa problem, ker imamo danes na centru veliko več nalog, delo je bolj strukturirano. Nasilje je zato prepoznano kot posebno področje	na CSD imajo vedno več nalog, delo je bolj strukturirano, nasilje v družini je zato posebno področje dela	več nalog

	delo.		
A	Na večini centrov je bilo težko organizirati delo z žrtvijo in s povzročitelji nasilja, ker ni novih ljudi, ki bi to delali.	na CSD ni ljudi, ki bi imeli čas delati z žrtvijo in povzročiteljem	premalo zaposlenih
A	Na večini centrov je bilo težko organizirati delo z žrtvijo in s povzročitelji nasilja, ker ni novih ljudi, ki bi to delali.	zaradi pomanjkanja kadra je na CSD težko organizirati delo z žrtvijo in povzročiteljem	premalo zaposlenih
A	Za strokovnega delavca je to veliko breme, //	delo na področju nasilja v družini je za strokovno delavko veliko breme	delo na področju nasilja je breme
A	Za strokovnega delavca je to veliko breme, odreagirati mora takoj, vse pustiti iz rok in nekaj narediti. Dela ne more načrtovati, ko dobi prijavo, mora vstati in oditi.	strokovni delavec mora pri prijavi nasilja hitro odreagirati in pustiti vse druge stvari, ki jih dela	delo na področju nasilja je zahtevno
A	Danes je problem na centrih ta, da smo dobili ogromno novih nalog, število zaposlenih pa je ostalo isto. Centri bi se morali kadrovsko krepiti, na primer, samo na področju dela z nasiljem v družini.	CSD so dobili veliko novih nalog, ne pa novih kadrov	prenizko število zaposlenih
A	Centri so s kadri »podhranjeni« in ne vem, kako bo naše delo potekalo v prihodnje. Centri naj bi delovali proaktivno (motivirali, klicali, spremljali, dajali pobudo), kako pa bo to možno delati s takim številom kadrov, je pa vprašanje.	na CSD je število zaposlenih prenizko	prenizko število zaposlenih
C	Družbena pozornost se je kar naenkrat usmerila na pojav nasilja v družini, dobili smo nove zakonske ukrepe, nimamo pa ljudi za to področje.	večja družbena pozornost namenjena nasilju v družini, novi zakonski ukrepi za CSD, ni pa novih zaposlenih	premalo zaposlenih
C	Na centrih so naenkrat dobili veliko dodatnih nalog, niso jih pa imeli komu dati.	na CSD so dobili veliko novih nalog, ne pa novih zaposlenih	premalo zaposlenih
C	No, tako so se potem odločili, da bodo dali koordinatorjem vsaj eno konkretno nalogo in to je PSP z osebami, ki jim je izrečen ukrep prepovedi približevanja. Vendar je zdaj ta naloga postala problem.	naloga PSP s povzročiteljem nasilja je postala problem	PSP s povzročiteljem predstavlja problem
C	Sama pokrivam 7 centrov za socialno delo. Za en PSP, za en razgovor s povzročiteljem, jaz porabim praktično cel dopoldan. Do Cerknice se vozim eno uro,	koordinatorka za en PSP s povzročiteljem porabi skoraj cel dopoldan	(ne)racionalnost

	opravim razgovor in se vozim eno uro nazaj. Dosti bolj racionalno bi bilo, če bi nekdo iz centra v Cerknici opravil ta razgovor, če bi ugotovil, da potrebuje pomoč, pa bi se dogovoril z mano. Poklicali bi me, če bi se jim zdelo, da zadeve ne bi zmogli urediti sami. Ni pa smiselno, da samo zaradi enega razgovora jaz zapravim cel dan, čeprav bi lahko ta PSP naredil kdorkoli. Kolegica v Mariboru, ki ima ogromno teh primerov, ugotavlja, da dela samo še to.		
C	Zgodi se, da nekje nimaš osebe, ki bi delala z žrtvijo. Tako jaz opravim pogovor s povzročiteljem, informacij pa nato ne morem predati nikomur, nikogar ni, ki bi lahko moje informacije uporabil za pomoč žrtvi.	pomanjkanje kadra na CSD	premalo zaposlenih
C	Zgodi se, da nekje nimaš osebe, ki bi delala z žrtvijo. Tako jaz opravim pogovor s povzročiteljem, informacij pa nato ne morem predati nikomur, nikogar ni, ki bi lahko moje informacije uporabil za pomoč žrtvi.	ker je premalo zaposlenih, na nekaterih CSD ni strokovne delavke, ki bi delala z žrtvijo	premalo zaposlenih
C	Znotraj našega centra imamo zelo velike kadrovske težave. Že nekaj časa ni osebe, ki bi prevzemala področje nasilja. Ni osebe, ki bi ji jaz lahko pomagala.	pomanjkanje kadra na CSD	premalo zaposlenih
C	Če bi imeli dovolj kadra, bi lahko enako poglobljeno obravnavali »eno po riti« in pa hud primer fizičnega nasilja z zdravstvenimi posledicami.	zaradi nizkega števila zaposlenih se ne morejo posvetiti vsem uporabnikom enako, razlikovanje med hudim in manj hudim nasiljem	prenizko število zaposlenih
C	Vodim interventno službo in ker v interventni službi ni ljudi, to delo opravljamo trije. Pred leti je bilo nalog, povezanih z nasiljem, bistveno manj, na centru pa je dežuralo približno 18 ljudi. Po letu 06/07 pa dežuramo trije. Prej je bilo do 35 intervencij na leto, lani, na primer, pa 117. Jaz sem imela 47 intervencij.	število intervencij se je povečalo, število zaposlenih pa je ostalo isto	premalo zaposlenih
C	Ker poskušam reševati zadeve znotraj našega centra, se mi tako dogaja, da težje pridem do drugih	zaradi velike količine dela na enem CSD, koordinatorka nima časa za delo na drugih CSD	(ne)racionalnost

	centrov v regiji. Če bi, na primer, vprašala CSD Izola, kaj imajo od mene, bi povedali, da ničesar, ker sem bila tam samo dvakrat.		
C	Lani sem bila dežurna približno 2400 ur, imela sem približno 50 razgovorov s povzročitelji. Ker te ljudje poznajo, pridejo včasih na pogovor še o kakšni drugi zadevi. Imela sem tudi okrog 35 primerov dela z žrtvami. Te zadnje naloge sem opravila zato, ker je bila gneča in ni bilo drugih ljudi, ki bi to naredili. Veliko se vključujem tudi v področje ogroženih otrok, kjer gre v večini primerov za neko obliko nasilja. Pred štirimi leti je bilo dela na konkretnih primerih bistveno manj.	koordinatorka ima veliko dela, zaradi pomanjkanja kadra dela »vse«	premalo zaposlenih
C	Področju nasilja smo dali veliko pozornosti, šli smo v takšne spremembe in naložili tako velik obseg nalog centrom, ni pa imel ta zakon nobenih finančnih in kadrovskih posledic.	CSD so dobili veliko novih nalog, ne pa novih kadrov	prenizko število zaposlenih

Koordinatorke se strinjajo, da imajo strokovni delavci na CSD vedno več nalog, delo je bolj strukturirano. Delo na področju nasilja pomeni za strokovno delavko veliko breme, hitro mora reagirati in pustiti vse druge stvari, ki jih dela. Zaradi prenizkega števila zaposlenih, strokovne delavke delajo na vseh možnih področjih. Vožnja do CSD v regiji vzame koordinatorkam veliko časa.

2. Jasnost kompetenc in nalog			
	IZJAVE	POJMI	
A	Moje mnenje je, da, če ne bi bilo koordinatork, bi delo težje teklo. Večina dejavnosti na področju nasilja na centrih je bila speljana preko koordinatork.	brez koordinatork bi bilo delo na področju nasilja na CSD težje	vloga koordinatork je dobra
C	V praksi tako ni bilo čisto jasno, kaj je zdaj vloga koordinatorjev.	vloga koordinatork na začetku ni bila jasna	nejasna vloga
C	Na eni točki je na ravni države, na Skupnosti CSD, padla ideja, da koordinatorji opravljajo »neko« delo, ki pa ni čisto konkretno in ni jasno, kaj pravzaprav počnejo. »Dajmo jim za počet nekaj konkretnega.«	vloga koordinatork na začetku ni bila jasna	nejasna vloga
C	Težave imamo, ker naša vloga ni dorečena.	vloga koordinatork ni dorečena	nejasna vloga

C	Nekatere stvari niso čisto pojasnjene, na primer, izvedba nujnih ukrepov v interventni službi, ki pravno ni čisto pojasnjena. Marsikaj je celo zelo nejasno.	nejasne naloge in vloga koordinatork	nejasna vloga
C	Po vseh teh letih vidim vlogo koordinatorja za nasilje kot dobro.	vloga koordinatorke za nasilja je dobra	dobra vloga
C	Vidim, da se da narediti veliko in menim, da bi se ta vloga lahko razširila na določena področja.	koordinatorka za nasilje lahko naredi veliko, ta vloga bi se lahko razširila na določena področja	dobra vloga
C	Res pa je, da veliko odvisno od tega, kdo opravlja to delo, kakšna znanja ima. Meni so zelo pomagala določena znanja iz raziskovanja. Se mi pa zdi, da teh znanj ne bi imela, če bi delala izključno na centru za socialno delo. Slučajno so mi koščki moje zgodovine prišli prav.	kvaliteta dela koordinatorke je odvisna od tega, kdo to delo opravlja in kakšna znanja ima; nismo vsi za vse	kvaliteta dela odvisna od človeka
D	/Regijski koordinator/ koordinira in vodi delo interventne službe,	koordinacija in vodenje dela interventne službe	koordinacija interventne službe
D	// organizira in vzdržuje mrežo izvajalcev in programov za žrtve nasilja v družini in tudi povzročitelje nasilja,	organizacija in vzdrževanje mreže izvajalcev in programov za žrtve in povzročitelje	organizacija mreže programov
D	// načrtuje potrebe in organizira specializirane oblike usposabljanja,	organizacija specializiranih oblik usposabljanja	identifikacija potreb po izobraževanju
D	// analizira stanje v regiji, vodi evidence, zbirke podatkov, pripravlja poročila	analiza stanja v regiji, vodenje evidenc, zbirke podatkov, pripravljanje poročil	druge naloge
D	Kot vodja tima za obravnavo nasilja na matičnem CSD in vodja regijske interventne službe, pa sem seznanjena z vsemi primeri nasilja v družini.	vodja tima za obravnavo nasilja na matičnem CSD in regijske interventne službe	koordinacija interventne službe
E	// ker še nimajo nekega točnega opisa svojih nalog.	naloge koordinatork še niso dorečene	nejasna vloga

Vloga regijskih koordinatork je nejasna vendar dobra. Kvaliteta dela koordinatorke je odvisna od osebe, ki to delo opravlja. Koordinatorke koordinirajo interventno službo, vzdržujejo in organizirajo mrežo programov za žrtve in povzročitelje, identificirajo potrebe po izobraževanju, analizirajo stanje v regiji, nudijo strokovno pomoč sodelavkam, vodijo evidence.

3. Konkretni dobri učinki nove zakonodaje			
	IZJAVE	POJMI	
A	Z novo držo države se je zdaj spremenil odnos do nasilja, //	zaradi nove države države spremenjen odnos do nasilja	spremenjen odnos do

			nasilja
A	// hkrati pa so na podlagi zakonodaje sprejeti pravilniki o sodelovanju med institucijami, o obveščanju, o nalogah, sprejeta so strokovna izhodišča za delo.	sprejeti pravilniki o sodelovanju, obveščanju med institucijami ter strokovna izhodišča za delo	novi pravilniki
A	V nevladnih in v vladnih organizacijah, oziroma na celotnem področju socialnega varstva, naj bi se pristop k delu poenotil. To so bistvene prednosti, ki so nastale na podlagi nove zakonodaje.	poenoten pristop k delu na področju socialnega varstva	poenotenje pristopov
A	Izrek prepovedi približevanja je dober zato, ker se lahko povzročitelj sooči s svojim vedenjem, dobi uvid vase, vidi posledice svojega dejanja in to, da mu država jasno pove, da se tega ne sme.	UPP je dober, država povzročitelju pove česa ne sme, povzročitelj vidi posledice svojega dejanja	UPP dober
B	Zelo dobro se mi zdi, da je zakon o preprečevanju nasilja zakonsko povezal štiri akterje, ki smo glavni pri preprečevanju nasilja v družini. Policijo, šolstvo, zdravstvo in socialo. To je zelo pomembna stvar. Dobro je, da se je vzpostavilo sodelovanje med nami, čeprav se še vedno kje zalomi.	policija, šolstvo, zdravstvo in sociala, glavni akterji pri preprečevanju nasilja v družini, so zakonsko povezani in sodelujejo	sodelovanje institucij
B	Pomembno se mi zdi, da drug drugemu sporočamo, kje vidimo težave in da jih poskušamo sproti reševati.	sporočanje in sprotno reševanje težav med institucijami	sodelovanje institucij
B	Interventna služba je bila s sklepom vlade dopolnjena leta 2009. Določeno je območje, ki ga interventna služba pokriva, kdo je nosilec službe, na našem območju je to CSD Celje. V našem območju interventna služba pokriva osem centrov, krizni center za mlade in regijskega koordinatorja za nasilje. Interventno službo za zdaj opravlja pet delavcev CSD Celje vse dni v letu izven delovnega časa centrov za socialno delo. Delavec je v stalni pripravljenosti, doma, ima dežurni telefon in se odziva na klice policije, če je ogrožen mladoletni otrok, če je izrečena prepoved približevanja in če se starejši ljudje	delo interventne službe	interventna služba

	znajdejo v stiski.		
C	Ko se je področje nasilja tako izpostavilo, je bilo tudi na področju zakonodaje veliko narejenega. Dobili smo ukrepe, ki se mi zdijo dobri, saj je možna zaščita »tukaj in zdaj«. Recimo ukrep prepovedi približevanja, ukrepi po zakonu o preprečevanju nasilja.	nov ukrep UPP je ukrep zaščite »tukaj in zdaj«	UPP dober
C	Dobra zadeva je, da nam je zakon naložil izobraževanja, veliko jih je.	zakon je strokovnim delavcem naložil izobraževanja	izobraževanja
C	Na izobraževanjih in srečanjih se ljudje srečujemo in se osebno spoznavamo. Z vidika komunikacije je tako veliko lažje. Prej sem pri pošiljanju dopisa morala paziti na vsako črko, zdaj lahko dvignem telefon, pokličem in rečem: »Živijo Franci, imam težavo, kaj naj naredim.«	izobraževanja povezujejo strokovnjake, osebna poznanstva olajšajo komunikacijo	izobraževanja
C	Dobro je, da se vzpostavlja mreža namestitvenih programov. Vidi se, da je bila temu področju namenjena tudi »finančna« pozornost.	vzpostavljanje mreže namestitvenih programov	mreža namestitvenih programov
D	Zakon je zavezal vse, predvsem pa institucije, da prijavljajo primere, kjer gre za nasilje v družini – hitrejša in kvalitetnejša pomoč žrtvam nasilja ter zaščita pred nadaljnjim nasiljem;	zakon je zavezal institucije, da prijavljajo primere nasilja v družini, to pomeni da žrtve dobijo hitrejšo in bolj kvalitetno pomoč	prijavljanje nasilja
D	// dorečeno sodelovanje različnih institucij pri načrtu pomoči in zaščiti žrtev nasilja;	urejeno sodelovanje institucij pri načrtu pomoči in zaščiti žrtve	sodelovanje institucij
D	Vsekakor je prednost tudi ta, da so vsi primeri nasilja v družini evidentirani,	evidentiranje vseh primerov nasilja	evidence
D	// strokovni delavci imajo strokovno podporo pri delu z nasiljem,	strokovna podpora strokovnim delavcem pri delu na področju nasilja	strokovna pomoč sodelavcem
D	// večji pregled je nad problematiko nasilja,	večji pregled nad problematiko nasilja	evidence
D	// možnost opozarjanja na pomanjkljivosti	možnost opozarjanja na pomanjkljivosti	opozarjanje na pomanjkljivosti
D	// ter organiziranje mreže pomoči.	možnost organiziranja mreže pomoči	mreža pomoči
D	Medsebojno obveščanje/poročila, delo s povzročitelji nasilja se začne takoj ob prejemu informacije o nasilju z namenom, da se ga opozori na njegovo odgovornost za	hitro medsebojno obveščanje institucij	sodelovanje institucij

	nasilna ravnanja, na njegovo kazensko odgovornost ter se ga spodbudi za njegovo aktivno sodelovanje pri sprejemanju nenasilnih oblik vedenja oz. ravnanja.		
D	Medsebojno obveščanje/poročila, delo s povzročitelji nasilja se začne takoj ob prejemu informacije o nasilju z namenom, da se ga opozori na njegovo odgovornost za nasilna ravnanja, na njegovo kazensko odgovornost ter se ga spodbudi za njegovo aktivno sodelovanje pri sprejemanju nenasilnih oblik vedenja oz. ravnanja.	delo s povzročiteljem se začne takoj, da se ga opozori na njegovo odgovornost za nasilje, kazensko odgovornost, da se ga spodbudi za sodelovanje	sodelovanje institucij

Z novo zakonodajo je država pokazala spremenjen odnos do nasilja. Sprejeti so novi pravilniki o sodelovanju institucij, pristop k delu na področju socialnega varstva se je poenotil. Koordinatorke ugotavljajo, da je ukrep prepovedi približevanja dober ukrep. Zakon je strokovnim delavcem naložil izobraževanja, uredil sodelovanje institucij, obvezno vodenje evidenc.

4. Splošni dobri učinki nove zakonodaje			
	IZJAVE	POJMI	
A	Osnovna prednost sprejetja nove zakonodaje je ta, da je država jasno predstavila svoja stališča glede nasilja v družini.	država je jasno predstavila svoja stališča glede nasilja v družini	jasna stališča države
A	Dokler se država ni jasno izrazila ali je nasilje v družini deviantno obnašanje ali ne, je bilo splošno sprejeto, kot da je nasilje zasebna stvar, ki se dogaja med štirimi stenami.	država je nasilje v družini označila kot deviantno	jasna stališča države
A	Dokler se država ni jasno izrazila ali je nasilje v družini deviantno obnašanje ali ne, je bilo splošno sprejeto, kot da je nasilje zasebna stvar, ki se dogaja med štirimi stenami.	dokler država ni označila nasilja kot deviantnega, je veljalo splošno prepričanje, da je nasilje zasebna stvar	jasna stališča države
A	O nasilju se veliko govori.	o nasilju se veliko govori	spremenjen odnos do nasilja
A	Pojav nasilja je dobil predznak deviantno, za nasilje je odgovoren povzročitelj, ne govori se več o tem s čim žrtev izziva povzročitelja.	nasilje dobi predznak deviantno, odgovoren postane povzročitelj	spremenjen odnos do nasilja
A	Naša osnovna prepričanja o nasilju	osnovna prepričanja o nasilju se	spremenjen

	se počasi spreminjajo, ampak to je proces.	počasi spreminjajo	odnos do nasilja
A	Tako kot pri vsakem deviantnem pojavu je spreminjanje prepričanj proces. Najprej država pokaže odnos do nekega pojava, potem pa moramo mi svoja osebna prepričanja prilagoditi tem družbeno sprejetim prepričanjem. Tako mi, strokovni delavci, kot celotna javnost (žrtve, povzročitelji, policisti in sodniki) smo imeli v ozadju neka druga prepričanja.	spreminjanje prepričanj je proces	spremenjen odnos do nasilja
A	Veliko je še ostankov teh prepričanj. Se pa stvari spreminjajo, dosti napora je vloženega v izobraževanje. Vse več je delavnic, kjer preverjamo ta prepričanja.	veliko je izobraževanj na temo nasilja v družini, za preverjanje prepričanj o nasilju	izobraževanja
C	Prednost je, da je prepoznavnost problema nasilja večja, ljudje ta problem prej prepoznajo, prej se odločijo za pomoč.	prepoznavnost problema nasilja v družini je v družbi večja	spremenjen odnos do nasilja
C	Začelo se je govoriti o tem.	o nasilju se govori	spremenjen odnos do nasilja
E	Prednosti so vsekakor to, da so ljudje pripravljeni sodelovati, da jih zanimajo informacije.	ljudi zanimajo informacije o problemu nasilja v družini, pripravljeni so sodelovati	spremenjen odnos do nasilja

Država je s sprejetjem ZPND predstavila svoja stališča glede nasilja v družini, nasilje v družini je označila kot deviantno, kot javno stvar, ne več zasebno. O nasilju se je začelo veliko govoriti, zanj postane odgovoren povzročitelj. Osnovna prepričanja o nasilju se počasi spreminjajo, veliko je izobraževanj na to temo, prepoznavnost nasilja v družini je v družbi večja. Na DNK pravijo, da ljudi zanimajo informacije o problemu nasilja v družini, in da so pripravljeni sodelovati.

5. Preventiva			
	IZJAVE	POJMI	
A	Trenutno se spreminja zakon o cestnoprometnih prekrških. Govori se o preventivnih programih za voznike, ki, na primer, vozijo pod vplivom alkohola. Ne verjame se več v kaznovanje, ker kaznovanje samo ni odpravilo tega problema. Zdaj verjamemo v preventivo, v posredovanje informacij. Če te bodo ustavili, ko boš vozil pod vplivom alkohola, se boš moral obvezno vključiti v preventivni program.	na področju nasilja manjka preventiva, posredovanje informacij	manjka preventiva

	Nekaj takšnega manjka na področju nasilja.		
E	Moja izkušnja je, da mi ogromno uporabnikov, ki so vključeni v naš program, na zaključnem pogovoru pove, da, če bi vse te stvari slišali prej, se nasilje mogoče ne bi zgodilo. Premalo se pogovarjamo o svojih vrednotah in prepričanjih, ki podpirajo nasilje v naši družbi. »Tako je in tak sem.« Nikjer ne slišimo, da ni nujno, da si tak in da se lahko spremeniš. Eno izmed načel našega društva je, da je nasilje naučeno vedenje, ki se ga da spremeniti.	na področju nasilja manjka preventivna	manjka preventiva

Koordinatorica nasilja in zaposlen na DNK sta mnenja, da na področju nasilja manjka preventiva, posredovanje informacij.

6. Sodelovanje med institucijami v praksi			
	IZJAVE	POJMI	
A	Ni vsak primer enak. Včasih eni ali drugi kaj izpustimo.	sodelovanje je odvisno od primera do primera, vsak kdaj kaj izpusti	sodelovanje z institucijami
A	Načeloma pa je bilo sodelovanje s policijo vedno dokaj dobro.	sodelovanje s policijo je dobro	sodelovanje s policijo
A	Sodelovanje z zdravstvom je malo težje.	sodelovanje z zdravstvom bi lahko bilo boljše	sodelovanje z zdravstvom
A	Zgledno sodelovanje je tudi s šolami.	sodelovanje s šolami je zgledno	sodelovanje s šolstvo
A	Problem je pri prijavljanju nasilja, koliko so na šolah pozorni na nasilje, kdaj ga prijavijo ali prijavijo vse oblike nasilja in podobno. Po zakonodaji so zdaj tudi na šolah dolžni obveščati o vsem nasilju. Vendar opažam, da prihaja do dilem o tem ali je vsako nasilje tudi kaznivo dejanje, koliko se bo šola vpletla v to, ali se bo s prijavo porušil ugled šole. Z nekaterimi šolami nimamo težav, vedno prijavijo nasilje, ker imajo ljudje na vodilnih mestih takšna prepričanja o nasilju. Iz nekaterih šol pa ne dobimo nobene prijave nasilja. Inštitut za kriminologijo zdaj na šolah organizira izobraževanje, v katerega so vključeni ravnatelji in	prijave nasilja v družini se med šolami razlikujejo glede na njihove opredelitve nasilja	prijava nasilja

	svetovalni delavci. Na izobraževanju se pogovarjajo o nasilju v družini, dolžnosti prijavljanja in podobno.		
C	Čeprav je sodelovanje med institucijami plus, je včasih hkrati tudi minus. Službe, ki sodelujemo, smo v nekih točkah težko skladne.	sodelovanje včasih pomeni minus, ker so službe, ki sodelujejo včasih težko skladne	sodelovanje z institucijami
C	Vidim, da smo včasih strokovni delavci negotovi v svoji vlogi. Ne vemo točno kaj je tisto naše, zakaj in s kakšnim namenom. Zgodi se, da dobimo »hibride« - tim ni več namenjen pomoči žrtvi, ampak izmenjavi informacij in pripravi ovadbe. Tudi mi občasno zdrsnemo na tem, kaj je naše in kaj ni naše.	strokovni delavci so včasih negotovi v svoji vlogi	negotovost strokovnih delavcev
E	// obvestim institucijo, da se je uporabnik vključil v program. Na društvu se zelo trudimo, da bi delali timsko. Na primer, ko nas pokliče uporabnik, ga vprašamo, kje je dobil informacijo o našem društvu. Nato instituciji, ki ga je napotila k nam, takoj damo povratno informacijo o tem, ali je uporabnik prišel na uvodni pogovor ali ne, ali se je odločil, da bo redno prihajal. Institucijo obvestimo tudi o zaključku programa in če se je uporabnik samovoljno odločil predčasno zapustiti program. Zelo se trudimo, da informacije krožijo. To, da sodelujemo z drugimi institucijami, je ena izmed zelo pomembnih nalog.	sodelovanje in timsko delo med DNK in institucijami je pomembno za kroženje informacij	Sodelovanje DNK z institucijami

Koordinatorke pravijo, da je dobro, da institucije sodelujejo med sabo, vendar bi lahko bilo sodelovanje boljše. Kvaliteta sodelovanja je odvisna od komunikacije. Sodelovanje je pomembno za sprotno reševanje težav, prinese poznanstva, ki pomagajo pri delu na področju nasilja. Koordinatorke opažajo, da so socialni delavci pri sodelovanju z ostalimi institucijami včasih negotovi v svoji vlogi.

Na DNK poudarjajo, da je sodelovanje pomembno za kroženje informacij.

7. Sodelovanje med CSD in policijo			
	IZJAVE	POJMI	
A	Načeloma pa je bilo sodelovanje s policijo vedno dokaj dobro.	sodelovanje s policijo je dokaj dobro	sodelovanje z institucijami
A	Tu smo na obeh straneh zelo motivirani in imamo visoko	policija in CSD so motivirani, imajo visoko odgovornost pri	sodelovanje z

	odgovornost pri izvajanju teh nalog.	izvajanju nalog s področja preprečevanja nasilja v družini	institucijami
A	Vemo, da bi eni brez drugih težko opravljali te naloge, tako da policija in center načeloma dobro sodelujemo.	policija bi naloge s področja nasilja v družini težko opravljala brez CSD in obratno	sodelovanje z institucijami
A	Iz statistik multidisciplinarnih timov za lansko leto je razvidno, da so policisti prišli na vse time, na katere so bili vabljeni. Njihova udeležba je »stoprocentna«.	policisti so v letu 2010 prišli na vse multidisciplinarne time, na katere so bili vabljeni	sodelovanje z institucijami

Sodelovanje s policijo je dokaj dobro, saj sta obe strani motivirani in imata visoko odgovornost pri izvajanju nalog s področja nasilja v družini. Policisti so se v lanskem letu udeležili vseh multidisciplinarnih timov, na katere so bili povabljeni.

8. Sodelovanje med CSD in zdravstvom			
	IZJAVE	POJMI	
A	Sodelovanje z zdravstvom je malo težje. V Novem mestu sicer nimamo težav, vem pa, da na nekaterih centrih imajo te težave.	sodelovanje z zdravstvom je težje	sodelovanje z institucijami
A	Težavno je zato, ker grejo zdravstveni delavci težko iz ambulant.	zdravstveni delavci med delovnim časom težko zapustijo ambulate	sodelovanje z institucijami
A	Zaplete se pri najtežjih primerih, ki so, na primer, povezani z duševno boleznijo. Kdo ima tu kakšne pristojnosti? Kdo lahko koga kam napoti? Kako nekoga motivirati, da se vključi v psihiatrično obravnavo? Na centrih mi vabimo ljudi, da pridejo ali pa jih gremo iskat. V zdravstvu ne vabijo in ne hodijo iskat ljudi. Problem je, kdo jih bo motiviral, da se vključijo v obravnavo.	zapleti z določanjem pristojnosti v določenih primerih	sodelovanje z institucijami

Sodelovanje z zdravstvom je težje, saj zdravstveni delavci težko zapustijo ambulate. Koordinatorica opaza zaplete z določanjem pristojnosti v določenih primerih.

III. Delo z žrtvami in delo s povzročitelji

1. Delo s povzročiteljem je dodano v njihov delokrog			
	IZJAVE	POJMI	
C	Ko sem jaz začela delati na tem delovnem mestu, med nalogami ni bilo storitve prve socialne pomoči s povzročitelji nasilja.	PSP s povzročiteljem nasilja je novejša naloga koordinatork	nova naloga
C	Prej je bilo delo na centrih zelo	koordinatorke na začetku niso	nova naloga

	jasno delo z uporabniki. Pri koordinatorju za nasilje pa kar naenkrat uporabnikov ni.	delale z uporabniki	
C	Na eni točki je na ravni države, na Skupnosti CSD, padla ideja, da koordinatorji opravljajo »neko« delo, ki pa ni čisto konkretno in ni jasno, kaj pravzaprav počnejo. »Dajmo jim za počet nekaj konkretnega.«	vloga koordinatorok na začetku ni bila jasna	nejasna vloga
C	No, tako so se potem odločili, da bodo dali koordinatorjem vsaj eno konkretno nalogo in to je PSP z osebami, ki jim je izrečen ukrep prepovedi približevanja.	PSP s povzročiteljem nasilja je novejša naloga koordinatorok	nova naloga

Koordinatorke na začetku niso delali s povzročitelji, zato je PSP s povzročitelji nasilja njihova novejša naloga.

2. Uporabnikovo razumevanje nasilja			
	IZJAVE	POJMI	
A	Večina ljudi meni, da so drugi krivi za njihovo nesrečo. Drugi so krivi za našo nesrečo in drugi se morajo spremeniti.	mnenje ljudi, da so drugi krivi za njihovo nesrečo	krivda drugih
A	Rešitve za težave, ki jih imajo, ne vidijo v pogovarjanju, razmišljanju o sebi in svojih vzorcih, o tem, kako vidijo svet okoli sebe, kaj lahko spremenijo. Nimajo izkušnje, da se da težavo rešiti na tak način.	ljudje rešitev za svoje težave ne vidijo v delu na sebi, pogovarjanju, ker nimajo te izkušnje reševanja težav	delo na sebi
A	Če se bodo drugi spremenili, jaz ne bom imel razloga, da se obnašam tako, kot se.	prepričanje, da se morajo drugi spremeniti	krivda drugih
A	Moje obnašanje je samo odziv na obnašanje drugih. Večina povzročiteljev pride na center s tem prepričanjem.	prepričanje, da je vedenje posameznika odziv na obnašanje drugih	krivda drugih
A	Prepričani so, da so oni žrtve, da se imajo pravico obnašati nasilno, ker se tudi drugi do njih tako obnašajo.	prepričanje, da ima povzročitelj pravico vesti nasilno, ker so tudi drugi do njega tako vedejo	krivda drugih
A	Povzročitelji vedno navedejo vzroke, zakaj so bili nasilni. »Ni mi dobro kuhala, potepala se je, ni dobra gospodinja, ne skrbi dobro za otroke.« Povzročitelj najde zelo dober vzrok, žrtev nečesa ni naredila ali pa je »preveč govorila, godrnjala, jezikala, ga zmerjala in kontrolirala.« Zato si je ženska zaslužila, da jo	povzročitelji imajo »dobre« vzroke za nasilno vedenje	vzroki za nasilje

	pretepe.		
A	Ljudje že z vzgojo dobimo takšna prepričanja. Otroku rečemo: »če ne bi tega storil, te tudi jaz ne bi kaznovala. Ker si to naredil, si si zaslužil kazen.« Za kazen pa nam ni pomembno, kakšna je, samo, da je. To sporočilo imamo ljudje ves čas v glavi, zato si tudi dovolimo, da se tako obnašamo do bližnjih, ker mislimo, da jih imamo pravico kaznovati. Ne znamo razmišljati o tem, kaj šele, da bi razmišljali o tem, kako se spremeniti.	ljudje z vzgojo oblikujemo svoja prepričanja o nasilju	vzgoja oblikuje prepričanja o nasilju
D	Za družbo, sploh glede poročanja medijev, da se povzročitelju »nič ne more«, da so »kazni premajhne ali ji sploh ni«, seveda ni prijetno, za žrtev pa vsekakor demoralizirajoče.	poročanje medijev o premajhnih kaznih ali nekaznovanju povzročiteljev v družbi ustvarja napačna prepričanja o nasilju	mediji
D	Za družbo, sploh glede poročanja medijev, da se povzročitelju »nič ne more«, da so »kazni premajhne ali ji sploh ni«, seveda ni prijetno, za žrtev pa vsekakor demoralizirajoče.	poročanje medijev o premajhnih kaznih ali nekaznovanju povzročiteljev demoralizira žrtev	mediji
D	Če se ne verjame v to, da se nasilje »splaca« prijaviti pristojnim institucijam ter da je možno nasilje ustaviti, se zaščititi pred njim, potem smo zopet na začetku.	družba ne verjame v to, da je nasilje možno ustaviti in se pred njim zaščititi	nasilje je neustavljivo
D	Prav tako so kritike, ki se pojavljajo v medijih, da nobena institucija oz. državni sistem ne deluje, da te nihče ne more zaščititi, nevarne – to velja za vse državljane, posebno pa še za tiste, ki so dejansko žrtve nasilja v družini. Zmanjšuje se občutek varnosti.	nevarne so medijske kritike institucij in državnega sistema, ker zmanjšujejo občutek varnosti	mediji

Veliko ljudi je prepričanih, da je vedenje posameznika odziv na vedenje drugih in da so zato drugi krivi za njihovo nesrečo. Tako so prepričani, da se ima povzročitelj pravico vesti nasilno, ker so se tudi drugi do njega tako vedli. Koordinatorica omenja, da imajo povzročitelji nasilja vedno »dobro« vzroke za svoje nasilno vedenje. Druga koordinatorka omenja poročanje medijev, ki v družbi ustvarjajo občutek, da se nasilja ne da ustaviti in mečejo slabo luč na strokovne službe ter zmanjšujejo občutek varnosti.

3. Sankcije za povzročitelja			
	IZJAVE	POJMI	
A	V Zakonu o preprečevanju nasilja v družini nikjer ne piše kaj se zgodi, če se nekdo ne drži zakona. To je	ZPND ne govori o sankcijah za povzročitelja	v ZPND ni sankcij

	prepuščeno kazenski zakonodaji. Tukaj ni sankcij. Zakon se je pisal v sodobnem duhu in nikjer ne piše nič o kakšnih posledicah nespoštovanja zakona.		
A	Mi imamo težave s tem, da, na primer, če smo že pri povzročiteljih, nikjer ni napisano kaj povzročitelj mora storiti, ko je očitno, da se je nasilje zgodilo.	nikjer ne piše kaj mora storiti povzročitelj nasilja	v ZPND ni sankcij
A	Izrek prepovedi približevanja je dober zato, ker se lahko povzročitelj sooči s svojim vedenjem, dobi uvid vase, vidi posledice svojega dejanja in to, da mu država jasno pove, da se tega ne sme. Če pa neko ravnanje prepovemo, bi morali učiti tudi drugačnega, novega ravnanja.	če neko ravnanje prepovemo, bi morali učiti novega, drugačnega ravnanja	prepoved – učenje novega
B	Bi pa morali vključiti tudi sankcije, če se povzročitelj kljub obvezi ne vključi v program. Zaporna kazen se mi zdi primerna rešitev.	zaporna kazen bi bila dobra sankcija, če se povzročitelj, kljub obvezi, ne bi vključil v program	predlog zaporne kazni
D	// prav tako CSD nima nobene zakonske podlage, niti nismo represivni organ, da bi ga za njegovo nesodelovanje lahko s čim »kaznovali«.	CSD ni represivni organ, ki bi kaznoval povzročitelja, niti nima zakonske podlage za to	CSD ni represivni organ
E	Če pa že je obvezno napoten v neki program, bi morali imeti tudi sankcije, če se ga ne bi udeleževal. Zdi se mi, da moramo mi kot družba narediti ta ogromen korak in sprejeti zakonodajo, ki bo to podpirala.	če je povzročitelj obvezno napoten v program, bi morali imeti sankcije, če se ga ne udeležuje	v ZPND ni sankcij
E	Če bi, na primer, obstajala sankcija za povzročitelja, če se po prepovedi približevanja ne vključi v določen program, bi se jih v programe vključevalo več.	v programe bi bilo vključenih več povzročiteljev, če bi obstajale sankcije za tiste, ki se po UPP ne vključijo	v ZPND ni sankcij

ZPND ne govori o sankcijah za povzročitelja nasilja. Nikjer ne piše, kaj mora storiti povzročitelj nasilja. Če neko ravnanje prepovemo, bi morali učiti novega, drugačnega ravnanja, pravi koordinatorka. Koordinatorka meni, da bi bila zaporna kazen dobra sankcija, če se povzročitelj, kljub obvezi, ne bi vključil v program.

Na DNK menijo, da bi, v primeru, če je povzročitelj obvezno napoten v program, morali imeti sankcije, če se ga ne udeležuje. Menijo tudi, da bi bilo v programe vključenih več povzročiteljev, če bi obstajale sankcije za tiste, ki se po UPP ne vključijo.

4. Obvezanost povzročitelja za udeležbo v programih za povzročitelje nasilja			
	IZJAVE	POJMI	
A	Edina možnost je kazenski zakonik. Vsako nasilje v družini je kaznivo	če v kazenskem postopku na sodišču ugotovijo, da je	obvezna vključitev

	dejanje. Povzročitelj gre zato čez postopek na sodišču in če se ugotovi, da je resnično kriv, ko se mu izreče kazenska sankcija, ima sodišče tudi možnost, da mu izreče varnostni ukrep obvezne vključitve v nek trening socialnih veščin.	povzročitelj kriv, mu lahko sodišče izreče varnostni ukrep obvezne vključitve v program	v program
A	Tisti, ki se ukvarjamo s povzročitelji, smo mnenja, da v zakonodaji nekaj manjka.	tisti, ki se ukvarjajo s povzročitelji, so mnenja, da v zakonodaji nekaj manjka	
A	V primerih, ko se izreče prepoved približevanja in je le-ta podaljšana, bi moralo biti v zakonodaji napisano, da se mora povzročitelj obvezno udeležiti treninga socialnih veščin. Na primer, obveznih deset ur treninga. Tukaj bi povzročitelji dobili osnovne informacije o tem, kaj je nasilje v družini, kaj so odnosi v družini, kako spremeniti načine komunikacije in podobno.	ko je UPP podaljšan, bi morala zakonodaja obvezati povzročitelja k vključitvi v trening socialnih veščin, kjer bi dobil osnovne informacije o nasilju v družini, odnosih, spremembi vedenja	obvezna vključitev v program
A	Več verjetnosti je, da bi povzročitelj dobil nekaj informacij v deseturnem treningu, kot pa jih dobi v enournem razgovoru pri meni. V razgovoru, ki traja eno uro, jaz ne uspeh razložiti vseh teh stvari. Povzročitelj bi bil primoran sedeti tam deset ur in poslušati. Pomembno je, da bi dobil informacije. Sem mnenja, da bi morali povzročitelje zavezati k temu.	pomembno je, da bi povzročitelj v obveznem treningu dobil informacije, ki jih v enournem razgovoru s koordinatorko ne dobi	obvezna vključitev v program
A	Ministrstvo bo reklo, da je udeležencev /v programu DNK/ premalo, mi pa nimamo orodja, s katerimi bi lahko povzročitelje nasilja zavezali k udeležbi v program.	na CSD nimajo orodja s katerim bi zavezali povzročitelja k vključitvi v program	obvezna vključitev v program
A	Če bi obstajala možnost obvezne napotitve v treninge socialnih veščin, bi se tudi programi razvijali, dopolnjevali in izboljševali.	obvezna napotitev bi izboljšala kvaliteto programov	obvezna vključitev v program
B	Od lani na centru potekajo treningi socialnih veščin za moške, ki povzročajo nasilje. Imeli smo nekaj vključitev in zanje smo zelo veseli, večina pa se jih za to ne odloči. Drugega mi ne moremo storiti.	na CSD nimajo orodja s katerim bi zavezali povzročitelja k vključitvi v program	obvezna vključitev v program
B	Mislim, da bi bilo pametno, če bi v navodilih, predpisih ali pravilnikih pisalo, da se je povzročitelj nasilja dolžan vključiti v neko obliko pomoči. Se pa tukaj postavi vprašanje	obvezna vključitev v program bi bila primerna kljub vprašanju notranje motiviranosti, sploh v ponavljajočih primerih	obvezna vključitev v program

	njegove notranje motiviranosti. Če bo povzročitelj dolžan nekaj narediti, koliko bo od vključitve v program dejansko dobrega odnesel? Kljub vsemu mislim, da bi bila obveza primerna. Sploh v primerih, kjer se nasilje ponavlja in partnerja ostajata skupaj.		
C	V prisilne oblike obravnave ne verjamem. To je moje osebno mnenje. Tisti del povzročiteljev, ki bi bil, tudi brez prisile, motiviran za spremembo, bi bil uspešen. Za ostali del pa ne vem. Če je nekaj odrejeno in masovno, recimo, treningi socialnih veščin, se mi zdi zelo pomembno to, na kak način, s kakšnim motivom človek vstopi v to. Tako kot zapor celemu kupu ljudi ne pomaga, saj ljudje doživijo te stvari kot kaznovanje, kot nekaj, kar ni namenjeno njihovi pomoči. Veliko ljudi tega ne prepozna kot dobrega. Ker bolje poznam področje drog, sem za to področje absolutno proti prisili, videla sem veliko stvari, ki ne delujejo.	prisilna oblika obravnave ni primerna zaradi nemotiviranosti povzročiteljev	obvezna vključitev v program
C	Je pa res, če bomo 500 otrok poslali v komuno, bo nekdo tudi uspel. Sodišče sicer ima možnost napotitve v razne programe. Bilo bi dobro narediti kakšno raziskavo o uspešnosti teh napotitev.	predlog raziskave o uspešnosti prisilnih napotitev v programe	obvezna vključitev v program
C	Jaz se zares zelo sprašujem o učinkovitosti prisile.	vprašanje učinkovitosti prisile	obvezna vključitev v program
D	Ni zakonske obveze, da se mora povzročitelj nasilja vključiti v svetovalne programe, prav tako CSD nima nobene zakonske podlage, niti nismo represivni organ, da bi ga za njegovo nesodelovanje lahko s čim »kaznovali«.	ni zakonske podlage, ki bi obvezala povzročitelja k vključitvi v program	obvezna vključitev v program
E	Povzročiteljem bi dali informacije in jih seznanjali, kaj je nasilje, da je nasilje zloraba moči in kako s tem prenehati. Moja izkušnja je, da mi ogromno uporabnikov, ki so vključeni v naš program, na zaključnem pogovoru pove, da, če bi vse te stvari	obvezna vključitev v program bi dala povzročiteljem informacije o nasilju	obvezna vključitev v program

	slišali prej, se nasilje mogoče ne bi zgodilo.		
E	Premalo se pogovarjamo o svojih vrednotah in prepričanjih, ki podpirajo nasilje v naši družbi. »Tako je in tak sem.« Nikjer ne slišimo, da ni nujno, da si tak in da se lahko spremeniš. Eno izmed načel našega društva je, da je nasilje naučeno vedenje, ki se ga da spremeniti.	premalo se pogovarjamo o svojih vrednotah in prepričanjih, ki podpirajo nasilje v naši družbi	premalo govorimo o nasilju
E	Če dobimo zakon, po katerem bo moral povzročitelj obvezno obiskovati programe, moramo dobiti tudi programe, ki bodo sposobni sprejeti te uporabnike. Vzporedno z zakonsko podlago, ki bi povzročitelja nasilja, ki dobi prepoved približevanja, obvezala k temu, da se udeleži programov bi morali poskrbeti še za dovolj veliko mrežo programov in z usposobljenimi strokovnimi delavci, ki bi delali s povzročitelji.	če bo zakonodaja obvezala povzročitelje k obvezni vključitvi, moramo poskrbeti za mrežo programov in usposobljene strokovne delavce	obvezna vključitev v program
E	Nekaj ovir prinaša zakonodaja, ki se, po mojem mnenju, še ni spremenila do te točke, da bi bil posameznik, ki mu je izrečena prepoved približevanja, obvezno napoten v neki program.	zakonodaja se še ni spremenila do te mere, da bi povzročitelja obvezala k vključitvi v program	zakon ne obvezuje
E	To sicer pomeni, da bi to bili programi, kamor so vključeni nemotivirani uporabniki, ampak vseeno.	obvezna vključitev v program pomeni nemotivirane uporabnike, vendar bi bilo to vseeno dobro	zakon ne obvezuje
4.a Sodelovanje v postopku je odvisno samo od povzročitelja nasilja			
A	Sodelovanje v postopku je odvisno samo od povzročitelja, razen v primeru, če je povzročitelj v kazenskem postopku.	sodelovanje v postopku je odvisno od povzročitelja, razen, če je v kazenskem postopku	sodelovanje povzročitelja
A	// če je povzročitelj v kazenskem postopku. Takrat mu je izrečen varnostni ukrep obvezne vključitve v svetovanje ali pa v zdravljenje odvisnosti od alkoholizma ali pa v kakšen trening socialnih veščin.	če je povzročitelj v kazenskem postopku mu je lahko izrečen ukrep obvezne vključitve v program, trening ali zdravljenje	sodelovanje povzročitelja
B	Povzročitelji niso najbolj motivirani za sodelovanje. Velika večina jih je zelo nemotiviranih.	večina povzročiteljev ni motiviranih za sodelovanje	sodelovanje povzročitelja
B	Če se povzročitelj nasilja ne odloči za sodelovanje, mi ne moremo storiti ničesar. Imamo možnost, da	na CSD lahko povzročitelju le priporočijo program	sodelovanje povzročitelja

	ga napotimo, da mu priporočimo program, to pa je vse.		
B	V kazenskem postopku lahko sodišču predlagamo obvezno vključitev v trening socialnih veščin.	če je povzročitelj v kazenskem postopku mu je lahko izrečen ukrep obvezne vključitve v program	sodelovanje povzročitelja
B	Postopek na centru se v določenem času zaključi in mi nimamo nobenih pristojnosti, da bi preverjali, kako partnerja živita dalje, če se odločita ostati skupaj.	na CSD po zaključenem postopku nimajo pristojnosti, da bi preverjali partnerja, ki ostaneta skupaj	preverjanje partnerjev
C	Jaz mislim, da so, v veliki večini, povzročitelji pripravljeni sodelovati. Predvsem zato, ker je za veliko večino povzročiteljev ukrep prepovedi približevanja šok.	povzročitelji so v večini pripravljeni sodelovati zaradi šoka ob UPP	sodelovanje povzročitelja
C	Mislim, da je sodelovanje povzročiteljev odvisno od tega, v kakšnem položaju so. Ali si želijo informacij, so v šoku ...	povzročitelj sodeluje, če je v šoku, si želi informacij	sodelovanje povzročitelja
C	Samo od njega je odvisno.	sodelovanje je odvisno samo od povzročitelja	sodelovanje povzročitelja
D	Da CSD stopi v stik tudi s povzročiteljem nasilja, je zavedeno tako v Pravilniku o prepovedi približevanja določenemu kraju oz. osebi – 17. člen, kjer je zapisano, da krajevno pristojni CSD naveže stik tudi s kršiteljem in ga seznani s svojimi storitvami in storitvami drugih organizacij, namenjenim zagotavljanju pomoči za odpravo vzrokov kršiteljevega ravnanja, kot v ZPND – 14.čl., kjer je kot naloga CSD, da nudi žrtvi in povzročitelju nasilja storitve po zakonu, ki ureja socialno varstvo.	CSD mora po izrečenem UPP navezati stik s povzročiteljem in ga informirati	sodelovanje povzročitelja
D	Iz zapisanega je razvidno, da CSD naveže stik tudi s povzročiteljem nasilja, če se le-ta odzove našemu vabilu, ga v okviru pogovora poskušamo motivirati za nadaljnje sodelovanje, saj je njegovo sodelovanje res odvisno samo od njega in tega koliko mu je do tega, da se izogne »hujšemu« kaznovanju in postopkom na sodišču.	sodelovanje je odvisno samo od povzročitelja – če bi se rad izognil postopkom na sodišču	sodelovanje povzročitelja
D	Iz zapisanega je razvidno, da CSD naveže stik tudi s povzročiteljem	v pogovoru povzročitelja poskušajo motivirati za nadaljnje	sodelovanje povzročitelja

	nasilja, če se le-ta odzove našemu vabilu, ga v okviru pogovora poskušamo motivirati za nadaljnje sodelovanje, saj je njegovo sodelovanje res odvisno samo od njega in tega koliko mu je do tega, da se izogne »hujšemu« kaznovanju in postopkom na sodišču.	sodelovanje	
E	Povzročitelj ni obvezan za sodelovanje v postopku.	povzročitelj ni obvezan za sodelovanje v postopku	sodelovanje povzročitelja
E	Sodelovanje je odvisno od njegove motivacije in tega, koliko so strokovne delavke in delavci usposobljeni, da v uvodnih pogovorih povečujejo njegovo motivacijo.	sodelovanje povzročitelja je odvisno od njegove motivacije in usposobljenosti strokovnih delavk za povečevanje motivacije	sodelovanje povzročitelja
E	Če se po prepovedi približevanja partnerka odseli ali odide v varno hišo, se nekaj dogaja. Ampak v veliko primerih se to ne zgodi. Povzročitelj se po desetih dneh vrne domov, reče, da se je s partnerko pogovoril in da bo vse v redu. Če si povzročitelj nasilja ne poišče pomoči, ne more spremeniti svojega vedenja, prepričanj in vrednot, ki podpirajo njegovo nasilno vedenje.	če povzročitelj ne poišče pomoči, ne more spremeniti svojega vedenja	sodelovanje povzročitelja
4.b Če povzročitelj ne želi sodelovati:			
A	Na centru pa nimamo pravice napotiti odraslega uporabnika na svetovanje in mu reči, da se mora udeležiti kakšnega programa.	CSD nima pravice »prisilno« napotiti odraslega uporabnika na svetovanje	orodja CSD
A	Pri mladoletnih otrocih smo, po 119. členu Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, dolžni narediti vse za zaščito otrok. To je širok člen, ki si ga lahko vsak razlaga po svoje. Če mi ocenimo, da je položaj v družini ogrožajoč za otroka in povemo, kaj je to, kar ga ogroža, lahko starše napotimo na svetovanje. Nihče nam še ni rekel, da delamo narobe, niti nam nihče ni rekel, da delamo prav. Ampak to je ena od možnosti, ko lahko starše mi nekam napotimo. Vendar skoraj ni posledic, če nas starši ne upoštevajo.	če CSD oceni, da je otrok v družini ogrožen, starše napoti na svetovanje, vendar skoraj ni posledic, če starši tega ne upoštevajo	orodja CSD
A	Posledice so le v primeru, če so poškodbe na otroku vidne in moramo speljati postopek za	če so poškodbe na otroku vidne, starši občutijo posledice, ker CSD poseže v njihovo roditeljsko	orodja CSD

	zaščito otroka. Če so posledice nasilja na otroku vidne, tudi starši občutijo posledice, ker center poseže v njihovo roditeljsko pravico.	pravico	
A	Odraslim se torej svetuje, priporoča, včasih se jih tudi kam napoti, vendar ni nobenih posledic, če naše napotitve ne upoštevajo..	odraslim se svetuje, priporoča, če napotitve ne upoštevajo, ni posledic	orodja CSD
A	Če se povzročitelj in žrtev odločita, da po končani prepovedi približevanja ne bosta ostala skupaj in se povzročitelj ne odloči za vključitev v svetovanje, mi ne moremo storiti ničesar	če povzročitelj in žrtev po UPP ne ostaneta skupaj in se povzročitelj ne odloči za svetovanje, CSD ne more storiti ničesar	orodja CSD
A	Če ostaneta skupaj, jih po končani prepovedi približevanja spremljamo še približno tri mesece, vabimo jih na center, pri žrtvi preverjamo, kakšno je stanje. Če odklanjajo našo pomoč, če rečejo, da je vse v redu, mi ne moremo storiti nič. Potrudimo se, da jim posredujemo vse informacije.	če povzročitelj in žrtev po UPP ostaneta skupaj, jih lahko CSD spremlja, vabi in preverja stanje še 3 mesece, če ne želita pomoči, ne more ničesar	orodja CSD
B	Če se povzročitelj nasilja ne odloči za sodelovanje, mi ne moremo storiti ničesar. Imamo možnost, da ga napotimo, da mu priporočimo program, to pa je vse.	če se povzročitelj ne odloči za sodelovanje, na CSD ne morejo storiti ničesar drugega	orodja CSD
B	V kazenskem postopku lahko sodišču predlagamo obvezno vključitev v trening socialnih veščin.	v kazenskem postopku lahko CSD predlaga sodišču obvezno vključitev v program	orodja CSD
B	Postopek na centru se v določenem času zaključi in mi nimamo nobenih pristojnosti, da bi preverjali, kako partnerja živita dalje, če se odločita ostati skupaj.	po zaključenem postopku CSD ne more storiti ničesar	orodja CSD
C	Če se ne odloči, se pač ne odloči. Včasih ne sodelujejo, ker so jezni na institucije, ki se vmešavajo v njihovo privatno življenje.	povzročitelj včasih ne sodeluje, ker je jezen na institucije, ki se vmešavajo v privatno življenje	orodja CSD
D	Ni zakonske obveze, da se mora povzročitelj nasilja vključiti v svetovalne programe, prav tako CSD nima nobene zakonske podlage, niti nismo represivni organ, da bi ga za njegovo nesodelovanje lahko s čim »kaznovali«.	CSD ni represivni organ, ki bi kaznoval nesodelovanje povzročitelja	orodja CSD

D	Če se ne odloči za nadaljnje sodelovanje, kljub vsem našim naporom, da ga motiviramo za nadaljnje sodelovanje, nimamo na CSD ničesar, s čimer bi ga zavezali za delo naprej, niti ga ne moremo z ničemer »kaznovati«.	če se povzročitelj ne odloči za sodelovanje, na CSD ne morejo storiti ničesar	orodja CSD
D	Je pa to informacija za delo naprej z žrtvijo nasilja in oblikovanjem nadaljnega načrta zaščite žrtve nasilja.	povzročiteljevo nesodelovanje je informacija za delo z žrtvijo in oblikovanje načrta varnosti	nesodelovanje povzročitelja
E	Če se tak povzročitelj ne odloči za vstop v program, ni nobenih sankcij. On ostaja doma, v tistem okolju.	če se povzročitelj ne odloči za sodelovanje ni sankcij	nesodelovanje povzročitelja
E	Lahko upamo, da se posameznik že po prepovedi približevanja odloči, da bo nekaj spremenil. Ampak jaz sem po vseh teh letih dela prepričan, da je teh zelo malo.	upanje, da je UPP povzročil notranjo motivacijo za spremembe	motivacija za spremembe
E	Po naših trenutnih izkušnjah se uporabniki, ki jim je dvakrat izrečena prepoved približevanja in se prvič niso odločili za vključitev v program, pri drugi prepovedi približevanja odločijo za sodelovanje. Ampak to je trenutna praksa.	trenutna praksa je, da se po drugem UPP povzročitelj odloči za sodelovanje v programu	motivacija za spremembe

Povzročitelja nasilja zakon ne obvezuje za sodelovanje v svetovanju, programu ali treningu socialnih veščin. Če v kazenskem postopku na sodišču ugotovijo, da je povzročitelj kriv, mu lahko sodišče izreče varnostni ukrep obvezne vključitve v program. Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s povzročitelji, so mnenja, da bi morala biti ob izreku UPP vključitev v določen program obvezna, da bi povzročitelj v obveznem treningu dobil informacije, ki jih v enournem razgovoru s koordinatorko ne dobi. Na CSD nimajo orodja s katerim bi zavezali povzročitelja k vključitvi v program. Koordinatorica meni, da bi bila obvezna vključitev v program primerna kljub vprašanju notranje motiviranosti, sploh v ponavljajočih primerih. Če povzročitelj nasilja ne želi sodelovati, CSD nima orodja in pravice, da bi ga prisilil v sodelovanje. V primeru, da CSD oceni, da je zaradi nasilja ogrožen otrok, lahko napoti starše na svetovanje, vendar ni sankcij, če napotitve ne upoštevajo. Povzročiteljevo nesodelovanje je informacija za delo z žrtvijo in za oblikovanje načrta pomoči. Na DNK pravijo, da je trenutna praksa, da se po drugem izrečenem UPP povzročitelj odloči za sodelovanje v njihovem programu.

5. Problem ene ure za pogovor s povzročiteljem nasilja			
	IZJAVE	POJMI	
A	Več verjetnosti je, da bi povzročitelj dobil nekaj informacij v deseturnem treningu, kot pa jih dobi v enournem	razgovor traja eno uro, v tem času povzročitelj ne dobi vseh informacij	prekratek, neučinkovit razgovor

	razgovoru pri meni.		
A	V razgovoru, ki traja eno uro, jaz ne uspem razložiti vseh teh stvari.	razgovor traja eno uro, v tem času povzročitelj ne dobi vseh informacij	prekratek, neučinkovit razgovor
B	Jaz v več kot 90 % opravi samo en pogovor s povzročiteljem.	povzročitelj in koordinatorka imata v večini primerov en razgovor	prekratek, neučinkovit razgovor
C	Jaz tega dela zaradi prezasedenosti ne opravi poglobljeno, bolj na hitro.	zaradi prezasedenosti pogovor ni poglobljen	prekratek, neučinkovit razgovor
C	Če bi se kdo ukvarjal samo s tem, da povzročiteljem poglobljeno predstavi vse možnosti, ki jih imajo, bi morda bilo tudi dobro.	nekdo bi moral povzročitelju predstaviti vse možnosti	prekratek, neučinkovit razgovor
C	En pogovor ni dovolj. Če bi dali več časa v to, da z nekom vzpostavimo odnos, bi bilo več priložnosti za to, da podamo informacije in da iz tega kaj nastane.	v enem pogovoru povzročitelj ne dobi vseh informacij	prekratek, neučinkovit razgovor

Razgovor koordinatorke s povzročiteljem nasilja traja približno eno uro. Koordinatorke menijo, da je to prekratek čas, da bi lahko povzročitelju podale vse informacije.

6. Motivacija povzročitelja			
	IZJAVE	POJMI	
A	Ves čas se ukvarjamo s tem, kako žrtev in povzročitelja motivirati, kako priti do notranje motivacije, da bi bili pripravljeni na spremembe.	vprašanje kako notranje motivirati žrtev in povzročitelja za spremembe	motivacija za spremembe
A	Za nekatere je motivacija že to, da jim je izrečena prepoved približevanja.	UPP je za nekatere motivacija	motivacija za spremembe
A	Povzročitelji nasilja so čisto navadni ljudje, okolica jih ceni in spoštuje. Ko pride zaradi prijave nasilja k njim domov policija, to zanje predstavlja veliko frustracijo.	prihod policije na dom za povzročitelja pomeni frustracijo	motivacija za spremembe
A	Kar naenkrat to, kar je bilo prikrito, postane odkrito.	prikrito postane odkrito	motivacija za spremembe
A	Začne se pritisk družbe na njihovo življenje in to je velikokrat že zadosten razlog, da so motivirani, da nekaj spremenijo in prenehajo z nasiljem.	pritisk družbe na njihovo življenje pomeni motivacijo za spremembe	motivacija za spremembe
A	Je pa motivacija povzročitelja odvisna tudi od motivacije žrtve. Žrtev nam velikokrat pove, da ga je prijavila zato, da bi ga spametovala.	motivacija povzročitelja je odvisna od motivacije žrtve	motivacija za spremembe

A	Na Dolenjskem je alkoholizem zelo razširjen, zato je zdravljenje alkoholizma velikokrat motivacija za povzročitelja, da začne delati na spremembah. Povezanost alkoholizma in nasilja je sicer stereotip, vendar se v našem okolju velikokrat izkaže za resnico. Velikokrat se ženske za prijavo nasilja ne odločijo zaradi nasilja samega, temveč zaradi alkoholizma. »On je krasen človek, on je dober gospodar, ko ne pije. Ko pa pije ... Kaj, če bi ga vi na centru spravili na zdravljenje?«	zdravljenje alkoholizma je motivacija za spremembe	motivacija za spremembe
A	Ko je povzročitelju izrečena prepoved približevanja, je motivacija za sodelovanje zelo visoka.	ob izreku UPP je motivacija visoka	motivacija za spremembe
A	Želijo, da se prepoved približevanja prekine, povejo, da niso krivi, želijo si povrniti svojo družbeno moč, ki jo imajo v svoji okolici. Želijo se vrniti domov ali pa izvedeti kje je njihova žena.	povzročitelj je motiviran, ker želi prekiniti UPP, si povrniti družbeno moč, izvedeti kje je žena	motivacija za spremembe
A	Motivi za sodelovanje so različni in takrat je zelo dober čas, da se nekaj naredi. Povzročitelji so takrat motivirani, da nekaj naredijo.	na začetku UPP je motivov veliko, dober čas za delo s povzročiteljem	motivacija za spremembe
A	Vendar povzročitelj pride na en razgovor, ker preverja, kaj lahko dobi. Ko vidi, da prepoved približevanja ne bo prekinjena, da ne bo dobil ugodnosti, ampak sliši sporočila, da je on odgovoren za nasilje, da se lahko nauči drugačnih načinov vedenja, potem ga ni več.	ko povzročitelj ugotovi, da njegovi motivi ne bodo uresničeni, ne sodeluje več	motivacija za spremembe
B	Povzročitelje za sodelovanje motivirajo predvsem zunanji dejavniki. Na primer, ker jim grozi razpad skupnosti, ker imajo težave v službi in podobno.	zunanji dejavniki (razpad skupnosti, težave v službi) motivirajo za sodelovanje	motivacija za spremembe
B	Notranje motivacije je malo.	malo je notranje motivacije	motivacija za spremembe
B	Če v postopku ocenimo tudi ogroženost otrok, je to lahko zopet zunanji dejavnik, ki motivira povzročitelja. Otroci so po ZPND žrtve nasilja že, če samo živijo v okolju, kjer do nasilja prihaja. Ko povzročitelju povemo, da moramo	delo CSD za zaščito otrok je zunanja motivacija za povzročitelja	motivacija za spremembe

	nekaj storiti in te otroke zaščititi, je to na nek način zunanja motivacija.		
B	Po navadi povzročitelji kljub temu pri sebi ne začutijo, da potrebujejo pomoč in da jim vključitev v nek program lahko prinese kaj dobrega.	zunanja motivacija se redko spremeni v notranjo	motivacija za spremembe
C	Jaz mislim, da so, v veliki večini, povzročitelji pripravljeni sodelovati. Predvsem zato, ker je za veliko večino povzročiteljev ukrep prepovedi približevanja šok.	povzročitelji sodelujejo, ker je zanje UPP šok	motivacija za spremembe
C	»Šele zdaj ste me poklicali, policisti pridejo in me vržejo iz lastne hiše, kje pa mislite, da sem bil do zdaj? Kdo bo pa meni pomagal?«	povzročitelj sodeluje, ker se ima za žrtev	motivacija za spremembe
C	Če se žrtev umakne v varno hišo, povzročitelj izgubi nadzor in ga poskuša vzpostaviti preko nas. »Povejte mi kje je, da ne bo česa naredila otrokom,« in podobno.	povzročitelj sodeluje, da bi zopet prevzel nadzor	motivacija za spremembe
C	En del pa je takih, ki se zavedajo, da to, kar so storili, ni v redu in jim je žal, radi bi nekaj spremenili.	del povzročiteljev sodeluje zaradi notranje motivacije za spremembo	motivacija za spremembe
C	Večkrat povzročitelja motivira žrtev, ki se ne želi vrniti k njemu, dokler nečesa ne spremeni. Včasih tudi žrtev noče pomoči in se želi sama pogovoriti in dogovoriti s povzročiteljem.	motivacija je žrtev, ki se ne želi vrniti k povzročitelju, če ne bo sprememb	motivacija za spremembe
C	Pri veliko ljudeh je že sam ukrep, poseg policije, zadosten razlog, da začnejo kontrolirati svoje vedenje in prepoznajo problem.	poseg policije je motivacija	motivacija za spremembe
C	Imamo pa delček tistih, kjer je nasilje »neverending story«, ukrepi se ponavljajo, ponavljajo in ponavljajo.	za nekatere UPP ni motivacija, nasilje se ponavlja	motivacija za spremembe
D	// saj je njegovo sodelovanje res odvisno samo od njega in tega koliko mu je do tega, da se izogne »hujšemu« kaznovanju in postopkom na sodišču.	hujše kaznovanje in postopki na sodišču so motivacija za sodelovanje	motivacija za spremembe
D	nemotiviranost povzročiteljev nasilja za lastne spremembe oz. sodelovanje v svetovanjih predstavlja oviro	ovira je nemotiviranost in nesodelovanje povzročitelja nasilja	nemotiviranost
E	Sodelovanje je odvisno od njegove motivacije in tega, koliko so strokovne delavke in delavci	usposobljenost strokovnih delavk za povečevanje motivacije vpliva na motivacijo	motivacija za spremembe

	usposobljeni, da v uvodnih pogovorih povečujejo njegovo motivacijo.	povzročitelja	
--	---	---------------	--

Koordinatorica se sprašuje, kako motivirati povzročitelja za sodelovanje. Za nekatere povzročitelje je motivacija izrečen ukrep prepovedi približevanja, pritisk družbe na njihovo življenje, ko prikrito postane odkrito. Povzročitelji so najbolj motivirani, ob začetku izrečenega UPP, za nekatere pa to ni motivacija in z nasilnim vedenjem nadaljujejo. Nemotiviranost povzročitelja predstavlja oviro pri delu. Na DNK pravijo, da na motivacijo povzročitelja vpliva usposobljenost strokovnih delavk za povečevanje povzročiteljeve motivacije.

7. Dolgi kazenski postopki			
	IZJAVE	POJMI	
A	Ovira so tudi dolgotrajni postopki na sodišču. Ko se žrtev odloči, da se bo umaknila, potrebuje zaščito.	ovira so dolgi kazenski postopki	dolgi kazenski postopki
A	Izkušnje z novomeškim sodiščem glede določil Zakona o preprečevanju nasilja v družini za prepoved približevanja so sicer dobre, gre dokaj hitro.	v regiji A imajo dobre izkušnje s sodiščem in trajanjem postopkov	dolgi kazenski postopki
A	Kazenski postopki pa so dolgotrajni.	kazenski postopki so dolgotrajni	dolgi kazenski postopki
A	Ti dolgi postopki torej prinašajo negotovost, ne ve se kaj se bo zgodilo. Ko se žrtev odloči oditi od doma, se v nekaterih primerih sooči z ekonomsko krizo, postavi se vprašanje kaj bo z njo. Za eno leto ima možnost bivanja v varni hiši, kaj pa potem? Kam naj odide, kako naj najame stanovanje? V enem letu morda pride do razveze, do delitve premoženja pa v tem času ne pride. Žrtev tako ne razpolaga s svojimi sredstvi in nima kje živeti.	dolgi postopki prinašajo negotovost žrtvi	dolgi kazenski postopki
D	dolgotrajni sodni postopki, (npr. pri prijavah nasilja oz. zlorab nad ml. otroci)	sodni postopki so dolgotrajni	dolgi kazenski postopki

Kvalitetno delo ovirajo dolgi kazenski postopki, ki prinašajo žrtvi negotovost.

8. Socialno-ekonomske ovire, plačljiva svetovanja in problematičen odhod iz varne hiše			
	IZJAVE	POJMI	
A	Za eno leto ima možnost bivanja v varni hiši, kaj pa potem? Kam naj odide, kako naj najame stanovanje?	po odhodu iz varne hiše ni nič na razpolago	kratkoročen načrt pomoči
A	Ko delamo načrt pomoči, nimamo	težava, ker je načrt pomoči lahko	kratkoročen

	česa ponuditi. Gospa se na primer preseli v drug kraj, pa ne more zamenjati službe. Ima željo začeti na novo, pa se mora ves čas vračati nazaj v to okolje, ker ima tam službo. Povzročitelj pa jo v tem okolju čaka in jo nadleguje. Imamo varne hiše, imamo krizne centre, za kasneje pa nimamo zagotovila, kaj bo.	samo kratkoročen	načrt pomoči
C	Glavne ovire so tudi ovire, ki niso povezane samo s področjem nasilja. To so socialno-ekonomske ovire, povezane s časom v katerem živimo.	socialno-ekonomske ovire so problem	socialno-ekonomske ovire
C	Žrtev lahko za nekaj časa umaknemo, vendar bo enkrat potrebovala stanovanje in službo. Manj kot je v družbi možnosti za te stvari, več je problemov. Zdi se mi, da na področju socialnega varstva delamo na več nivojih. Najprej na individualnem nivoju s posameznikom. Nato pridemo do njegove mreže, nato pa še do družbenega konteksta, v katerem ta posameznik živi. Mi se fokusiramo in imamo orodja za delo samo na prvem, individualnem nivoju. Nimamo pa možnosti vpliva na tretji nivo, na kontekst. Na primer, da bi človek lahko dobil dostojno stanovanje, v katerem bi živel.	težava, ker je načrt pomoči lahko samo kratkoročen	kratkoročen načrt pomoči
C	Manjka možnost resne in kakovostne psihoterapije. Resna in kakovostna psihoterapija je postala stvar trga in možnost za ljudi, ki imajo denar. Za stvari, ki se nam ponujajo zastoj, se večkrat sprašujem, če ne delajo več škode kot koristi in koliko so sploh strokovne. Dobrih terapevtov je malo, so slabo dostopni, večina jih je okrog Ljubljane. Imamo zelo malo možnosti kam napotiti osebo, ki bi si želela psihoterapije, pa ima malo denarja.	premalo možnosti resne, kakovostne psihoterapije; ovire so dostopnost in denar	socialno-ekonomske ovire

Kvalitetno delo ovira dejstvo, da lahko na CSD z žrtvijo naredijo samo kratkoročen načrt pomoči. Po odhodu iz varne hiše ni za žrtev nič na razpolago. Tako žrtev kot povzročitelj imata premalo možnosti resne in kakovostne psihoterapije.

9. Ločena svetovalna procesa za žrtev in povzročitelja nasilja			
	IZJAVE	POJMI	
A	Mi par poskušamo usmerjati tako, da gre vsak posebej na svetovanje. Za žrtve je na voljo skupina za ženske žrtve nasilja, ki jo ima Društvo življenje brez nasilja v Novem mestu, svetovanje na centru, in na Družinskem inštitutu. Povzročitelju pa ponudimo že našete možnosti.	usmerjanje para v ločena svetovalna procesa	ločena svetovalna procesa
B	Sama opravi storitev prve socialne pomoči, to pomeni prvi razgovor s povzročiteljem nasilja, ki mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja. Za zdaj razgovor opravi samo s povzročiteljem, z žrtvijo opravi razgovor strokovna delavka.	koordinatorka opravi pogovor s povzročiteljem, strokovna delavka pa z žrtvijo	ločena svetovalna procesa
E	Nekaj programov, ki se ukvarjajo s povzročitelji nasilja, obstaja, vendar se med sabo zelo razlikujemo. Eno izmed načel Društva za nenasilno komunikacijo je, da ne delamo s parom, ampak s povzročiteljem posebej in z žrtvijo posebej. Prepričani smo, da je razlika v moči v paru tako velika, da se ne da delati skupnega svetovanja ali terapije. Če se par odloči ostati skupaj in če se moč med njima izravna, potem se verjetno lahko sama vključita naprej v partnersko terapijo, prej pa ne.	načelo DNK je, da ne delajo s parom, ker je razlika v moči prevelika in se skupnega svetovanja ne da delati	prevelika razlika v moči

Na CSD in DNK usmerjajo povzročitelja nasilja in žrtev v dva ločena svetovalna procesa. Razlika v moči obeh je prevelika, zato skupno svetovanje ni dobro.

10. Skupno svetovanje žrtvi in povzročitelju			
	IZJAVE	POJMI	
A	Ko zaključijo ta ločena procesa, pa jih usmerimo na skupno svetovanje.	po zaključenih ločenih procesih svetovanja, povzročitelja in žrtev na CSD usmerijo na skupno svetovanje	skupni razgovor
A	Če je konec prepovedi približevanja in se povzročitelj in žrtev odločita ostati skupaj, imamo na našem centru dogovor, da jih obvezno vabimo na skupni razgovor. Na tem razgovoru še enkrat poskušamo motivirati	po koncu UPP, če povzročitelj in žrtev želita ostati skupaj, ju na CSD obvezno vabijo na skupni razgovor	skupni razgovor

	povzročitelja za udeležbo v kakšnem programu. Je pa pri tem veliko odvisno od tega, koliko žrtev vztraja pri tem, da se mora povzročitelj vključiti v kakšen program. Kar nekaj žrtev zahteva, da povzročitelj nekaj spremeni, če želi, da ostaneta skupaj.		
B	Če pa imata partnerja mladoletne otroke, se lahko vključita v pomoč družini za dom ali v osebno pomoč.	partnerja z mladoletnimi otroki se lahko vključita v pomoč družini za dom ali v osebno pomoč	skupni razgovor
C	Jaz imam dobro izkušnjo s tem, da smo v času, ko je prepoved približevanja še trajala, z žrtvijo in povzročiteljem organizirali skupni sestanek. Zdi se mi, da je težko, ko po preteku prepovedi približevanja, žrtev in povzročitelj kar naenkrat zopet prideta skupaj. Medtem se je v njiju lahko kopičil bes in ta skupni sestanek je kot »amortizer«. Ta sestanek organiziram samo pod pogojem, da si ga žrtev sama želi. Velikokrat žrtve izrazijo željo, da bi se rade srečale s povzročiteljem ob prisotnosti tretje osebe. Na sestanku po navadi povedo, kaj jih moti in kje je problem. Tukaj moramo vedno pogledati, za kakšne vrste nasilja gre.	v času trajanja UPP na željo žrtve CSD organizira skupni sestanek povzročitelja, žrtve in tretje osebe	skupni razgovor

Po zaključenih ločenih svetovalnih procesih za žrtev in povzročitelja, na enem CSD par usmerijo na skupno svetovanje, če se odločita ostati skupaj. V času trajanja UPP na željo žrtve CSD organizira skupni sestanek povzročitelja, žrtve in tretje osebe.

11. Mreža programov			
	IZJAVE	POJMI	
A	Problem je v tem, da ima Ljubljana veliko mrežo nevladnih organizacij, ki delujejo na področju nasilja, pa tudi drugih oblik pomoči.	Ljubljana ima veliko mrežo pomoči za področje nasilja	Ljubljana ima veliko mrežo
A	Na podeželju pa nimamo takih možnosti, kot jih imajo v Ljubljani.	izven Ljubljane ni veliko možnosti za pomoč na področju nasilja	majhna mreža programov
A	Mestna občina Ljubljana v veliki meri financira društva, v Novem mestu pa tega ni.	MOL financira društva na področju nasilja, druge občine pa ne ali manj	financiranje programov
A	Mrežo nevladnih organizacij, na katere se je možno opreti, imamo v tem okolju zelo majhno. V Novem mestu jih je še nekaj, v Črnomlju in Metliki, pa tega ni.	izven Ljubljane je mreža nevladnih organizacij majhna	majhna mreža programov

A	Če upoštevamo stroške prevoza, službe in družino, so za podeželje vsi ti programi zelo daleč.	zaradi služb, družine in stroškov prevoza, so programi težko dosegljivi	dostopnost
A	Centri tako prevzemajo vlogo vseh nevladnih organizacij in organizirajo take oblike pomoči. Seveda pa so ti uporabniki vseeno prikrajšani.	izven Ljubljane vlogo nevladnih organizacij prevzemajo CSD	možnost izbire
A	V Novem mestu ni društva, ki bi se ukvarjalo z žrtvami. Na DNK v Ljubljani imajo žrtve zagovornike in podpornike, dobijo svetovanje in podporo. V našem okolju ima žrtev možnost za podporo in svetovanje samo na centru.	na območju CSD A ni društva, ki bi se ukvarjalo z žrtvami	majhna mreža programov
A	Če ji iz različnih razlogov to ne ustreza, če se žrtev, na primer, ne ujame s strokovno delavko, druge možnosti nima.	žrtev nima možnosti izbire	možnost izbire
C	Dobrih terapevtov je malo, so slabo dostopni, večina jih je okrog Ljubljane. Imamo zelo malo možnosti kam napotiti osebo, ki bi si želela psihoterapije, pa ima malo denarja.	dobrih terapevtov je izven Ljubljane malo, so slabo dostopni	dostopnost
D	ni enakomerno organizirane mreže psihosocialne pomoči otrokom v posameznih regijah, ki so žrtve nasilja v družini – starši se potem težje odločajo za svetovanja, ki so npr. v Lj.	mreža pomoči otrokom žrtvam nasilja ni enakomerno organizirana, večina je v Ljubljani	majhna mreža programov

Koordinatorke se strinjajo da je dobra mreža pomoči za žrtve in povzročitelje nasilja dostopna v Ljubljani, izven Ljubljane pa je mreža slaba, zato morajo vlogo NVO prevzemati CSD.

IV. Odnos in znanje strokovnih delavk o nasilju

1. Neinformiranost			
	IZJAVE	POJMI	
E	Slaba praksa je še vedno to, da je še veliko neinformiranosti. Ne vem zaradi česa. Mi veliko delamo na informiranosti raznih strokovnih služb o tem, kaj se dogaja, po katerem zakonu se lahko kaj naredi. Tukaj opažamo, da nevladne organizacije spodbujajo vladne organizacije k temu, da se bolj organizirajo. To je naše delo, s tem nevladne organizacije pripomoremo k	v strokovnih službah je še veliko neinformiranosti in neorganiziranosti	neinformiranost strokovnih služb

	boljšemu poznavanju določene problematike in kako jo pravzaprav reševati.		
--	---	--	--

Na DNK so mnenja, da je v strokovnih službah še vedno veliko neinformiranosti in neorganiziranosti.

2. Želje žrtve			
	IZJAVE	POJMI	
A	Največje ovire so prepričanja in želje žrtve. Učinkovito delo pri nasilju v družini je na obeh straneh, tako z žrtvijo kot s povzročiteljem. Če zamudimo eno stran, ne naredimo veliko. Vse je odvisno od tega, kako žrtev vidi položaj, kaj si ona želi, koliko je pripravljena vložiti v to, koliko je pripravljena tvegati, kakšne spremembe želi ... Tukaj je zelo veliko odvisno od začetka, ko se dela načrt pomoči, ko je treba samo zagotoviti varnost. V večini primerov se žrtev po izteku prepovedi približevanja vrne k povzročitelju. Žrtve sporočajo o tem, da fizičnega nasilja v večini primerov ni več, psihično nasilje pa se zagotovo nadaljuje. Pri odrasli žrtvi nasilja je edina ovira pri dajanju pomoči, če je žrtev ne želi. Mi ne moremo delati namesto nje.	prepričanja in želje žrtve so velika ovira, če ne želi pomoči, je na CSD ne morejo dati	želje žrtve
A	Motivacija žrtve je zelo pomembna. Pomembno je, kako vzpostavimo delovni odnos, kaj delamo, kako delamo in kako iščemo pripravljenost in motiviranost žrtve. Nujno je tudi, da smo potrpežljivi in vzamemo to kot proces.	pomembno je razumeti, da je delo z žrtvijo proces	proces pomoči
A	Ko žrtev vidi, da mi nikogar ne moremo prisiliti, da se začne zdraviti zaradi alkoholizma, velikokrat »dvigne roke« od tega in pusti, da stvar ostane takšna, kot je.	ko žrtev vidi, da CSD povzročitelja ne more v nič prisiliti, velikokrat obupa nad spremembami	želje žrtve
A	Takrat je zelo težko nekaj storiti, saj žrtev ni pripravljena vlagati v to, da bi videla svoj položaj drugače – kaj lahko naredi zase, kakšno pravico ima njen mož, da to počne.	če žrtev obupa in ni pripravljena vlagati v to, da bi videla svoj položaj drugače, je težko kaj storiti	želje žrtve
C	V nekaterih primerih recimo, ko je mož ženi zlomil nos, ženska tega niti slučajno ni hotela označiti kot nasilje,	žrtev v nekaterih primerih nasilja ne označi kot nasilje, temveč problem	želje žrtve

	ampak je videla problem v pitju žganih pijač. Gospod je bil pripravljen sodelovati, tudi sam je videl problem v alkoholu, vključil se je v obravnavo pri psihiatru. Mi smo gospo seznanili s tem, da se lahko fizično nasilje ponovi, želela je ostati z njim, vedela je, da gospod to dejanje zelo obžaluje.	alkoholizma	
--	---	-------------	--

Prepričanja in želje žrtve so velika ovira, če ne želi pomoči, je na CSD ne morejo dati. Če žrtev obupa in ni pripravljena vlagati v to, da bi videla svoj položaj drugače, je težko kaj storiti. Žrtev v nekaterih primerih nasilja ne označi kot nasilje, temveč problem alkoholizma.

3. Razumevanje ničelne tolerance in nasilja			
	IZJAVE	POJMI	
C	Sama imam težavo s tem, kako razumeti nično toleranco. Po eni strani govorimo o nični toleranci do nasilja. Po drugi strani pa imamo iz istih ust zelo močne zahteve po zvišanju kazni, kastraciji pedofilov, po nečem izrazito agresivnem in nasilnem. To me moti.	dvojna merila pri razumevanju ničelne tolerance	ničelna toleranca
C	Problem vidim tudi v opredelitvi nasilja. Prihaja do »zlorab« zlorab oziroma zlorab nasilja. Najlažje povem na primeru. Gospa, stara okrog 40 let, se je obrnila name. Ogrožala jo je njena 88 let stara babica. Gospa je trdila, da je psihično, fizično in ekonomsko ogrožena. Zakon je znala skoraj na pamet. Omenila mi je tudi, da se zaveda, da, če ona babico »rukne«, da jo lahko ubije. Gospa si je nasilje razlagala kot neko neugodje. Babica je bila »težka«, zoprna, moteča, rajši je ne bi imela, vendar to še ne pomeni, da je izvajala nasilje nad gospo. Tukaj ni bilo neenakomernosti v moči, »žrtev« je imela več moči, vendar se je hotela babice »znebiti«. Do takšnih zlorab prihaja tudi v kontekstu razvez.	zlorabe »zlorab« oziroma nasilja	opredelitev nasilja
C	Glavni problem na področju nasilja so naslednja vprašanja: kaj je nasilje? Kje je meja, da je nekaj nasilje? Ali je ena po riti že nasilje? Problem opredelitve je težava.	problem opredelitve nasilja	opredelitev nasilja
C	Če bi imeli dovolj kadra, bi lahko enako poglobljeno obravnavali »eno	razlikovanje med hudim in manj hudim nasiljem	ničelna toleranca

	po riti« in pa hud primer fizičnega nasilja z zdravstvenimi posledicami. Zdaj pa smo primorani postavljati kriterije, čeprav govorimo o nični toleranci. V tem vidim glavni problem novega zakona.		
--	--	--	--

Koordinatorica ima težavo z razumevanjem ničelne tolerance do nasilja, saj v družbi obstajajo dvojna merila glede tega. Problem vidi tudi v opredelitvi nasilja, opaža, da prihaja do »zlorab« zlorab. Na CSD so zaradi nizkega števila zaposlenih primorani razlikovati med hudim in manj hudim nasiljem.

4. Osebna prepričanja in delo na področju nasilja v družini			
	IZJAVE	POJMI	
A	Zelo pomembna pa so naša osebna prepričanja o nasilju. Ali verjamem, da se povzročitelj odzove na nekaj, da je njegova reakcija upravičena in je treba razloge za njegovo reakcijo poiskati v njem. Lahko pa verjamem, da je nasilje naučeno vedenje, ki se ga da spremeniti, spremembe pa lahko povzročitelj doseže, če širi svoja znanja s tega področja.	osebna prepričanja o nasilju vplivajo na pristope k delu	osebna prepričanja
A	Znanja in veščine socialni delavci imamo, vprašanje pa je, kakšna so naša osebna prepričanja, ki pogojujejo različne pristope strokovnih delavcev.	osebna prepričanja o nasilju vplivajo na pristope k delu	osebna prepričanja
A	Na izobraževanjih za strokovne delavce delamo tudi na tem. Pogovarjamo se o prepričanjih, o nasilju, o težavah pri delu, da imajo strokovni delavci izhodišče za delo s povzročitelji.	pogovor o prepričanjih o nasilju na izobraževanjih za strokovne delavce	osebna prepričanja
C	Včasih so problem predsodki.	predsodki so težava	predsodki
C	Poleg tega je dobro delo odvisno tudi od tega, koliko je nekdo »širok«. Največji problem so ljudje, ki mislijo, da so strokovnjaki, da vse vedo in izhajajo iz te pozicije	etika udeležnosti, odprt pogled na svet	etika udeležnosti

Osebna prepričanja strokovnih delavk vplivajo na njihove pristope k delu. O svojih prepričanjih se strokovne delavke pogovarjajo na izobraževanjih. Na dobro delo strokovnih delavk poleg prepričanj vpliva tudi odprt pogled na svet.

5. Usposobljenost strokovnih delavcev za delo na področju nasilja v družini			
	IZJAVE	POJMI	
A	Osnova je, da imamo znanja o ravnanju s človekom v stiski. Tudi povzročitelj je za nas človek v stiski, tako kot žrtev.	znanja o ravnanju s človekom v stiski	znanja
A	Imamo tudi osnovna znanja o tem, kako priti do notranje motivacije za spremembe //	znanja o spodbujanju in iskanju notranje motivacije	znanja
A	Imamo tudi osnovna znanja // o vodenju razgovora.	znanja o vodenju razgovora	znanja
A	Znanja in veščine socialni delavci imamo, vprašanje pa je, kakšna so naša osebna prepričanja, ki pogojujejo različne pristope strokovnih delavcev.	socialne delavke imamo znanja in veščine za delo na področju nasilja, nanje vplivajo osebna prepričanja	znanja
A	Za delo na centru za socialno delo mora imeti strokovni delavec zelo širok filter vrednosti, mnenje o tem kaj je prav in kaj ne, kaj je deviantno in kaj ne. Zdi se mi, da je glavna naloga fakultete, da nauči strokovnega delavca široko razmišljati. Če strokovni delavec tega nima, hitro pade v obsojanje o tem, kaj je prav in kaj ni prav, //	širok filter vrednosti o tem kaj je prav in kaj ne, odprt pogled na svet, perspektiva moči, etika udeležnosti	etika udeležnosti
A	Zdi se mi, da je glavna naloga fakultete, da nauči strokovnega delavca široko razmišljati.	glavna naloga FSD je, da nauči strokovnega delavca široko razmišljati	etika udeležnosti
A	// začne vrednotiti, z vrednotenjem pa izgublja stik z uporabnikom.	socialni delavec ne sme vrednotiti, ker s tem izgublja stik z uporabnikom	vrednotenje
A	Zdi se mi, da strokovni izpiti v socialnem varstvu niso dovolj – vsako področje dela bi moralo imeti licenco za delo na tem področju, ki bi jo moral strokovni delavec obnavljati.	strokovni izpiti v socialnem varstvu niso dovolj, predlog licenc za delo na določenem področju	licence
A	Z licenco bi pridobil specifična znanja za določeno področje in ne bi bil več »multipraktik«. Kot »multipraktik« je zelo težko delati.	z licenco bi strokovna delavka pridobila specifična znanja za delo na določenem področju	licence
B	Mislim, da je vsak strokovni delavec, ki konča fakulteto, usposobljen za prvo socialno pomoč povzročitelju nasilja.	vsaka socialna delavka, ki konča fakulteto, je sposobna opraviti PSP s povzročiteljem nasilja	znanja
B	Posebnega izobraževanja za to tako ali tako ni. Lansko leto je bil	posebnega izobraževanja za PSP s povzročiteljem nasilja ni	posebna izobraževanja

	organiziran en seminar.		
B	Dodatna izobraževanja na to temo bi bila vsekakor primerna.	dodatna izobraževanja na temo razgovora s povzročiteljem nasilja bi bila primerna	posebna izobraževanja
B	Strokovnim delavcem popolnoma zaupam.	zaupanje strokovnim delavcem	zaupanje
B	Za prvi stik je tako vsak strokovni delavec usposobljen. Mora biti.	vsak strokovni delavec ja in mora biti usposobljen za prvi stik s povzročiteljem nasilja	znanja
B	V smernicah za delo z odraslimi žrtvami nasilja so določene tudi smernice za delo s povzročiteljem nasilja, tako da si jih lahko vsak prebere. Nauči se lahko na katere stvari mora biti pozoren pri pogovoru s povzročiteljem.	socialna delavka se lahko iz smernic za delo s povzročiteljem nauči, na kaj mora biti pri pogovoru s povzročiteljem pozorna	znanja
C	Tudi na tem področju strokovni delavec potrebuje specifične informacije. Da zna, na primer, povedati, da se ukrep prepovedi približevanja lahko podaljša. Moraš imeti informacije, ker drugače nisi kompetenten sogovornik. Noro je, da recimo ženska stara 60 let, uči mladino o uporabi mobitela ali o drogah, saj je odraščala v čisto drugačnem okolju in času.	na področju nasilja v družini strokovni delavec potrebuje specifične informacije, da je kompetenten sogovornik	znanja
C	Človek mora verjeti, da mu jaz, strokovna delavka, lahko nekaj dam, da imam informacije, drugače ne bo prišel k meni.	uporabnik mora verjeti, da mu lahko strokovna delavka nekaj da, da ima informacije, drugače ne bo prišel k njej	znanja
C	Zdi se mi, da je malo strokovnih delavcev, ki znajo zelo dobro delati z ljudmi. Imamo veliko usposobljenih strokovnih delavcev in hkrati jih imamo malo.	malo je strokovnih delavk, ki znajo zelo dobro delati z ljudmi	znanja
C	Če bi bilo teh dobrih strokovnjakov veliko, bi bila večina programov uspešnih. V Kopru imamo težave dobiti take ljudi. Dobre nevladne organizacije so tiste, ki imajo »noter« dobro, entuziastične in kompetentne posameznike.	če bi bilo dobrih strokovnih delavk veliko, bi bila večina programov uspešnih	znanja
C	Institucija temelji na ljudeh, ki jih ima	institucija temelji na zaposlenih	temelj institucije so zaposleni
C	Pomembna pa so tudi vsa tista znanja, ki jih kot socialni delavec	znanja o ravnanju s človekom v tiski	znanja

	potrebuješ za delo z ljudmi v posebni psihosocialni stiski.		
C	Zdi se mi, da za dobro delo potrebuješ »kilometre dela z ljudmi«.	za dobro delo potrebuješ veliko izkušenj dela z ljudmi	izkušnje
D	CSD delamo v skladu s svojimi pristojnostmi in pooblastili, ki jih imamo podeljene s strani države; vsi strokovni delavci, ki se srečujejo pri svojem delu z nasiljem v družini, se aktivno udeležujejo usposabljanj in dodatnih izobraževanj s področja nasilja; //	vse strokovne delavke, ki se srečujejo s področjem nasilja v družini, se udeležujejo usposabljanj in izobraževanj	posebna izobraževanja
D	// konkretno za delo s povzročitelji nasilja izvaja izobraževanje Društvo za nenasilno komunikacijo v Ljubljani.	za delo s povzročitelji nasilja izvaja izobraževanja DNK	posebna izobraževanja
D	V osnovi imamo vsi strokovni delavci, ki smo zaposleni na CSD znanje in metode dela, da delamo tudi s povzročitelji nasilja, //	vse strokovne delavke na CSD imajo znanje in metode za delo s povzročitelji nasilja	znanja
D	// vendar zaradi različnih dejavnikov (velik obseg dela na različnih področjih, na manjših centrih dela en strokovni delavec na več različnih področjih,...), dolgotrajnega svetovanja ne izvajamo in napotujemo oz. usmerjamo povzročitelje nasilja v DNK – dobre izkušnje.	zaradi velikega obsega dela na CSD ne izvajajo dolgotrajnega svetovanja za povzročitelje nasilja	velik obseg dela na CSD
E	Ni pa nikjer institucije, ki bi preverila, koliko je kdo usposobljen za delo s povzročitelji in da bi tak delavec dobil certifikat. Tega ni.	ne obstaja institucija, ki bi preverila usposobljenost strokovnih delavk za delo s povzročitelji	preverjanje usposobljenosti
E	Ni pa nikjer institucije, ki bi preverila, koliko je kdo usposobljen za delo s povzročitelji in da bi tak delavec dobil certifikat. Tega ni.	strokovna delavka, ki je usposobljena za delo s povzročiteljem, ne dobi certifikata	licence

Strokovne delavke v socialnem delu so po mnenju koordinatork usposobljene za delo na področju nasilja v družini. Imajo znanja o ravnanju s človekom v stiski, o vodenju razgovora. FSD bi moral naučiti strokovne delavke znati široko razmišljati. Ena koordinatorka pravi, da strokovni izpit v socialnem varstvu ni dovolj in predlaga licence za to. Na DNK opozarjajo, da institucija, ki bi preverjala usposobljenost strokovnih delavk za delo s povzročitelji nasilja ne obstaja, niti ne obstajajo posebni certifikati za to delo.

PRILOGA 5: Transkript pogovora A

Regijska koordinatorka za preprečevanje nasilja B

- Zanima me, koliko časa že opravljate delo koordinatorke za nasilje?

Od leta 2005.

- Zakaj pa ste se odločili za to delo?

Ker me je direktor razporedil na to delovno mesto. Direktor mi je predlagal spremembo. Na centru sem že devetnajsto leto, delala sem na različnih delovnih področjih, nazadnje na področju dela z mladostniki. Ko je prišlo do nove možnosti za razporeditev, mi je direktor predlagal, da to področje prevzamem in sem ga prevzela.

- Ste že prej delali na področju nasilja ali je bilo to za vas novo področje dela?

Včasih sem delala na področju ogroženih otrok, varstva družine, kjer je bilo tudi področje nasilja, ampak je bilo to včasih čisto drugačno delo, kot je zdaj. V sklopu tega sem dobila nekaj izkušenj s področja nasilja. Tudi pri mladostnikih je večina problemov povezanih z zgodovino dogajanja v družini, ki se potem kaže na mladostniku, tako da nasilje ni neka nova tema, ki pred tem ne bi obstajala. Imam pa zdaj, kot koordinatorka, čisto drugačne naloge.

- Kakšna je zakonska podlaga za vaše delo?

Osnova je Zakon o preprečevanju nasilja v družini. Ta zakon predvideva oblikovanje regijskih služb in vlada jih je s svojim sklepom oblikovala. V Sloveniji je dvanajst regijskih služb. Ostale zakonske podlage pa so sistematizacija delovnega mesta, ki predvideva naloge na tem področju in Zakon o socialnem varstvu.

- Ali delate na konkretnih primerih ali sodelujete večinoma s strokovnimi delavkami na CSD?

V sistematizaciji delovnega mesta koordinatorka za obravnavo nasilja v družini je ena izmed nalog strokovna pomoč strokovnim delavcem na centrih za socialno delo. V okviru te strokovne pomoči se lahko vključujem v primere, kamor me strokovni sodelavci povabijo, na primer, v bolj zapletene primere ali pa v tiste primere, za katere mislijo, da bi bila moja pomoč prispevek k rešitvi. V svoji regiji imam s strokovnimi delavkami dogovorjeno, da v primerih, ko je izrečena prepoved približevanja, opravi prvi razgovor s povzročiteljem nasilja. Tako večino prvih razgovorov opravi jaz, razen, če se drugače dogovorimo. Na

primer, ko je nekomu izrečena prepoved približevanja, se slišim s strokovno sodelavko, ki je nosilka primera in se z njo dogovorim ter opravi prvi razgovor. Vabijo pa me tudi na multidisciplinarne time. Regijska služba A pokriva CSD A, CSD H, CSD I in CSD J. To sovпада z upravnimi in policijskimi enotami ter enim sodiščem za to področje.

- Lahko konkretno opišete, kaj se dejansko zgodi, ko vas vključijo v obravnavo primera nasilja?

Če je nekomu izrečena prepoved približevanja in mi dobimo obvestilo o izrečeni prepovedi približevanja, ta obvestila najpogosteje dobimo izven delovnega časa centra za socialno delo, tako, da to obvestilo prevzame interventna služba. Interventna služba opravi prvi razgovor z žrtvijo, nudijo ji prvo socialno pomoč in naslednje jutro pošljejo obvestila naprej. Eno obvestilo pošljejo na matični center za socialno delo, kjer ima žrtev stalno prebivališče, drugo obvestilo pa dobim jaz. Jaz nato stopim v stik z nosilko primera na matičnem centru, dogovoriva se o dejavnostih, ki so potrebne: kaj bo naredila ona in kaj jaz. V večini primerov jaz takoj povabim povzročitelja nasilja na razgovor. Z njim nato opravi prvi razgovor in pošljem poročilo o razgovoru na matični center. Nato se na podlagi zbranih informacij, ki so jih na matičnem centru dobili od žrtve in informacij, ki sem jih jaz dobila od povzročitelja, odloča o tem, kako naprej. Včasih je treba sklicati multidisciplinarni tim, na podlagi teh informacij ugotavljamo ogroženost otrok in kaj vse je treba storiti. Vse je stvar dogovora. Včasih kdo neposredno meni prijavi nasilje, jaz opravi razgovor in informacije potem posredujem naprej na matični center oziroma nosilcu primera.

- Predvidevam, da ste v času, ko delate kot koordinatorka, dodobra spoznali prednosti in pomanjkljivosti sistema. Prosim vas, najprej navedete prednosti in nato še pomanjkljivosti.

Osnovna prednost sprejetja nove zakonodaje je ta, da je država jasno predstavila svoja stališča glede nasilja v družini. Dokler se država ni jasno izrazila ali je nasilje v družini deviantno obnašanje ali ne, je bilo splošno sprejeto, kot da je nasilje zasebna stvar, ki se dogaja med štirimi stenami. Z novo držo države se je zdaj spremenil odnos do nasilja, hkrati pa so na podlagi zakonodaje sprejeti pravilniki o sodelovanju med institucijami, o obveščanju, o nalogah, sprejeta so strokovna izhodišča za delo. V nevladnih in v vladnih organizacijah, oziroma na celotnem področju socialnega varstva, naj bi se pristop k delu poenotil. To so bistvene prednosti, ki so nastale na podlagi nove zakonodaje. O nasilju se veliko govori. Pojav nasilja je dobil predznak deviantno, za nasilje je odgovoren povzročitelj, ne govori se

več o tem s čim žrtev izziva povzročitelja. Naša osnovna prepričanja o nasilju se počasi spreminjajo, ampak to je proces. Tako kot pri vsakem deviantnem pojavu je spreminjanje prepričanj proces. Najprej država pokaže odnos do nekega pojava, potem pa moramo mi svoja osebna prepričanja prilagoditi tem družbeno sprejetim prepričanjem. Tako mi, strokovni delavci, kot celotna javnost (žrtve, povzročitelji, policisti in sodniki) smo imeli v ozadju neka druga prepričanja. Na primer: »s čim je pa ona izzvala, kakšna pa je družinska dinamika, vzroki za nasilje so neke drugje.« Veliko je še ostankov teh prepričanj. Se pa stvari spreminjajo, dosti napora je vloženega v izobraževanje. Vse več je delavnic, kjer preverjamo ta prepričanja.

Slabost pa je v tem, da je zakon prišel v enem določenem času. Zakon je plod razmišljanj ljudi, ki so se s tem ukvarjali. Vprašanje pa je, koliko nas to zdaj moralno zavezuje. Na primer, v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini nikjer ne piše kaj se zgodi, če se nekdo ne drži zakona. To je prepuščeno kazenski zakonodaji. Tukaj ni sankcij. Zakon se je pisal v sodobnem duhu in nikjer ne piše nič o kakšnih posledicah nespoštovanja zakona. Mi imamo težave s tem, da, na primer, če smo že pri povzročiteljih, nikjer ni napisano kaj povzročitelj mora storiti, ko je očitno, da se je nasilje zgodilo. Center je dolžan nuditi pomoč povzročiteljem, če pa je povzročitelj ne želi, je ne moremo nuditi. To pomeni, da jih mi ne moremo »zagrabiti« v času, ko se nasilje zgodi. Ko je povzročitelju izrečena prepoved približevanja, je motivacija za sodelovanje zelo visoka. Želijo, da se prepoved približevanja prekine, povejo, da niso krivi, želijo si povrniti svojo družbeno moč, ki jo imajo v svoji okolici. Želijo se vrniti domov ali pa izvedeti kje je njihova žena. Motivi za sodelovanje so različni in takrat je zelo dober čas, da se nekaj naredi. Povzročitelji so takrat motivirani, da nekaj naredijo. Vendar povzročitelj pride na en razgovor, ker preverja, kaj lahko dobi. Ko vidi, da prepoved približevanja ne bo prekinjena, da ne bo dobil ugodnosti, ampak sliši sporočila, da je on odgovoren za nasilje, da se lahko nauči drugačnih načinov vedenja, potem ga ni več. Edina možnost je kazenski zakonik. Vsako nasilje v družini je kaznivo dejanje. Povzročitelj gre zato čez postopek na sodišču in če se ugotovi, da je resnično kriv, ko se mu izreče kazenska sankcija, ima sodišče tudi možnost, da mu izreče varnostni ukrep obvezne vključitve v nek trening socialnih veščin. Na žalost pa ta ukrep ni izrečen takoj. Če je povzročitelj v priporu, gre kar hitro, proces na sodišču je zaključen v treh mesecih. Če pa povzročitelj ni v priporu, lahko traja celo leto, da pride na vrsto na sodišču. V tem času se položaj doma umiri, potihne – ni več frustracije, zaradi katere je bil povzročitelj na začetku motiviran, da nekaj naredi. Takrat smo že zamudili trenutke. Tisti, ki se ukvarjamo s povzročitelji, smo mnenja, da v zakonodaji nekaj manjka. V primerih, ko se izreče prepoved

približevanja in je le-ta podaljšana, bi moralo biti v zakonodaji napisano, da se mora povzročitelj obvezno udeležiti treninga socialnih veščin. Na primer, obveznih deset ur treninga. Tukaj bi povzročitelji dobili osnovne informacije o tem, kaj je nasilje v družini, kaj so odnosi v družini, kako spremeniti načine komunikacije in podobno. Več verjetnosti je, da bi povzročitelj dobil nekaj informacij v deseturnem treningu, kot pa jih dobi v enournem razgovoru pri meni. V razgovoru, ki traja eno uro, jaz ne uspem razložiti vseh teh stvari. Povzročitelj bi bil primoran sedeti tam deset ur in poslušati. Pomembno je, da bi dobil informacije. Sem mnenja, da bi morali povzročitelje zavezati k temu. Trenutno se spreminja zakon o cestnoprometnih prekrških. Govori se o preventivnih programih za voznike, ki, na primer, vozijo pod vplivom alkohola. Ne verjame se več v kaznovanje, ker kaznovanje samo ni odpravilo tega problema. Zdaj verjamemo v preventivo, v posredovanje informacij. Če te bodo ustavili, ko boš vozil pod vplivom alkohola, se boš moral obvezno vključiti v preventivni program. Nekaj takšnega manjka na področju nasilja.

- Kaj predstavljajo glavne ovire pri vašem delu?

Največje ovire so prepričanja in želje žrtve. Učinkovito delo pri nasilju v družini je na obeh straneh, tako z žrtvijo kot s povzročiteljem. Če zamudimo eno stran, ne naredimo veliko. Vse je odvisno od tega, kako žrtev vidi položaj, kaj si ona želi, koliko je pripravljena vložiti v to, koliko je pripravljena tvegati, kakšne spremembe želi ... Tukaj je zelo veliko odvisno od začetka, ko se dela načrt pomoči, ko je treba samo zagotoviti varnost. V večini primerov se žrtev po izteku prepovedi približevanja vrne k povzročitelju. Žrtve sporočajo o tem, da fizičnega nasilja v večini primerov ni več, psihično nasilje pa se zagotovo nadaljuje. Pri odrasli žrtvi nasilja je edina ovira pri dajanju pomoči, če je žrtev ne želi. Mi ne moremo delati namesto nje. Motivacija žrtve je zelo pomembna. Pomembno je, kako vzpostavimo delovni odnos, kaj delamo, kako delamo in kako iščemo pripravljenost in motiviranost žrtve. Nujno je tudi, da smo potrpežljivi in vzamemo to kot proces. Ovira so tudi dolgotrajni postopki na sodišču. Ko se žrtev odloči, da se bo umaknila, potrebuje zaščito. Izkušnje z novomeškim sodiščem glede določil Zakona o preprečevanju nasilja v družini za prepoved približevanja so sicer dobre, gre dokaj hitro. Kazenski postopki pa so dolgotrajni. Ti dolgi postopki torej prinašajo negotovost, ne ve se kaj se bo zgodilo. Ko se žrtev odloči oditi od doma, se v nekaterih primerih sooči z ekonomsko krizo, postavi se vprašanje kaj bo z njo. Za eno leto ima možnost bivanja v varni hiši, kaj pa potem? Kam naj odide, kako naj najame stanovanje? V enem letu morda pride do razveze, do delitve premoženja pa v tem času ne pride. Žrtev tako ne razpolaga s svojimi sredstvi in nima kje živeti. Ko delamo načrt pomoči, nimamo česa

ponuditi. Gospa se na primer preseli v drug kraj, pa ne more zamenjati službe. Ima željo začeti na novo, pa se mora ves čas vračati nazaj v to okolje, ker ima tam službo. Povzročitelj pa jo v tem okolju čaka in jo nadleguje. Imamo varne hiše, imamo krizne centre, za kasneje pa nimamo zagotovila, kaj bo.

- Ali sodelovanje med institucijami deluje tudi v praksi?

Ni vsak primer enak. Včasih eni ali drugi kaj izpustimo. Načeloma pa je bilo sodelovanje s policijo vedno dokaj dobro. Tu smo na obeh straneh zelo motivirani in imamo visoko odgovornost pri izvajanju teh nalog. Vemo, da bi eni brez drugih težko opravljali te naloge, tako da policija in center načeloma dobro sodelujemo. Iz statistik multidisciplinarnih timov za lansko leto je razvidno, da so policisti prišli na vse time, na katere so bili vabljeni. Njihova udeležba je »stoprocentna«. Sodelovanje z zdravstvom je malo težje. V kraju A sicer nimamo težav, vem pa, da na nekaterih centrih imajo te težave. Težavno je zato, ker grejo zdravstveni delavci težko iz ambulant. Zaplete se pri najtežjih primerih, ki so, na primer, povezani z duševno boleznijo. Kdo ima tu kakšne pristojnosti? Kdo lahko koga kam napoti? Kako nekoga motivirati, da se vključi v psihiatrično obravnavo? Na centrih mi vabimo ljudi, da pridejo ali pa jih gremo iskat. V zdravstvu ne vabijo in ne hodijo iskat ljudi. Problem je, kdo jih bo motiviral, da se vključijo v obravnavo. Zgledno sodelovanje je tudi s šolami. Problem je pri prijavljanju nasilja, koliko so na šolah pozorni na nasilje, kdaj ga prijavijo ali prijavijo vse oblike nasilja in podobno. Po zakonodaji so zdaj tudi na šolah dolžni obveščati o vsem nasilju. Vendar opažam, da prihaja do dilem o tem ali je vsako nasilje tudi kaznivo dejanje, koliko se bo šola vpletla v to, ali se bo s prijavo porušil ugled šole. Z nekaterimi šolami nimamo težav, vedno prijavijo nasilje, ker imajo ljudje na vodilnih mestih takšna prepričanja o nasilju. Iz nekaterih šol pa ne dobimo nobene prijave nasilja. Inštitut za kriminologijo zdaj na šolah organizira izobraževanje, v katerega so vključeni ravnatelji in svetovalni delavci. Na izobraževanju se pogovarjajo o nasilju v družini, dolžnosti prijavljanja in podobno.

- Koliko je povzročitelj motiviran/obvezan, da sodeluje v postopku? Od česa je njegovo sodelovanje odvisno? Je odvisno samo od njega ali od česa drugega?

Sodelovanje v postopku je odvisno samo od povzročitelja, razen v primeru, če je povzročitelj v kazenskem postopku. Takrat mu je izrečen varnostni ukrep obvezne vključitve v svetovanje ali pa v zdravljenje odvisnosti od alkoholizma ali pa v kakšen trening socialnih veščin.

- Kaj se zgodi s povzročiteljem, če se odloči za sodelovanje, in kaj, če se zanj ne odloči? Kako se delo nadaljuje?

Na centrih imamo interne dogovore o tem, kako naj bi delo potekalo. S povzročiteljem je obvezno opraviti razgovor in ga seznanimi z vsemi možnostmi. Če je konec prepovedi približevanja in se povzročitelj in žrtev odločita ostati skupaj, imamo na našem centru dogovor, da jih obvezno vabimo na skupni razgovor. Na tem razgovoru še enkrat poskušamo motivirati povzročitelja za udeležbo v kakšnem programu. Je pa pri tem veliko odvisno od tega, koliko žrtev vztraja pri tem, da se mora povzročitelj vključiti v kakšen program. Kar nekaj žrtev zahteva, da povzročitelj nekaj spremeni, če želi, da ostaneta skupaj. V kraju A povzročitelju ponudimo brezplačno svetovanje na centru. Smo partnerska organizacija z Društvom za nenasilno komunikacijo, ki pri nas na centru izvaja program treninga socialnih veščin s povzročitelji nasilja, tako da se ima povzročitelj možnost vključiti v to skupino. Ponudimo mu možnost vključitve v svetovanje v okviru Družinskega inštituta. Ponudimo pa tudi vse možnosti, ki so na voljo v Ljubljani. Mi par poskušamo usmerjati tako, da gre vsak posebej na svetovanje. Za žrtve je na voljo skupina za ženske žrtve nasilja, ki jo ima Društvo življenje brez nasilja, svetovanje na centru, in na Družinskem inštitutu. Povzročitelju pa ponudimo že našete možnosti. Ko zaključijo ta ločena procesa, pa jih usmerimo na skupno svetovanje. Včasih se pojavi problem s plačilom, na Družinskem inštitutu so svetovanja plačljiva, takrat na centru poskušamo pomagati z izredno denarno pomočjo. Če je nekdo pripravljen na svetovanje in si želi sprememb ter razmišljanja o sebi, poskušamo odstraniti vse ovire. Na centru pa nimamo pravice napotiti odraslega uporabnika na svetovanje in mu reči, da se mora udeležiti kakšnega programa. Pri mladoletnih otrocih smo, po 119. členu Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, dolžni narediti vse za zaščito otrok. To je širok člen, ki si ga lahko vsak razlaga po svoje. Če mi ocenimo, da je položaj v družini ogrožajoč za otroka in povemo, kaj je to, kar ga ogroža, lahko starše napotimo na svetovanje. Nihče nam še ni rekel, da delamo narobe, niti nam nihče ni rekel, da delamo prav. Ampak to je ena od možnosti, ko lahko starše mi nekam napotimo. Vendar skoraj ni posledic, če nas starši ne upoštevajo. Posledice so le v primeru, če so poškodbe na otroku vidne in moramo speljati postopek za zaščito otroka. Če so posledice nasilja na otroku vidne, tudi starši občutijo posledice, ker center poseže v njihovo roditeljsko pravico. Odraslim se torej svetuje, priporoča, včasih se jih tudi kam napoti, vendar ni nobenih posledic, če naše napotitve ne upoštevajo. Če se povzročitelj in žrtev odločita, da po končani prepovedi približevanja ne bosta ostala skupaj in se povzročitelj ne odloči za vključitev v svetovanje, mi ne moremo storiti ničesar. Če ostaneta skupaj, jih po končani prepovedi približevanja spremljamo še

približno tri mesece, vabimo jih na center, pri žrtvi preverjamo, kakšno je stanje. Če odklanjajo našo pomoč, če rečejo, da je vse v redu, mi ne moremo storiti nič. Potrudimo se, da jim posredujemo vse informacije.

- Kaj menite, kakšne posledice za žrtev in skupnost ima dejstvo, da je delo na sebi odvisno le od povzročitelja?

Že dolgo govorimo, da je pomoč učinkovita le, če pomagamo enemu in drugemu, povzročitelju in žrtvi. Ves čas se ukvarjamo s tem, kako žrtev in povzročitelja motivirati, kako priti do notranje motivacije, da bi bili pripravljeni na spremembe. Za nekatere je motivacija že to, da jim je izrečena prepoved približevanja. Povzročitelji nasilja so čisto navadni ljudje, okolica jih ceni in spoštuje. Ko pride zaradi prijave nasilja k njim domov policija, to zanje predstavlja veliko frustracijo. Kar naenkrat to, kar je bilo prikrito, postane odkrito. Začne se pritisk družbe na njihovo življenje in to je velikokrat že zadosten razlog, da so motivirani, da nekaj spremenijo in prenehajo z nasiljem. Je pa motivacija povzročitelja odvisna tudi od motivacije žrtve. Žrtev nam velikokrat pove, da ga je prijavila zato, da bi ga spametovala. Na območju A je alkoholizem zelo razširjen, zato je zdravljenje alkoholizma velikokrat motivacija za povzročitelja, da začne delati na spremembah. Povezanost alkoholizma in nasilja je sicer stereotip, vendar se v našem okolju velikokrat izkaže za resnico. Velikokrat se ženske za prijavo nasilja ne odločijo zaradi nasilja samega, temveč zaradi alkoholizma. »On je krasen človek, on je dober gospodar, ko ne pije. Ko pa pije ... Kaj, če bi ga vi na centru spravili na zdravljenje?« Ko žrtev vidi, da mi nikogar ne moremo prisiliti, da se začne zdraviti zaradi alkoholizma, velikokrat »dvigne roke« od tega in pusti, da stvar ostane takšna, kot je. Takrat je zelo težko nekaj storiti, saj žrtev ni pripravljena vlagati v to, da bi videla svoj položaj drugače – kaj lahko naredi zase, kakšno pravico ima njen mož, da to počne. Večina povzročiteljev reče, da nima problema. »Kaj se bom hodil pogovarjat, saj jaz nisem takšen, nimam težav.« Večina ljudi meni, da so drugi krivi za njihovo nesrečo. Rešitve za težave, ki jih imajo, ne vidijo v pogovarjanju, razmišljanju o sebi in svojih vzorcih, o tem, kako vidijo svet okoli sebe, kaj lahko spremenijo. Nimajo izkušnje, da se da težavo rešiti na tak način. Drugi so krivi za našo nesrečo in drugi se morajo spremeniti. Če se bodo drugi spremenili, jaz ne bom imel razloga, da se obnašam tako, kot se. Moje obnašanje je samo odziv na obnašanje drugih. Večina povzročiteljev pride na center s tem prepričanjem. Prepričani so, da so oni žrtve, da se imajo pravico obnašati nasilno, ker se tudi drugi do njih tako obnašajo. Povzročitelji vedno navedejo vzroke, zakaj so bili nasilni. »Ni mi dobro kuhala, potepala se je, ni dobra gospodinja, ne skrbi dobro za otroke.« Povzročitelj najde zelo dober vzrok, žrtev

nečesa ni naredila ali pa je »preveč govorila, godrnjala, jezikala, ga zmerjala in kontrolirala.« Zato si je ženska zaslužila, da jo pretepe. Ljudje že z vzgojo dobimo takšna prepričanja. Otroku rečemo: »če ne bi tega storil, te tudi jaz ne bi kaznovala. Ker si to naredil, si si zaslužil kazen.« Za kazen pa nam ni pomembno, kakšna je, samo, da je. To sporočilo imamo ljudje ves čas v glavi, zato si tudi dovolimo, da se tako obnašamo do bližnjih, ker mislimo, da jih imamo pravico kaznovati. Ne znamo razmišljati o tem, kaj šele, da bi razmišljali o tem, kako se spremeniti. Na območju A velja: »kaj čem hodit na svetovanje, raje grem v vinograd in ga malo okopljem, vinograd je moj terapevt.«

- Kakšne so možnosti institucij? So delavci usposobljeni za delo s povzročiteljem?

Socialni delavci smo »multipraktiki«. Naj bi znali delati vse. Osnova je, da imamo znanja o ravnanju s človekom v stiski. Tudi povzročitelj je za nas človek v stiski, tako kot žrtev. Imamo tudi osnovna znanja o tem, kako priti do notranje motivacije za spremembe in o vodenju razgovora. Zelo pomembna pa so naša osebna prepričanja o nasilju. Ali verjamem, da se povzročitelj odzove na nekaj, da je njegova reakcija upravičena in je treba razloge za njegovo reakcijo poiskati v njem. Lahko pa verjamem, da je nasilje naučeno vedenje, ki se ga da spremeniti, spremembe pa lahko povzročitelj doseže, če širi svoja znanja s tega področja. Izrek prepovedi približevanja je dober zato, ker se lahko povzročitelj sooči s svojim vedenjem, dobi uvid vase, vidi posledice svojega dejanja in to, da mu država jasno pove, da se tega ne sme. Če pa neko ravnanje prepovemo, bi morali učiti tudi drugačnega, novega ravnanja. Znanja in veščine socialni delavci imamo, vprašanje pa je, kakšna so naša osebna prepričanja, ki pogojujejo različne pristope strokovnih delavcev. Na izobraževanjih za strokovne delavce delamo tudi na tem. Pogovarjamo se o prepričanjih, o nasilju, o težavah pri delu, da imajo strokovni delavci izhodišče za delo s povzročitelji. Na centru na začetku s povzročiteljem delamo na motivaciji, da sploh začne razmišljati o spremembah. Kasneje pa pride do terapevtskega dela, ki je lahko bolj problematično. Če je terapevtsko delo usmerjeno na to, da žrtev in povzročitelj valita krivdo za nasilje en na drugega, potem je to delo neprimerno. Žrtev je v nasilnih situacijah že tako v podrejenem položaju in zato zelo težko nasprotuje temu, da je ona kriva za nasilje. Za delo na centru za socialno delo mora imeti strokovni delavec zelo širok filter vrednosti, mnenje o tem kaj je prav in kaj ne, kaj je deviantno in kaj ne. Zdi se mi, da je glavna naloga fakultete, da nauči strokovnega delavca široko razmišljati. Če strokovni delavec tega nima, hitro pade v obsojanje o tem, kaj je prav in kaj ni prav, začne vrednotiti, z vrednotenjem pa izgublja stik z uporabnikom.

- S kom lahko sodelujete, če center za socialno delo nima potrebnih znanj za delo s povzročiteljem?

Z Društvom za nenasilno komunikacijo, Družinskim inštitutom, Društvom za življenje brez nasilja iz kraja A. Problem je v tem, da ima Ljubljana veliko mrežo nevladnih organizacij, ki delujejo na področju nasilja, pa tudi drugih oblik pomoči. Na podeželju pa nimamo takih možnosti, kot jih imajo v Ljubljani. Mestna občina Ljubljana v veliki meri financira društva, v kraju A pa tega ni. Mrežo nevladnih organizacij, na katere se je možno opreti, imamo v tem okolju zelo majhno. V kraju A jih je še nekaj, v kraju H in kraju I, pa tega ni. Če upoštevamo stroške prevoza, službe in družino, so za podeželje vsi ti programi zelo daleč. Centri tako prevzemajo vlogo vseh nevladnih organizacij in organizirajo take oblike pomoči. Seveda pa so ti uporabniki vseeno prikrajšani. Na našem centru Društvu za nenasilno komunikacijo odstopimo prostor in motiviramo uporabnike, da se vključijo v njihov program. V kraju A so v njihov program trenutno vključeni trije uporabniki, mogoče se jim pridruži še četrti. Ministrstvo bo reklo, da je udeležencev premalo, mi pa nimamo orodja, s katerimi bi lahko povzročitelje nasilja zavezali k udeležbi v program. Če bi obstajala možnost obvezne napotitve v treninge socialnih veščin, bi se tudi programi razvijali, dopolnjevali in izboljševali. V kraju A ni društva, ki bi se ukvarjal z žrtvami. Na DNK v Ljubljani imajo žrtve zagovornike in podpornike, dobijo svetovanje in podporo. V našem okolju ima žrtev možnost za podporo in svetovanje samo na centru. Če ji iz različnih razlogov to ne ustreza, če se žrtev, na primer, ne ujame s strokovno delavko, druge možnosti nima. Nasilje v družini ni nekaj novega. Delo s povzročitelji nasilja in z žrtvami nasilja je naloga, ki jo na centru opravljamo že vrsto let. Je pa problem, ker imamo danes na centru veliko več nalog, delo je bolj strukturirano. Nasilje je zato prepoznano kot posebno področje dela. Moje mnenje je, da, če ne bi bilo koordinatork, bi delo težje teklo. Večina dejavnosti na področju nasilja na centrih je bila speljana preko koordinatork. Jaz sem rada socialna delavka, delo z uporabniki je moja motivacija, da opravljam to delo. Kot regijska koordinatorka imam zelo malo dela z uporabniki. Če ne bi opravljala razgovorov s povzročitelji, bi bilo dela z uporabniki še manj. Strokovni delavci na centrih so zdaj postali moji uporabniki. Danes je problem na centrih ta, da smo dobili ogromno novih nalog, število zaposlenih pa je ostalo isto. Centri bi se morali kadrovsko krepiti, na primer, samo na področju dela z nasiljem v družini. Zdi se mi, da strokovni izpiti v socialnem varstvu niso dovolj – vsako področje dela bi moralo imeti licenco za delo na tem področju, ki bi jo moral strokovni delavec obnavljati. Z licenco bi pridobil specifična znanja za določeno področje in ne bi bil več »multipraktik«. Kot »multipraktik« je zelo težko delati. Prva ideja za urejanje področja nasilja v družini so bili regijski centri za

pomoč žrtvam nasilja, kot posebna enota. V okviru regijskega centra bi delovala dežurna služba, služba za delo z žrtvijo in služba za delo s povzročiteljem. Začetna ideja je bila tudi, da bi se ob izrečeni prepovedi približevanja prvi razgovor z žrtvijo in s povzročiteljem opravil že na terenu. Ker ni denarja, se to ni realiziralo in dobili smo nekaj »na pol«. Na večini centrov je bilo težko organizirati delo z žrtvijo in s povzročitelji nasilja, ker ni novih ljudi, ki bi to delali. Za strokovnega delavca je to veliko breme, odreagirati mora takoj, vse pustiti iz rok in nekaj narediti. Dela ne more načrtovati, ko dobi prijavo, mora vstati in oditi. Centri so s kadri »podhranjeni« in ne vem, kako bo naše delo potekalo v prihodnje. Centri naj bi delovali proaktivno (motivirali, klicali, spremljali, dajali pobudo), kako pa bo to možno delati s takim številom kadrov, je pa vprašanje.

Izjava o avtorstvu

Podpisana Hana Ermenc vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 2006/2007 kot redna študentka izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom Sistemske prednosti in pomanjkljivosti socialnega dela s povzročitelji nasilja napisala samostojno s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorice doc. dr. Vesne Leskošek.

Datum: 26. 6. 2011

Podpis: